

REFORMÁTUS KALENDÁRIUM A 2014. ÉVRE

REFORMÁTUS KALENDÁRIUM
A 2014. ÉVRE

REFORMÁTUS KALENDÁRIUM A 2014. ÉVRE

**KIADJA
A KIRÁLYHÁGÓMELLÉKI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET**

A kalendáriumot szerkesztette:
Bereczki András
paptamási lelkipásztor

Korrektor:
Wagner Erik

Tördelőszerkesztő:
Petrikó Ildikó

Címlapon:
A krasznai református templom

Hátlapon:
Szilágyi Sámuel szobra Hegyközkovácsiban

ELŐSZÓ

Ellened ember nem tehet

A mögénk sorakozó esztendők között az utolsóban gyakrabban szembesültünk a bennünket jellemző hitvallás jelenvalóságával. Megvizsgálhattuk a hitvallási iratok szerepének fontosságát az Istenről szóló gondolkodásunk tükrében, de ettől lényegesebb, hogy személyes hitvallásunkkal, a magunk hitének vállalásával kerülhettünk közvetlenebb kapcsolatba.

Új, ajándékba kapott évünk elején jó lenne összegezni a tegnapok tapasztalatán szerzett benyomásainkat, akár azzal kezdve, hogy lelkünkben maradt elvárásainkhoz mért hiányokról ejtünk néhány szót. Éreztem, és minden bizonnyal érezted velem együtt, hogy a szív mélyéről fakadó hitvallás nyomán mintha szelídebb (azaz követelményünk alatti) lett volna a mennyei válasz. Elevenebb istentiszteletre elvárjuk a mennyei élénkebb „embertiszteletet.” Nem szoktuk kibeszélni az ilyen élményeinket, mivel a hallgatással, a könnyebb részfoglalás vétkével, kényelmesebben jutunk át életünk következő fejezetéhez. Őszintén megvizsgálva a magunk hitvallását és Isten mellettünk való vallástételét igen világos helyzetfelismerés ajándékához jutunk.

A szívszerinti hitvallást megelőzi az Istennel való kapcsolat általunk elvégezhető rendezése. Urunk sohasem követelt többet, mint amennyit emberként bármelyikünk megtehet. Az ószövetség megemlékezik Júda harmadik királyáról, aki elpusztított minden bálványt és idegen oltárt. Ászá (2Krón 14) így biztosította a kiválasztottak békéjét, amelyet nem nevezhetünk gondtalan lazításnak, de mindenképpen akadálytalan testi, lelki és szellemi fejlődés időszakának. A mi „elégedetlenkedéseink” Istenre vetnek gonosz tekinteteket, pedig mi nem viselkedünk Ászá példáján sem királyként, sem a szent nemzet tagjaiként. A legkiválóbb hitvalló, a legtüzesebb hitvallás sem ér el eredményt, ha rejtett bűnök, titkos indulatok maradtak a háttérben. „Nem minden, a ki ezt mondja nékem: Uram! Uram! megy be a mennyek országába; hanem a ki cselekszi az én mennyei Atyám akaratát.” (Mt 7,21)

Az őszinte hitvallást áthatja a Teremtővel való megbonthatatlan közösség átélése, és ennek öröme, amit nem lehet elhallgatni, amiről szüntelen beszélni kíván a lélekkel vezérelt ember. A kiválasztottak királya meggyőződéssel mondja, hogy „Te

vagy a mi Istenünk... és a Te nevedben jöttünk.” Ezen a ponton észlelhető a háttérbe szoruló ember, aki mindenekeelőtt Istent tartja mindenek felettinek. Királyként is tud alázatos lenni, magasabb hatalmat elismerni, nagyobb tudást megbecsülni és a legdrágább közösséget méltányolni. Királyként adja hírül, hogy minden jövőendő jó abban van, ha Isten velünk és bennünk lakozik!

Az áldást felismerő hitvalló hiszi, hogy a benne élő Isten miatt bántódása nem lehet. Hiszen Isten sérülne, ha engem, a hitvallót bárki megsebezne. Ászá, Júda királya ezt így fogalmazza meg: „Uram, te vagy a mi Istenünk, mutasd meg, hogy ember nem tehet ellened semmit!” (11v.) Nagyon jó az, ha a hitvallók abban a hitben maradnak, hogy a velük szemben elkövetett bántással Isten is megbántódik, de a támadóknak is tudniuk kell, az Isten gyermekeire felemelt kéz magát az Urat is célba veszi.

Isten gyermekeiként éljük hitvalló életünket szívünk őszinte szeretete szerint továbbra is azzal a hittel, hogy a velünk és bennünk élő Isten a Krisztus megváltásában megtisztított életben véd és oltalmaz minket a Szentlélek munkája által.

Nagyváradon, 2014. január 1-jén.

A békeesség kötelékében áldott esztendőt kívánok,

CSÚRY ISTVÁN
püspök

SZILÁGYI DOMOKOS

Hajnal

*A csönd lüktet a félhomályban,
hulló lombokat ringatón,
szépségektől terhesen,
mint ahogyan ver a szívem.
Hajnalodik – a nappal ásít
álom-ittasan, fél-éberen,
akárcsak én; – táguló tüdejébe
szívja a kocsonyásan-remegő ködöket,
s mint az ember szeme,
– ha könnyíthet lelkén,
gondjai kevesbednek –,
lassan tisztul a táj.*

*Várom, hogy mozduljon a hajnal,
friss lendülettel lépjen
a világosság felé,
a hajnal is vár engem.
Farkasszemet nézünk. Tétovázunk,
biztatgatjuk egymást.
Nehéz az első lépés,
csábító a kába álom.
De aztán mégis: egymásra nevetünk,
s megindulunk vidáman, kéz a kézben,
mint szerelmesek,
hogy huszonnégy órán keresztül
gyűjtsük az erőt és a kedvet,
amellyel holnap – újrakezdjük.*

Január

BOLDOGASSZONY HAVA

Mindenre van erőm a Krisztusban, aki engem megerősít. Filippi 4,13

1. Szerda	ÚJÉV, Fruzsina	1Sám 1	Mt 4,12-25	●
2. Csütörtök	Ábel, Ákos	1Sám 2,1-10	Mt 5,1-12	
3. Péntek	Benjámin, Genována	1Sám 2,11-36	Mt 5,13-16	
4. Szombat	Angéla, Leona, Titusz	1Sám 3	Mt 5,17-26	

Jaj nekünk! Kicsoda szabadít meg minket ennek a hatalmas Istennek kezéből? 1Sám 4,8

5. Vasárnap	Simon, Árpád, Edvárd	1Sám 4,1-11	Mt 5,27-32	Mt 5,27-32
6. Hétfő	Gáspár, Menyhért, Boldizsár	1Sám 4,12-22	Mt 5,33-42	
7. Kedd	Attila, Etele, Ramóna	1Sám 5	Mt 5,43-48	
8. Szerda	Gyöngyvér	1Sám 6	Mt 6,1-8	●
9. Csütörtök	Marcell	1Sám 7	Mt 6,9-15	
10. Péntek	Melánia, Vilma, Vilmos	1Sám 8	Mt 6,16-24	
11. Szombat	Ágota, Baltazár, Barna	1Sám 9	Mt 6,25-34	

Ne adjátok azt, a mi szent, az ebeknek, se gyöngyeiteket ne hányjátok a disznók elé. Máté 7,6

12. Vasárnap	Ernő, Erna, Tatjana	1Sám 10,1-16	Mt 7,1-6	Mt 7,1-6
13. Hétfő	Veronika, Vera	1Sám 10,17-27	Mt 7,7-14	
14. Kedd	Bódog	1Sám 11	Mt 7,15-23	
15. Szerda	Lóránt, Loránd	1Sám 12	Mt 7,24-29	
16. Csütörtök	Dániel, Gusztáv	1Sám 13	Mt 8,1-13	○
17. Péntek	Antal, Antónia	1Sám 14,1-35	Mt 8,14-22	
18. Szombat	Piroska	1Sám 14,36-52	Mt 8,23-34	

Vajon kedvesebb-e az Úr előtt az égő- és véres áldozat, mint az Úr szava iránt való engedelmesség?

1Sám 15,22

19. Vasárnap	Sára, Márió, Máriusz	1Sám 15	Mt 9,1-8	Mt 9,1-8
EGYETEMES IMAHÉT KEZDETE				
20. Hétfő	Fábián, Sebestyén	1Sám 16	Mt 9,9-17	
21. Kedd	Ágnes	1Sám 17,1-25	Mt 9,18-26	
22. Szerda	Vince, Artúr	1Sám 17,26-58	Mt 9,27-38	
23. Csütörtök	Rajmund, Zelma, Emese	1Sám 18	Mt 10,1-15	
24. Péntek	Timót, Henrik	1Sám 19	Mt 10,16-28	●
25. Szombat	Pál, Bottyán	1Sám 20	Mt 10,29-42	

És felelvén Jézus, monda nekik: Menjetek el és jelentsétek Jánosnak, a miket hallatok és láttok.

Máté 11,4

26. Vasárnap	Vanda, Paula	1Sám 21	Mt 11,1-6	Mt 11,1-6
27. Hétfő	Angelika, Angyalka	1Sám 22	Mt 11,7-19	
28. Kedd	Károly, Karola, Tamás	1Sám 23	Mt 11,20-30	
29. Szerda	Adél, Eta, Emőke, Léda	1Sám 24	Mt 12,1-8	
30. Csütörtök	Martina, Gerda, Noémi	1Sám 25	Mt 12,9-21	●
31. Péntek	Lehár, Marcella	1Sám 26,1-12	Mt 12,22-30	

Feljegyzések

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

NÉPI MEGFIGYELÉSEK

- januári meleg: Isten csapása
- gyenge január után hűvös tavasz, forró nyár várható
- ha nem lenne fagy január hónapban, úgy biztosan meg fogja azt hozni március vagy április hónapja
- nedves január után a pincében üres marad a hordó
- téli mennydörgés jó termést, de még eljövendő csikorgó telet jelent
- januári kövér veréb, hosszú tél
- ha a mókusok ősszel sok diót és mogyorót gyűjtenek, akkor kemény januárra és általában hosszú télre lehet számítani
- a ködös január nedves tavasszal jár

Február

BÖJTLEŐ HAVA

1. Szombat Ignác, Virginia 1Sám 26,13–25 Mt 12,31–37

Mert aki cselekszi az én mennyei Atyám akaratát, az nékem fítestvérem, nőtestvérem és anyám.

Máté 12,50

2. Vasárnap	Karolina, Apor	1Sám 27	Mt 12,38–50	Mt 12,38–50
3. Hétfő	Balázs, Nimród	1Sám 28	Mt 13,1–9	
4. Kedd	Csenge, Ráhel	1Sám 29	Mt 13,10–23	
5. Szerda	Ágota, Ingrid	1Sám 30	Mt 13,24–30	
6. Csütörtök	Dorottya, Dóra, Dorka	1Sám 31	Mt 13,31–35	●
7. Péntek	Tódor, Rómeó	2Sám 1	Mt 13,36–43	
8. Szombat	Aranka, Jutocsa	2Sám 2	Mt 13,44–52	

Az én szolgálomnak, Dávidnak keze által szabadítom meg az én népemet Izráelt a filiszteusok kezéből.

2Sám 3,18

9. Vasárnap	Abigél, Alex	2Sám 3,1–21	Mt 13,53–58	Mt 13,53–58
10. Hétfő	Elvira	2Sám 3,22–39	Mt 14,1–12	
11. Kedd	Bertold, Dezső	2Sám 4	Mt 14,13–21	
12. Szerda	Lídia, Livia	2Sám 5	Mt 14,22–36	
13. Csütörtök	Levente, Ella, Linda	2Sám 6	Mt 15,1–9	
14. Péntek	Bálint, Valentin	2Sám 7	Mt 15,10–20	○
15. Szombat	Kolos	2Sám 8	Mt 15,21–28	

És nagy sokaság megy vala hozzá, vivén magokkal sántákat, vakokat, némákat, csonkákat és sok egyebeket, és odahelyezék őket a Jézus lábai elé; és meggyógyítá őket. Máté 15,30

16. Vasárnap	Julianna, Lilla, Samu	2Sám 9	Mt 15,29–39	Mt 15,29–39
17. Hétfő	Donát	2Sám 10	Mt 16,1–12	
18. Kedd	Zenkő, Bernadett	2Sám 11	Mt 16,13–20	
19. Szerda	Zsuzsanna	2Sám 12	Mt 16,21–28	
20. Csütörtök	Aladár, Álmos	2Sám 13,1–19	Mt 17,1–13	
21. Péntek	Eleonóra, Norina	2Sám 13,20–39	Mt 17,14–27	
22. Szombat	Gerzson, Zétény	2Sám 14,1–20	Mt 18,1–10	●

Ha ketten közületek egy akaraton lesznek a földön minden dolog felől, amit csak kérnek, megadja nékik az én mennyei Atyám. Máté 18,19

23. Vasárnap	Alfréd, Mirtill	2Sám 14,21–33	Mt 18,11–20	Mt 18,11–20
24. Hétfő	Mátyás, Jázmin, Eunike	2Sám 15,1–12	Mt 18,21–35	
25. Kedd	Géza,	2Sám 15,13–37	Mt 19,1–15	
26. Szerda	Edina	2Sám 16	Mt 19,16–30	
27. Csütörtök	Ákos, Bátor	2Sám 17,1–14	Mt 20,1–16	
28. Péntek	Elemér	2Sám 17,15–29	Mt 20,17–28	

Feljegyzések

NÉPI MEGFIGYELÉSEK

- ha február 2-án jó idő van, a medve meglátja az árnyékát, és ettől megijedve visszabújjik barlangjába – ez pedig a tél elhúzódását jelzi. Ha azonban nem látszik az árnyéka, a téli hideg már nem tart sokáig
- ha február 2-án (gyertyaszentelőkor) énekel a pacsirta, utána még sokáig fog hallgatni
- ameddig besüt a nap gyertyaszentelőkor a pitvarajtón, addig fog még a hó beesni
- Ágota még szorítja, de Dorottya majd tágítja

Március

BÖJTMÁS HAVA

1. Szombat Albin, Albina, Gyopár 2Sám 18,1-18 Mt 20,29-34 ●

A teljes Írás Istentől ihletett, és hasznos a tanításra, a feddésre, a megjobbításra, az igazságban való nevelésre. 2 Tim 3,16

2. Bibliavasárnap	Lujza, Dalma	2Sám 18,19-32	Mt 21,1-11	2Tim 3,14-17
3. Hétfő	Kornélia, Nelli	2Sám 19	Mt 21,12-22	
4. Kedd	Kázmér, Zorán	2Sám 20	Mt 21,23-32	
5. Szerda	Adorján, Adrián	2Sám 21,1-14	Mt 21,33-46	
6. Csütörtök	Leonóra, Inez	2Sám 21,15-22	Mt 22,1-14	
7. Péntek	Tamás, Tomaj	2Sám 22	Mt 22,15-22	
8. Szombat	Zoltán	2Sám 23	Mt 22,23-33	●

Boldog ember az, aki a kísértésben kitart; mert minekutána megpróbáltatott, elveszi az életnek koronáját, a mit az Úr ígért az őt szeretőknek. Jakab1,12

9. Bőjtfővas.	Franciska, Fanni	2Sám 24	Mt 22,34-46	Jak 1,12-18
10. Hétfő	Ildikó, Melissza	J Jól 1	Mt 23,1-15	
11. Kedd	Szilárd, Borsika	J Jól 2,1-11	Mt 23,16-22	
12. Szerda	Gergő, Gergely	J Jól 2,12-17	Mt 23,23-36	
13. Csütörtök	Krisztián, Ajtony	J Jól 2,18-27	Mt 23,37-24,2	
14. Péntek	Matild, Tilda	J Jól 3	Mt 24,3-22	
15. Szombat	Kristóf, Perenna	J Jól 4,1-17	Mt 24,23-44	Lk 9,57-62

NEMZETI ÜNNEP (1848)

Hit által engedelmeskedett Ábrahám, mikor elhivatott, hogy menjen ki arra a helyre, a melyet örökölendő vala, és kiméne, nem tudván, hová megy. Zsid 11,8 ○

16. Vasárnap	Henrietta, Vidor, Luiza	J Jól 4,18-21	Mt 24,45-51	Zsid 11,8-10
17. Hétfő	Gertrúd, Patrik	Abd 1-16	Mt 25,1-13	
18. Kedd	Sándor, Ede	Abd 17-21	Mt 25,14-30	
19. Szerda	József, Bánk, Józsa	Jón 1	Mt 25,31-46	
20. Csütörtök	Koppány, Klaudia, Alexa	Jón 2	Mt 26,1-13	
21. Péntek	Benedek, Bencze, Napsugár	Jón 3	Mt 26,14-35	
22. Szombat	Beáta, Izolda, Lea	Jón 4	Mt 26,36-46	

És ő felkelt, és evett és ivott; és méne annak az ételnek erejével negyven nap és negyven éjjel, egész az Isten hegyéig, a Hórebeg. 1Kir 19,8

23. Vasárnap	Emőke, Botond	Náh 1	Mt 26,47-56	1Kir 19,1-8
24. Hétfő	Gábor, Karina	Náh 2	Mt 26,57-68	●
25. Kedd	Irén, Írisz, Csillag	Náh 3	Mt 26,69-75	
26. Szerda	Emánuel, Larissza	Jób 1,1-5	Mt 27,1-10	
27. Csütörtök	Hajnal, Alpár	Jób 1,6-12	Mt 27,11-18	
28. Péntek	Gedeon, Johanna	Jób 1,13-22	Mt 27,19-30	
29. Szombat	Augusztá	Jób 2	Mt 27,31-44	

Egy rövid szempillantásig elhagytalak, és nagy irgalmassággal egybegyűjtelek. Ézs 54,7 ●

30. Vasárnap	Zalán, Amadé	Jób 3	Mt 27,45-56	Ézs 54,7-10
31. Hétfő	Árpád, Benő, Benjámin	Jób 4	Mt 27,57-66	

Feljegyzések

NÉPI MEGFIGYELÉSEK

- március ha nedves, gazdának nem kedves
- valamennyi köd vagyon márciusban, annyi zápor lesz az esztendőben
- ha Böjtmás hava száraz, Szent György hava nedves
- fű és havaz, úgy lesz tavasz
- ha márciusban ugrándoznak, táncra perdülnek a bárányok, áprilisban újra akolba rekednek
- tavaszbúza ravaszbúza
- ha dörög Benedek, akkor 40 napi szárazságra számíthatsz

Április

SZENT GYÖRGY HAVA

1. Kedd	Hugó	Jób 5	Mt 28,1-10
2. Szerda	Áron	Jób 6	Mt 28,11-20
3. Csütörtök	Buda, Richárd	Jób 7	Jel 1,1-8
4. Péntek	Csaba, Ambrus, Izidor	Jób 8	Jel 1,9-20
5. Szombat	Vince, Kocsárd	Jób 9,1-12	Jel 2,1-7

Mert nincsen itt maradandó városunk, hanem a jövődöt keressük. Zsid 13,14

6. Vasárnap	Vilmos, Bíborka, Rúben	Jób 9,13-35	Jel 2,8-11	Zsid 13,12-14
7. Hétfő	Ármin, Orsolya	Jób 10	Jel 2,12-17	
8. Kedd	Dénes, Zselyke	Jób 11	Jel 2,18-29	
9. Szerda	Erhard, Dusán, Döme	Jób 12	Jel 3,1-6	
10. Csütörtök	Zsolt	Jób 13,1-12	Jel 3,7-13	
11. Péntek	Leó, Szaniszló	Jób 13,13-28	Jel 3,14-22	
12. Szombat	Gyula	Jób 14	Jel 4	

Annakokáért mi is, kiket a bizonyságoknak ily nagy fellege vesz körül, félretéve minden akadályt és a megkörnyékező bünt, kitartással fussuk meg az előttünk levő küzdő tért. Zsid 12,1

13. Virágvasárnap	Ida	Jób 15,1-16	Jel 5,1-10	Zsid 12,1-3
14. Hétfő	Tibor, Tiborc	Jób 15,17-35	Jel 5,11-14	
15. Kedd	Emese, Tas	Jób 16	Jel 6,1-8	
16. Szerda	Csongor, Bernadett	Jób 17,1-10	Jel 6,9-17	
17. Csütörtök	Klára, Rudolf	Jób 17,11-16	Jel 7,1-8	Zsid 2,10-18
18. Nagypéntek	Andrea, Ilma	Jób 18	Jel 7,9-17	Ézs 53,1-12
19. Szombat	Emma, Kocsárd	Jób 19,1-20	Jel 8,1-6	Ez 37,1-14

És korán reggel, a hétnek első napján a sírbolthoz menének napfelköltekor. Márk 16,2

20. Húsvétvasárnap	Jób 19,21-29	Jel 8,7-13	Mk 16,1-8	
21. Húsvéthétfő	Konrád, Zsombor	Jób 20	Jel 9,1-12	1Kor 5,6b-8
22. Kedd	Csilla, Noémi	Jób 21	Jel 9,13-21	
23. Szerda	Béla	Jób 22,1-20	Jel 10,1-7	
24. Csütörtök	György, Györgyi, Debóra	Jób 22,21-30	Jel 10,8-11	
25. Péntek	Márk, Márkus, Kevin	Jób 23	Jel 11,1-14	
26. Szombat	Ervin, Boglárka	Jób 24,1-17	Jel 11,15-19	

Erőt ad a megfáradtnak, és az erőtlén erejét megsokasítja. Ézs 40,29

27. Vasárnap	Zita, Gyöngyvér, Pintyő	Jób 24,18-25	Jel 12,1-6	Ézs 40,26-31
28. Hétfő	Valéria, Nimród	Jób 25	Jel 12,7-12	
29. Kedd	Péter, Tihamér	Jób 26	Jel 12,13-18	
30. Szerda	Katalin, Kitty, Kata	Jób 27,1-10	Jel 13,1-10	

Feljegyzések

[illegible]

NÉPI MEGFIGYELÉSEK

- április esője elkergeti a fagyot
- áprilisi hó, nem jó
- áprilisi hó trágyáz, márciusi szalmáz
- április hónap, ha nedves, aratás lesz bő és kedves
- lucskos áprilist virágos május és száraz június követ
- áprilisban hét tél, hét nyár lehetséges
- hideg április, rossz esztendő

Május

PÜNKÖSD HAVA

1. Csütörtök	Jakab, Fülöp	Jób 27,11-23	Jel 13,11-18
2. Péntek	Zsigmond, Zoé	Jób 28,1-11	Jel 14,1-13
3. Szombat	Tímea, Irma	Jób 28,12-28	Jel 14,14-20

Aki kihozta a halálból a juhoknak nagy pásztortát..., tegyen készültségé titeket minden jóra.

Zsid 13,20-21

4. Vasárnap ANYÁK NAPJA	Mónika, Flórián	Jób 29	Jel 15,1-4	Zsid 13,20-21
5. Hétfő	Irén, Györgyi	Jób 30,1-15	Jel 15,5-8	
6. Kedd	Ivett, Frida, Tamara	Jób 30,16-31	Jel 16	
7. Szerda	Gizella, Bendegúz	Jób 31,1-23	Jel 17	
8. Csütörtök	Mihály	Jób 31,24-40	Jel 18	
9. Péntek	Gergely, Gerő	Jób 32	Jel 19,1-10	
10. Szombat	Ármin, Pálma, Mira	Jób 33	Jel 19,11-21	

E tudatlanságnak idejét azért elnézván az Isten, mostan parancsolja az embereknek, mindenkinek mindenütt, hogy megtérjenek. ApCsel 17,30

11. Vasárnap	Albert, Imola	Jób 34,1-15	Jel 20,1-6	ApCsel 17,22-34
12. Hétfő	Pongrácz, György	Jób 34,16-37	Jel 20,7-15	
13. Kedd	Szervác	Jób 35	Jel 21,1-8	
14. Szerda	Bonifác	Jób 36,1-25	Jel 21,9-27	
15. Csütörtök	Zsófia, Denissza, Izsák	Jób 36,26-33	Jel 22,1-7	
16. Péntek	Mózes, Botond	Jób 37,1-13	Jel 22,8-21	
17. Szombat	Andor, Ede, Paszkál	Jób 37,14-24	Tit 1,1-4	

Bizonyára jóságod és kegyelmed követnek engem életem minden napján. Zsolt 23,6

18. Vasárnap	Erik, Alexandra	Jób 38,1-15	Tit 1,5-9	Zsolt 23
19. Hétfő	Ivó, Milán	Jób 38,16-41	Tit 1,10-16	
20. Kedd	Bernát, Hanna	Jób 39	Tit 2,1-10	
21. Szerda	Konstantin	Jób 40,1-5	Tit 2,11-15	
22. Csütörtök	Júlia, Rita	Jób 40,6-32	Tit 3,1-2	
23. Péntek	Dezső	Jób 41	Tit 3,3-7	
24. Szombat	Eszter, Eliza, Vanessza	Jób 42,1-6	Tit 3,8-11	

Új parancsokat adok néktek, hogy egymást szeressétek; amint én szerettelek titeket, úgy szeressétek ti is egymást. Ján 13,34

25. Vasárnap A MAGYAR REFORMÁTUS EGYSÉG NAPJA	Orbán	Jób 42,7-17	Tit 3,12-15	Jn 13,31-35
26. Hétfő	Fülöp, Evelin	Róm 1,1-15	3Móz 1	
27. Kedd	Hella	Róm 1,16-32	3Móz 2	
28. Szerda	Csanád, Emil	Róm 2,1-10	3Móz 3	
29. Csütörtök	Magdolna	Róm 2,11-16	3Móz 4	Ef 1,15-23
30. Péntek	Janka, Zsanett, Nándor	Róm 2,17-29	3Móz 5	
31. Szombat	Angéla, Angyalka	Róm 3,1-20	3Móz 6	

Feljegyzések

NÉPI MEGFIGYELÉSEK

- májusi csendes eső növeli a vetést
- száraz május, száraz esztendő
- ha májusban erősen halljuk a békákat kuruttyolni, úgy igen sok eső lesz
- ha május elején esik, úgy kevés borunk lesz
- nagyon meleg május után esős június következik
- ha májusban a tölgy szépen virágzik, és a cserebogár rajta tanyázik, gyakran fogunk hallani mennydörgést
- sok bort hoz ám a három -ác, (Pongrác, Szervác, Bonifác), ha felhőt egyiken se látsz
- Szervác, Pongrác, Bonifác, megharagszik, fagyot ráz
- Pongrác, Szervác, Bonifác, Zsófia is lehet gyász (fagy)
- Szervác, Pongrác, Bonifác, mind a fagyos szentök, hogy a szőlő el ne fagyjon, füstöljenek kendtők
- májusi meleg eső nagy termés, hideg eső rossz vendég

Június

SZENT IVÁN HAVA

Azt tartjuk tehát, hogy az ember hit által igazul meg, a törvény cselekedetei nélkül.

Róma 3,28

1. Vasárnap	Csenge, Tünde, Kund	Róm 3,21–31	3Móz 7	Róm 3,21–31
2. Hétfő	Kármén, Anita	Róm 4,1–12	3Móz 8	
3. Kedd	Klotild, Kevin	Róm 4,13–25	3Móz 9	
4. Szerda	Bulcsú	Róm 5,1–11	3Móz10	
5. Csütörtök	Fatime, Ferdinánd	Róm 5,12–21	3Móz 11	
6. Péntek	Norbert, János, Cintia	Róm 6,1–11	3Móz 12	
7. Szombat	Róbert, Roberta	Róm 6,12–23	3Móz 13	

És megtelének mindnyájan Szent Lélekkel, és kezdének szólni más nyelveken ApCsel 2,4

8. Püünkösðvas.	Medárd, Zaránd	Róm 7,1–13	3Móz 14	ApCsel 2,1–13
9. Püünkösðhétfő	Félix, Annabella	Róm 7,14–25	3Móz 15	ApCsel 10,42–48
10. Kedd	Margit, Gréta	Róm 8,1–17	3Móz 16	
11. Szerda	Barnabás, Barna	Róm 8,18–30	3Móz 17	
12. Csütörtök	Villő, Józsa, Sebők	Róm 8,31–39	3Móz 18	
13. Péntek	Antal, Anett, Tóbiás	Róm 9,1–13	3Móz 19	
14. Szombat	Vazul, Herta	Róm 9,14–33	3Móz 20	

Mert noha megfeszítettett erőtelenségből, él Istennek hatalmából. 2Kor 13,4

15. Vasárnap	Jolán, Vid	Róm 10,1–13	3Móz 21	2Kor 13,1–13
SZENTHÁROMSÁG VASÁRNAPJA				
16. Hétfő	Jusztin, Arany,	Róm 10,14–21	3Móz 22	
17. Kedd	Laura, Alida	Róm 11,1–16	3Móz 23	
18. Szerda	Arnold, Levente	Róm 11,17–24	3Móz 24	
19. Csütörtök	Gyárfás	Róm 11,25–36	3Móz 25	
20. Péntek	Rafael, Dina, Keve	Róm 12,1–8	3Móz 26	
21. Szombat	Alajos, Leila	Róm 12,9–21	3Móz 27	

Mert a fejedelmek nem a jó, hanem a rossz cselekedetnek rettegésére vannak.

Cselekedjed a jót, és dicséreted lesz attól. Róma 13,3

22. Vasárnap	Paulina	Róm 13,1–7	Zsolt 73	Róm 13,1–7
23. Hétfő	Zoltán, Édua, Jázmin	Róm 13,8–14	Zsolt 74	
24. Kedd	Iván	Róm 14,1–12	Zsolt 75	
25. Szerda	Vilmos, Maxim	Róm 14,13–23	Zsolt 76	
26. Csütörtök	János, Pál, Iringó	Róm 15,1–13	Zsolt 77,1–10	
27. Péntek	László	Róm 15,14–33	Zsolt 77,11–21	
28. Szombat	Levente, Irén	Róm 16,1–16	Zsolt 78,1–31	

Mert ti mindnyájan egyik vagytok Krisztusban. Galata 3,28

29. Vasárnap	Péter, Pál	Róm 16,17–27	Zsolt 78,32–55	Gal 3,23–29
30. Hétfő	Pál, Tihamér	2Kor 1,1–11	Zsolt 78,56–72	

Feljegyzések _____

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

NÉPI MEGFIGYELÉSEK

- ha Medárd napján esik, akkor negyven napig esik
- a júniusi eső koldusbotot nyomhat a gazda kezébe
- ha a kakukk Szent Iván napja előtt megszólal, úgy olcsó lesz a gabona, ha utána, úgy drága
- ha Szent Iván napján eső esik, úgy mind mogyoró, mind pedig dió kevés lesz, így tehát dió helyett sültalmát ehetünk (június 24))

Július

JAKAB HAVA

1. Kedd	Annamária, Renáta	2Kor 1,12–22	Zsolt 79
2. Szerda	Ottó, Ottokár	2Kor 1,23–2,4	Zsolt 80
3. Csütörtök	Kornél, Soma	2Kor 2,5–17	Zsolt 81
4. Péntek	Berta, Ulrik, Babett	2Kor 3	Zsolt 82
5. Szombat	Emese, Sarolta, Liza	2Kor 4,1–6	Zsolt 83

De hű az Isten, aki nem hagy titeket feljebb kísértetni, mint elszenvedhetitek. 1Kor 10,13

6. Vasárnap	Csaba, Melitta	2Kor 4,7–18	Zsolt 84	1Kor 10,16–17
7. Hétfő	Apollónia, Apolka	2Kor 5,1–10	Zsolt 85	
8. Kedd	Teréz, Ellák, Edgár	2Kor 5,11–21	Zsolt 86	
9. Szerda	Lukrécia, Marina, Vera	2Kor 6,1–10	Zsolt 87	
10. Csütörtök	Amália, Alma	2Kor 6,11–18	Zsolt 88	
11. Péntek	Lili, Lilla, Nóra	2Kor 7,1–7	Zsolt 89,1–19	
12. Szombat	Izabella, Dalma	2Kor 7,8–16	Zsolt 89,20–38	○

Mert ismeritek a mi Urunk Jézus Krisztusnak jótéteményét, hogy gazdag lévén, szegénnyé lett értetetek, hogy ti az ő szegénysége által meggazdagodjatok. 2Kor 8,9

13. Vasárnap	Jenő	2Kor 8,1–15	Zsolt 89,39–53	2Kor 8,1–15
14. Hétfő	Örs, Stella	2Kor 8,16–24	4Móz 1	
15. Kedd	Jolán, Henrik, Roland	2Kor 9	4Móz 2	
16. Szerda	Valter, Enikő	2Kor 10,1–11	4Móz 3	
17. Csütörtök	Endre, Elek	2Kor 10,12–18	4Móz 4	
18. Péntek	Frigyes, Kamill	2Kor 11,1–15	4Móz 5	
19. Szombat	Emília, Esztella, Rubinka	2Kor 11,16–33	4Móz 6	●

És ezt mondá nékem: Elég néked az én kegyelem; mert az én erőm erőtlenség által végeztetik el. 2Kor 12,9

20. Vasárnap	Illés	2Kor 12,1–10	4Móz 7	2Kor 12,1–10
21. Hétfő	Dániel, Daniella, Léna	2Kor 12,11–21	4Móz 8	
22. Kedd	Magdolna, Magda	2Kor 13	4Móz 9	
23. Szerda	Lenke, Brigitta	Ef 1,1–14	4Móz 10	
24. Csütörtök	Kinga, Kincső, Csenge	Ef 1,15–23	4Móz 11,1–15	
25. Péntek	Kristóf, Jakab	Ef 2,1–10	4Móz 11,16–35	
26. Szombat	Anna, Anikó, Panna	Ef 2,11–22	4Móz 12	●

Nékem, minden szentek között a legeslegkisebbnek adatott ez a kegyelem, hogy a pogányoknak hirdessem a Krisztus végéremehetetlen gazdagságát. Ef 3,8

27. Vasárnap	Olga, Liliána, Györk	Ef 3,1–13	4Móz 13	Ef 3,1–13
28. Hétfő	Szabolcs, Alina, Ince	Ef 3,14–21	4Móz 14	
29. Kedd	Márta, Flóra, Bea	Ef 4,1–16	4Móz 15	
30. Szerda	Judit, Xénia	Ef 4,17–32	4Móz 16	
31. Csütörtök	Ernő, Oszkár, Heléna	Ef 5,1–20	4Móz 17,1–15	

Feljegyzések

[illegible]

NÉPI MEGFIGYELÉSEK

- ha július nem főz, szeptembernek nem lesz mit ennie
- ha Magdolna napján (július 22.) szép az idő, jót tesz, ha rossz, úgy ártalmas
- ha Anna (július 26.) napján a hangyák bolyokat készítenek, úgy csapadékos tél lesz
- Ernő napi (július 31.) eső langyos telet hoz

Augusztus

KISASSZONY HAVA

1. Péntek	Boglárka, Boglár		4Móz 17,16–28
2. Szombat	Lehel, Özséb	Ef 6,1–9	4Móz 18

Öltözzétek föl az Isten minden fegyverét, hogy megállhassatok az ördögnek minden ravaszságával szemben. Ef 6,11

3. Vasárnap	Hermína, Kira, Tea	Ef 6,10–24	4Móz 19	Ef 6,10–24
4. Hétfő	Domonkos, Dominika	Fil 1,1–17	4Móz 20,1–13	
5. Kedd	Krisztina, Zita	Fil 1,18–30	4Móz 20,14–29	
6. Szerda	Berta, Bettina	Fil 2,1–11	4Móz 21,1–9	
7. Csütörtök	Ibolya, Arabella	Fil 2,12–30	4Móz 21,10–35	
8. Péntek	László, Eszmeralda	Fil 3,1–14	4Móz 22	
9. Szombat	Emőd	Fil 3,15–21	4Móz 23	

Semmi felől ne aggódjatok, hanem imádságotokban és könyörgésetekben minden alkalommal hálaadással tájrátok fel kívánságaitokat az Isten előtt. Filippi 4,6

10. Vasárnap	Bianka, Lőrinc	Fil 4,1–9	4Móz 24	Fil 4,1–9
11. Hétfő	Zsuzsanna, Tibor	Fil 4,10–23	4Móz 25	
12. Kedd	Klára, Letícia	Filem 1–7	4Móz 26	
13. Szerda	Csongor, Ipoly	Filem 8–25	4Móz 27	
14. Csütörtök	Marcell, Maximilián	Zsid 1,1–4	4Móz 28,1–15	
15. Péntek	Mária	Zsid 1,5–14	4Móz 28,16–31	
16. Szombat	Ábrahám, Rókus	Zsid 2,1–4	4Móz 29	

Szemmel tartom a föld hűségeseit, hogy mellettem lakozzanak; a tökéletesség útjában járó, az szolgál engem. Zsolt 101,6

17. Vasárnap	Jácint, Arika	Zsid 2,5–18	4Móz 30	Zsolt 101
18. Hétfő	Ilona, Ilka	Zsid 3,1–6	4Móz 31	
19. Kedd	Huba	Zsid 3,7–19	4Móz 32	
20. Szerda	István, Vajk	Zsid 4,1–11	4Móz 33	Zsolt 67
MAGYAR ÁLLAMALAPÍTÁS ÜNNÉPE				
21. Csütörtök	Sámuel, Hajna	Zsid 4,12–16	4Móz 34	
22. Péntek	Menyhért, Mirjam	Zsid 5,1–10	4Móz 35	
23. Szombat	Bence, Szidónia	Zsid 5,11–14	4Móz 36	

Mert a föld, amely beissza a gyakorta reá hulló esőt és hasznos füvet terem azoknak, akikért műveltetik, áldást nyer Istentől. Zsid 6,7

24. Vasárnap	Bertalan, Jonathán	Zsid 6,1–12	Zsolt 90	Zsid 6,1–12
25. Hétfő	Lajos, Patrícia	Zsid 6,13–20	Zsolt 91	
26. Kedd	Endre, Izsó, Tália	Zsid 7,1–10	Zsolt 92	
27. Szerda	Gáspár, Zoárd	Zsid 7,11–28	Zsolt 93	
28. Csütörtök	Ágoston, Mózes	Zsid 8,1–5	Zsolt 94	
29. Péntek	Beatrix, Erna	Zsid 8,6–13	Zsolt 95	
30. Szombat	Róza, Rózsa	Zsid 9,1–14	Zsolt 96	

Elédbe vetted a mi álnokságainkat; titkos bűneinket a te orczádnak világa elé. Zsolt 90,8

31. Vasárnap	Erika, Bella, Hanga	Zsid 9,15–28	Zsolt 97	Zsid 9,15–28
--------------	---------------------	--------------	----------	--------------

Feljegyzések

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

NÉPI MEGFIGYELÉSEK

- ha forró az augusztus első héten, sokáig lesz hó a télen
- ha sok az eső augusztusban, nem lesz jó bor a hordóban
- amilyen az idő Bertalan napján (augusztus 24-én), olyan lesz az ősz

Szeptember

SZENT MIHÁLY HAVA

1. Hétfő	Egon, Eged	Zsid 10,1–18	Zsolt 98
2. Kedd	Rebeka, Töhötöm	Zsid 10,19–39	Zsolt 99
3. Szerda	Hilda, Szende	Zsid 11,1–7	Zsolt 100
4. Csütörtök	Rozália	Zsid 11,8–22	Zsolt 101
5. Péntek	Viktor, Lőrinc	Zsid 11,23–40	Zsolt 102
6. Szombat	Ida, Zakariás	Zsid 12,1–11	Zsolt 103

Mert akit szeret az Úr megdorgálja, megostoroz pedig mindent, akit fiává fogad. Zsid 12,6

7. Vasárnap	Regina, Ivor	Zsid 12,12–17	Zsolt 104,1–23	Zsid 12,12–17
8. Hétfő	Mária, Adrienn	Zsid 12,18–29	Zsolt 104,24–35	
9. Kedd	Ádám	Zsid 13,1–6	Zsolt 105,1–25	○
10. Szerda	Hunor, Nikolett	Zsid 13,7–17	Zsolt 105,26–45	
11. Csütörtök	Teodóra, Igor	Zsid 13,18–25	Zsolt 106,1–23	
12. Péntek	Mária	1Jn 1,1–4	Zsolt 106,24–48	
13. Szombat	Kornél	1Jn 1,5–10	Préd 1,1–11	

Aki megtartja az ő beszédét, abban valósággal teljessé lett az Isten szeretete. 1Ján 2,5

14. Vasárnap	Szeréna, Roxána	1Jn 2,1–6	Préd 1,12–18	1Jn 2,1–6
15. Hétfő	Enikő, Melitta	1Jn 2,7–11	Préd 2,1–11	●
16. Kedd	Edit, Ditta	1Jn 2,12–17	Préd 2,12–26	
17. Szerda	Zsófia, Hildegárd	1Jn 2,18–29	Préd 3,1–8	
18. Csütörtök	Diána	1Jn 3,1–12	Préd 3,9–22	
19. Péntek	Vilma, Hajnalka	1Jn 3,13–24	Préd 4	
20. Szombat	Friderika	1Jn 4,1–6	Préd 5	

A szeretetben nincsen félelem, sőt a teljes szeretet kiűzi a félelmet. 1Ján 4,18

21. Vasárnap	Máté, Mirella, Ilka	1Jn 4,7–21	Préd 6	1Jn 4,7–21
22. Hétfő	Móric, Mór	1Jn 5,1–12	Préd 7	
23. Kedd	Áldó, Tekla, Lina	1Jn 5,13–21	Préd 8	
24. Szerda	Gellért, Mercédesz	2Jn	Préd 9	●
25. Csütörtök	Eufrozina, Kende	3Jn	Préd 10	
26. Péntek	Jusztina	Júd 1–16	Préd 11	
27. Szombat	Adalbert, Albert	Júd 17–25	Préd 12	

Te azért övezd fel derekadat, és kelj fel, és mondd meg nekik mindazt, a mit én parancsolok néked; meg ne riadj tőlük, különben én riasztalak el téged előlük! Jer 1,17

28. Vasárnap	Vencel	Jer 1	Lk 1,1–38	Jer 1
29. Hétfő	Mihály	Jer 2	Lk 1,39–80	
30. Kedd	Jeromos, Médea	Jer 3	Lk 2,1–20	

Feljegyzések _____

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

NÉPI MEGFIGYELÉSEK

- ha szeptemberben megdördül az ég, a fák sok virágot hoznak még
- ha másodszor is kivirágzik az akác, akkor hosszú, meleg őszre lehet számítani
- ha korán lehullanak a falevelek, a gólyák és a fecskék korán útra kelnek, akkor hamarosan megérkezik a hideg idő

Október

MINDENSZENT HAVA

1. Szerda	Malvin, Malvina	Jer 4,1–18	Lk 2,21–40	●
2. Csütörtök	Petra	Jer 4,19–31	Lk 2,41–52	
3. Péntek	Helga, Jozefa	Jer 5,1–19	Lk 3,1–20	
4. Szombat	Ferenc, Edvin	Jer 5,20–31	Lk 3,21–38	

Térj eszedre, óh Jeruzsálem, hogy el ne szakadjon tőled a lelkem; hogy pusztává ne tegyelek téged, lakhatatlan földdé! Jer 6,8

5. Vasárnap	Attila, Aurél, Ete	Jer 6,1–15	Lk 4,1–30	Jer 6,1–15
6. Hétfő	Brúnó, Renáta	Jer 6,16–30	Lk 4,31–44	
NEMZETI GYÁSZNAP				
7. Kedd	Amália	Jer 7,1–11	Lk 5,1–16	
8. Szerda	Koppány, Etelka, Magor	Jer 7,12–34	Lk 5,17–26	○
9. Csütörtök	Dénes	Jer 8	Lk 5,27–39	
10. Péntek	Gedeon, Bendegúz	Jer 9,1–15	Lk 6,1–19	
11. Szombat	Brigitta, Gitta	Jer 9,16–25	Lk 6,20–36	

Nincs hozzád hasonló, Uram! Nagy vagy és nagy a te neved a te hatalmadért! Jer 10,6

12. Vasárnap	Miksa	Jer 10,1–16	Lk 6,37–49	Jer 10,1–16
13. Hétfő	Kálmán, Ede Edgár	Jer 10,17–25	Lk 7,1–10	
14. Kedd	Helén, Heléna	Jer 11,1–14	Lk 7,11–17	
15. Szerda	Teréz, Terézia	Jer 11,15–23	Lk 7,18–23	●
16. Csütörtök	Gál, Aurélia	Jer 12	Lk 7,24–35	
17. Péntek	Hedvig, Hédi	Jer 13,1–11	Lk 7,36–50	
18. Szombat	Lukács	Jer 13,12–27	Lk 8,1–15	

Hiszen közöttünk vagy, Uram, és mi a te nevedről neveztetünk; ne hagyj el minket! Jer 14,9

19. Vasárnap	Nándor	Jer 14,1–9	Lk 8,16–25	Jer 14,1–9
20. Hétfő	Iringó, Irén, Vendel	Jer 14,10–22	Lk 8,26–39	
21. Kedd	Orsolya, Orsika	Jer 15,1–9	Lk 8,40–48	
22. Szerda	Előd, Korina	Jer 15,10–21	Lk 8,49–56	
23. Csütörtök	Gyöngyi, Gyöngyvér	Jer 16,1–13	Lk 9,1–11	Zsolt 99 ●
NEMZETI ÜNNEP (1956)				
24. Péntek	Salamon	Jer 16,14–21	Lk 9,12–17	
25. Szombat	Blanka, Bianka	Jer 17,1–13	Lk 9,18–27	

Gyógyíts meg engem Uram, hogy meggyógyuljak, szabadíts meg engem, hogy megszabaduljak, mert te vagy az én dicsekedésem! Jer 17,14

26. Vasárnap	Dömötör, Amanda	Jer 17,14–27	Lk 9,28–36	Jer 17,14–27
27. Hétfő	Szabina, Szabrina	Jer 18,1–12	Lk 9,37–50	
28. Kedd	Simon, Szimonetta	Jer 18,13–23	Lk 9,51–62	
29. Szerda	Melinda, Nárcisz	Jer 19	Lk 10,1–16	
30. Csütörtök	Alfonz, Kolos	Jer 20	Lk 10,17–24	
31. Péntek	Farkas	Jer 21	Lk 10,25–42	Zsolt 46 ●

REFORMÁCIÓ ÜNNEPE

Feljegyzések _____

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

NÉPI MEGFIGYELÉSEK

- ha hónap elején sok csillag esik, úgy szép idő lesz
- az októberi zivatar szeszélyes telet jelent
- sok októberi eső, termékeny eső, vagy sok októberi eső, sok decemberi szél
- ha meleg október hónapja, hideg lesz a február
- ha októberben fagy és szél van, úgy január hónapja enyhe lesz

November

SZENT ANDRÁS HAVA

1. Szombat Itala, Marianna

Jer 22,1-12

Lk 11,1-13

Szólтам néked, mikor jól volt dolgod, de ezt mondottad: Nem hallom. Ifjúságodtól fogva ez a te szokásod, hogy nem hallgattad az én szót! Jer 22,21

2. Vasárnap	Achilles	Jer 22,13-30	Lk 11,14-28	Jer 22,13-30
3. Hétfő	Győző, Hubert	Jer 23,1-22	Lk 11,29-36	
4. Kedd	Károly, Karola	Jer 23,23-40	Lk 11,37-54	
5. Szerda	Imre, Tétény	Jer 24	Lk 12,1-12	
6. Csütörtök	Lénárd	Jer 25,1-14	Lk 12,13-21	○
7. Péntek	Rezső, Csenger	Jer 25,15-38	Lk 12,22-34	
8. Szombat	Lehel, Zsombor	Jer 26,1-9	Lk 12,35-48	

Most azért jobbjátok meg a ti útaitokat és cselekedeteiteket, és hallgassatok az Úrnak, a ti Isteneteknek szavára, és az Úr megbánja a veszedelmet, a mellyel fenyegetett titeket. Jer 26,13

9. Vasárnap	Tivadar, Szibilla	Jer 26,10-24	Lk 12,49-59	Jer 26,10-24
10. Hétfő	Réka, Ariel	Jer 27	Lk 13,1-9	
11. Kedd	Márton, Martin	Jer 28	Lk 13,10-17	
12. Szerda	Aba, Jónás, Renátó	Jer 29	Lk 13,18-30	
13. Csütörtök	Szilvia	Jer 30,1-11	Lk 13,31-35	
14. Péntek	Aliz, Klementina, Huba	Jer 30,12-24	Lk 14,1-6	●
15. Szombat	Albert, Lipót	Jer 31,1-17	Lk 14,7-14	

Rendelj magadnak útjelzőket, rakj útmutató oszlopokat, vigyázz az ösvényre, az útra, a melyen mentél, jöjj vissza Izráelnek leánya, jöjj vissza ide a te városodba! Jer 31,21

16. Vasárnap	Ödön, Edmond	Jer 31,18-30	Lk 14,15-24	Jer 31,18-30
17. Hétfő	Hortenzia, Gergő	Jer 31,31-40	Lk 14,25-35	
18. Kedd	Jenő	Jer 32,1-25	Lk 15,1-10	
19. Szerda	Erzsébet, Zsóka	Jer 32,26-44	Lk 15,11-32	
20. Csütörtök	Jolán	Jer 33,1-13	Lk 16,1-13	
21. Péntek	Olivér	Jer 33,14-26	Lk 16,14-18	●
22. Szombat	Cecília	Jer 34	Lk 16,19-31	

Nem késik el az Úr, mint némelyek késelemnek tartják, hanem hosszan tűr érettünk. 2Péter 3,9

23. Vasárnap	Kelemen, Klementina	Jer 35	Lk 17,1-10	2Pt 3,(3-7) 8-13
24. Hétfő	Emma, Flóra	Jer 36,1-19	Lk 17,11-19	
25. Kedd	Katalin, Katinka	Jer 36,20-32	Lk 17,20-37	
26. Szerda	Virág	Jer 37	Lk 18,1-8	
27. Csütörtök	Elemér, Virgil	Jer 38,1-13	Lk 18,9-17	
28. Péntek	Jakab, Stefánia	Jer 38,14-28	Lk 18,18-27	
29. Szombat	Ilma, Taksony	Jer 39	Lk 18,28-43	●

Örülj nagyon, Sionnak leánya, örvendezz Jeruzsálem leánya. Ímé jön néked a te királyod. Zak 9,9

30. Advent 1. vasárnap	András	Jer 40	Lk 19,1-10	Zak 9,9-17
-------------------------------	--------	--------	------------	------------

Feljegyzések

NÉPI MEGFIGYELÉSEK

- ha Mindenszentek (november 1.) napján hó esik, nem olvad el márciusig
- ha Mindenszentek napja nedves, lágy telet várhatunk, ha pedig száraz, úgy kemény tél következik
- ha Katalin locsog, a Karácsony kopog
- Márton (november 11.) olykor fehér lovon jár
- ha Márton lúdja jégen áll, karácsonykor sárban botorkál

December

KARÁCSONY HAVA

1. Hétfő	Blanka, Elza	Jer 41	Lk 19,11-27	
2. Kedd	Melinda, Vivien	Jer 42	Lk 19,28-48	
3. Szerda	Ferenc, Olívia, Atala	Jer 43	Lk 20,1-8	
4. Csütörtök	Borbála, Barbara, Boróka	Jer 44,1-14	Lk 20,9-19	
5. Péntek	Vilma	Jer 44,15-30	Lk 20,20-26	
6. Szombat	Miklós	Jer 45	Lk 20,27-44	○

De vigyázzatok magatokra, hogy valamikor meg ne nehezédjék a ti szívetek dobzódásnak, részétségnek és ez élet gondjainak miatta, és váratlanul reátok ne jöjjön az a nap. Lk 21,34

7. Advent 2. vasárnap	Ambrus	Jer 46,1-12	Lk 20,45-21,4	Lk 21,25-33
8. Hétfő	Mária, Márta, Rege	Jer 46,13-28	Lk 21,5-28	
9. Kedd	Natália, Natasa	Jer 47	Lk 21,29-38	
10. Szerda	Judit, Loretta	Jer 48,1-25	Lk 22,1-23	
11. Csütörtök	Árpád	Jer 48,26-47	Lk 22,24-30	
12. Péntek	Gabriella	Jer 49,1-22	Lk 22,31-38	
13. Szombat	Luca	Jer 49,23-39	Lk 22,39-46	

Monda néki: Te vagy-e az, aki eljövendő, vagy mást várjunk? Máté 11, 3

14. Advent 3. vasárnap	Szilárd, Szilárda	Jer 50,1-28	Lk 22,47-53	Mt 11,2-6(7-10)
15. Hétfő	Valér	Jer 50,29-46	Lk 22,54-70	●
16. Kedd	Etelka, Aletta	Jer 51,1-19	Lk 23,1-12	
17. Szerda	Lázár, Olimpia	Jer 51,20-40	Lk 23,13-25	
18. Csütörtök	Augusztá	Jer 51,41-64	Lk 23,26-31	
19. Péntek	Viola, Violetta	Jer 52,1-11	Lk 23,32-43	
20. Szombat	Apor, Nemere, Jolán	Jer 52,12-34	Lk 23,44-56	

És az ő irgalmassága nemzetségről nemzetségre van azokon, akik őt félék. Lk 1,50

21. Advent 4. vasárnap	Tamás	Hag 1	Lk 24,1-12	Lk 1,46-55
22. Hétfő	Anikó, Zénó, Tifani	Hag 2,1-9	Lk 24,13-35	●
23. Kedd	Viktória, Niké	Hag 2,10-23	Lk 24,36-53	
24. Szerda	Ádám, Éva	Jn 1,1-8	Péld 1,1-9	Lk 2,1-14(15-20)
25. Cs. Karácsony	Eugénia, Noel	Jn 1,9-13	Péld 1,10-19	Jn 1,1-13
26. P. Karácsony	István	Jn 1,14-18	Péld 1,20-33	Jn 1,14-18
27. Sz. Karácsony	János	Jn 1,19-34	Péld 2	

Mostan bocsátod el Uram a te szolgádat, a te beszéded szerint, békességben. Lk 2,29

28. Vasárnap	Kamilla, Apor	Jn 1,35-51	Péld 3,1-18	Lk 2,22-35
29. Hétfő	Tamás, Tamara	Jn 2,1-12	Péld 3,19-35	
30. Kedd	Annamária, Dávid, Zoárd	Jn 2,13-25	Péld 4,1-9	
31. Szerda	óév, Szilveszter	Jn 3,1-21	Péld 4,10-27	Péld 4,10-27

Feljegyzések

[illegible]

NÉPI MEGFIGYELÉSEK

- ha december lágy és esős, a vetés csak meglehetősen
- téli köd keleti széllel olvadást okoz, a nyugati szél meg fagyot hoz
- fehér Karácsony, fekete Húsvét
- lucskos karácsony rossz nyár, rossz termés
- meleg Karácsony, hideg tél
- ha Karácsony éjjelén keletről fúj a szél, marhadöggtől féltethsz, ha északnyugati szél fúj – emberhalál, ha déli szél fúj – betegség, ha északi szél fúj, akkor pedig jó esztendő várható

KÁNYÁDI SÁNDOR

NEKEM AZ ÉG

*nekem az ég régen is kék volt
ha kék volt
borúsna miért mondanám most
s nagyon szerettem ezt a
már nem-szeretem várost*

*nekem a jó régen is jó volt
ha jó volt
miért mondjam utólag rossznak
csapjak föl én is buzgó
megkésett panaszosnak?*

*nekem a rossz régen is rossz volt
s mert rossz volt
hát kiköptem unom a kókadat
a most-merész a hőssé
horgadt szókimondókat*

*nekem a hit régen is hit volt
s mert hit volt
az életet is hittel éltem
hagyjatok meg hát engem
ebben a balga hitben*

Naptáraink eredete

Amikor a kalendáriumot olvasgatjuk, vagy a naptárban nézegetjük, mikor lesz telihold és milyen napokra esnek mozgó ünnepeink, ritkán gondolunk arra: könnyű dolgunk van, ha a pontos napot, hónapot, évet akarjuk tudni.

Nem volt ez mindig ilyen egyszerű.

Pedig a kőkorszaki embernek talán nagyobb szüksége volt pontos naptárra, mint a mai átlagembernek. Sőt, mondhatjuk, hogy számára létfontosságú kérdés volt kiszámolni, mikor jön a tavasz vagy a tél. Erre ugyanis azért volt szükség, mert a kőkorszaki ember már nem csak vadászatból, gyűjtögetésből élt, hanem kezdetleges eszközökkel és módszerekkel megművelte a földet. A mag elvetéséhez, az aratáshoz, a szürethez tudni kellett, hogy az év melyik részében járnak. Nem véletlen, hogy a kutatók úgy vélik, hogy a földművelés 10.000 éves múltra tekint vissza, ugyanakkor a legrégebbi, általunk ismert naptár is körülbelül 10.000 évvel ezelőtt készült a mai Skócia területén (Aberdeenshire).

**A legrégebbi
naptár nyomai
Aberdeenshire-
ben**

A kőkorszaki naptárak nyilván nem papírra készültek. Ezek földbe ásott cölöpből vagy kőoszlopokból álltak, amelyek többnyire kört alkottak. Ezek segítségével tartották számon, mikor van a téli vagy nyári napforduló (solstitium). A téli napfordulókora a leghosszabb az éjszaka, míg a nyári napforduló napja a leghosszabb az évben. Mindkét dátumhoz már a korai időkben jelentős ünnepek kötődtek.

A nap mozgását pontosan megfigyelték, s tudták, hogy akkor jön el a tavasz, amikor a nap egy bizonyos helyen kel fel a szemlélőhöz képest a láthatáron. A szemlélő úgy látta az építmény egy pontjáról, hogy a nap a jeles dátumon a két főoszlop között kel fel. Ugyanakkor megfigyelték a csillagok já-

2700 éves babiloni naptár és csillagtérkép

rását, számon tartották a hold fázisváltozásait is, és korán rájöttek arra, hogy minden ciklikusan ismétlődik, továbbá meg tudták állapítani, hány naptár áll egy év.

A sumérok már 12 hónapra osztották fel a 365 napos évet (a hónapokat még nem osztották hetekre). Minden hónap az újholddal kezdődött. Mivel egy holdhónap körülbelül 29-30 nap, így időnként szökőhónapot adtak hozzá a 354 naptár álló holdévhez.

Így hát már a sumérok szembesültek a naptárkészítés nehézségeivel. Tökéletes naptárt ugyanis nem lehet készíteni. Ideális az lenne, ha a Föld pontosan 360 nap alatt kerülné meg a Napot, és pontosan 30 naponként lenne újhold. Akkor az évet pontosan 12, egyenként 30 naptár álló hónapra lehetne felosztani. Azonban a Föld éves keringési ideje 365,242198 nap, egy holdhónap pedig 29,53059 nap. Ha a naptárkészítő csak a Holdat veszi figyelembe, nem tudja meghatározni, hogy az év melyik periódusában van. Az év napjait pedig egyik napfordulótól a másikig pedig csak fel kell osztani valahogy, valamiféle rendszerbe kell foglalni ahhoz, hogy meg tudjuk határozni ünnepeinket, és be tudjuk osztani munkánkat.

Ha a naptár 365 napos, az történik, hogy minden évben felgyűl évente kb. egy negyed nap. Ezt a kevés eltérést hosszútávon megéreznénk, hiszen egy emberöltő alatt már fél hónapot csúszna az időszámítás. De ha minden negyedik évben hozzátoldunk egy szökőévet, 128 évenként egy felesleges nap keletkezik.

A történelem során többféleképpen próbálták megoldani a problémát. Az ókori Egyiptomban például háromféle naptárt is használtak egyszerre. Először is, volt a 12 hónapos holdnaptár, ahol minden hónap az újholddal kezdődött. Ehhez adtak egy 13-ik hónapot is, hogy kitöltse az évet. Ezzel a naptárral az ünnepeket számolták ki. De volt egy 365 napos polgári naptárjuk is, amelyet 12 darab harminc napos hónapra osztottak fel, hozzáadva az év végén még öt napot. Ezeket szerencsétlen napoknak tartották. Mivel szökőéveket nem iktattak be, ez a naptár a csillagászati évhez képest folyamatosan elcsúszott, elvándorolt. (Latinul úgy is nevezték, hogy „annus vagus”).

Hogy a látszólagos zavar teljes legyen, egy harmadik naptár is forgalomban volt, ami az előző kettőt kombinálta. Természetesen mind a szántóvető nép, mind az ünnepekkel foglalkozó – és a csillagok járását ismerő – papság tudta, hogy a naptárak nem pontosak. Időszámításunk előtt többször is megpróbálkoztak a szökőév bevezetésével, a naptárreformmal, de egyik próbálkozás sem volt igazán sikeres, az emberek ellenálltak a reformoknak. Végül a megszálló rómaiak próbálták meg gatyába rázni az egyiptomi naptárt. Ez a reform Julius Caesar nevéhez fűződik, akinek Szoszigenész alexandriai csillagász javasolta a naptárreformot. Ettől ugyan a naptár nem lett tökéletes, mégis elterjedt és elfogadott lett a Krisztus előtt 46-ban bevezetett juliánus naptár, amelyben már négyévente voltak szökőévek.

Egyiptomi naptár a karnaki templom falán

Ez az előbb említett ok miatt oda vezetett, hogy a 16-ik századig, XIII. Gergely pápa reformjáig 12.5 napot csúszott a naptár. A Gergely-féle vagy gregorián naptár kidolgozása 1582-ben Aloysius Lilius olasz csillagász és Clavius Kristóf német jezsuita tudós nevéhez fűződik. Gergely pápa rendelete értelmében október 4-e után 15-e következett. Hogy csökkentse a szökőnapok számát, azt is elrendelte, hogy a százal végződő évekből csak a négyszázzal

XIII. Gergely pápa

maradék nélkül osztható évek legyenek szökőévek (így például 1700 nem volt szökőév, de 2000 igen). A Gergely-féle naptárat csak valamikor 4800 táján kell majd módosítani, mert a csellengő percekből akkor gyűl össze egy egész nap.

Gergely kitűnő naptárát azonban nem mindenki fogadta kitörő örömmel. A köznép főleg azért zúgolódott, hogy hamarabb kell adót fizetni, hiszen október első fele kiesik. Magyarország 1587-ben veszi át a gregorián naptárat, de a protestáns államok sokkal később, a keleti keresztyén államokban pedig még tovább húzódoznak az elfogadásától. Csak a 20. században válik általánossá a Gergely-féle naptár – ma is azt használjuk –, de közben ne feledkezzünk meg arról, hogy ma is többféle időszámítást használnak szerte a nagyvilágban (másképp számolja az éveket az iszlám, a zsidóság, más a kínai naptár stb.), és minden létező naptár esetleges, önkényes, és – nem utolsó sorban – pontatlan is.

WAGNER ERIK
lelkipásztor

GYÜLEKEZETI ÓRJÁRAT

„Járatok méltóan az Úrhoz, teljes tetszésére, minden jó cselekedettel gyümölcsöt teremvén és nevedelvén az Isten megismerésében; minden erővel megerősítvén az Ő dicsőségének hatalma szerint minden kitartásra és hosszútűrésre örömmel; hálákat adván az Atyának, ki alkalmasakká tett minket a szentek örökségében való részvételre a világosságban.“ (Kol 1,10-12)

„Isten dicsőségére tsináltatta...”

Egy terítő nyomában

*A tárgyak „elsuttogják” alkotóik és használóik életét,
ezért nem néma tanúk csupán!*

Már-már büntudatot érzek, amikor fenti tanulmányt próbálom beszerkeszteni a Kalendáriumba. És számítok Serdültné Benke Éva tanárnő bocsánatára.

Faragnom kell, „ollózni”, ahogy mi mondjuk, de mintha egy egészséges, ép testet csonkáznék..., és területmi okok miatt kénytelen vagyok. A tanulmány első része ugyanis csiszolt szakértői ismerettel, pontossággal és méltósággal örökíti meg a hajdani templomi és családi terítők, az akkori varrás és díszítés eszmei értékét. És természetesen a „varrónők” nevét: Árva Bethlen Kata, Wesselényi Kata, Kamarási Sára, Tekintetes Nemzetes Bethlen Drizsina, Bánffyné Ország Magdolna, Lorántffy Zsuzsanna.

Távoli századok szorgos öltögetőiről egyetlen, zárójeles mondat a tanulmányból: Apám... elvitt a vár (Fogaras) kicsi kápolnájába..., megmutatta a boltíves erkélyt, a kézimunka sarkot, ahol „árva” Bethlen Kata aranyhímű úrasztali terítőket hímezgetett. (Ignác Rózsa: Levelek Erdélyből).

(Szerkesztő)

A máramarosszigeti terítő szélén a nagyszalontai Toldi Ádámné, gróf Teleki Krisztina neve áll. *„Isten ditsőseggere tsinaltatta Idősb Toldi Adamne Teleki Krisztina A O 1772 Die 8 Jully Bolyaban”* Nagyapja, Teleky Mihály főgenerális, Apafai Mihály fejedelem legbefolyásosabb embere.

Teleki Krisztina, folytatva az elődök adakozó hagyományát, a szigeti eklézsiának adományozza a kálváriás utat megjáró terítőt.

Bolyában készítették, de nem tudjuk melyik protestáns templomnak szánta az adományozó. Csak azt tudjuk, hogy 1912-ben a máramarosszigeti eklézsia tulajdonában szerepel. 1944 őszén elvitték, nyoma veszett. És egészen drámába illő úton-módon – hazatért.

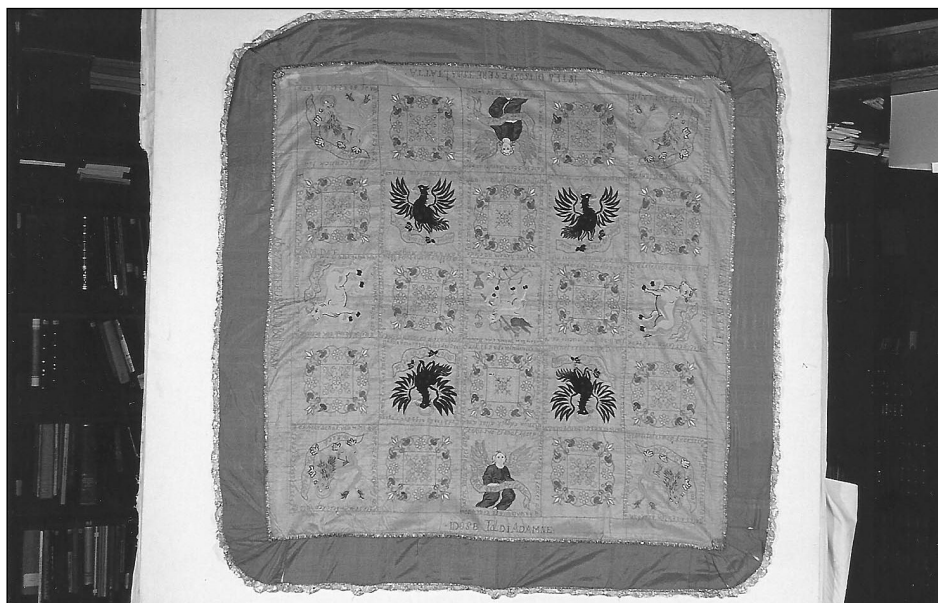
Árva Bethlen Kata úrasztali terítője

A várost 1944. október 17-én érte el a 4. Ukrán Front, menekült, aki tudott, mentette értékeit. Ezekben a napokban veszi kezdetét a terítő vesszőfutása, országról-országra, kézből-kézbe, nem mindig a mentés szándékával.

Az a levél, mely leírja a terítő kálváriájának első felvonását, 1972. október 26-án íródott, és bár az aláírás olvashatatlan, a szövegből kiderül, hogy a levél írója Máramarosszigeten a háború idején tanár K. Ferenc fia, K. László. A címzett pedig Pfarrer Schaffert (Svájc), akihez K. László a budapesti svájci követségen keresztül jutott el, s akitől segítséget kér a terítő visszaszerzéséhez. Röviden elmondja az előzményeket. A levél szerint 1944 őszén, mielőtt az orosz csapatok Szigetre értek volna, a K. család Budapestre menekült, Lászlót október 15-én a helyi református esperes, Papp József magához kérte, és arra kérte, hogy szülei után utazva vigyen magával két becsomagolt úrasztali terítőt, és akkor juttassa vissza, „mikor a helyzet konszolidálódik” (Idézzünk pontosan a levélből, mert ez esetben minden szó fontos: „Kb. ez időben kéretett engem a református Papp József az irodájába. Papp úr azt kérte tőlem, hogy őrizsem meg a két oltárterítőt” (A dokumentumokban több helyen az úrasztali terítő helyett oltárterítő áll, ez lehet fordítási hiba is, avagy felekezeti ismeretekben járatlanság okozta tévedés). A család Budapest ostroma előtt tovább menekült, 1945. április 15-én már Ausztriában, Bad Fusch-ban voltak, itt amerikai megszállás alá kerültek. Júniusban, a háború vége után az amerikai parancsnok a tábor feloszlatta,

a magyar menekülteket felszólította a hazatérésre. Miután csak kevés csomagot vihettek magukkal, a ládába csomagolt terítőket K. László megőrzésre Vigh Ferencnek, a Gamma Művek vezérigazgatójának adta oda, hogy adja át húgának, K. Saroltának. Ez meg is történt, a terítők tehát K. Saroltához kerültek, aki röviddel ezután Svájcban telepedett le férjével, J. Pállal. A testvérek 1952-ig leveleztek, később tudta meg K. László, hogy húga elvált J. Páltól, el is költözött tőle, ám J. Pál a terítőket nem adta vissza. K. László akkor nem tehetett semmit, nem volt könnyű akkoriban egy szocialista országból egy nyugati országba utazni. Később a terítőt visszakérő leveleire J. Pál azt válaszolta, hogy a terítő jogos tulajdonát képezi. Ám K. László, miután a szigeti egyházközségtől felszólító levelet kapott a terítő visszaszolgáltatására, ekkor kéri Pfarrer Schafferttől a segítséget. Hogy miért nem fordult hivatalos fórumokhoz? Ezt írja: „A terítő visszaadása ez esetben csak a magyar hatóságok által történhetne meg.” Nos, igen, ilyen idők jártak akkor. Majd ezt írja: „annak az is lehet a következménye, hogy a magyar állam ráteszi a kezét, és soha nem kerül vissza eredeti helyére. Arról lenne szó, hogy fel kellene venni a kapcsolatot J. Pállal, és a terítő kiadására felkérni. Ha ez megtörtént, kérem Önt, azt a máramarosszigeti egyházközségnek direkt odaadni.” A levélben szó esik a másik terítőről is, melyet K. Sarolta haláláig (1971-ig) őrzött, ám arról már nincs szó, hova került ezután.

Honnan tudhatta volna K. László, hogy több mint tíz évvel azelőtt már J. Pál mindent elkövetett, hogy a terítőt értékesítse, mint saját tulajdonát,

**„Isten ditsőseggere tsinaltatta Idősb Toldi Adamne Teleki Krisztina
A O 1772 Die 8 Jully Bolyaban”**

és esze ágában sincs visszaadni eredeti tulajdonosának, a szigeti református egyháznak. E sorok írója a hozzá került levelekből, iratokból ezek után megkísérli felfejteni az úrasztali terítő történetének szövevényes szálait.

1961. február 9-én a Svájci Néprajzi Múzeum Baseltől válaszol J. Pálnak egy korábbi levelére, miszerint legnagyobb sajnálatukra nem áll módjukban a felajánlott terítőt kiállítani, melynek a biztosítási összegét J. Pál negyvenezer svájci frankban jelölte meg, mint a terítő akkori nemzetközi értékét. A következő levelet már Zürichből kezdték 1964. december 23-án, a címzett szintén J. Pál, a feladó Stiftung Pro Helvetia, a levélíró Luc Boissonas. Megköszönik, hogy „az Ön családja tulajdonát képező remek siebenbürgi oltárterítőt megtekinthettük.” Úgy látszik, hogy ekkor már J. Pál valóban magáénak tudta a szigetiek terítőjét. E levélben egy J. Pál által tervezett múzeumi és sajtóbeli bemutatás elutasításáról van szó, az ok is elhangzik: „a tárgy, az oltárterítő nem a svájci patrimóniából származik, és a svájci textilkézművesek részvételi aránya ebben az üzemben nem elegendő, hogy alapítványunk egy ilyen összeggel hozzájáruljon a tervezett nyilvánosságra hozatalhoz.” Itt meg kell állnunk egy pillanatra. Úgy tűnik, hogy a terítő értékesítésének későbbi kivitelezendő tervébe pillantunk most bele. Előbb bemutatni, aztán megvételre felkínálni. Miért a svájci múzeumokat kereste meg ekkoriban J. Pál? „A svájci textilkézművesek részvételi aránya...” No, hát azért, mert a terítő készítésében J. Pál szerint svájci illetőségű hímzők vettek részt, így módon a svájci múzeumok valamelyike csak megveszi, hogy ez a svájci közreműködéssel létrejött kincs hozzájuk kerüljön. Látni fogjuk, hogy a későbbiekben a svájci közreműködők száma is változik, sőt a bolyai kastélyt már hímzőüzemként is emlegetik, melyben a

Részlet a terítóból

svájci szakemberek dolgoztak. Ezzel is növelendő a svájciak hajlandóságát a terítő megvásárlására. E sorok írója nem hallgathatja el, hogy a számtalan átolvasott forrás egyikében sem talált halvány utalást sem arra, hogy svájci hímnőszakemberek dolgoztak volna Erdély bármelyik főúri kastélyában.

Érdemes nyomon követni J. Pál további próbálkozását. 1984. január 9-én St. Gallen-ben írt levelének címzettje a St. Gallen-i textilmúzeum „Kérem, közöljék, tudnak-e valamit az 1750-80 közötti hímnősekről, hímnő szakemberek, St. Gallen-iek kivándorlásáról. Egy külföldön létrejött műalkotásról van szó, amelynek előállításában legalább 1 St. Gallen-i személy is közreműködött. A kérdéses műalkotás, amin az alulírott jelenleg dolgozik az utolsó 3,5 évszázad európai kulturális összefüggéseinek, irodalmi leírásának összekötő eleme.” Kissé bonyolult a szöveg, ám annyi bizonyos, hogy J. Pál pontosan ismerte a terítő Európában is jelentős értékét, és nagyon szeretett volna a svájci, immár St. Gallen-i (Ahol egyébként ő lakott) hímnők nyomára bukkanni. Ez továbbra is forró nyom lehetett számára, mert 1985. június 6-án a Svájci Nemzeti Múzeum igazgatóságára, Zürichbe írt újabb levelet, a címzett dr. Jenny Schneider. Ebben a levélben új adattal kibővíthet adja meg a hímnőnök számát, már tudni véli, hogy elég sokan voltak: „Bizonyára emlékszik még a Bólyából (Siebenbürgen) származó esti terítőre, az üzemre, 3 hímnő és 2 nemesi származású hölgyre, akik közül az egyik minden bizonnyal az én lakóhelyemről, St. Gallenből származott.” Ezután fontos közlés következik: „...még rendelkezésemre álló időben természettudományi kutatási beszámolómat befejezzem...ezen költséges tevékenységemet támogatná és a jelenlegi értéknek megfelelő összeget képes lenne fizetni. Az utolsó értékbecslések 1961-ből származnak, tehát minden bizonnyal túlléptük azokat.” A levél írója már nem kiállításra, hanem megvételre kínálja a múzeumnak a terítőt, de már nem negyvenezer svájci frankért, hanem az időközben növekvő értékért. Hogy miben állt költséges természettudományi kutatása, erre nem kapunk választ. Ám a hímnő hölgyekre visszatérve, tudjuk, hogy bizony „nemesi származású hölgyek” is hímeztek, nem egynek őrizi keze munkáját az utókor. De hogy ki volt a másik három hímnő Svájcban, félek, hogy ezt már soha nem fogjuk megtudni. Léteztek-e egyáltalán? Jó lenne ismerni J. Pál forrását erre vonatkozóan. A következő, a terítővel kapcsolatos levelet 1998. február 18-án írta J. Pál a Magyar Nemzeti Múzeumnak, „az általános főigazgatósági titkár kezéhez” L. K-nak címezve. E levélben is megismétli, amit eddig állított „Az egyik hímnő innen származott.” De van itt egy meglepő közlés: „A terítő tényleges tulajdonosa a Nemzeti Múzeum.” Inkább a Nemzeti Múzeum, mint a szigeti református egyház? Vagy most már legyen inkább a magyar múzeumé, ha már a svájciaknak nem kellett? Azt is megjegyzi, hogy az ő szerepe a „részbeni helyreállításból adódik”. Végezhetett volna valami restaurálási munkát a terítőn? Ennek látszólag semmi nyoma, a terítő szerencsére ép, nem látszik jele későbbi helyreállításnak. Az is rejtély, mire utal a „bostoni-erdélyi kapcsolat felderítése”. A levél írója előrehaladott

életkoráról is beszél: „Ha ma, 90. életévemben...” (tehát 1908-ban született J. Pál, tudjuk, Erdélyben). Vagy letett volna a terítő eladási szándékáról J. Pál? Nem hihetjük, ugyanis egy meghatalmazásban, melynek a kelezése hiányos, átadja a tárgyalási jogot dr. Mackó Máriának, hogy a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatójával eddig folytatott tárgyalásokat tovább vigye: nevezetesen a Bólyában hímzett úrasztali terítő műtörténeti jelentőségéről, valamint az esetleges megvételéről, és a becsértékre vonatkozó megbeszélésekről. A szokásos adu ezután következik: „Miután a hímzők között 3 svájci, a genealógiai bizonyítékok szerinti Tablat környéki lakos is szerepel, a St.Galleni tartományi kormányzat is mérlegelné a megvételhez szükséges összeg előteremtését”. Ekkor végleges elhatározásra juthatott J. Pál, mert 1999. május 5-én újabb levelet küldött a Magyar Nemzeti Múzeumnak: „Tisztelt Igazgatóság! A megmaradt nehézségek megszüntetésére nincsen más kincsem. Megvételi segítségre a Soros Alapítványt kértem meg...” Majd: „A terítő átadásával dr. Mackó Mária jogásznőt bízom meg. Tisztelettel J. Pál.” Ez itt már világos beszéd, de még nem mondtunk el mindent. 1972 májusában Svájcban ketten tettek eskü alatti nyilatkozatot (Eidesstattliche Erklärung) a terítőről, mindketten J. Pál közvetlen környezetéből. Az időpont a K. Sarolta halála utáni év, az esemény talán közjegyző előtt történt hagyaték ügyben. 1972. május 12-én Luganóban Magda Fischer (sz. Molnár) azt nyilatkozta, hogy jól ismerte K. Saroltát, munkatársak voltak. Az ő elvált férje, Alexander Fischer lépett kapcsolatba Sarolta kérésére Magyarországon élő családjával, akikkel 1952 óta nem levelezett. Magda Fischer jól ismerte J. Pált is, akivel később közeli kapcsolatba került, betekintett családi ügyeibe, tudta „dolgait”, válását stb. Így azt is tudta, hogy „becsület-sértő” módon akarták a K. fivérek húguk halála után az „oltárterítőre rátenni a kezüket”, mert korábban neki éppen Sarolta nem nyújtott segítséget. M. Fischer azt állítja, hogy 1962-63 óta ismeri az oltárterítő valóságos történetét, tudja, hogy J. Pál kutatásokat folytatott St. Gallenben a Művészettörténeti Múzeum igazgatójával, de hogy miről, arról nem beszél. J. Pál ezt a terítőt az erdélyi és „a helvetiai hit” közös munkájának tartotta, és minden törvényes lépést megtesz, hogy ne kerüljön ki a terítő Svájcból, vagyis más kezekbe. A másik nyilatkozó J. Csaba, J. Pál fia. 1972. május 9-én Mohlinban az apjától hallottakra alapozva mondta el, hogy 1956-ban bellizonai lakásukba költözve az egyik szobában a sarokban tárolták helyhiány miatt a holmijuk nagy részét. Ezek között három terítő is volt. Apja elmondta, hogy 1945-ben Bad Fuschban egy nyitott pincében több más holmi között találta ezeket a terítőket. A nyilatkozó 1945-ben három éves volt, csak arra emlékszik, hogy háborús viszonyok közepette éltek, mindent csak apja, illetve mostohaanyja, K. Sarolta elbeszéléseiből tud. 1956-ban Zürichben, a nemzeti múzeumban látták a „hímzett terítők részlegét”, akkor mondta apja, hogy az otthoni terítők egyike szebb, mint a múzeumbeliek. Otthon apja alaposan megnézte a terítőt, majd elment a múzeumba, megmutatta az igazgatónak. Azt tanácsolták, kutassa a terítő eredetét. Ezek után J. Pál a teri-

tőt zár alatt őrizte. Feltevése az volt, hogy a terítőt valójában svájciak készítették. Ilyen tárgyú kutatásait publikálni akarta. A nyilatkozó J. Csaba úgy tudja, hogy a terítő 1945 óta apja tulajdona. Ekkor kezdődött volna J. Pál minden további próbálkozása, hogy a terítőt értékesítse?

Most tekintsük át a családi levelezésből a terítő sorsát érintő részleteket.

1970. szeptember 4-én Budapestről K. László húgának, Sárának (Sarolta, Charlotte) a terítőkkel kapcsolatos kérdéseket feszeget: „a harmadik sorsa után érdeklődöm”. Ez meglepő adat, volt harmadik terítő is? Kinél maradt, hova lett? A levélből kiderül, hogy Sára levelet tervez írni a szigeti lelkeseknek, azt azonban, hogy miről szólna a levél, nem tudjuk meg. „Ami viszont a terítők ügyét érinti – írja K. László – a tényállás az, hogy a terítők megvannak, és semmiféle okoskodással nem lehet arra hivatkozni, hogy mi lenne, ha elvesztek volna”. Majd így folytatja: „A felelősséget én nem jogi, hanem erkölcsi értelemben értettem...akikre ezeket rábízták, csak tőled kérdezhetik, asszonyom, itten kettő darab van, hol van a harmadik? Miért adta ki a kezéből, miért nem kérte vissza, miért nem közölték évekkal ez előtt, hogy megvan, amit Önökre bíztak, stb. stb... olyan kérdés, amit minden józan ember feltehet adott esetben...de a tények ismeretének hiányában nem tudják azt, hogy J. úr legszívesebben eladná a terítőt”. Ez idő tájt K. Sarolta már régen távol élt volt férjétől, J. Páltól, de a férfinél hagyott terítőt St. Gallenből már ő sem tudta visszaszerezni.

A következő levél 1970. szeptember 24-én, Budapesten íródott ismét K. Saroltának, K. Lászlótól. A középpontban megint csak a terítők ügye. Egy bizonyos B. Györgyről van szó, a kisebbik K. fiú, Zoltán hajdani osztálytársáról, aki nemrég Máramarosszigetre látogatott. Ott elment a református lelkészhez, aki elővette K. Sarolta 1967-ben neki írt levelét, melyben említés történik a harmadik terítőről is, ez az a bizonyos értékes darab. Leírja, hogy a különváltan élő férjénél van, aki különböző kiállításokon bemutatta az értékes terítőt. Ő azonban megromlott egészségi állapota miatt már nem tudja visszaszerezni, erre a szigetieket kéri. Van azonban K. László levelének egy érdekes momentuma, nevezetesen az, hogy 1944 őszén Papp József református lelkész nem őt, hanem öccsét, Zoltánt bízta meg a terítők menekítésével. Mi lenne ez, emlékeztetkiesés, vagy valami más? Ám tény, hogy ezek szerint a háború után 17 év elteltével a K. Sarolta leveléből értesült a szigeti egyházközség a terítők hollétéről. Ezek szerint a hivatalában Papp Józsefet követő lelkész 1967-ig nem tudta, hova lett a korábban birtokukban levő értékes terítő. Ám most fogadkozik, hogy írni fog K. Zoltánnak egy levelet, melyben felkéri a rábízott terítők valamilyen formában történő visszaszerzésére, mert K. Zoltán feladata, hogy szükség esetén hatósági intervencióval visszaszerezze a terítőket a kétségtelen jogos tulajdonosoknak. K. László a továbbiakban az iránt érdeklődik húgától, hogy lenne-e mód megértetni Pállal, hogy félre nem érthető magatartása az esetleges hatósági intervenció eredményeként könnyen veszélyezteteti állampolgársági ügyét. „Mert csak neked lehetett azt mondani, hogy talált

A terítő közepét foglalja el az Isten Báránya

tárgyak visszaszolgáltatási kötelezettsége elévül”. Talált tárgyak? De hát K. Sarolta nagyon jól tudta, honnan származnak a terítők, kik bízták rájuk megőrzésre, mikor. Ezeket most egy „szerencsés megtaláló” akár értékesítheti is? Mondjuk ki, J. Pál nem szolgáltatta vissza a jogos tulajdonosnak, a szigeti református egyháznak a felesége révén hozzá került értékes terítőt, olyasmit kínált eladásra, ami nem volt az övé.

K. László még 1970. december 15-én is visszatér a Saroltának írt levelében a terítőkre, megismételve, hogy azokat 1944 őszén Papp József szigeti lelkész K. Zoltánra bízta, s ezek után a Svájcban élő J. Pál birtokolta.

K. László azonban nem csak hűgával, K. Saroltával levelezett a terítők sorsáról, hanem 1972. augusztus 2-án J. Pálnak is írt St. Gallenbe. E levélben ugyan zömmel hagyatéki ügyekről van szó, mert K. Sarolta 1971-ben elhunyt, ám a terítők ügye is szóba kerül. K. László azt írja, hogy ő a terítőkről csak akkor szerzett tudomást, amikor a szigeti református presbitérium egyik tagja nála tudakolózott a terítők hollétéről, és mivel ő ezekről semmit nem tudott, öccséhez, K. Zoltánhoz és Saroltához fordult: „Szegény Sarolta nyilván a te sugalmazásodra írta meg, hogy azt ti találtátok, és ez, mint talált tárgy, nem is követelhető vissza a megtalálótól. Engem a dolog már csak azért érdekelt, mert a családunkat gyanúsították azzal, hogy egy történelmi értékű darabot mintegy eltulajdonított.” Majd meglepő közlés következik: „Ebben az ügyben a tulajdonos egyház még a washingtoni református püspököt, de tudomásom szerint még a genfi konventet is felkérte közbenjárásra. Tehát csak azt tudom tanácsolni, hogy a kérdéses terítőt sürgősen,

minden hivatalos eljárást megelőzően szolgáltatd be az ottani református egyháznak, közölve, hogy az a máramarosszigeti egyház tulajdona. Ők majd minden bizonnyal gondoskodnak az elszállításáról. A másik terítő ugyan-csak St. Gallenben van, azt a tulajdonosok vagy megbízottaik bármikor át-vehetik”. Ezek szerint, a szigeti egyház miután 1967-ben a terítőkről tájékoztatást kapott K. Saroltától, nem várt ölbe tett kézzel, hanem különböző nemzetközi egyházi fórumokhoz fordult segítségért. Nem számolt azonban J. Pál más jellegű terveivel. Fontos információ K. László levelében, hogy a másik terítőről is említést tesz, mely akkor még mindig St. Gallenben volt. Ám kérdés, hogy kinél, miért nem került időközben vissza Máramarosszigetre.

Itt az ideje, hogy a terítő visszaszolgáltatójának, dr. Mackó Máriának a szerepére is rávilágítsunk. 1992-ben ismerkedett meg a budapesti jogásznő a Svájcban élő J. Pállal, aki megmutatta neki a terítőt, mint családja tulajdonát. J. Pál ismert erdélyi családból származott, a jogásznő nem kételkedett a szavainak hitelességében. J. Pál a terítőt értékesíteni kívánta, a befolyt összegből élelmiszeripari kutatásait kívánta fedezni. 1998-ban átküldte a terítőt Magyarországra, megbízta dr. Mackó Máriát, hogy nevében eljárjon. A jogásznő hazafias gesztusként értékelte, hogy J. Pál a Nemzeti Múzeumnak, aztán a Soros Alapítványnak ajánlotta fel megvételre a terítőt, tehát mindkét esetben Magyarországon maradt volna ez a 18. századi érték. Mit sem tudott a korábbi évtizedes eladási kísérletekről. A terítő történetéhez tartozó magán- és hivatalos leveleket a jogásznő 1999 nyarán Svájból elhozta, hogy az eladáshoz igazolásokat tudjon mellékelni. Ezekből tudta meg, hogy a terítő tulajdonosa nem J. Pál, hanem a máramarosszigeti egyházközség. Az is kiderült, hogy itt nem talált tárgyról van szó, melyeknek tulajdonjogáról a svájci törvények úgy rendelkeztek, hogy a második világháború idején az országban hagyott tárgyak megtalálói tulajdonosokká válhatnak. A sikertelen eladási próbálkozások után J. Pál 2000-ben meghalt, a terítő Dr. Mackó Máriánál maradt. Sokáig nem tudta, mit tegyen, a kezében levő dokumentumok jogilag igen zavaros hátteret sejtettek. 2004-ben már megszerezte a szigeti református parókia címét, az ott szolgáló lelkész nevét, de még nem mert lépéseket tenni a visszaszolgáltatás terén. Egy nagybányai látogatás során döntötte el, hogy felveszi a kapcsolatot a szigeti egyházközséggel, hogy az ügyet nyugvópontra hozza. 2012 húsvét vasárnapján a terítőt visszahozta régi helyére, a szigeti református templomba.

Köszönöm dr. Mackó Máriának a segítségét, aki több mint húsz dokumentumot juttatott el e sorok írójához, köszönöm Szöllőssy Márta szigeti református presbiter segítségét, aki a német nyelvű dokumentumokat részemre lefordította, és hálás köszönetem Sípos István szigeti református nagytiszteletű úrnak, hogy lehetővé tette a terítő történetének kutatását.

SERDÜLTNÉ BENKE ÉVA
tanárnő

KÁNYÁDI SÁNDOR

Szelíd fohász

*szelíd fohász az én fohászm
félíg könyörgés félíg hála
hogy nem juttattál s ezután se
juttass engemet szégyenfára*

*de eljut-e az én fohászm
eljuthat-e vajon tehozzád
útjaidat úton útfélen
szertartások barikádozzák*

*nem marad-e sziklára hullt
magokként vajon terméketlen
mit egy hosszú életem át
a jövődőnek elvettem*

*tudom sokat eltékozoltam
abból mit rám bízál sokat
de azért ne tagadd meg tőlem
holtomban se áldásodat*

*„Az Úrnak félelmében erős a bizodalom,
és az ő fiainak lesz menedéke.” (Péld 14,26)*

Hosszúmező megújuló gyülekezete

Csúry István püspök hirdette Isten Igéjét

Hosszúmezői gyülekezetünk temploma (épült 1227-1336 között) az utóbbi években teljesen megújult, s a renoválási munkálatok után 2013 szeptember 22-én hálaadó istentiszteletet tartottunk, amely alkalmából Ft. Csúry István püspök úr hirdette Isten Igéjét közöttünk.

Visszatekintve az elmúlt évek főbb eseményeire, hálaadással gondolunk a következőkre:

- 2005-ben új horgonyzott lemezzel átfedtük templomunkat.

- 2008 január 1-től bevezettük az új Magyar Református Énekeskönyvet.

- 2011-ben kicseréltük a templom padjait. Az új padok juhar- és kőrisfából készültek.

- 2012-ben a karzatrész is megújult. A templomot belül kismesztük, új világítótesteket szereltünk fel, s a templom korhadt ablakait is újakra cseréltük.

- 2013-ban drénrendszerrel vettük körbe a templom falait. Kalotaszegen készült írásos terítők kerültek az első padokra, a karzatra, az úrasztalára és a szószékre. Illesse köszönet a magyargyerőmonostori Sinkó-Kalló Katalint, aki a terítőket megtervezte, s munkatársaival elkészítette.

- 2013-ban is megszerveztük a nyári vakációs bibliahetet. Köszönetünket ezúton is kifejezzük a segédkező pedagógusoknak és IKÉ-seknek.

Minden esztendőben újabb kis csapat konfirmál. 2012-ben egy kicsit rendkívüli volt a konfirmáció, leányok nem voltak, csak 5 fiú konfirmált. Isten áldása legyen az ő életükön is, s gyülekezetünk áldozatkész tagjain is!

SEBESTYÉN LÁSZLÓ-EDE
lelkipásztor

2012-ben öt legény konfirmált

Varga Károly esperes köszönti a hosszúmezői gyülekezetet

Szenczi József lelkipásztor hosszúmezői szolgálatának tanulságirul

(1794-1839)

Az 1794. március 25-én tartott egyházi gyűlés jegyzőkönyvének utolsó bekezdéséből értesülünk arról, hogy Petréts András után „... ezen vacantiaira a fellyebb leirt fizetéssel meg kínálta a V.Szathmári Tractusban az Óvári Sz.Ekklában mostan Papi Hivatal viselő Tiszteletes Szenczi Jóseff Uram. ...”, ki a meghívást elfogadva, 1794 április 24-től – 1839 december 23-án bekövetkezett haláláig, azaz több, mint 45 évig teljesített Hosszúmezőn lelkipásztori szolgálatot.

Úgy látszik, nem sokáig tartott közte és a gyülekezet között a jó egyetértés, mert 1798. január 7-ik napján tartott papmarasztó gyűlésen már csak bizonyos feltételek mellett marasztják, ami a jegyzőkönyv szerint így hangzik: „... a régi be vett helyes és rendes szokás szerént Máté János és öreg Bodoki Miklós Atyánkfiai kiválasztattak a végre, hogy Tisztes Szenczi József mint Prédikátorunkhoz mennének el, és tudják, s kérdezzék meg a két ki rendelt személyek, ha akarja-e még tovább is közöttünk Papi hivatalát (az Ekkla 1797-be 21-ik Mártiusba költ rendelései s arra maga subscriptioja alatt lévő ajánlásánál fogva) serényen minden fogyatkozás nélkül folytatni avagy nem? Most hozzáragasztatván azon rendeléshez a Sz.Ekkla azt is, hogy a mértéktelen bor italtól (mely által mind magát, mind pedig az Ekklának a tisztessége és betsülete fent tartását háborította) magát megtartóztassa. Ki is az fentebb irt követeknek szent Ekklánban tovább is Papi szolgálatra és azon rendeléseknek meg tartására magát józanon ajánlotta.”

A panaszok évről-évre felújulnak minden egyes papmarasztási alkalommal, de annak dacára, hogy a papmarasztó gyűlésről kiküldött követeket azzal fogadja a lelkipásztor, hogy: „ha az Ekklesia a fizetését mejobbítja, úgy megmaradni kész az Ekklánban”. Évről-évre megmarasztják, az elkeseredés végre 1821-ben a január 14-én tartott gyűlésen tör ki, mikor is a papmarasztó gyűlés jegyzőkönyvében levő bejegyzések szerint: „ezekben állapodott meg az egész Ekklesia, úgy mint, először is Tiszteletes Szenczi József Urra nézve:

Minekutánna az egész Ekkla tagjai együl egyig megilletődve tapasztalják, hogy Tiszteletes Szenczi József prédikátor úr sem külső, sem belső maga viseletére nézve magát illendően nem viseli s nem alkalmaztatja magát, mert

a/. Sokszori megdorgáltatása után is a közönséges Utzára nyári Időbe egy ingbe s lábravalóba kimenni – gyakran a mészárszékbe húsért a sok nép között megjelenni –, többnyire nyáron által, mikor napszámosokat keres,

hasonlóul fél öltözetbe, s nyakra való nélkül az utzákon járkálni, mikor Szigethre vagy Vásárlás, vagy egyéb dolgaira nézve megyen, oda Ekklesiánk, s maga tisztességére a leg tsintalanabb s tzudarabb öltözetbe, s gyalog utazni – ottan a közönséges Piatzon, mint a leg alább való Emberek, nem gondolván elő kellő Papi Characterével, mások láttára enni –, ami több, akár multságba, akár keresztelőbe, akár Torba hivattatik, az illendőség Reguláján túl magát úgy meg terhelni szokta, hogy mások segítsége nélkül Házához sem mehet.

b/. Belső maga Viseletére nézve pedig szembe tűnő észre vételei ezen Ekklesiának ezek: hogy dologtalan, mert 27 esztendőktől fogva, mióta Ekklesiánkba Prédikátori hivatalt visel, s tapasztalás szerént bátran elmondhatni, hogy soha egy Prédicatiot sem készített (ámbar ez tőle ki telhetne), hanem vagy nyomtatott, vagy kézírás béli mások munkáit olvassa, noha talán ez mind tűrhető és észre vételt sem érdemelne, kivált ha a nyomtatott Prédicatiokat szóról-szóra, amint a könyvbe vagynak olvasná el. De azokon kívül minden öszve fűzés nélkül, többnyire Vallásunk kissebbségére, nem a Hallgatók erköltsi épületére, hanem nevetségre valókat szokott a Cathedraba elő hozni s beszélleni, - ilyen az is halotti prédicatiot nem a szomorú alkalmatossághoz képpes és a Hallgatók lelki épületére, hanem mind Ekklesiánk Tagjainak, mind más Keresztyén Atyánkfiainak, akik olyatén alkalmatosságokon meg jelenni szoktak, nevetségére, s annál fogva Szent Vallásunk kissebbségére szokott többnyire tartani, s alkalmaztatni, – ilyen az is, hogy a Templomba későn szokott menni, mert gyakrabban a harang szó költi fel ágyából. – Ezekhez járul végre, ami leg jobban el kedvetlenítette az Ekklesiát

c/. Hajadon Leányának a Parokhián a mult Télen történt megesése, – Magának pedig Tiszteletes Szenczi Uramnak azon példátlan tselekedete, mely szerént a most közelebb mult ősszel (amint az Ekklesiának bé jelntődött) bizonyos külső Vármegyei Sertés Nyájából, mely az Apsai Tölgyesbe hajtódott, el maradván egy Kan Sertés, annak bé fogásába nem tsak meg edgyezett, hanem annak a Parokhián épült Sertés ólba helyet is adott, étszakai levágásán jelen volt, húsából vagy szalonnájából, mely tsak ugyan, amint mondatik, a Parokhiális Ház Kéményébe akasztatott fel, részesült.

Annál fogva ezen s több okok, mellyel Tiszteletes Szenczi Uramnak Ekklesiánktól nagyon el idegenítették, minek utána sem a különös, sem közönséges helyen való több rendbéli dorgálásokat s intéseket fel nem vevén, sőt azon Hibáit, mellyek már rég olta majd minden esztendő béli marasztásakor fel fedeztettek, s azoknak meg jobbítása s el hagyása fel tételei, s Reménysége alatt marasztatott minden Esztendő elő fordulásával, nem hogy meg jobbította, vagy el hagyta volna, hanem azokba meg maradt, sőt hibáit többekkel, nagyobbakkal és terhesebbekkel nevelte, méltán arra bírhatnánk Ekklesiánkat, hogy Tiszteletes Szenczi Uramat

maga kebeléből vég képpen el botsássa – tekintvén mind az által Tiszteletes Prédikátor Urnak Ekklesiánkba 27 esztendőktől fogva egy folytába való szolgálattját –, köztünk lett meg öregedését, azonban az sem lévén remélhető, hogy Tiszteletes Prédicator Szenczi József Úr, ha Ekklesiánk Papi Szolgálatjából ez uttal ki léptetik, maga Papi Szolgálatjára, már maga hibás Papi Viseletéről több környéken esmérletes lévén, hamar időn a Megye beli Egyházi Vidékbe vagy ezen kívül közel hivatalt nyerhessen, - tsak könyörületességből eddig volt Papi fizetésére még a bé állott 1821-ik Esztendőre oly végből marasztja az Ekklesia maga Prédicatorának, hogy ezen Esztendő le folyása alatt akár Prédicatori, akár más magának tetző élet neme választásáról, s meg szerzéséről gondoskodhasson. Úgy marasztatik mind az által a bé állott Esztendőre is, hogy maga mind külső, mind belső hibái meg jobbításának mától kezdve az elő forduló alkalmatosságokban nyilván és a meg elégedésig való jeleit mutassa, melyeket tapasztalván az Ekklesia a jövő Esztendei Pap marasztáskor az addig tapasztaltatokhoz, s akkori környül állapotokhoz képpest fogja magát alkalmaztatni, fent hagyatván mind az által az Egyházi Látogatásnak, vagy a Nagy Tiszteletű Egyházi Vidéki Gyűlésnek fentebb a c./ alatt ki tett észre vételek szerint Tiszteletes Szenczi József Uramnak Ekklesiánkba meg, vagy nem maradhatásáról tejendő Határozása.

És ezen Végzése oly móddal rendeltetett közölni Tiszteletes Urral, hogy az eránt a maga el határozását és Declarátioját a leg közelébbi Vasárnapon tartandó Ekklesi Gyűlésének írásba adja bé.”

Később, úgy látszik, lelkipásztor és gyülekezet kibékül, mert ezután még 18 évig szolgál Szenczi József a hosszúmezői gyülekezetben.

Meggondolkoztató jelenség, hogy ez az annyi panasszal illetett lelkipásztor szolgálata idején mégis milyen komoly volt az egyházfegyelem gyakorlása a gyülekezetben. A fegyelmezés az egyház minden rendű és rangú, bármely korban lévő tagjára kiterjedt, és felölelte az élet egész területét. Nagyon gyakran találkozunk jegyzőkönyveinkben a templom-, és iskolakerülőkkel, az úrvacsorával való élést elhanyagolókkal, civakodó vagy külön élő házastársakkal, káromkodókkal, paráznákkal, tolvajokkal stb., - ezekkel szemben hozott fegyelmi büntetésekkel. Talán e komoly és evangéliumi szellemű egyházfegyelmezés gyakorlásának a titka a hívek mélyebben gyökerező lelki élete, mely még a lelkipásztoréval szemben is felemelte a tisztaságkövetelő szavát.

SEBESTYÉN LÁSZLÓ-EDE
lelkipásztor

„És a világ elmúlik, és annak kívánsága is; de aki az Isten akaratát cselekszi, megmarad örökké.” (1Ján 2,17)

Hit és öntudat Kőszegremetén

„Ott, ahol az Északkeleti Kárpátok hegyvidéki élete érintkezik a Tiszahát síksági életformájával, a magyarság a ruténséggel és oláhsággal, vallásilag a reformátusság a görög katolikussal, Magyarország egyik legkisebb, tájképileg legvonzóbb és gazdaságilag legváltozatosabb vidékén fekszik a színmagyar község: Kőszegremete” – írta 1942-ben Dr. Tömöri Lajos, (Kőszegremete a források tükrében. Szatmárnémeti, 2007).

A legkorábbi írott bizonyíték a település létezéséről 1419-ből származik, Csaholyi László és János, Klára testvérüknek adták leány-negyedként élete tartamának idejére.

A település régebbi történetéről

Maksai Ferenc A középkori Szatmár megye című munkájában (Budapest, 1940) található néhány adat: „Amikor V. István király 1270-ben Ur Benedek birtokait Móric fiának, Miklósnak adományozza, a privilégiumban Sárközt, Újvárost, Parlagot és Avast sorolja föl.” Hogy az Avas pontosan mit takar, nem tudni, talán Kőszegremetét, mivel Lampe Avas-Remetének nevezi a települést. Maksai könyve következő oldalán (85. old.) ezt találjuk: „Még mindig korán, de már 1270 után került a Túr völgy síkságra nyíló avasi szakaszába a magyar Remete.” Szirmai, Szatmár vármegye leírásában megjegyzi: „régenten Remeteszegnek hivatottat”.

A reformációt vélhetőleg még a 16. század közepén vagy végén elfogadták, mert a 17. század elején, már anyaegyházközségként van bejegyezve a Nagybányai egyházmegye protocollumába. E jegyzőkönyvben 1612-ből Szalontai Mihály lelkész, 1624-ből Liskai B. Pál iskolatanító nevét olvashatjuk. 1643-ból a lelkész és tanító fizetése is rögzítve van. Ezek a legrégebbi írott adatok az egyházközség múltjából. A bejegyzések arról is tanúskodnak, hogy a református egyház kormányzó hivatalos feljegyzéseiknél kezdetben a magyar nyelvet használták, s csak később vezették jegyzőkönyveiket az akkor általánosan használt latin nyelven.

Későbbi adat az egyházközség múltjáról az az összeírás, melyet az egyházmegye jegyzőkönyvébe Pécsi Dániel főjegyző, későbbi esperes 1807-ben és 1815-ben bejegyzett. Továbbá megtalálható az a történeti rajz, melyet 1848-ban Dudás József lelkész és Dohi András gondnok beterjesztettek az egyházmegyéhez s melynek bejegyzése így szól: „Keletkezéséről ezen egyháznak a régi öregek mondása után annyit tudhatni, hogy a Máramaros vármegyében most is létező Remete helységből az akkori remetei földesúr, a róm. kath. püspök által visszatérésre kényszerítettén, a református lakosok készebbek voltak lakhelyüket, vagyonukat elhagyni, mint vallásukat megváltoztatni; így költözködtek át Szatmár vármegyébe, ezen helységbe, hol megtelepedvén, alapították a tiszta reformált egyházat, mint azon hitben megmaradt tősgyökeres magyar nemzetiségű és magyar ajkú családok. Ahonnan, hogy ezen helységet megkülönböztessék a Máramarosban otthagytott Remetétől: elnevezték Külső-Remetének.” A megállapítás elfogadhatónak tűnik, mert Kőszegremete egyes dűlőnevei a máramarosi Remetével szomszédos, ma is meglévő, illetve elpusztult települések neveivel egyeznek. Ilyen nevek: Száldobos, Bélavár, Nyíres, Somfalva.

Azt, hogy ez az átköltözés mikor történt pontosan, meghatározni nem lehet. Lampe egyháztörténeti művében még Avas-Remete néven van az egyházközség a többi között említve. Máshol ezzel az elnevezéssel nem találkozunk.

Női imnap

Presbiterek szőlőültetéskor

Az egyetlen Széchenyi emlékmű Erdélyben

Mostani elnevezéséről a helységnek a régi öregek mondása azt tartja, hogy azon időben, midőn az átköltözött nép itt megtelepedett, a helység határában a lapályon lakott egy Kőszegi nevű remete és ettől nyerte a község a mostani Kőszegremete nevet.

Arról szintén szól a jegyzőkönyvi bejegyzés, hogy az itteni református lakosság száma a szomszédos Rózsapallagról ide menekült magyarok által is szaporodott, de ennek a beköltözésnek idejét sem tudjuk pontosan. Azt viszont tudni lehet, hogy a nagybányai egyházmegyéből több református egyházközség a jezsuiták fondorkodása miatt 1700 körül pusztult el.

1717-ben a betörő tatárok elpusztították az Avas vidékét. A kőszegremeteiek a hegyek közé menekültek, majd a portyázás megszűnte után visszajöttek, talán ekkor telepedtek be a rózsapallagiak.

Népmozgalmi adatok: 1715-ben 8 család, 1720-ban 11 család, ha családonként 6-7 tagot számolunk, úgy a lakosság száma 70 körüli lehet. 1805-ben, 51 ház, 42 gazda, lelkek száma: 284 (Szirmay). 1851-ben 400 református, 1900-ban 627, 1941-ben 820, 2000-ben 510 és a lélekszám csökkenő továbbra is.

Az első fatemplom építési ideje ismeretlen, de 1764-ben felújították, 1834-ben megtoldották a keleti oldalán. Tornya 1755-ben készült. Ennek a templomnak a helyébe 1863-ban új kőtemplom építését kezdi meg a gyülekezet. 1865. szeptember 2-án tartják benne az első istentiszteletet. 1868-ban kezdenek a torony építéséhez. 1870-ben az egyházmegyei vizitáció megemlíti, hogy a toronyépítésnek kevés híja van. A torony 1870. március 27-én, a délelőtti istentisztelet után fél órával leomlott. 1875-ben újból nekifognak a torony építéséhez, de befejezni csak 1892-re tudták.

A temetőhely 1810-ig a cinterem volt, a templom mögötti dombrész.

Gr. Széchenyi István halála után egy évvel 1861-ben, Henter Ferenc kurátor kezdeményezésére a település legmagasabb pontján, a Domokos dombon hat méteres homokkő obeliszket állított a település a „legnagyobb magyarnak”. Ők nem tudhatták, de időrendben a remetei emlékmű lett Magyarország második Széchenyi emlékműve, ma pedig Erdélyben az egyetlen szabadtéri Széchenyi emlékmű. Másfél évszázad alatt kétszer volt veszélyben. Először 1940-ben, amikor a kivonuló román határőrök három pár lóval próbálták ledönteni, nem sikerült, csak az eredeti 1861-es állítására emlékeztető márványlapot törték össze, amit egy év múlva helyettesítettek. Másodszor Ceaușescu magyargyűlölete akarta eltakartani, de erre nem maradt idő. „Magyar világban”, majd 1990-től, a Március 15-i megemlékezések itt folynak. 2000-től évente, augusztus utolsó szombatján Széchenyi emlékünnepségre kerül sor Kőszegremetén, ezeken az alkalmakon neves hazai és magyarországi közéleti személyiségek és politikusok látogattak el településünkre, tisztelettel adózva „a legnagyobb magyar”-nak.

Konfirmándusok 2013-ban

Az anyaegyházközségnek leányegyháza Bikszád, ahol van református imaház, mely 1942-ben épült. Talán tornyot is terveztek építeni, de 1945 után ez megghiúsult, sőt a templomot kisajátította az állam és néhány évig iskolaként használták. Sokszori kérelmezés és kilincselés után az egyházközség újból birtokba vehette. Akkor a bikszádi és avasfelsőfalusi (Negrești Oaș) református leányegyházközségek a vámfalusi anyaegyházközséghez tartoztak. Az 1960-as évek végétől a bikszádi egyházközséget a kőszegremeteihez csatolták. A lélekszám folyamatosan apadt, az 1967-es 40-es lélekszám mára 6 lett. Az utolsó konfirmáló 2000-ben tett vallást hitéről, az utolsó keresztselés is akkor volt, továbbá mindegyikük vegyes házasságban él, így nem sok remény maradt arra, hogy a gyülekezet gyarapodni fog.

Gyülekezetünkben október utolsó vasárnapján hegyi hálaadó istentiszteletre kerül sor a szőlőhegyen, amikor a gyülekezeti tagok, illetve az elszármazottak kivonulnak az egyház préházához, hogy a szabad ég alatt megköszönjék Isten áldását.

SZISZIK JÓZSEF
lelkipásztor

*„Uram, az égig ér a te kegyelmességed; a te hűséged a felhőkig!”
(Zsolt 36,6)*

Szatmárnémeti-Németi Református Egyházközség

A mai Szatmárnémeti két településből alakult ki, ugyanis Szatmár és Németi két külön város volt az 1600–1700-as években. A két város egyesüléséből jött létre Szatmárnémeti, 1714-ben. 1715-ben megkapta a szabad Királyi Város rangot. A hagyomány szerint a Szamos folyó által közrevett szigetre Szent István király felesége, Gizella királyné német vadászokat telepített, és innen kapta a város a Németi nevet.

Az első feljegyzés az itteni keresztyén egyházzól 1278-ból való és a Váradi Regestrumban található. Nincs biztos adat arra nézve, hogy pontosan mikor alakult meg az első református gyülekezet Németiben. Az viszont tény, hogy Szatmár és környéke nagyon korán befogadta a reformáció tanait. Ezt igazolja, hogy Szatmárnémeti közelében, Erdődön, 1545-ben már protestáns zsinatot tartottak. 1554-1555-ben újabb zsinatokat tartottak Óváriban, majd ismét Erdődön. Ezeken a zsinatokon dőlt el, hogy a vidék a kálvini tanítást követi. Itt, Németiben, az akkori templomban, 1646-ban nemzeti zsinatot tartottak, melyen Geleji Katona István püspök elnökölt, és a zsinat munkáiban részt vett I. Rákóczi György fejedelem is. Úttörőként

A Szatmárnémeti Németi Református Egyházközség Presbitériuma – 2013

ezen a zsinaton mondták ki az eleink azt, hogy a leánygyermekes iskolázása is kötelező. Ennek a fontos egyháztörténeti eseménynek az emléket a templom előcsarnokában emléktábla őrzi.

A jelenlegi, késő barokk stílusban épült templom alapkövét 1793-ban tették le és 1802-re készült el. Ennek állít emléket a szószék melletti fatábla. A templom teljes belső felújítására legutóbb 2010-ben került sor. Ugyanabban az évben a régi toronyórák helyére új, műholdvezérlésű órák kerültek.

A templom jelenlegi orgonáját Angszter József pécsi orgonakészítő mester cége építette 1906-ban. 2013-ban Bors László orgonaépítő mester végezte el az orgona generális javítását, felújítását.

A toronyban három harang hívogatja a híveket a templomba. A nagyharang 1.200 kg súlyú és 1928-ban Biszák József harangöntő mester öntötte Gyarakon. A középső harang 850 kg, a kisharang 500 kg súlyú, mindkettőt Kudzsiron öntötte Klein Oszkár 1925-ben. Harangjaink 2012-ben kaptak új, modern villamos meghajtó szerkezetet. A templomot körülvevő öntöttvas kerítés elemei Budapesten készültek 1880-ban.

1836-1840 között épült fel a fiúiskola, 1847-1848 között pedig a leányiskola. A lelkészi lakás 1831-ben egy földrengés nyomán súlyosan megrongálódott. Helyreállításához a báró Wesselényi család nyújtott hathatós támogatást. Ezért látható az épület falán a Wesselényi család címere, mely túlélte az idők viharát. Az épületen az elmúlt években végeztünk általános javítást. 2003-ban kezdődött a Gyülekezeti Ház építése, mely Isten segítségével másfél év alatt elkészült.

Édesanyák köszöntése

Konfirmándusok 2013-ban

Az egyházközség választói névjegyzékében ma 1.585 tag szerepel. Hétfő reggel hétkezdő, szombat reggel pedig hétzáró istentiszteletet tartunk. Vasárnaponként két istentiszteletre várjuk híveinket. Minden vasárnap délelőttre az aznapi igehirdetés textusával bibliajelzőt készítünk, melyet gyülekezetünk ifjai adnak át az istentiszteletre érkezőknek. Az istentiszteletről hangfelvétel is készül, melyet CD-re írva kapnak meg az igénylők. Így az igehirdetés áldásaiból nem maradnak ki az öregek, a betegek sem. Az istentisztelet ideje alatt a gyermekmegőrzőben vallásánár és dadák foglalkoznak a gyermekekkel.

Keresztelés

Kórustalálkozó Máramarosszigeten

A 80 tagot számláló Wesselényi Kata Nőszövetségünk számára minden hétfő délután bibliaórát tartunk, csütörtök délutánonként pedig csigatészta készítésére gyűlnek össze. A hónap első keddjén a presbitereknek, az első szerdán pedig házastársaknak tartunk bibliaórát.

Herczeg Csilla karnagy vezetésével vegyeskarunk gyakran fellép templomunkban. Ugyanakkor jó kapcsolatot ápolunk a máramarosszigeti és a borsi énekkarokkal is, kölcsönösen évente látogatva egymást. Ugyancsak évente kétszer tart találkozót presbitériumunk is a csengeri testvérgyülekezet presbitériumával.

Ifjaink számára péntek délután tartunk foglalkozást, de a vakáció ideje alatt szinte naponta összegyűlnek az ifjúsági teremben. Számukra minden évben táborozást is szervezünk. Évente szervezünk gyülekezeti kirándulást is. Az elmúlt években jártunk Ópusztaszeren, Budapesten az Országházban, Sárospatakon, Vizsolyban, Hollóházán, meglátogattuk az aggteleki karsztbarlangot, Krasznahorka büszke várát, a tordai sóbányát és tordai hasadékot, hogy csak néhányat említsek a jó hangulatú kirándulásainkból.

VARGA BOTOND
segédlelkész

*„Vessed az Úrra a te terhedet, ő gondot visel rólad, és nem engedi,
hogy valamikor ingadozzék az igaz.” (Zsolt 55,23)*

A bogdándi gyülekezet életéből

Falunk 1968-tól Szatmár megyéhez, tájegység szerint a Tövisháthoz tartozik, mely vidék mindenkor a Szilágyság része volt. Nevét 1383-ban említik az írások egy határjárással kapcsolatban, bár létezésére nézve korábbi időkből is fellelhetők utalások. A Leleszi Konvent dokumentumaiban, 1349-ből Másatelek és Magdand név alatt említik. A falu neve szláv-görög szó kicsinyítő képzővel. Jelentése: Isten adománya, ajándéka.

Eredetileg Bogdánd is királyi birtok, amit Mária királyné 1383-ban Jakcsi mester fiainak adományozott. Az ő birtokuk maradt a falu 1582-ig, amikor Jakcsi Boldizsárnak magva szakadt és a birtokot Zsigmond vajda publikáltatta. Időközben többször is elzálogosították, birtoklásáért perek is folytak. A mi szempontunkból fontos, hogy a Drágfyak kezén is volt, mert közülük az egyik, név szerint Drágfy Gáspár, az itteni reformáció beindulásakor Erdőd és Óvári ura, valamint a mai Szilágyság és Szatmár vidékének főispánja, hathatósan támogatta a reformáció munkáját. Védőszárnyai alatt háborítatlanul munkálkodhattak a reformátorok, ő maga is 1530 körül tért a protestáns hitre feleségével, somlyai Batori Annával együtt. 1703-tól a vidék falvai a Wesselényiek birtokába kerültek.

Kőtemplomát 1470 körül említik először a fennmaradt írások. A 18. században nagyobbították először, majd 1848-ban ismét. Jelenlegi tornyát 1863-ban kezdték építeni, mivel az addigi fatorony tönkrement, s ezzel a templom megkapta mai formáját.

1625-ig a környékbeli falvak gyülekezeteivel együtt a hadadi egyház leányegyháza volt. Gyülekezetünk ekkorra már annyira megerősödött, hogy képes volt papját, tanítóját a szükséges épületekkel együtt fenntartani. Első

A bogdándi presbitérium 2013-ban

Bogdándi konfirmáltak – 2013

ismert önálló lelkipásztora Szentmihályi István 1625-ben. A legutóbbi lelkipásztor, Bogdán János húszéves szolgálat után nemrég vonult nyugdíjba.

Az 1625 körülre megerősödött egyházat az 1650-es években a német zsoldosok pusztították el, felégették a falut, amelynek népe elmenekült. A visszatelepülés csak az 1700-as évek elején történt meg, de a lakosság száma 1720-ig sem haladta meg a 100 főt. A következő csapás 1742-ben érte a falut és környékét, ez a ma utolsó pestisjárványként említett pusztulás. Nincs adat az áldozatok számáról, de biztos, hogy nálunk sem volt kíméletes a járvány. A szájhagyomány szerint a szomszédos Korondon annyian maradtak, hogy egy szobában elfértek, összesen nyolcan. Ezután következett királyi rendeletre a falvak újratelepítése, így kerültek Bogdándra székely családok. A falu és vele együtt a református egyház is az 1970-es évek közepén volt a legnépesebb, amikor a lakosság száma megközelítette a 2 500 főt. Az 1970-es években beindult iparosítással elkezdődött a falu elnéptelenedése. 1993-ban 1250 lelkes volt a gyülekezet, ami mára 868-ra apadt. Többen Szatmárra, Zilahra és Magyarországra költöztek. 2013 szeptember közepéig 20 embert temettünk és egy gyermek született.

Egyházi szempontból a legfontosabb a gyülekezet élete. E tekintetben első helyen a templomba járás áll. Jelenleg délelőtt 110-120 körül vesznek részt az istentiszteleten, délután 20 körül. Gyermekek és fiatalság az istentiszteleteken nem nagyon vesz részt, különösen a fiatalság a szombat esti világi tevékenységek miatt. A péntek délután öt csoportban tartott vallásórák látogatottsága kitűnő, az évi átlag meghaladja a 95%-ot. Említésre méltó a nőszövetség munkája és helytállása. Tíz református lelkipásztor származik a gyülekezetből. Jelenleg az egyházkerületünk kilenc esperese közül kettő bogdándi vagy bogdándi illetőségű. Áldás legyen egyházunk életén ezután is.

BOGDÁN JÁNOS
lelkipásztor

*„Mit mondunk azért ezekre? Ha az Isten velünk, kicsoda ellenünk”
(Róm 8,31)*

ÉRSZAKÁCSI

Érszakácsi a hajdani Közép-Szolnok vármegye tasnádi járásához tartozó település, jelenleg Szatmár megyében, a Tasnád–Alsószopor út mentén található. A falu neve 1240-ben Zaka, 1300-ban Zakhachy, 1414-ben Zakacsi, 1523-tól Szakácsi. Az elnevezés onnan származik, hogy a település első lakói királyi szakácsok voltak. Vámhely is volt, ahol a vármegye is tartott üléseket. Lakosainak száma 1715-ben 81 lélek, ebből 72 magyar, 9 román. 1720-ban 180 lélek, ebből 162 magyar, 18 román, 1847-ben 847 lélek, 10 római katolikus, 347 görög katolikus, 460 református, 30 izraelita, 1890-ben 1031 református, 374 görög katolikus, 18 római katolikus, 31 izraelita lakja a települést. 1923-ban 1158 lelket számlált a református egyházközség. Az elmúlt rendszerben innen is, mint más falvakból, sokan elvándoroltak munkát, megélhetést keresve, akár a közelebbi nagyvárosokba, akár a Zsilvölgyi bányavárosokba. A rendszerváltás után többen is külföldön kerestek megélhetést. 2012-ben minden családot meglátogattam, összesen 543-an

vallották magukat reformátusnak a községben. Az elvándorlás az utóbbi időben megállt, többen is hazaköltöztek, ami mindenképpen reménységet keltő a jövőre nézve.

Egyházközség és temploma

Arra nézve nincs pontos adat, hogy mikor és miként tért át a falu lakossága a református vallásra. A reformációt megelőző időben, egészen az 1660-as évekig a falu nagyobb, lakott része nem a mai helyén, hanem kissé délebbre feküdt, és a reformáció előtti temploma is a község mostani területétől távolabb, az Alsószipor felé vezető út felett, a Czikó-hegy egy kis fennsíkján állott. Az 1875 évi egyházkerületi névtárban ez olvasható: „a 17. század végén, hihetőleg Nagyvárad alól a vidék elpusztítására kiküldött tatárok által felégettét és leromboltatván, úgy állott ott romjaiban elhagyottan a 19. század elejéig. 1825 körül az elpusztult templom helyét egyik szakácsi lakos (id. Rácz Farkas) megvévén, a templom fundamentumának tégláiból magának házat épített” A régi templom 1660-ban pusztult el, amikor Sejdi basa az Érmelléket felégette. Ezek után a gyülekezet tagjai a falu belső területén, a jelenlegi templom helyén fatemplomot építettek. A jelenlegi templom főhajója 1760-ban épült fel, az egyház fő patrónusa, az eredetileg a Székelyföldről származó Bölöni Sándor és neje Török Krisztina támogatása és adománya által, amint ezt a templomban meglévő emléktáblák is bizonyítják. Az egyik emléktáblán latin nyelven, ezt magyarra fordítva, ez áll: „A kegyes Szív oltára, amelyen Tekintetes Nemzetes Nagy Bölöni Sándor úr kémeri birtokos, Közép-Szolnok vármegye választott alispánja és élettársa Török Krisztina, együtt a Szakácsi Ref. Egyház alapítói áldoznak, és ezt a templomot a háromszor Szent Istennek nagy segedelmével és kegyelmes királynő, Mária Terézia jóakarataiból ezelőtt három évvel alapjától fogva építeni kezdvén, végre az 1760. évben november 9. napján a Szentháromság Egy Istennek ajánlják, felavatják és örök őrizetre, megtartásra áldozatos szívvel átadják.” Az egyház hálából megengedte, hogy a nagylelkű adományozó patrónus család a templom alatti kriptába temetkezzen. A másik tábla egy epitáfium, szomorú megható gyászirat az adományozó Bölöni család kislányának, Bölöni Zsuzsannának nyolc és fél éves korában történt elhalálzásáról. A család későbbi leszármazottai birtokaikat eladva az 1870-es években elköltöztek a településről. A templom alatti kriptát 1895-ben befalazták. A templom a 18. századra jellemző barokk stílus jegyeit hordozza, virágmotívumokkal, sárga, narancssárga színekben pompázva, sötétzöld keretben. Kiemelkedik a Mózes-szék, a karzatmellvéd és karzatszék faragott díszítménye. 1833-ban a hívek számának gyarapodása miatt a főhajóhoz kereszthajót építettek. A 25 méter magas torony 1884-ben épült. 1990-ben, a hívek adományából végeztek nagyobb javítást a templomon. Sajnálatos módon a javítás alkalmával az építés idejéből származó festett padokat,

Gyülekezeti kirándulás: Sárospatakon a Wass Albert emlékműnél

kazettás mennyezetet barna olajfestékkel lefestették. Megmaradt viszont a régi, díszes, virágokat és gyümölcsöket ábrázoló, festett, karzat alatti kazettás mennyezet, a karzatok mellvédje, karzatsfeljáró, Mózeszék, szószékkorona és az úrasztala körüli első padok mellvédje. 1992-ben új betonvaskerítést építettek a templom köré. 2010-ben a hívek adományából a teljes templombelső megújult. A templomkülső a salétrom káros hatása miatt ismét javításra szorul. Feltehetően Jónás István építette 1875-ban a 8 regiszteres orgonát.

A toronyban két harang szolgál, immár elektronikus meghajtással, elsiratva a halottakat, köszöntve az ifjú házaspárokat és hívogatva Isten szent hajlékába a hitben és kegyességben megújulni vágyókat. Az 1851-ben készült kisharang felirata: „A teljes Szentháromság egy örök Isten tiszteletére öntette a szakácsi ref. eklézsia a saját költségén. Öntötte Pap Antal Szatmár Németibe”. Az 1956-ban öntött nagyharang felirata: „A világ békéért öntette az érszakácsi ref. egyházközség a hívek szeretetadományából”. Igazi kincse egyházközségünknek a templomban lévő, féltve őrzött, a reformáció kora előtti, 15. század végéről származó 150 kg-os megrepedt harang, a következő felirattal: „Sante francise ora pro nobis”, és Imre nagyváradi mester öntötte. Úrvacsorai kegszereink közül a régebbi úrvacsorai tányér 1843-ból való, ezen kívül van egy régebbi úrvacsorai pohár, valamint egy tányér és kehely 1869-ből, Bölöny Sándor adományaként. A keresztelési kancsó szintén 1869-ből való, ugyancsak Bölöny Sándor adománya, édesanyja, Szúnyoghy Zsófia emlékére.

Az 1989-es változások után az egyházközség visszaszerezte földjeit, ingatlanjait. A két temetőn és a parokiális kerten kívül 22 hektár szántóföldet

Akikre mindig számíthatnak

adott bérbe az egyházközség, és emellett még rendelkezik 4 hektár erdővel is. Visszakapta három ingatlanát, a parókia melletti iskolát, melynek egy részét le kellett bontani, de a megmaradt részt sikerült felújítani, amit imateremként használunk, a kisparókiát, melyben gyülekezeti termet alakítottunk ki és üzlethelyiséget adunk bérbe. Egy másik ingatlanában orvosi rendelő és üzlethelyiség működik.

Lelki élet

A gyülekezet ismert lelkipásztoraink névsorát Udvarhelyi Mátyás nyitja meg 1614-ben. Napjainkig összesen 28 lelkipásztor neve ismert, akik az Érszakácsi gyülekezetben szolgáltak. Istentiszteleteinket vasárnap délelőtt és délután megtartjuk. A téli időszakban, mivel a templom nem fűthető, a gyülekezeti teremben gyűlünk össze. Imahetet tartunk, továbbá igen népszerűek a gyermekeink számára a nyári bibliaheti alkalmak, Fülöp Zsófia vallásstanár és néhány helybeli tanerő segítségével, mely alkalmakat a gyülekezet odaadással támogat. Az iskolai időszakban a gyerekekkel, konfirmándusokkal és fiatalokkal foglalkozunk rendszeresen. Gyerekeink első helyezést értek el az egyházmegyei bibliaismereti vetélkedőn. A téli időszakban bibliaórákat tartunk a felnőttek számára. A Bölöni Zsuzsanna Református Nőszövetség 2006 június 17-én avatta zászlaját. A Nőszövetség az egykori templomépíttető patrónus fiatalon elhunyt leánygyermekének kívánt emléket állítani a névválasztással. Tagjai tevékenyen részt vesznek minden egyházi munkában: csigakészítés, énekkar, beteglátogatás,

bibliaheti, imaheti ellátás. A keresztelési alkalmakra kis hímzett terítőt készítenek, a kisgyermek monogramját hímelve a terítőre, ezzel takarjuk le a keresztelési kancsót, amit átadunk a gyermek szüleinek. Nyaranta tanulmányi kirándulásokat szervezünk itthon és Magyarországon, egyházi, kulturális és történelmi kegyhelyeket látogatunk meg. Énekkart alakítottunk, kórustalálkozón veszünk részt. 2013-ban 6 gyermek konfirmált. A hívek adományából, a presbitérium segítségével a parókiát kívül-belül rendbe tettük. Itt kell megköszönnünk híveink példás adakozását is, akik, mindig készek egyházunk, vagy akár bajba jutott embertársaik megsegítésére. A 11 tagú presbitérium és gondnok minden munkában derekasan helytáll, úgy a lelki munka, család-beteglátogatás terén, mint az építkezésben, javításban, templom és parókia környéke rendbetételében. A kisparókia elé kaput, kerítést készítettünk. Terveink között szerepel a kisparókia felújítása és ravatalozó építése is. Ebben legyen nekünk Isten segítségünkre, a Jakab 4,15 szerint: „Ha az Úr akarja és élünk, ím ezt, vagy amazt fogjuk cselekedni”.

Szekeres

Több mint 70 évvel ezelőtt, 1942-ben alakult meg ez a kis szórványgyülekezet. Az akkori Magyar Állam 500 holdnyi föld eladását hirdette meg és ennek hitelből való megvételére vállalkozott 18 sarmasági család, akik odahagyva a szülőföldet, összesen 91-en, javaikat szekerekre téve érkeztek meg az akkor még igencsak pusztá helyre. Az ide érkezők hittel a szívükben láttak munkához, és sokan már abban az évben hajlékot építettek családjaik számára. A kezdetekkor szabadtéri istentiszteleteket tartottak, majd 1956-ban megtörtént a templom alapkőletétele is. A templom felszentelésére 1958-ban került sor. Ekkorra már 132 lélek alkotta a gyülekezetet.

Az 1960-as években több mint 250-re duzzadt gyülekezet lélekszáma. Új, szép házakat építettek, iskola épült az itt élő I-IV. osztályos korú gyermekek számára.

Az 1970-es években sajnos itt is megkezdődött az elvándorlás. Jelenleg 63 egyháztagnak tartozik e szórványgyülekezethez. Az utóbbi időben részint saját alapból, illetve a Szatmár Megyei Tanács, az Egyházmegye, a Községi Tanács és idegenbe szakadt atyáinkfiai segítségével sok szép munkát tudtunk elvégezni. A templomba laminált padlózat került, megújult a templom mennyezete, 2012-ben a régi ablakokat hőszigetelő ablakokra cseréltük. Dari János volt

Ízléses faragott kaput avatnak Szekeresen

gondnok adományaként a sarmasági Bai Zsigmond szőszékkoronát készített. A főbejárat elé portikust építettünk. A magyarországi Süttőn élő elszármazott testvéreink Szász Károly jóvoltából faragott kaput készítettek és állítottak fel, melyet a süttői római katolikus Engelbrecht István faragott ki. A kapu benti oldalán két tábla örökíti meg a 18 családfő nevét, akik 1942-ben útra keltek, és Isten segítségével otthont alapítottak, ahogy ők nevezték Új-sarmaság, majd később Szekeres néven. Elkészült egy emléktábla is, melyet Szabó Béla Érszakácsi mester faragott ki, szintén Szász Károly adományaaként, rajta két évszám, 1942–2012, középen kenyér és kehely motívummal, fölötté pedig az idézet a 90. Zsoltárból: „A mi esztendeinknek napjai hetven esztendő... 2012 augusztus 12-én hálaadó ünnepi istentiszteletet tartottunk, megköszönve mennyei Atyánknak az Ige reménységében és „fogságában” megélt eddigi 70 esztendőt. További terveink közé tartozik a templomtetőzet állagának megóvása, valamint a torony sisakszerkezetének újrafestése.

2013-ban 2 ifjú konfirmált ebben a kis szórványgyülekezetben. A gyülekezet tagjain ma is meglátszik, hogy a Szilágyságból származnak. Hűséges templombajárók, segítőkészek, adakozók. Isten tartsa meg ezen maroknyi kis nyáját, életükre, hitükre talán ez az ige illik: „Boldogok a kiknek szívük tiszta, mert ők az Istent meglátják” (Mt 5,8).

FÜLÖP JÁNOS
lelkipásztor

KÁNYÁDI SÁNDOR

AZ ÉN KEDVEM

*erdőszélén hol a harmat
később szárad föl mint máshol
nyáron átal az én kedvem
ott szállásol*

*ősz jöttével eltallóztat
a kertekben mint egy jámbor
megélhetés nélkül tengő
öreg pásztor*

*szánakoznod azért nem kell
tél jöttével ott a jászol
eléldegél tavaszig a
názáreti mosolyából*

„Szent hitünkről vallást tettünk“ (Érszakácsi, 2013)

*„Azt pedig tudjuk, hogy akik Istent szeretik,
azoknak minden javukra szolgál...” Róm 8,28.*

A Margittai Református Egyházközség

Akik egyházközségünk honlapját meglátogatják, köszöntésképpen ezzel a gyönyörű páli igével találkozhatnak, s most a kedves olvasót szeretném megszólítani vele, miközben a margittai reformátusság múltját és jelenét kívánom bemutatni azzal a hittel, hogy Istenben jövődönk is van.

Margittáról 1216 óta van feljegyzés, de sokkal korábban keletkezett. Már a 11-12. században birtokközpont volt. Jó ideig a Lackfi család tulajdona. 1370-ben Lackfi Miklós a birtokos, ő erősítette meg a község Nagy Lajostól kapott vásártartási jogát. Ezzel megindult Margitta kiemelkedése a környező többi falu közül.

Ezen a környéken: az Ér- és Berettyó mellékén 1530 körül már ismerték a reformációt. Szegedi Kiss István a Réz és Meszes mentén reformált, 1545-ben a tasnádi iskola tanítója volt. Ő lehetett Margitta reformátora is, róla mondatik ugyanis, hogy meggyújtván a református vallás fáklyáját szinte

Erdély szélén, a Réz és Meszes hegyek mentében elhordozta azt. Ha nem is maradt fenn név szerinti adat, bizonyos, hogy a vidék reformátora nem kerülte el Margittát, a Rézalja akkor már igen jelentős központját. Margitta, mely ekkor már a Csáky család birtoka volt, 1545 körül fogadta be a reformációt.

A város főterén áll a reformátusok műemlék temploma. A 11. században épült első temploma, román stílusban.

A 14. század közepe táján történt a régi kistemplom újjáépítése, nagyobbitása, átépítése. Igazolja ezt egy 1358-ból való feljegyzés: „Margitta Szent Margit tiszteletére épült templomáról nyerte nevét. E templom építője, vagy átépítője az akkori új birtokos, a Lackfi család.” (Jakó Zsigmond)

Nagyobb javítás volt 1718-ban. A következő évben a tornyot javították, jelentős javítás történt 1758-ban is. Nagy átalakítás ment végbe 1790-ben. A templom déli oldalát a szentély felől kétharmad részben kibontották és kitoldották a templomhajót. A templom végső formáját 1926-ban kapta, amikor a betoldott részt a templomhajóval együtt modern, négyszögű gúla alakú tető alá veszik, s ehhez a tetőrészhez csatlakozik a torony felőli résznek és a volt szentélynek a tetőzete. Viszont a szószerű felőli oldalon még két nagy ablakot vágnak, a nagykar két ablakát pedig a többi ablakkal egyenlő naggyá teszik.

Az itt lakozó reformátusok istentiszteleti hajlékának orgonája 1860-ban készült, Kiszely István debreceni orgonaépítő munkájaként. Két ízben is javították, pótolták, a második világháborút megelőzően 1936-ban, majd ezt követően 1947-ben. Utolsó javítására 1997-ben került sor. Templomunk tornyában három harang végzi a maga szolgálatát, egyik 1922-ben, másik kettő pedig 1932-ben készült.

Megemlékeznek a történetírók egy kedves legendáról is, mely a templomunkhoz fűződik.

Egy előkelő gazdag nő, akit a népi fantázia Margit kisasszonynak nevez – itt halt meg a 16. század második felében. A templom katedrája alá temették. Meghagyta azonban örökül: „ha valaha az Ecclesia vagy ellenség, vagy tűz, vagy más történet által szükségbe és ínségbe jutna, bontsák föl az ő sírját és a rajta levő ékességeket szükségek pótlására vegyék le.” Eddig a legenda. A feljegyzésekre támaszkodó történelem azonban többet is tud. 1793-ban némely itteni lakosok Lorántffy Margit templomi kriptáját felbontják, mert a hagyomány szerint a koporsóban levő drágaságokat csak az egyház nagy szorultságában lehet felhasználni. Magyar értékű 300 forintot találtak. Az eset valahogyan az egyházkerület tudomására jutott. 1815-ben vizsgálatot is tartottak és a szentségtörőket kárhoztatták. Ezzel azonban még nem záródott le ez a regeszerű ügy. 1828-ban egy haldokló presbiter titokban közli, hogy a templomban drágaságok vannak, e közlés természetesen izgalomba hozza a lelkeket. Végül egyházkerületi engedéllyel felássák a talajt, de csak feldúlt csontokat találtak. Úgy látszik a szent-

Áldást kapnak a konfirmáltak

A nőszövetség Debrecenben

ségtörők alapos munkát végeztek: ami értékes lehetett, elvitték, s a halott csontjaival szemben pedig még annyi tisztelettel sem voltak, hogy azokat rendesen visszahelyezzék a megzavart nyugalom után.

Isten kegyelméből a templom épülete az utolsó évtizedben kívül-belül felújított, így kellemes környezetet biztosítva az Isten ígéjére áhítózó templomos népnek. A templomkertben két szobor (Petőfi és Ady szobrok), egy emléktábla és három sírkő található. A templom főbejárata melletti falrészen található Margitta szülöttjének, Horváth János irodalomtörténésznek az emléktáblája. Szintén a főbejárat mellett van elhelyezve az a három sírkő (szabadságharcosok síremlékei) melyet a presbitérium 1995-ben átmentett a temetőkertből a templomkertbe. Ezek mellett emeltek 2009-ben egy emlékoszlopot az első és a második világháborúban elesettek emlékére.

Az egyház életéhez hozzátartozik a földi építkezés: a Mindenható iránti hálával soroljuk mindazt, amit az utóbbi években megtehettünk. A templomhajó tetőzetének és a templomtornyának a festése, a toronyóra rendbetétele, üzembe állítása és megvilágítása. A parokiális épület teljes belső felújítása, külső szigetelése, színeztése, a tetőtérben egy konferenciaterem kialakítása, az alagsor rendbe tétele. Minden elvégzett munkáért Istené legyen a dicsőség.

Elődeink templomot építettek és gondoztak, mi megpróbáljuk mindezt utódainknak továbbadni, érezve és megláttatva Bod Péter örök érvényű tanítását:

„Kő, fa, mész, a templom, nem áll abban szentség,
Hanemha Istenre tér, ott a dicsőség.”

Ígét hallgató, imádkozó, éneklő, sákramentumokkal élő gyülekezetként hivatásunk és küldetésünk van Istentől. A presbitérium, nőszövetség, énekkar, ifjúsági csoport, valamint a különböző korosztályú gyermekcsoportok színes és mozgalmas gyülekezeti élet kibontakozását adják. Különböző találkozásokon, kirándulásokon való részvétel, a Debrecen Kossuth utcai gyülekezettel ápolt testvérgyülekezeti kapcsolat híveink lelki nyitottságát és megerősödését szolgálják.

Egyházközségünk területére esik az a kórház, amelyben egyedülként az Érmelléki református egyházmegye határain belül folyik a betegek igével bátorító szolgálat. Ezt a szolgálatot az apátkeresztúri gyülekezeti munka mellett végzi hűséggel és szeretettel Szűcs Zoltán lelkipásztor.

Egyházunk vezetősége nevében állíthatom, hogy helyi szinten igyekszünk a testvéri keresztyén egyházakkal valamint a közélet és a civil szféra minden területén igazán jó, barátságos, sőt gyümölcsöző kapcsolatokat ápolni. Ennek bizonyosságai: nemzeti napjaink közös megemlékezéseken való megünneplése, kölcsönös szolgálatok, tanévnyitók, tanévzárók, ballagási ünnepek.

2012 karácsonyától ünnepeinkre a Fénysugár című kiadványt nyújtjuk gyülekezetünk tagjainak kezébe, hogy az írott szó missziójával is el tudjunk

jutni az emberi szívekhez. Ugyanakkor egyházközségünk honlapján is igyekszünk a mindig friss események és hírek által megszólítani a világhálón böngészőket.

Egyházközségünk minden szolgálattevője az Istentől nyert talentumainak megfelelően igyekszik Isten nagyságos nevét és a reánk bízottakat szolgálni. A lekipásztori munka számára áldásos a gondnoki testület – Dr. Kürti László főgondnok, Balázsi Emma és Ladányi Árpád gondnokok – segítőkész jelenléte; Botos Júlia gyakornok lekipásztor odaadó szolgálata, illetve ifj. Lőcsei László szaktudással végzett, kórust szervező és irányító tevékenysége.

Drága olvasó! Miután áttekintettük a Margittai Református Egyházközség Istenünk kegyelme által megélt múltját és jelenét, miután a hálaadás hangján szólhattunk a történelem és a megtartatás Uráról, Őreá figyelő hittel tegyük jövődönket is szent kezébe, vallva az apostol szavait: „Mert meg vagyok győződve, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemségek, sem jelenvalók, sem eljövendők, sem hatalmak, sem magasság, sem mélység, sem semmiféle más teremtmény nem választhat el minket az Isten szeretetétől, amely megjelent Jézus Krisztusban, a mi Urunkban.” (Róma 8,38-39)

KOVÁCS GYULA
lekipásztor

Népszerű a gyermekbibliahé

*„Áldott legyen az Úr! Napról-napra gondoskodik rólunk a mi
szabadításunk Istene!” (Zsolt. 68,20)*

Érkörtvélyes

Bihar megye és az Érmelléki Egyházmegye legészakibb települése Érkörtvélyes. Már a kőkorszakban is lakott volt. Kelta temetkezési helyeket tártak fel itt, és hunok korából származó leletek is napvilágra kerültek. Legelőször 1342-ből van adatunk a községről, amiből arra következtethetünk, hogy tatárjárás utáni település. 1396-ban Kurthules vagy Kerveles alakban van említve a község, és hol Szabolcshoz, hol pedig Biharhoz számítják. Egy ideig Nyírkörtvélyesnek is nevezik. A község neve körtés helyet jelent, valószínűleg utalva ezzel a vidéken hajdanán termő sok vadkörtefára. Mezőgazdasági szempontból a község nagyon szerencsés helyen fekszik, határában található a kitűnő nyírségi fekete föld az érmellék homokos talajával. Talajtani vizsgálatok kimutatták, a homok nem őskori beltenger maradványa, hanem kitűnő termékeny folyami homok.

A településünkhöz hasonlóan református gyülekezetünknek is gazdag múltja van. A „kálvinista Rómától” mindössze 45 kilométerre fekvő falu korán, 1543–1545 között befogadta a reformációt. Nincs tudomásunk arról, hogy akkoriban lett volna más felekezet a református mellett, de ez jellemző volt az egész vidékre (1562-ben, Szatmár vármegyében összesen három katolikus plébánia volt). A községhez tartozó szomszédos település, a ma már ortodox

Érvasad is református magyar falu volt, a török-tatár dúlás tette tönkre a hajdanán virágzó református anyaegyházközséget, s lett Érkörtvélyes, majd pedig Gálospetri szórvány.

A kőbe vésett történelem

A jelenlegi templom elődje 1604-ben épült, gótikus stílusban. Ezt 1799-re kinövi a templomos gyülekezet, déli oldalán kitoldották. A nyugati oldalon lévő karzat 1759-ben épült, érdemes elolvasni feliratát: „Nemes és nemzeti főkurátoroknak, úgymint Nagy Istvánnak és Kovács Jánosnak curatorsagokba készült, ezen karnak felállása pénzén az Eklésiának. Ekkor prédikátor volt Enyedi András az eklésiában, mestere nem más csak Dobrai Mihály, légyen ezért áldás, a Nagy Úr Isten Háza, hogy nem pusztás. Vala ekkor ezer és hétszáz esztendő az ötvenkilenc is ehhez teendő. Nem zúgódhatni, mert nem igen meddő, kiért az Istennek neve ditsérendő.”

1827-ben zsindeleyezték a templom déli részét. Hunyadról 20 000 zsindeleyt szállítottak haza az érkörtvélyesi reformátusok, hogy gondját viselhessék az Úr házának. Az 1829. évi érmelléki földrengés sok kárt okozott e templomnak is. 3 ezüst forintért szakértővel vizsgáltatták meg, biztonságos-e a használata. Ekkor fogalmazódik meg az új templom építésének gondolata, de még tíz éven keresztül használják a régit, melyet az 1839-es földrengés végképp használhatatlanná tett.

1840 szeptember 2-án kötött szerződést a presbitérium Fock Ignác nagykarolyi építő mesterrel. Megkezdődik az új templom építése, sok nehézséggel, ám mégis haladnak, mivel 1842-ben már áccsal, 1843-ban pedig ablakkészítő asztalossal kötöttek szerződést. Az ácsmester a fát Máramaroszigeten vette meg, onnan az érkörtvélyesi gazdák hozták haza.

1847 szeptemberében a szűk termés miatt kénytelenek az egyházke-rülethez fordulni 5000 forint kölcsönért, melyet a Debreceni Református Kollégium pénztárából vettek fel.

1848-ban elkészült a jelenlegi román stílusú, 510 ülőhelyes, egyhajós templom, északi oldalán három, a délin két nagy félköríves ablakkal és csillagdíszes kazettás mennyezettel. Érdekesség, hogy a templomépítés befejezésének pontos időpontjáról nincs feljegyzés, úgy látszik, hogy a szabadságharc más irányba terelte az emberek figyelmét.

1854-ben orgonával gazdagodott a templom, 1875-ben a templom zsindeley tetejét bádogra cserélték. Emléktábla őrzi a gyülekezet egykori presbiterének, Garnai Eleknek és feleségének Szőke Krisztinának nevét, akik 1885-ben saját költségükön készíttettek szószékkoronát, vaskerítést a templom köré, valamint vállalták a templom padlózási költségeit. Már 1890-ben felvetődik egy toronyóra beszerzésének a gondolata, melyet 1900-ban sikerül beépíttetni a hívek, Szikszay József és családjának közös adományából, Kónya László debreceni órasmester által. A toronyóra beépítéséhez szükséges volt az addigi alacsonyabb torony megemelése.

Konfirmalók 2013-ban

Mind az első, mind a második világháborúnak áldozatul estek a templom kisebb harangjai, sőt az első világháború az orgonasípok jó részét is felemésztette. Az orgonasípok pótlásához szükséges összeget az akkori énekkar lelkes tagjai gyűjtötték össze. Templomunk „öreg harangja” 389 kg-os, felirata a következő: „KÉSZÍTETTÉK ISTEN DICSŐSÉGÉRE ÉR-KÖRTVÉLYES EV. REF. EGYHÁZ HÍVEI 1900”. A nagyharang 878 kg súlyú, felirata: „AZ ÉR-KÖRTVÉLYESI REFORMÁTUS HÍVEK ADOMÁNYÁBÓL KÉSZÜLT 1958-BAN”. A toronyban lakik egy kisharang is, melynek súlya 330 kg. Ennek felirata: „KÉSZÍTETTE AZ ÉRKÖRTVÉLYESI REFORMÁTUS EGYHÁZNAK 1958-BAN: KOVÁCS SÁNDOR ÉS FELESÉGE KECSKÉS KAROLINA”.

A gyülekezet gazdag múltjára visszapillantva említést kell tennünk az évszázadokon keresztül működő fiú-, illetve a leányiskoláról, valamint egy érdekességről is: az egyházközségnek a 19. század derekán vízimalma is volt! A gyülekezet főgondnokainak nevei 1832-től, gondnokainak nevei 1759-től, jegyzőinek nevei 1832-től, a tanítók nevei 1686-tól, a lelkészek nevei pedig 1604-től ismertek.

Napjaink

A gyülekezet jelenlegi lelkésze 1979 novemberétől szolgál Érkörtvélyesen. Ezen jelenkori időszakban az Istennek, s az általa kirendelt segítő kezeknek köszönhetően a következő fontosabb megvalósítások történtek:

1981 – a templombelső felújítása

1982 – a harangozó lakás megújítása

1983 – az orgona felújítása, villamosítása, a temető körbekerítése (870 m)

1984 – a templomkerítés felújítása

- 1985 – a harangozói lakás kerítésének újjáépítése, a parókia udvarán fásszín, garázs építése
- 1987 – a parókia épületében fürdőszoba kialakítása, tetőszerkezet javítás
- 1989 – a parókia külső felújítása
- 1990 – toronyjavítás és festés, toronyóra javítás
- 1991 – imaterem külső – belső megújítása
- 1993 – templomtető javítása, festése
- 2001 – földgáz bevezetés
- 2003 – 11 hektár erdő visszaigénylése
- 2006 – református ravatalozó építése
- 2007 – a parókia belső felújítása, nyílászárók cseréje
- 2009 – a templom nyílászáróinak cseréje, a templombelső teljes felújítása, templomfűtés csendes gázbefűvőkkel való kivitelezése
- 2010 – az irodahelység felújítása, nyílászárók cseréje
- 2011 – a parókia tetőszerkezetének felújítása

A gyülekezet áldozatkész presbitériuma 20 tagú. A nőszövetség a rendszerváltás után az elsők között alakul újjá, azóta is rendületlenül szolgál, szorgalmas csigatészta-készítők az asszonyok. A gyülekezet felnőtt és ifjúsági kórusa rendszeres résztvevője az egyházmegyei kórustalálkozóknak, illetve a gyülekezet ünnepeinek. Gyermkeink rendszeresen látogatják a vallásórákat, konfirmációi felkészítőket.

Mindezt egyedül Istené a dicsőség!

SZABÓ JÓZSEF
lelkipásztor

A nőszövetség a gyülekezet élcsapata

Várasfenes

Egyre nyomasztóbb és sorvasztóbb kisebbségi sorsunkban gyakran tesszük fel magunkban vagy éppenséggel egymásnak a kérdést: Meddig adatik meg még a kegyelem reformátusnak és magyarnak megmaradni ebben az elszigetelt bihari szórványvidék régióban? Ugyanis a mintegy 190 km-t kitevő Nagyvárad–Déva hosszanti útvonalon már csak itt, a Fekete-Körös folyása mentén a Belényesi medencében található 8 településen elszórtan, zömében magyar és református közösség. A nyolcak egyike, Várasfenes közel 10 és félezer hektárnyi területével a Béli hegység ÉK-i lábánál terül el, a Fekete-Körös felé kigyózó Fenesi patak mindkét oldalán beépített házsorokkal ligetes lankák és többnyire egymás mellett sorjázó diófák árnyékoló védelmében.

Várasfenes neve a 13. század végén, 1291-ben fordul elő először írott emlékekben, akkor még Fenes megnevezéssel a mellette délnyugatra elterülő Béli-hegység egyik csúcspontján épített várral kapcsolatban. A falu egyik történelmi nevezetessége – ahonnan nevének előtagját is eredezteti: „Váras” – az ún. Béla vár, amit a Váradi Regestrum szerint IV. Béla (1206-1270; uralk. 1235-1270), II. András (Endre) fia és apja, még hercegeként építtetett a több ízbeli tatárjárások következtében a Belényesi medence püspöki birtokainak és a közelben lévő hegyek (Bihari-hegység) ásványi kincseinek (só, ezüst) védelmére. Építése egyes források szerint 1244 körülre, más források szerint 1277-1294 közötti időre tehető. Sajnos, ma már csak váromról beszélhetünk, ugyanis a legenda szerint a kuruc szabadságharc idején az osztrák csapatok ágyúkkal szétlőtték a falait, mivel „kuruc-fészek”-ként volt tartották számon.

A várasfenesi református templom

Várasfenes református egyházközsége mintegy 800 főnyi taggal a Belényesi medence egyik legnagyobb református gyülekezete. Reformációja szorosan összefügg Belényesével, amely a Belényesi medence magyar településeinek emberemlékezet óta értelmi-eszmei-gazdasági-politikai központja volt. Belényes és környéke reformációja 1553-ban indul el, amikor Szegedi Kis Istvánt hívják meg lelkésznek, aki ez időben Várasfenesen is teljesített szolgálatot. Az 1600-as években az akkori írásos emlékek Várasfeneset „ecclesia florens”-ként, azaz virágzó egyházként tartották már számon. A faluban a magyarság összlétszáma jelenleg a románságéhoz képest hozzávetőleges adatok szerint 60%. Községi viszonylatban viszont már 50% alatti arányt mutat. Fenes községhez tartozik ugyanis még Belényessonkolyos, Körösjánosfalva, valamint Füzezy, az előző két településen működő magyar református egyházközségekkel. A község lakosságát szorgos, többségében kétkezi munkával kenyerüket megkereső tagok alkotják.

A Várasfenesi Református Egyházközség első lelkésze 1598-ban Vaday Tamás volt. Az írásos jegyzékek (levéltári anyagok, jegyző- és anyakönyvek) alapján elmondható, hogy jelen pillanatig Várasfenesnek 39 lekipásztora volt, a beszolgáló lelkészekkel együtt. Megjegyzendő, hogy 1662-től 1722-ig, tehát 60 éven keresztül semmilyen adat nem maradt fenn a lekipásztorok kilétére vonatkozóan.

Temploma 1806-1834 között épült fel. Befogadóképessége 420 személy. 1834. november 16-án volt a felszentelése. Majdnem egy évszázaddal később, 1906-ban építették hozzá a déli oldal felől található 130 férőhelyes portikust. 1965-ben történt meg a falu, illetve 1966-ban a templom

Az utóbbi évek legnépesebb csoportja 2011-ben konfirmált

A presbitérium tagjai

villamosítása. Ekkor végeztek nagyobb felújító munkálatokat a templom külsejében-belsejében. Majd 1997-ben történt meg a templom teljes külső tatarozása fehér márványkőporos habarccsal (teraszit). 2003-ban épült fel a portikus melletti fűtőház, mely a templom levegőrendszerű fűtését hívatott ellátni.

Az egyházközség első harangjai még a templomépítés előtti időből (1783, 1793) származtak. Az első világháborúban elvitt harangokat 1923-ban (kis-harang – 225 kg), illetve 1925-ben (nagyharang – 483 kg) pótolták. 1979-ben villamosították őket.

A mintegy 200 éves hat regiszteres orgonáját 1894-ben vásárolta a gyülekezet. Azóta több felújításon, javításon esett át, legutóbb 2005-2006-ban Molnár József nagyváradi orgonajavító mester és társa által. 2006. szeptember 3-án történt meg az ünnepélyes felavatása, amelyen ígét hirdetett Mikló Ferencz, az egyházmegye esperese, Fenes szülötte, énekelt az Egyházközség akkor még működő vegyes kórusa és bátorító ünnepi beszédet mondott Patrubány Miklós, a Magyarok Világszövetségének elnöke.

Az egyházközségben 1948-ig egyházi iskola is működött külön fiú és külön leány tagozattal, de tevékenységéről nem maradtak meg írásos adatok. Ma az egyik állami iskolaként működik, a másikat pedig még az államosítás előtt átépítették kultúrháznak.

Az első és második világháború áldozatait megőrkítő turulmadaras emlékmű 2009-2010-ben épült, Zsugya János akkori főgondnok vezetése alatt, számos helyi kőművesmester és egyháztág áldozatos munkájával. A 26 elhunytak Garay János versidézetével állítottunk emléket: „Csak törpe nép felejthet ős nagyságot, / Csak elfajult kor hős elődöket; / A lelkes eljár ősei sírlakához, / S gyűjt régi fénynél új szövétneket. / S ha a jelennek halványul

sugára: / A régi fény ragyogjon fel honára.” 2010. május 2-án történt meg a felavatása kiterjedt egyházi ünnepély és fényes meghívott vendégsereg kíséretében. Igét hirdetett Csúry István püspök.

A gyülekezet 20-23%-a látogatja a vasárnapi istentiszteleteket. Fontosabb ünnepeken (karácsony, húsvét, konfirmáció) nagyobb a részvételi arány, akár 35-40%-ra is felmegy. Bűnbánati heteken minden reggel és délután összegyűlünk, hétköznap pedig szerdán és szombaton reggel tartunk áhítatot. A közösségi és a felnőtt alkalmak mellett az ifjúság részesül – iskolaidőben heti 3 alkalommal – igei oktatásban az ifjúsági bibliaórák, vallásórák és konfirmációi oktatás keretében. Gyermekeink és ifjaink egyházi ünnepélyeken lépnek fel, és nagy lelkesedéssel szolgálnak. Többször is felléptünk különböző gyülekezetekben, az Anyaországban is, imahetek vagy nyári táborozások alkalmával. A nyári bibliaheteken is 35 és 45 közötti létszámban vesznek részt a gyermekek.

2011. október 30-án a Reformáció és a halottakra emlékezés (ez a kettő itt mindig összekapcsolódik) ünnepélyes alkalmával mutatkozott be a háromtagú „citerazenekar”: az ifjúság hazafias és katonadalait kísérve. 2012 karácsonyán ismét citerákkal kísértük a karácsonyi dallamokat éneklő gyermekeket és ifjúságot, külön-külön műsorban. 2013 húsvétjára már népdalszoltárokat kísértünk citerán, majd rögtön ezután 4 tagúra bővült a

**A várasfenesi
citerás népdalkör**

Nyári gyermekevangélizációs hét

zenekarunk, amellyel merészen be is nevezünk a június 8-án Gyantán tartott Bihari Egyházmegyei Kórustalálkozóra, ahol 21 gyülekezet kórusa között mi népdalokat adtunk elő. Ekkor már nemcsak az ifjúság, hanem fiatal családok is bekapcsolódtak a Népdalkörbe, így összesen 20 személy énekelt a 4 citerás mögött. Négy nappal később, Várasfenesen, a Bihari Református Egyházmegye rendes negyedévi Lelkészerőkezesletét láttuk vendégül. E jeles alkalommal is szolgált az öt tagúra bővült citerazenekar.

Fenesi magyar reformátusságunk él és (túl)élni akar. Sokan megfordulnak közöttünk ünnepeink és ünnepélyeink alkalmával: püspökök, eseperek, politikai képviselők. A lélekszám tekintetében csökkenő tendenciát mutat a statisztika. Míg 1982-ben 1198 személy vallotta magát magyarnak, mára 900-950 személyre apadt a magyarság. Mindezek ismeretében és tudatában hisszük az 1Sám 7-tel egybehangzóan, hogy megmaradásunk nem csupán a mi érdemünk és nem csupán kitartásunknak, állhatatosságunknak vagy éppen ellenállásunknak a gyümölcse, hanem Istennek, aki sokszor „titkon néz, de nyilvánosan fizet”, hitünket és reménységünket megszégyenítő javakkal az őt szeretőknak.

SZABÓ LÁSZLÓ
lelkipásztor

Toldinagyfalu, a szórvány bástyája

A Királyhágómelléki Református Egyházkerület legfiatalabb gyülekezete a Toldinagyfalui Missziói Gyülekezet, amely hivatalosan hat éve született, pontosabban 2007. február 18-án mondta ki az egyházközségi közgyűlés a megalakulást. A gyülekezet neve abból ered, hogy a gondozás alá tartozó falvak nagy része egykor Toldi birtok volt, sőt a mai Oláhszentmiklós és a magyarországi Told között egy Nagyfalu nevű település létezett, amelyet idővel elpusztítottak. Vannak, akik ezt Toldi Nagyfalujának gondolják.

A tényleges szórványgondozás a hivatalos megalakulás előtt kezdődött, 2003-ban, amikor Fazakas Sándor Nagyvárad-rogériuszi lelkipásztor, Németh László, az akkori köröstarjáni római katolikus plébános támogatásával vasárnap délutánonként református istentiszteletet tartott. Ez volt a mag, amely akkor elültetésre került és ma már gyümölcsöt terem.

2007 februárja után a gondozás kiterjedt összesen öt falura Dél-Biharban: Szentandrás, Köröstarján, Körösgyéres, Rojt és Oláhszentmiklós. Akkor három helyen a hetente megtartott istentiszteleti szolgálatok mellett

nőszövetségi, presbiteri és körzeti biblia-órák indultak, valamint rendszeres családlátogatásokra is sor került. Mivel új gyülekezetről volt szó, semmilyen tulajdonnal nem rendelkezünk, az istentiszteleteket vagy a katolikus imateremben, vagy pedig családi házaknál tartottuk. A hivatalos megalakulás után székhelyet, vagyis központot kellett találni a missziónak, a választás pedig a Nagyváradtól 35 kilométerre fekvő Oláhszentmiklóssra esett. Az ok egyszerű: Oláhszentmiklós a missziói körzet közepén helyezkedik el, egyenlő távolságra van a gyülekezethez tartozó falvak-

tól. A másik indok, hogy ott sokkal olcsóbban lehetett ingatlant vásárolni, mint a városhoz közel lévő településeken. Így, az Egyházkerület és a Bihari Egyházmegye gyülekezeteinek segítségével az egyházközség megvásárolt egy ingatlant Oláhszentmiklóson.

Isten kegyelméből és a misszió fontosságát felkarolók segítségével 2007 májusának végén sikerült megvásárolni a fent említett ingatlant. A misszió központi helye tehát biztosított. Ez egy régi épület, teljes felújításra szorult, azonban óriási ajándék az Istentől, hogy 2008 telén Oláhszentmiklóson is fűtött szobában gyűlhetek össze a hívek istentiszteletre, bibliaórára, hiszen eddig egy külső verendán tartottuk azokat. A ház hátsó részében lévő kertet sikerült bevetni, gondozni, így már nemcsak az igehirdetés, hanem a közmunka által is erősíti az Úr a közösséget.

2008 decemberében megkapta a gyülekezet az építkezési engedélyt, hogy imaházat építsen. Nekifogtunk a munkának, hihetetlen lelkesedés jellemezte a kicsiny közösséget, és úgy látszott, hogy lassan minden a helyére kerül. Azonban ekkor Köröstarjában egy erősödő ellenszenvvel találtuk szembe magunkat, ahol időközben a római katolikus imateremből átköltöztünk a régi felekezeti iskola osztálytermébe. Ezt az osztálytermet felújítottuk, talán éppen ez volt az oka annak, hogy többen is igényt formáltak rá. Nemcsak a gyülekezet használta, hanem az idő múlásával mindenki, mindenre. Rossz emlékek maradtak szívünkben erről az időszakról, hiszen a rendszeres zaklatások mellett sokszor vasárnap reggel méltatlan körülmények között találtuk a termet, ahol nagyon nehéz volt a léleknek az Isten felé fordulni. De ennek is megvolt az értelme, semmi sem történik véletlenségből. Isten gondviselő szeretete megmutatkozott, hiszen egy félig kész oláhszentmiklósi épülettel mögöttünk elhatároztuk, hogy egy kicsi, barátságos templomot építünk Tarjában. Nehéz lenne felsorolni, hogy milyen forrásokat küldött az Úr, de mindig, amikor szükség volt, Isten lépett. Így jutottunk el odáig, hogy 2011. november 6-án, az Egyházkerületünk történelmében talán először két templom szentelésére kerülhetett sor Oláhszentmiklóson és Köröstarjában. Megható és bátorító ünnepség volt, ahol Csúry István püspök igehirdetése igazolta azt a harcot, amely az anyaszentegyház épülését szolgálja.

Ezt a munkát folytatjuk, hogy a dél-bihari magyarokat megkeresve ápoljuk a hitet, magyarságot. A gyülekezet mai élete a következőképpen néz ki: minden szerdán két helyen hétközi istentiszteletet tartunk, ugyanakkor havonta egyszer, ugyancsak szerdán az istentisztelet után presbiteri bibliaóránk van. Minden szombat délelőtt ifjúsági bibliaóra várjuk a fiatalokat, kéthetente szombat este pedig a nőszövetségi bibliaóra alkalmaira kerül sor. Vasárnap reggel istentisztelet előtt konfirmációi oktatás, majd újra két helyen vasárnapi istentisztelet van. A családlátogatás fontossága és áldása megmutatkozik, hiszen minden esztendőben egyszer a körzeti presbiterrel meglátogatunk mindenkit. Egy vasárnap a közel 140 lelkes gyülekezetből átlagosan 50-60 lélek jön el, ami bizonyítja, hogy az egyházban a misszióval ma is elszántan kell foglalkozni.

Hálaadó istentisztelet az új szórványtemplomban

Ha akkor nem lépünk, minden bizonnyal a legtöbb faluban vagy a teljes elrománosodás vagy a reformátusok beolvadása következett volna. A gyülekezet növekvő, ezt bizonyítja az is, hogy megalakulásunkkor 99 lélek tartozott hozzánk, majd 117 lélekkel zártuk a 2008-as évet és 123 lélekkel indítottuk a 2009-es esztendőt, a 2010-est pedig 138 lélekkel kezdtük. Ma 145 tagja van az egyházközségnek. Sokan kiköltöznek a Várad környéki falvakba, hiszen egy tömbházlakás áráért itt viszonylag jó házat lehet vásárolni.

Ez a munka többszörösen is gyülekezet valamint nemzetépítő, hiszen a legtöbb helyen, ahol ma van szolgálat, eddig egyáltalán nem, vagy csak nagyon régen volt református és magyar gyülekezet.

Istennek hála az idén novemberben, harangot szentelhetünk, amely a templommal, gyülekezettel együtt hitünk szerint hosszú évekig hirdeti, hogy nem szabad lemondani egy lélekről sem. Arányaiban kevés a századik bárány, a Főpásztornak mégis fontos, mert ezzel együtt teljes az Ót követők száma.

FARKAS ZSOLT
lelkipásztor

*„Az Úr pedig igazgassa a ti szíveteket az Isten iránt való szeretetre,
és Krisztus iránt való állhatatosságra.” (2Thessz 3,5)*

Ne legyen határ Pelbárthidán!

Pelbárthida Bihar megyének a peremén fekvő Paptamási községhez tartozó kis település. Olyannyira határ menti falunak lehet mondani, hogy a település végén fekvő házak ablakai a magyarországi Kismarja erdőjére néznek, és a szomszédos falu templomának harangzúgása egészen tisztán hallható Pelbárthida mezején. A pár száz méterre megrajzolt országhatárnál folyik át a Berettyó Magyarországra. S e helyen már a 13. században is vámot szedtek a hajósoktól.

Pelbárthida a Gutkeled nemzetség számos bihari birtokainak egyike. Eredeti neve Vadász (Wodoz), melyet lakosainak hivatásától nyerhetett, kik a királyi háztartás vadász szolgái lehettek. A 13-ik század elején már az említett nemzetség egyik tagjának, Privartnak birtoka, ki hihetőleg egy személy a hasonnevű, s 1238-ban élt ungi főispánnal, de a falu neve ekkoron még Vadász. 1280-ban már talán éppen előbb említett birtokosának nevéről kezd Privárthidának neveztetni, noha még a régi Vadász nevét is emlegetik.

A Gutkeled (Guthkeled, Gút-Keled, Gut-Keled, Cletgud) nemzetség leszármazottai évszázadokon át vezérlő férfiakat, sőt fejedelmeket adtak Magyarországnak. Kézai Simon állítása szerint a Gutkeled nemzetség ősei Péter király idejében jöttek hazánkba a Sváb Hercegségből, Stof, azaz Stauf várából származtak. Ez a vár vagy a badeni Freiburg vidéki Burg Staufen, vagy a württembergi Hohenstaufen lehetett. Gut és Keled ispánok 1093-ban és 1111-ben szerepelnek oklevelekben.

Csigakészítés

A nemzetség két főágra, a majádi és a sárvármonostori főágra oszlott, amelyből hét ág, végül 30 nemesi család származott. E hét főág egyik tagja a Pelbárthidi család is.

Pelbárthida református temploma egyike a megye egyszerűbb szerkezetű középkori építészeti emlékeinek. Az egyhajós, félkör alakú szentéllyel záródó, eredetileg román-kori épület már a 14-15. század folyamán jelentős átépítésen eshetett át, amelynek ma is látható nyomai a hajót és a szentélyt elválasztó diadalív, valamint a hajó három sarkánál elhelyezett támpillérek. A templom középkori ablakait később átalakították, nyugati főbejáratát pedig elfalazták. A templom szerkezetének érdekessége a szentély keleti falából kiugró oltárfülke, amely egyedülálló építészeti megoldásnak számít Bihar megye ismert középkori műemlékei között. Mai formájában a templom már alig őriz középkori stíuselemeket.

A Pelbárthidai Református Egyházközségről 1768-tól találunk feljegyzéseket. A templomtól 150 méternyire található az 1891-ben épült református parókia.

Jelenleg 155 lelkes a gyülekezet, átlagéletkora 64 év, 83 család alkotja – 59 férfi és 96 nő. Az egyházfenntartók száma 134. A hívek több mint 40 százaléka 65 éven felüli, továbbá sok az egyedülálló, az özvegy, a nehéz anyagi helyzetben élő egyháztag.

A lelkipásztor és családja állandó lakhelye a pelbárthidai parókia. A gyülekezetben rendszeresen folyik az igei szolgálat. Minden vasárnap van kátéoktatás, vasárnapi iskola, délelőtti és délutáni istentisztelet. Bűnbánati héten hétfőtől szombatig minden délután istentisztelet van, melyen egyre nagyobb számban vesznek részt a gyülekezeti tagok. A betegek, idősek

számára úrvacsoraosztással egybekötött házi istentiszteleteket tartunk, valamint eljuttatjuk hozzájuk a templomi istentiszteletekről készült hangfelvételeket.

A műemlék templomon és a parókián kívül a parókia udvarában van egy gyülekezeti terem, ahol a téli időszakban tartjuk az istentiszteleteket. A gyülekezeti teremhez tartozik még egy kétszemélyes vendégszoba és fürdőszoba. Az Egyházközség temetőjében található a nemrég elkészült kápolna. A templom és a parókia közötti területen az egyházközséghez tartozó játszótér van, melyet a gyülekezeti tagok közmunkával tartanak rendben.

Közösségi alkalmak közzé tartozik a gyülekezetünkben is minden év elején megrendezésre kerülő ökumenikus imahét. Minden ünnepi alkalmon szerepet kapnak a gyermekek is a maguk szolgálatával.

Minden nyáron megszervezzük a vakációs bibliahetet a gyermekek és ifjak számára. Idén kerülhetett megszervezésre a VI. Pelbárhidai Ifjúsági Bibliafesztivál. Hétfőtől vasárnapig előre meghatározott program szerint vannak játékkal és kézműves foglalkozással egybekötött bibliaórák. A foglalkozások rendszerint délelőtt a kisebbeknek szólnak: bibliai történeteket, témákat viszünk a nagyobbak segítségével a kicsik elé, ezt zárja egy ebéd, majd a délutáni pihenést a nagyobbakkal való foglalkozás követi. Az ebédet önkéntes munkával és önkéntes adományokból szoktuk biztosítani.

Öröm látni a sok gyermeket!

Nyitott, lelkes, élni akaró közösség, mely ragaszkodik múltjához, de jövőjét egyedül az Isten közelében képzei el. A Mindenható közelsége mutatkozik meg minden közösségi alkalmon. Ilyen volt az is, amikor 2012. július 25-én Pekka Simojoki vezetésével a Nagyváradon már nagy sikerrel koncertező EtCetera finn gospel kórus látogatott Pelbárthidára, hogy a református templomban a maga sajátos módján és eszközeivel hirdesse Isten ígését. A nagy hőség ellenére is zsúfolásig megtelt templom fogadta őket. A zenés istentiszteleten részt vettek a község elöljárói, a környező falvak református gyülekezeteinek képviselői, a Paptamási Baptista Egyház képviselői, valamint a Major Lóránt János által vezetett Paptamási községben működő cserkészek kerékpáron érkezett csapata. Az egy órára beharangozott koncert két órán keresztül lelkesítette az egybegyűlteket. Az afrikai nyelven, finnül és magyarul felcsendülő énekszámok alatt megtapasztalták az egybegyűltek a lassan közhelynek titulált mondást: Bis orat, qui cantat (aki énekel, kétszeresen imádkozik).

Az igehirdetés, az Evangélium továbbadása mellett fontos szerepet tulajdonítunk a közös munkának is. Évente többször szervezünk közös játszótér-, illetve temetőtakarítást. A gyülekezetben működő nőszövetség a téli időszakban minden pénteken csigatésztát készít a parókia konyhájában. A tésztát eladja, és az ebből befolyt adományokat diakóniai célra használja.

Az Pelbárthidai Református Egyházközség imáival és lehetősége szerinti anyagiakkal is támogatja a Bihari Református Egyházmegyében folyó bör-

A finn kórus az afrikai zene világát hozta Pelbárthidára

Játszóház készült a gyermekeknek

tön-missziót. A gyülekezet lelkipásztora látogatja kéthetente a nagyváradi börtönben raboskodókat. Szép példája volt a közös teherviselésnek az az alkalom, amikor is 2012 Karácsonyán a fogvatartottak egy az intézet által szervezett program keretében felajánlották egy napi kenyéradagjukat a pelbárthidai rászorulóknak, ez által is megköszönve az értük elmondott imákat.

A gyülekezet jelenleg a 13. században épült műemlék templomát szeretné feltárni és restaurálni. Fontos a templom felújítása, hiszen az épület állaga egyre csak romlik, különösképpen a külső falak és az ablakok állapota. A téli időszakban, hála Istennek, az istentiszteleti helynek használt gyülekezeti terem sokszor már kicsinek bizonyul.

Ne legyen határ Pelbárthidán! Ez azt jelenti, hogy azért imádkozunk, hogy egyre többször valósuljon meg az, amit már sokszor tapasztaltunk a gyülekezeti tagokkal, a falu lakosaival végzett közös szolgálatok során: elhalványult és eltűnt a határ ember és ember között; megnyílt a felekezetek közötti határ, az előítéletek határa, a nyelvi akadályok határa. Nem életkorral, szokásokkal, előítéletekkel egymástól elhatárolt emberek voltunk, hanem együttesen Istennek áldott népe. Ne legyen határ, mely elválaszt, megoszt, a „szentek közösségének” lenni akadályoz minket. Ezt kívánjuk mindenkinek!

SZABÓ JÓZSEF
lelkipásztor

„...monda Péter Jézusnak: Mester, jó nekünk itt lennünk.“

(Lk 9,33)

Hegyközkovácsi

A Bihari-Hegyköz délnyugati csücskében, Nagyváradtól 15 kilométernyire fekszik Hegyközkovácsi.

Tulajdonképpen már az ősidőktől számítva lakott környezetnek számít.

Az autopályaépítést megelőző régészeti feltárások során megtalálták az 5-6 ezer évesre becsült ősfalut.

A honfoglalást követően a bihari földvár személyzetéhez tartozó fegyver- és szerszámkovácsok lakták, majd a szentistváni egyházszervezést követően pénzverő is működött a településen.

A honfoglalás utáni sűrű településszerkezetben olyan falukkal szomszédos, amelyek mára már teljesen eltűntek, nevüket csupán határnévként örizzük: Mezőfalva, Domoszló, Férgeság.

A török előretörésével a 16. századra Hegyközkovácsival együtt elpusztult az egész környék, úgyannyira, hogy az elnevezésekben is a „puszta” szerepelt: Kovácsipusztá, Kügypusztá, Benkepusztá, Vaypusztá.

A mai falu története a török kitakarodása után kezdődik. Három nemesi család újraalapítja a falut. Ezen családok leszármazottai mai napig élnek (Hózsó, Konta, O.Nagy).

A 17-18. század fordulóján nagyon lassan, de csak gyarapodik a falu lakossága, úgyannyira, hogy az első gyülekezet megszervezésére is sor került. Igaz, hogy kezdetben templomuk nem lévén, a törököktől örökölt istentiszteleti helyen gyűlnek össze. Ez időből már feljegyzések vannak arra nézve, hogy némi kezdetleges vagyontárgyai vannak az eklézsiának.

A falu gyarapodása akkor vesz igazán lendületet, amikor a Bihar-Nyüved–Paptamási háromszögében fekvő Régen falu tűzvészben teljesen elpusztult, s ezt követően lakói 1730-40 között teljes egészében átköltöztek Hegyközkovácsiba. Költözésük indoka a dombokkal övezett, védettebb helyszín volt. Ez időben leltárt készítettek arról, hogy a megszűnt régeni gyülekezetből milyen vagyontárgyak kerültek Kovácsiba. Említést érdemel a legrégebbi kehely, mely feliratában is jelzi azt, hogy a „Régeni Reformata Ecclesia Tulajdona 1604”-ből és hogy „Nagi Imre tsináltatta”. Ennek a régeni származású nemesi családnak leszármazottai szintén élnek a faluban.

A régeni betelepedéssel megerősödött az eklézsia is, úgyannyira, hogy az önálló lelkésszel bíró gyülekezet 1777-ben megvásárolja a szőlősi gyülekezet tűzvészben sérült harangját, melyet nagyobbra öntetve mai napig használunk.

Igaz, ebből komoly nézeteltérés is származott, hiszen a szőlősi gyülekezet a nagyobbra öntött harang árát követelte, melyet a kovácsiak nem akartak

kifizetni. Majdnem 200 éves „békebeli” pereskedés kezdődött, melynek végzetével a kovácsiak 1956. januárjában közadakozásból kifizették a harang árát.

A 18. század végére kezd formát ölteni az a faluszerkezet, mely ma is meghatározza a falu arculatát. 1785-ben megépül a református templom.

Az építés fő támogatója Szilágyi Sámuel tiszántúli püspök, aki egyben a falu egyik nagybirtokosa is.

Szilágyi Sámuel nemcsak egyházi munkásságával érdemelt közmegbecsülést. Szabó Magda azon méltatlanul elfelejtett magyar gényusok közt emlegeti, akiknek köszönhető nemzetünk és reformátusságunk mai arculata.

Személyével kapcsolatosan két dolgot különösen szeretnék kiemelni.

Egyik a II. József Türelmi Rendelete (1781), mely lehetővé teszi a reformátusok számára is a szabad vallásgyakorlást, illetve a templomépítést. Néhány krónikás feljegyez néhány frappáns és kemény szólást abból a beszélgetésből, mely a császár és a püspök között lezajlott. Többek között a császár rákérdezett arra, hogy a Kálvin Institutioja miért legalul van a könyvespolcon, mire a válasz egyértelműsíti, hogy az az egyházszervezet alapja. Ugyanilyen feljegyzés szól arról, hogy az „igazhitű” császár rákérdezett arra, hogy az úrvacsorában részteltetné-e őt az „eretnek” püspök, mire meg kellett tudnia azt, hogy először meg kell bánta bűneit. Valójában nem tudni ennek a részleteit, de e beszélgetésnek is következményeképpen megszületett a Türelmi Rendelet.

Szilágyi Sámuel püspök mellszobra Hegyközkovácsiban

A másik az első magyar konfirmációi rendtartás megírása.

Szilágyi Sámuel sokáig Hegyközkovácsiban lakott, s ott halt meg. A templomban, az úrasztala alá temették el.

Ezen a helyen meg kell említenem, hogy a nagyhírű történész, Jakó Zsigmond halála előtt két esztendővel, egy este beállított a kovácsi parókiára. Jövedele célja az volt, hogy elmondja: 1944-ben, Nagyvárad szőnyegbombázásakor, attól félve, hogy a városközeli Hegyközkovácsi is célponttá válik, egy éjjel kiásta Szilágyi Sámuel díszes epitáfiumát és azt Budapesten a Néprajzi Múzeumba elhelyezte. A sors fintora az, hogy Hegyközkovácsit nem érte kár, ellenben a Néprajzi Múzeum azon szárnyát, ahol ez a díszes sírfelirat volt, bombatalálat érte és az elpusztult.

Szilágyi Sámuel emlékét őrzi az iránta való tiszteletből, a debreceni szenátus által adományozott úrasztali kehely (1782), illetve a Tiszántúli Református Egyházkerület által adományozott szobor (2009).

Ebből az időből származik a gyülekezet első pecsétje, mely feliratában idézi a Lk 9,33-t: „jó nekünk itt lenni”. A 2013-ban megtalált pecsét felirata megdöbbentően hatott, hisz úgy a gyülekezetre, mind a falura nézve a legtömörebb jellemzést adja, nemcsak régen, hanem most is. A „jó nekünk itt lenni” égisze alatt folyamatosan gyarapodik a falu, úgyannyira, hogy 1824-ben a templom mellé tornyot is építenek. Zathureczky Albert adománya az építőanyag tetemes része, a másik részt, illetve a munkálatokat Olasz József állja.

A tornyépítés drámája, hogy amikor a toronygombot feltették, Olasz József illesztette fel a buzogányt. Amint helyére került, aláhajolt a toronytetőről, hogy rákérdezzen a buzogány egyenes voltára. Ekkor lezuhant és szörnyethalt. Ahová esett, arra a helyre is temették. A síremléken kívül egyik úrasztali tányér is őrzi emlékét, melyet özvegye, Felsővályi Vincze Eszter készíttetett.

A rendszerváltás után újjáalakult Nőszövetség felvette e sok áldozatot hozott asszonynak a nevét.

Az állandó gyarapodást érzékelteti az, hogy e nemesekből és szabadokból álló falu 1848-ban, Kossuth „üzenetére” 48 önkéntest adott a magyar szabadságharc megvívására. Könnyű megjegyezni: 48-ban 48-an!

A régeni betelepedést követően, a második jelentős szaporulatot a békésiek betelepődése hozza.

Mint oly sokszor előfordult már, a 19. század legvégén, az egyik helybéli birtokos család, az Ertseyek elvesztették vagyonukat, s a birtokukat a bank elárverezte. Békés és Okány települések legjobb gazdái szerződést kötöttek az árverező bankkal és az Ertsey-birtokot mindenestől megvették. Ezután egymás között felosztották. A Békés városából érkezettek reformátusok lévén, a faluban telepedtek meg, megépítve Hegyközkovácsi máig legnagyobb utcáját, a Békési sort. Az okányi tanyavilágban nem volt önálló eklézsia, s így ők maguk tartottak istentiszteleteket. A baptista vallású, tanyavilágból érkezett okányiak nem költöztek be a faluba, hanem Hegyközkovácsi mellett, újraalapították a történelem folyamán már egyszer elpusztult Mezőfalvát.

1905-re megépül az önálló Mezőfalva, imaházzal, iskolával, temetővel.

A világháborúval egyidőben beköszöntött az infláció. Azt addig nem igazán ismerték, s így a bankkal rögzített vásárlási összeg bagónyinak bizonyult. Azóta emlegetik, hogy egy szekér tök árán jutottak birtokhoz.

Amire senki nem számított, az a trianoni döntés! Az itt élő emberek (Hegyközkovácsi, Mezőfalva) nem hitték azt, hogy Magyarország közepén határvonalat húzhatnak. Nem adhatták fel az újonnan megépített hajlékokat sem. Maradtak!

A 2. bécsi döntés igazolta számításukat, hisz az ország részleges helyreállításával „minden a helyére került”.

A második világháború után berendezkedő kommunizmus soha nem látott nyomorúságot hozott.

A határmentén amúgy is kétszeresen igyekeztek leszámolni a magyarsággal, de a békésiek eleven rokoni szálai miatt, Hegyközkovácsi fokozottan ellenséges környezetnek számított. Mezőfalva, baptista hite miatt végképpen halálra ítéltetett.

Ez az az időszak, amikor napirenden voltak a padlásseprések, kilakoltatások, internáló táborok, halálraverések. Még a ruhát is elkobozták, csak az maradhatott ami éppen rajtuk volt.

Elképzelhetetlennek tűnik, hogy lehet ép ésszel kibírni azt, hogy az ember házában más lakik, az elkobzott asztalánál, egy másik házban más eszik, ágyában más alszik. Közben pedig dolgozni kell a beszolgáltatások teljesítésére. Ha sikerült teljesíteni, megemelték a kvótát, aztán újra, el egészen a lehetetlenségig. A kvóta elmaradása után jöhetett a verés, a börtön. Innen sokan nem szabadultak, belehaltak.

Mezőfalvával hosszú időn keresztül folyt a leszámolás. Sokakat deportáltak, s csak kevesen térhettek haza. Közben aki tehetett „bemenekült” Hegyközkovácsiba. 1986-ra Mezőfalvát teljesen elpusztították, úgy hogy egyetlen ház maradt meg. Annak tulajdonosa, idős lévén, vállalta, hogy inkább dózerolja rá a házat, de nem megy már többé sehová.

A mezőfalvi emlékművet 2005-ben állítottuk fel a templomkertben, a Kommunizmus Áldozatainak Emléknapján.

Nem tudom megállni, hogy néhány sorban ne emlékezzek meg az Okányi családról, akiket Mezőfalváról deportáltak. Voltak Beszterce környékén, majd hosszú hányattatás után Marosvásárhelyre kerültek. Itt csak napszámosként tengődhettek, de arató napszámosként olyan megbecsülést szereztek maguknak, hogy rövidesen mint a legjobb munkásokat tartották számon. Innen indulva, néhány évtized alatt Marosvásárhely megbecsült polgárai lettek. A rendszerváltást követő Fekete Március döbbenete arról győzte meg a családot, hogy itt élni nem lehet és kitelepedtek Magyarországra. A család Békésben vásárolt házat, s a felújítás rendjén derült ki, hogy épp azt a házat vették meg, melyből ősük kivonultak új életet kezdeni Hegyközkovácsiba. E család száz évében benne van az egész magyar történelem elmúlt százada és tragédiája.

Nem hagyhatjuk szó nélkül az agyonvert Büte János lelkipásztor tragédiáját. Ő volt az, aki lélekölő időkben, a szétszórátott nyáját összeterelte. Épített és újíttott akkor, amikor a romlás lett úrrá mindenben. Meghurcolták és kegyetlenül összeverték, úgyannyira, hogy 33 évesen belehalt. A gyülekezet mártírja, akinek palástját és Bibliáját a templom portikusában kiállítva őrizzük.

A falutörténet legutóbbi epizódját magunk is éljük.

Az elmúlt húsz esztendőben 71 család költözött Hegyközkovácsiba. Ezek többnyire Nagyváradról, a környező falukból származnak, de nagyon sokan jöttek Székelyföldről. Mind-mind jelzik, hogy „jó nekünk itt lenni”.

Az újabb gyarapodás rögzítése mellett nem feledkezhetünk meg arról, hogy Hegyközkovácsiból – más településekkel összevetve – csak nagyon kevesen telepedtek át Magyarországra, sőt a fiatalok városra való betelepődése sem jellemző.

Ahhoz, hogy a mára 500 lelkesre gyarapodott gyülekezet, illetve a 680 lelkes falu teljesíthesse a „jó nekünk itt lenni” ránk testált parancsát, tudatos munkára van szükség.

Az elmúlt évtizedben fokozatosan építettük a gyülekezetet. Teljes egészében felújítottuk a templomot, kibővült a parókia. A gyülekezeten belül teljes létszámban és jó egyetértésben működik a Presbitérium, a Nőszövetség, az Ifjúság, az Énekkar. Rendszeres istentiszteletek mellett rendszeres felnőtt és ifjúsági bibliaórákon épül a gyülekezet. Egy éve immár, hogy elkezdődött az ifjúság hangszeres oktatása is.

A közösségi épülést szolgálják a névesti mulatságok, a rendszeres és jó hangulatú közmunkák, valamint az évi két gyülekezeti kirándulás.

Istentisztelet a hegyközkovácsi református templomban

Néptáncosok a szüreti bálon

Tudatos döntés volt a földvásárlás. Akkor vásároltuk, mikor majdnem mindenki eladta. A közel 60 hektárnyi földterület biztosítani fogja a gyülekezet fenntartását. Jelenleg 14 hektár legelővel szolgáljuk a falu gazdasági érdekeit.

Tudatosan vállaltuk fel a leromlott kultúrházat, melynek felújításával a közösségi és kulturális alkalmaknak biztosítottunk helyszínt. A különböző összejöveteleken és ünnepi alkalmakon túl, évente akár több színházi, illetve bábszínházi előadásra kerül sor. Legtöbbet Varga Vilmos színművésznek, a falu szülöttjének köszönhetünk.

Tudatosan igyekeztünk egy játéktér és focipálya megépítésére. Sok esetben a focipálya bizonyul a legjobb közösségformáló eszköznek.

Tudatosan vállaltuk a közéleti szerepet, hisz ezzel sikerült elérni, hogy az iskolát ne bezárják, hanem teljesen felújlva, egy új óvodával együtt szolgálja a falu megmaradását. Az iskola felvette a néhai hegyközkovácsi légátus, Csokonai Vitéz Mihály nevét, akinek szolgálatára emléktábla emlékeztet.

Tudatosan a végére hagytuk a kápolna megépítését, hisz ezzel is érzékeltetni akartuk, hogy először is az Életet szolgáljuk.

Terveink továbbra is vannak. Munkáinkat csak abbahagyhatjuk, de be nem fejezhetjük. Mégis, amit elértünk, azért már hálával tartozunk: Istennek dicsőség, embernek köszönet!

„Jó nekünk itt lenni!”

FORRÓ LÁSZLÓ
lelkipásztor

*„Ha Atyának hívjátok őt, aki személyválogatás nélkül ítél,
kinek-kinek cselekedete szerint, félelemmel töltsetek a ti
jöveénységtek idejét.” (1Pét 1,17)*

Angyalkút – a gyülekezet, amely mert nagyot álmodni

Angyalkút Mária Terézia korabeli sváb település, Aradtól, magyar történelmünk jeles kegyeleti helyétől 11 km-re fekszik a Maros folyásának bal partján. A németek fokozatos kivándorlásával az addigi homogén német katolikus közösség kezdett fogyni, más felekezetek kezdtek megjelenni és teret hódítani: ortodox, római katolikus.

A kollektivizálás nagy hatással volt a szilágysági, szatmári, zömében református többségű települések lakóira. A nagyobb munkalehetőség reményében indultak el a fiatalok a Tövishát gyülekezeteiből, hogy az alföldön keressék kenyerüket. Így jöttek a fiatalasszonyok és lányok az aradi kertészetekbe dolgozni, a férfiak és fiúk pedig akár traktorállomásokon, akár a rohamosan épülő Aradon, az építkezéseken kerestek munkát. Így jutottak többen is Hadadnásdról, Szilágyszérből, Erkedről, Diósadból, Szilágykövesdről, Sarmaságról és Börvelyből Aradra és környékére.

Azt mondhatjuk tehát, hogy az angyalkúti gyülekezet egy viszonylag fiatal gyülekezet (múltja 40 – 50 évre nyúlik vissza), mely a nehéz történelmi időszakban mégis megalakult, és megmaradt az elnyomás idején is. A gyülekezet megalakulásánál jelen levő családok megtapasztalhatták a tanítványoknak az érzéseit, amikor Krisztus feltámadása, majd mennybemenetele után kicsit felfelé, rejtőzködve, de hittel egy-egy felsőházban, csendes szobában gyűltek össze. Így volt ez az angyalkútiak esetében az 1970-es évek legelején, amikor is az akkori gyülekezési törvény értelmében 20 embert kellett felsorolni, hogy az állami hatóság engedélyezze

Az épülő templom

összejöveteleiket. Isten gazdag áldása, hogy megtalálták a személyeket és megtalálták családi házaiknál a gyülekezeti helyet is. Az első időkben az aradi lelképásztorok, segédlelkészek jöttek ki legtöbbször kéthetente, autó és más közlekedési eszköz hiányában, hol gyalog, hol kerékpárral, hogy vasárnapokon, vagy szerdai, csütörtöki bibliaórákon hirdessék az Igét az arra vágyó embereknek.

A betelepedés egyre több református hívet hozott a Tövishátról, nőtt a gyülekezet lélekszáma, így lassan szükség volt egy nagyobb gyülekezeti helyre. A nyolcvanas években a református gyülekezet tagjai közösen használták az evangélikus egyház tulajdonában levő kis imaházat. Ezt a házat később, a kilencvenes években a református közösség jutányos áron meg is váltotta az akkorra nagyon kicsi létszámú evangélikusoktól.

Templomba járó gyülekezet lévén a hívek nagy álma volt, hogy ha már távol kerültek az otthoni templomuktól, legyen nekik itt egy saját templomuk, melyet a magukénak mondhatnak. Így jött az elhatározás a templomépítésre, amikor a gyülekezet már saját lelkésze, néhai Seres Géza, pásztorolása alatt állt. A templom alapkövét Isten áldásával 1993-ban helyezték el a polgármesteri hivatal által kijelölt telekre, mely aránylag a település központjában, a főúttal párhuzamos egyik utcában van. A hívek önfeláldozó munkája, adakozása, valamint külső segítség által 2000. július 1-jén hálaadó istentisztelet keretében avatták fel, és adták át az Angyalkúti Református Templomot. A hívek odaadását bizonyítja, hogy csak a tetőszerkezethez hívtak ácsmestereket, az alapokat, falakat, betonkoszorúkat

Karácsonyi csoport

Úrvacsora az imaházban

közmunkával (kalákával) végezték el. Mindenki ott segített, ahol tudott: ha kellett, az asszonyok és gyermekek is téglát, cserepet rakodtak, míg a férfiak a megszokott, hétköznapi kenyérkereső munka mellett fáradtságot és időt nem sajnálva, önkéntes munkára jelentkeztek a templom mihamarabbi felépítése érdekében.

A templom tornyában két harang hívja istentiszteletre a gyülekezetet, melyeket közadakozásból, valamint állami segítséggel készíttetett a közösség. A nagyobb, 350 kg-os harang felirata: „Úgy szerette Isten e világot, hogy az Ő egyszülött Fiát adta, hogy valaki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen. – Jn 3,16, Isten dicsőségére készült a hívek adakozásából és külső segítséggel az angyalkúti református gyülekezet részére Seres Géza esperes-lelkész szolgálati idejében az Úr 2005. esztendejének augusztusában.” A kisebb harang 150 kg-os és a következő felirattal rendelkezik: „Szolgáljatok az Úrnak örömmel, vigadozva járuljatok színe elé. – Zsolt 100,2 Isten dicsőségére készült a hívek adakozásából és külső segítséggel az angyalkúti református gyülekezet részére Seres Géza esperes-lelkész szolgálati idejében az Úr 2005. esztendejének augusztusában.”

A parókia épületét is jórészt közmunkával emelték a hívek. 2007-ben kezdték el és 2009-ben anyagi fedezet hiányában megállt a munka. Tető alatt, pirosban állt az építmény a templom épülete mögött.

Az igehirdetéseket az Arad-Belvárosi lelkipásztorok és segédlelkészek végezték a kilencvenes évek elejéig. Ekkor hívta meg a gyülekezet az addig

Lippán és Gyorokon szolgáló néhai Seres Gézát. A gyülekezet első önálló lelkipásztoraként tehát néhai Seres Gézát említhetjük. Az ő szolgálati idejében minősítette az egyházkerületi közgyűlés az addig Arad-Belvároshoz tartozó közösséget anyagyülekezetnek, 1992-ben. Ekkor kapott még nagyobb erőre a közösség, és indult meg az építkezés mind testi, mind lelki értelemben. A lelkipásztor és családja odaadó szolgálata révén rendszeressé váltak a vasárnapi istentiszteletek, bibliaórák, vallásórák és egyéb gyülekezeti alkalmak, amik biztatták a híveket, hogy Istenben bízva lehet előre haladni és épülni a végeken is.

Nagyon megrendítette a gyülekezetet lelkipásztoruk 2010 novemberében bekövetkezett hirtelen halála. Egy évig ismét az Arad-Belvárosi lelkipásztor, Baracsi Levente Zoltán járt ki Igét hirdetni. Ezt az egy évet arra használta fel ez a kicsiny közösség, hogy a félben maradt lelkészi lakást befejezzék, és lehessen újra önálló lelkészük. Ismét példás összefogásról tett tanúbizonyságot a gyülekezet. Külső segítséggel, valamint közadakozással gyűjtötték össze az építőanyagra szükséges fedezetet, és a presbitérium összefogásával, vezetésével, önkéntes munkával próbálták a költségeket minimálisra faragni, hogy mihamarabb kész legyen a lelkészi lakás. Így történhetett meg, hogy 2011 novemberében új, megválasztott lelkipásztora lett a gyülekezetnek.

Lelkes és odaadó, templomos gyülekezet lévén, évente megrendezésre kerül az egyetemes imahét, mely nagy népszerűségnek örvend a gyülekezetben. Ugyanúgy hagyomány a karácsonyi, húsvéti, anyák napi vagy más alkalmakhoz kötődő ünnepi műsorok megrendezése. Különlegessége ezeknek az alkalmaknak, hogy nem csak a kicsinyek vagy ifjak, de az idősek is ki mernek állni, és bizonyosságot tesznek Krisztusba vetett hitükről egy-egy verssel vagy énekszámmal mindannyiunk lelki épülésére.

Istené legyen a dicsőség mindazért, amit ez a kicsiny, 150 lelket számláló gyülekezet megvalósíthatott, és példát adhatott a szórványban élőknek is, hogy Istenben bízva meg lehet maradni, példát lehet mutatni másoknak, és helyt lehet állni azon a vidéken, ahová az Úr elvezérelte őket.

GECSE TAMÁS
lelkipásztor

*„Hű az Isten, ki elhívott titeket az ő Fiával,
a mi Urunk Jézus Krisztussal való közösségre.“ (1Kor 1,9)*

A Végvári Református Egyházközség

A Végvári és a Bódvaszilasi Református Egyházközség 2009 óta ápol testvérgyülekezeti kapcsolatot. A Végvár és Rőszke települések testvértelepülési kapcsolata pedig már több mint tíz évre tekint vissza, mely évtizedes egymást segítő, támogató tevékenységekben nyilvánul meg. Vendégekként részt vettünk a bódvaszilasi templom felújítása alkalmából rendezett hálaadó ünnepségen, ott voltunk a Trianoni emlékmű avató ünnepségén, meglátogattuk a szomszédos Hídvégárdó települést, ahol a falu központjában lévő Millenniumi téren fejeztük ki tiszteletünket, és hazajárókként megtekintettük Krasznahorka várát is. Természetesen a Bódvaszilasi testvérek is több ízben meglátogattak minket, így a vendéglátásban is gyakorlati tapasztalataink vannak. Egymás közös rendezvényein és ünnepein részt veszünk, valamint a gyülekezetünk és településünk tagjai rendszeresen tartják egymással a kapcsolatot. E határon átnyúló és nemzetünkkel ápolandó kapcsolat mind hitéletünkben, mind identitás-tudatunkban megerősít bennünket.

A gyülekezet Kassán

Nőszövetségi zászlóavatás

A végvári nőszövetség 16 éves álma teljesedett be május 26-án, amikor a református templom falai között a gyülekezet és a presbitérium tagjaival együtt adhattak hálát a Drága Jézus zászlaja alatt Istennek, hogy van zászlaja a nőszövetségnek.

A házigazda lelkipásztor apostoli köszöntéssel nyitotta meg az igehirdetést, majd Kovácsné Papp Ibolya liturgikus szolgálata után Nt. Bogya Kis Mária hirdette Isten Igéjét.

Az igehirdetés után a nőszövetség fennállva elénekelt a „Fel barátim drága Jézus, zászlaja alatt” kezdetű éneket, majd Bódis Dóra nőszövetségi elnök ismertette a végvári nőszövetség rövid történetét, beszédében kihangsúlyozva azt, hogy: „Hálát adunk az Istennek, hogy együtt lehetünk és megélhetjük ezt a csodálatos pillanatot. Hálát adunk, hogy van zászlaja a nőszövetségnek. Hálát adunk, hogy van amire emlékezni, és van amiért tovább munkálkodni. Hisszük, hogy mindig lesznek, akik átvegyék a zászlót és tovább vigyék a megkezdett munkát. A jó Isten mindig talál olyan személyeket, akik figyelnek rá, és lelkesen segítik, támogatják a rászorulókat, akik elhivatottságot éreznek a mások iránti önzetlen szolgálatra.

Balogh Ibolya végvári születésű, de Temesváron élő nőtestvérünk vállalta el a zászló elkészítését. A zászlón lévő címert Ungor Csaba végvári születésű, Csongrádon élő képzőművész tervezte meg.

Végváron confirmáltak 2013. május 12-én

Népes gyülekezet előtt adták bizonyágát annak, hogy a Krisztus tudományában megfelelő jártassággal bírnak és szép vallástétellel, szívre helyezett kézzel fogadtak hűséget Isten és a gyülekezet színe előtt arra, hogy hitükhöz és egyházukhoz hűségesek maradnak. Örömmel vették át Bódis Ferenc lelkipásztor és Kádár Levente főgondnok kezéből az okleveleket, valamint a presbitérium és gyülekezet ajándékát, egy-egy nagy formátumú református énekeskönyvet, amit reménység szerint használni is fognak. Pünkösöd vasárnap járultak először az Úr asztalához és részesültek az úrvacsorában. Isten segítse őket hitük és fogadalomtételük megtartására.

Köszönetünket fejezem ki az egyház vezetősége nevében a szülőknek és nagyszülőknek, akik kitartóan végigkísérték és segítették az ifjakat a felkészítés 2 évében. Köszönjük Bódis Dóra tanárnőnek a felkészítésben nyújtott segítségét és odaadását. Köszönjük Fehér Kollár Attilának és Júliánnának, hogy fénykép és videofilm készítésével teszik évről évre felejthetetlenné ezeket az alkalmakat.

BÓDIS FERENC
lelkipásztor

„Boldog nép az, amelynek Istene az Úr, az a nép, a melyet örökségül választott magának.” (Zsolt 33,12)

A szilágynagyfalui református gyülekezet

Településünk Szilágymegye egyik legnépesebb református egyházközsége, amely napjainkban közel kétezer lelket tart nyilván, a falu összlakosságának több mint kétharmadát.

Szilágynagyfalui református gyülekezete közvetlenül a reformáció szilágysági térhódítását követő időszakban, a 16. század derekán jött létre, s a század végén a település „evangélikus – református egyháza már virágzott”. Ismerjük a lelkészt megillető javadalmazást, eszerint a helyi prédikátornak a „...négy úr részéről százhusz kalangya búza járt. A községben minden házas ember 25 pénzt fizetett, ezen kívül minden ember négy-négy pint bort és egy-egy véka búzát adott, kinek bora nem termett, a bor helyett 16 dénárt, akinek nem volt vetése, egy véka búza helyett 25 dénárt fizetett, guzsalyos özvegy három sing vászonnal tartozott.” A négy úr a község földbirtokosait, a Bánffyakat jelzi. A parókiához szántó, rét és szőlőterület kapcsolódott, amelyeket a hívek voltak kötelesek megművelni. Községünk prédikátorai gyakran váltogatták egymást, a 17. században például tizenegy lelkész nevét jegyezték fel. Többen közülük – Szilvási K. Márton, Károlyi Sánta Benedek, Nógrádi Benedek – németországi protestáns egyetemeken: Leidenben, Heidelbergben és Marburgban is tanultak. Különösen Nógrádi Benedek akademikus emelkedik ki közülük, aki vallási témájú munkáival (De colelo, 1619), halotti búcsúztatóival, laudációival (Magyar gyászbeszéd Bethlen Gáborné Károlyi Zsuzsanna temetésén, 1624, Üdvözlő versek Bethlen Gábor tiszteletére, 1617) gazdagította kora egyházi irodalmát.

A 17. század folyamán adományozásokkal az eklézsia értékes kegyszerekhez jutott. Ezek között a legrégibb egy állatfigurákkal díszített aranyozott, trébelt úrvacsorai kehely 1692-ből. Felirata:

N:E Ajtoni Anna Anno 1692.

A gyülekezet gazdasági ügyeit illetően a 18. század végén kötelezően megkezdett „A nagyfalusi E. Reformata Ekklesiának Számadó Protocolliuma 1777” című jegyzőkönyvből ismerhetünk meg fontos adatokat. A dokumentumban az egyház javait és jövedelmeit felsoroló leltár is található, többek között a kegyszerekről, az úrasztali terítőkről, a harangokról, s közli a templom első hiteles leírását is. A protokollumból azt is megtudhatjuk, hogy az egyházközség jövedelmének tekintélyes része elsősorban a földjein termett gabonafélék – búza, árpa, zab – és a szőlőiben megtermelt bor értékesítéséből származott. Megemlíti a gyülekezet patrónusait is – néhai

Bánffy Sándorné, L. báró Bánffy János, Bánffy Zsigmond –, akik jelentős összegű alapítványokat tettek az eklézsia számára.

Az egyházközség élete a Rákóczi-szabadságharc után a 18. század második felének békésebb időszakában látványosan fellendült, elsősorban a II. József türelmi rendeletét követő években. A kalapos király dekrétuma megszüntette a protestáns hitélet addigi korlátait, ezt követően a reformátusok is szabadon gyakorolhatták vallásukat, építhették templomaikat. Ebben az időben került a „Nagyfalusi Nemes és Szent Eklézsia” élére „Tiszteletes Tudós Szabó Sámuel”. Több mint három évtizedig – 1756 és 1790 között – szolgálta gyülekezetét. Prédikátorsága alatt az egyházi ügyek élén jeles és buzgó személyek álltak, akikkel együtt „az egyház virágzását eszközlé” – írják róla az egykori feljegyzések. Szabó Sámuel lelkipásztori működése idején az egyház, a templom, valamint az iskola addig soha nem tapasztalt mértékben gyarapodott. Már szolgálata első évében, 1756-ban magyar nyelvű anyakönyvet vezetett be, amelynek utolsó, üresen hagyott lapjain feljegyezte a gyülekezet életének legfontosabb eseményeit. Szintén az ő idejében, 1777-ben indult – ugyancsak magyarul – az eklézsia imént említett jegyzőkönyve is.

A protokollum azt is tanúsítja, hogy nem volt olyan esztendő, amikor a parókián és a templomon valamit ne igazítottak volna. 1778-ban kezdték meg adományból az istenháza kőtornyának az emelését. A munkálatokkal 1783-ra készültek el, kivitelezőjük a német származású Johannes Bamert. Közben 1770-ben kialakították a templom déli bejáratát, a portikuszt – azaz a főhomlokzat előtti nyílt oszlopcsarnokot –, az Úrházát pedig tölgyfaként vették körül. Losonczi Bánffy Farkas főispán anyagi hozzájárulásával a szószékhez barokkos koronát, a lelkész számára papi széket készítettek. Paplak és új „Tanuló ház” is épült.

Az 1764. évi bő termés tette lehetővé, hogy a gyülekezet két harangot öntessen. Három év múlva, 1767-ben egy nagy- és egy kisharangot öntött a gyülekezet számára a Szolnok–Doboka vármegyei Retteg faluban Lázár György harangöntő mester. A kőből emelt torony közelében korábban fatorony állt, amelyet 1760. június 29-én a vihar ledöntött. Itt volt az egyházközség legrégebbi, 1675-ből való harangja, amelyet átvittek az új kőtoronyba. Ezért a 18. század derekán a nagyfalusi templomnak már három harangja volt.

A tornyon egy fából készült óra jelezte az idő múlását.

Szintén emlékezetes prédikátora községünknek a Kolozs vármegyei Szucság faluból származó Szentes István, aki 1816 és 1829 között szolgálta a nagyfalusi gyülekezetet. Kolozsvárt tanult, az ottani református kollégiumban lett tanító, majd 1815-ben szenior, azaz a kollégium ifjúsági elnöke. Jól felkészült, költői hajlamú fiatalember volt, aki az akkori erdélyi református énekeskönyvbe huszonkét dalt szerzett. Ezek közül tizennégyet az utolsó előtti magyarországi kiadás is átvett. Ismertebb énekei: Terólad zeng dicséretünk, Szent buzgósággal jöttünk be, Téged áldunk, nagy Isten, Szemeimből bánat könnyei hullnak, Hirdettesd Uram Igédet. Egyéb művei:

Az emlékezés ünnepe (Bécs, 1817), Halotti könyörgés (Kolozsvár, 1829), Az Isten a hosszúaszói oláh templomban (Debrecen, 1830). Szent István hamvai a Szilágymegyei Sülémed falu temetőjében nyugszanak.

A nagyszőlősi egyházközség történetében a legtragikusabb esemény – korábban már megemlékeztünk róla – az 1859. május 1-jén kitört tűzvész.

A szájhagyomány szerint olyan nagy volt, hogy – mint már írtuk – az egész alszeg leégett. A tűz a templom nyugati homlokzatával szembeni udvaron tört ki, és rövid idő alatt a zsindellyel fedett templomra is átcsapott. Ennek következtében a torony süvege, az Úrházának tetőszerkezete, mennyezete, orgonája és a bútorzat a lángok martalékává vált. Leégett a paplak, a rektori, kántori ház is, valamint a zsinagóga és a Bánffy Albert kastélyának a tetőzete.

A tűz a nagyszőlősi születésű Kovács István lelkészéé idején történt, akiről a szájhagyomány ma is azt tartja: „Nem mint prédikátor tüntette ki magát, hanem mint népének pásztora, intője, buzdítója, vigasztalója nyerte meg az általános ragaszkodást: nemcsak a palotáknak, hanem a szegények kunyhóinak is látogatója volt.” A prédikátort az 1859. évi tűzvész lélekben annyira megviselte, hogy lelkész-esperesi szolgálatát már csak rövid ideig tudta teljesíteni. Három év múlva, 1862-ben elhunyt. A tűz okozta hatalmas károkat sikerült gyorsan felszámolni. A helyreállítást az Úrháza orgona felőli falán megörökítették:

„E templom orgonával, torony három haranggal és órával az 1859-ik Év Pünkösd hó 1 sőjén elégvén Felépítettet 1861-ben.”

A következő évtizedekben a szilágynagyfalui református gyülekezet folyamatosan gyarapodott. Az 1910. évi népszámláláskor községünk lakosságának háromnegyede – 1863 fő – a kálvinista hitet követte. A két világháború között tovább emelkedett az egyházközség lélekszáma, miként a más vallásúaké is. Az 1940. augusztus 30-i második bécsi döntés után egyházközségünk főhatósága változott, mert a Magyarországi Református Zsinat határozata értelmében a Királyhágómelléki Református Egyházkerület 1942. január 1-jétől visszatért a Tiszántúli Egyházkerületbe, és visszakerült oda, ahonnan a trianoni békeszerződés következtében kiszakadt. Ez a helyzet 1944 őszéig, az újabb impériumváltozásig állt fenn. Közben az 1941. évi újabb magyar népszámlálás 2118 reformátust talált a faluban, számuk 255 fővel magasabb, mint három évtizeddel korábban.

A második világháború után, 1948-ban, Romániában is szétválasztották az államot az egyháztól és megtörtént a felekezeti iskolák államosítása. Az egyházak állami támogatását megvonták, a fenntartásukat szolgáló javait kisajátították, kérdésessé vált a létük. A felekezetek fokozatos háttérbe szorítása az 1950-es években tetőzött. Az egyházi vezetőknek, a lelkipásztoroknak, a presbitereknek számtalan hatósági támadást kellett elviselniük. Az egyházak működését minden eszközzel akadályozta a kommunista diktatúra. Az istentiszteletek lassan elnéptelenedtek. „Úgy hitbéli, mint fegyelmi életében súlyos hibák és lazulások mutatkoznak, melyek ha továbbra is emelkedést mutatnak, egyházi életünk teljes leromlásához és széthullásához vezet” – olvasható a nagyfalusi presbiteri jegyzőkönyvben.

Ezekben a nehéz, küzdelmes időkben vezette a gyülekezetet a köztisztelőben álló Fodor Béla lelkész-esperes. Szolgálatára alatt került sor a templom felújítására, amelyet az 1956. augusztus 21-i vihar által ledöntött toronysüveg visszaállítása is sürgetett. Ekkor határozták el az istenháza általános korszerűsítését, a torony, a hajó és a szentély vakolását, a tetőszerkezet és a bútortat javítását. Mindent a hívek adományából végeztek el.

Lukács József lelkész-esperes idején ünnepelte meg a gyülekezet a templom fennállásának ötszázadik évfordulóját. Ekkor ismét teljesen felújították az Úrházát, a parókia udvarán imaházat emeltek, csinosították a paplakot és a kántori lakást. A munkálatok költségét – mint mindig – most is a hívek adományaiból fedezték.

- o -

Néhai Major Miklós tanár, néprajzkutató, számos kitüntetés birtokosa. Ezen írásával emberi nagysága és a több mint tizennyolc szilágysági település monográfiájának szerzője emléke előtt kívántam tisztelni, amikor gyülekezetünk általa megírt történetét a Királyhágómelléki Református Egyházkerület 2014-ik évi Kalendáriumában megjelentetjük.

Tisztelője és barátja,

LUKÁCS JÓZSEF
lelkipásztor-püspökhelyettes

Kémer

*Szilágysági dombok tövében
Egy völgykatlan rejtett ölében
Húzódik meg mint az ibolya
Szívemnek legszebb faluja
Kémer. (...)*

*Áldd meg Isten ezt a kishazát
Népét, földjét, sírját, templomát!
És ha én is végleg elmegyek
Fedje földed fáradt testemet
Kémer...*

(Orbán Károly: Kémer)

Kémer a Szilágyság egyik legelszigeteltebb nagyközsége. A legközelebbi vasútállomás Ipp, ill. Bályok. A középkor folyamán érintette Kémert egy Erdélybe menő út. A Szalacs-Margitta felől érkező hadiút bonyolította le a postaforgalmat, de ezen az úton érkeztek híres vásárait a debreceni kereskedők is. Az út Kalózteleken (Kárásztelken) át Somlyó felé folytatódott, majd a Meszesi hágón át kapcsolódott Erdélyhez.

A falu nevének eredetére vonatkozólag a szájhagyomány két változatot is őriz. Az egyik szerint a tatárjárás idején Sírmezőnél a tatár hordák lemészárolták az ellenálló magyarok jó részét. Akik el tudtak menekülni, azok a környező sűrű rengetegben találtak védelmet. Hogy

az üldözőket elijesszék, ezt kiabálták: „ki mer erre jönni?“, melyet aztán a nyelvhasználat Kimerire, Kémerre változtatott. A szájhagyomány szerint a védelmet nyújtó erdőben letelepülők hozták létre a Kémert.

A település neve azonban ismert személynévből keletkezett magyar névadással. Német eredetű személynév és a Kajmir, Kammer, Gammer személynév.

névből vezethető le, akárcsak a szomszédjában fekvő, a Hunyadiak korában még létező, ma csak helynévként szereplő Bukmer (Buchmer) is.

Legjelentősebb birtokosa viszont kétségtelenül a Kémeri család. Leszármazásukról Petri Mór nyújt értékes adatokat. Mint jobbágytartók, nemesek, három és fél évszázadon át (1320-1670) voltak Kémer birtokosai. A 15. században a középnemesi család birtokai közé három szomszédos falu és két puszta is tartozott. A Kémeri család utoljára a 17. század végén szerepel.

1532-ben somlyói Báthory István a Kémeriek itteni részbirtokát vásárolja meg, 1547-ben Báthory Istvánt, Andrást és Kristófot iktatják Kémer birtokába. A Kémerieken és a Báthoryakon kívül a falu birtokosai közé tartozik a 16. században a Dancs család, később a Bánffyak, majd 1778-tól a Bölöniek, a Jósika, legutóbb pedig a Meleg család.

A református egyház rövid története

Kémer első okleveles említése 1320-ból való és a kolozsmonostori Konvent iratai között található. Eredetileg a helység erdőirtás helyén keletkezett jobbágyfalu, amely évszázadokon át a róla elnevezett család birtoka volt. 1447-ben Kémer Hunyadi János erdélyi kormányzótól mezővárosi rangot és az ezzel járó országos vásártartási jogot kapott, a Kémeri család férfitagjainak a háborúban szerzett érdemei elismeréseképpen. Évszázadokon át a helység a környék egyik legnépesebb és legjelentősebb településeinek egyike. Sokszor megfordult itt Erdély több fejedelme, ennek bizonyítéka Bocskai István egykori erdélyi nagy fejedelem Kémerről címzett több levele is. Erről a korról az említett Konvent iratai szolgáltatnak némi adatot. A reformáció korán elterjedt Kémeren, egyrészt a környéken reformáló prédikátorok, Ippi Bertalan, Derecskei Demeter és más reformátorok munkálkodása, másrészt a kereskedelmi útvonalon fekvő országos vásártartó helységben gyakran megforduló reformált hitű kereskedők hittérítői munkája nyomán.

A református egyház korai szerveződésének tárgyi jele az 1596-ból származó konfirmálási kehely, az 1651-ből való úrvacsorai kehely (mindkettő

Kenyérosztó ezüstitányér 1778-ból

aranyozott ezüst), az 1701-ből való borosztó ónkanna, az 1778-ból való kenyérosztó ezüstitányér – s több évszázados kegytárgy, úrasztali terítő.

(Említésre méltó a 113 éves milleneumi emlékünnepre készült s azóta is folyamatosan használatos gyönyörű úrasztali terítő) Anyakönyveink az 1740-es évektől vannak vezetve. A jelenlegi 1800- 1802 között épült templomunk elődjéről annyit tudunk, hogy a mai temető-dombon állott, s a közelében lévő haranglábban az 1642-es évszám volt bevésvé.

1868-ban a lélekszám növekedése és a nagyszámú templombajárás szükségessé tette a bővítést az úgynevezett kistemplomi résszel, így ma 1000 férőhelyes. A templom belső falán a szószéktől jobbra a következő felirat olvasható: „Ezen Szent munka kezdődött az 1800. eszt. máj.4. napján, végeződött 1802. esztend. Méltóságos Petri-tyevity Horváth Zsigmond úr főcúratorságában. Tiszt. Héczei Pál és tiszt. Kováts Mihály prédikátorságokban, Szörös Márton és Tóth Péter vicecúratorságokban. Szalárdi Mihály, Tóth Ferencz, Nagy György egyházfíságokban, Zima Mihály főbíró-ságában az egész kémeri sz. ecclesiának maga költsége által. Áldás, dicséret, tisztesség érte Istennek. Ámen.”

Borosztó kanna 1701-ből

A templom orgonáját 1818-ban építette Johannes Kremmer nagyváradi orgonaépítő. 1880 óta jelzi az időt a toronyóra. A 327 kg-os nagyharangot Andrásovski Dániel öntötte 1809-ben Kolozsváron, a 160 kg-os kisharangot pedig Hönig Frigyes öntötte 1924-ben Aradon.

Az egyházközség lelkes hívei valahányszor a múltó idő vagy háború viszontagságai indokoltá tették, megjavították a templomukat. A jelenlegi lelkési lakás 1956-ban épült részben a lebontott református iskola arra megfelelő anyagaiból, másrészt a hívek buzgó adakozásából és áldozatos fáradozásából. 1966-ban toronybádó-csere, templom-tetőjavítás történt s a

Konfirmándusok 1967-ben

Konfirmáció, 2013

**Jelentős kép ez. Készült valamikor a múlt század elején az Orbán családról.
Ez az öltözet egy kis izelítő a hajdani falu népviseletéből.
Egyébként a népi hagyományokat a legutóbbi időkig megőrizték Kémeren**

Összefogás az új gyülekezeti ház építésénél

korhadt, művészi érték nélküli deszkamennyezetet eltávolították és új vakolt mennyezetet készítettek helyette. 1974 óta téli időszakban fűtve van a templom, 1976-ban a szolgáló asszonyok helyi motívumos terítőket varrtak a mellvédekre, szőszékre, úrasztalára, a 80-as években az akkori lelkipásztor saját kezűleg készített három csillárt a templomba, a következő lelkész idejében pedig villamosították a harangozást. Karbantartási munkálatok szükség szerint zajlottak a gyülekezetben, legutóbb 2000-2002 között a 200 éves hálaadó istentiszteletre újíttotta fel a közösség a templomát. Befejezésre vár a sikertelen orgona-javítás, valamint a toronyóra javítása.

2008 áprilisában elkezdődött egy új gyülekezeti otthon építése. A hívek és más támogatók jóvoltából 2009 virágvasárnapjára az új épület már felépítve, pirosban állt. De amint az Írás mondja, az aratnivaló – a munka még nagyon sok, a munkásokat pedig továbbra is várja az Úr az ő aratásába. A lélekszám mind a szektásodás, mind az ateizmus, mind a mai liberalizmus romboló munkája ellenére több mint 1.050 lélek.

Egyháztörténetünket abban a reménységben fogalmaztuk meg, hogy a mi munkánk nem hiábavaló az Úrban. Ámen!

PANITI ZOLTÁN
lelkipásztor

*„Az én juhaim hallják az én szómat, és én ismerem őket,
és követnek engem.” (Ján 10,27)*

A Menyői Református Egyházközség

Menyő a kirvai dombok közé bújva, Szilágymegye rejtőzködő kis falu. Közigazgatási szempontból Szilágyszeg községhez tartozik. A Szilágypatak mentén Tövisháthoz tartozó település, 30 km-re Zilahtól 10 km-re Szilágycsehtől. Nevének jelentése: menedék, menedékhely. A hagyomány szerint a falu valamikor a dombon volt, de amikor jöttek a tatárok, völgyi erdőségek mélyébe menekültek, itt alakult ki a falu. Itt akkor nagy erdőség borított mindent, amelyben jól el lehetett bújni. Egyháza a 14. század első felében fennállt: 1343-ban Szilágyi János nevű papja volt. Temploma a 15. század elején épült, műemlék kőtemploma alapjában gót stílusú, de faragványai, vörös márvány kapuja már reneszánsz stílusban készült.

A templom mellett áll a tövisháti népi építészet alkotása, a műemlék harangláb. Szakértők szerint Szilágyságból származó népi mesterek készítették az 1700-as évek első felében. A templom és a harangláb 2010-től felújítás alatt van, amelyet a román állam támogat, csak reménykedünk, hogy a befejezése is megtörténik.

Harangláb

A Menyői Református Egyházközség lélekszáma 2012-ben 165 lélek volt, az elhalálozások és a keresztelesek hiánya miatt folyamatos az apadás. Ebből a 165 személyből mintegy 140 lélek helyben lakó, a többiek bár Menyőben egyházfenntartók, de nem itt laknak. Az egyháztagok nagy része 60 év fölötti, pontosabban a gyülekezet tagjainak 70%-a 60 év fölötti.

A 42 családból 40-ben reformátusok a házastársak, ami azért dicséretes, mert a falu összetételének a fele ortodox vallású, csupán 2 család vegyes vallású. A vallásórás alkalmakon 7 gyerek vesz rendszeresen részt. A családok mezőgazdasági nyugdíjból vagy szociális segélyből tartják fent magukat és családjukat. Munkalehetőség a faluban nincs, a fiatal férfiak nagyobb része az építőiparban dolgoznak.

Anyák napi szeretetvendégség 2013-ban

A tavalyi iskolai évben megszüntették a menyői általános iskolában a magyar tagozatot, az idei tanévben pedig a román tagozatot is. Egy összevont, vegyes nyelvű óvodás csoport működik.

A gyülekezet lelki élete

Minden korosztályt igyekszünk bekapcsolni az egyházi életbe, az ünnepnapokat színesebbé tenni, így karácsonykor a presbitériummal és családtagjaikkal meglátogattuk egymást és az egyedül élő híveket. A vallásórás gyermekekkel minden nagyobb ünnepen műsorokkal szolgálunk, március 15-én megemlékezést tartunk, anyák napján szeretetvendégséggel tettük hangulatosabbá ünnepünket. Minden évben vendégül látták a Zilah-Ligeti Egyházközség kórusát. A 2009-es évben Tókes László püspök meghurcoltatásának és szabadságra virradásának 20. évfordulója alkalmából ünnepi megemlékezést tartottak a református templomban, melyet beszélgető fórum és vacsora követett a helyi kultúrotthonban. Ezeket az ünnepségeket továbbra is szeretnénk folytatni és akár újakkal is bővíteni.

Vasárnaponként átlag délelőtt 45-en, délután 20-en vesznek részt az istentiszteleti alkalmakon. A felnőtt bibliaórák látogatottsága egyre magasabb, sikerként könyveljük el, hogy minden korosztályt sikerült bekapcsol-

junk az egyházi programokba. A gyülekezeti tagok egyházhoz való hozzáállása rendkívül pozitív, sajátjuknak tartják a templomot, a parókiát és kötődésüket kifejezik kedvességükkel, közmunkával, kisebb adakozásokkal. A presbiterek mindenben segítségére vannak a lelkipásztornak, a nőszövetség tagjai segítenek az ünnepségek megszervezésében, az idősek ragaszkodásukkal és a templom kiskertjében végzett munkájukkal fejezik ki szeretetüket.

A műemlék templomunk, amint fennebb írtam jelenleg felújítás alatt áll, sok a teendő, gyülekezetünk is félig kész állapotban van és azt hiszem, amíg élünk abban is maradunk, mert addig formál bennünket az Úr Isten. Úgy érzem, hogy munkánk nem hiábavaló, valami megmozdult a lelkekben, mert nyitottak és nem keményítik meg a szívüket az Ige előtt.

A Menyői Református Egyházközség nyitott a testvér- és partnerkapcsolatokra, így várjuk más egyházközségek, vagy civil szervezetek jelentkezését.

Tőkés László tiszteletes román katonával beszélget 1989 karácsonyán

Menyő nevét országszerte és a határon túl ismertté tette, hogy a temesvári református lelkészt, később királyhágómelléki püspököt Tőkés Lászlót ebbe a félreeső tövisháti faluba hurcolták 1989. decemberének második felében. Tőkés László menyői meghurcoltatása emlékére azóta is minden évben, illetve már ötévente az ún. „Menyői zarándoklat” néven gyűlnek össze a református templomban a környékeliek.

GOMBOS VENCEL
lelkipásztor

*„Minden gondotokat ő reá vessétek, mert néki gondja van reátok.”
(1Pét 5,7)*

Resicabánya régen és ma

Resicabányán, a csodálatos természeti környezetben fekvő bánsági ipari városban 1872-1890 között a kisszámú református közösség a német és szlovák evangélikusokkal együtt épített templomot, havonta felváltva tartottak istentiszteletet, 1890-ben a 250 lelkes református gyülekezet különvált. A Békés-Bánáti egyházmegyéhez tartozott gyülekezet első lelkésze Vörös Zsigmond volt, akit két évi szolgálat után Zöld József (1892-1915) váltott fel. Hirtelen halála után az olasz frontról hazajött Szombati Szabó István (1916-1921) lelkész megválasztásáig, egy éven át Szende Nándor evangélikus lelkész végezte a lelkipásztori munkát.

Az egyházi életet Keresztes József (1921-1941) lelkipásztor lendítette fel, aki 1928-ra imaháznak és kéttantermű iskolának szánt épületet építtetett. A Kecskeméthy István teológiai professzorral barátságot ápoló lelkész fáradságot nem ismervé beindította, fellendítette a Krassó-Szörény megyei szórványmunkát. Nemcsak gyülekezetet épített, de a Boksánbányai reformátusságnak 1938-ban templomot is építtetett. Az ő idejében vásárolta a resicabányai egyházközség a több tíz hektárnyi földterületét, aminek a visszaszerzése, bérbeadása ma is biztos jövedelem az egyházközségnek. Ő indította 1930-ban a Bánság első magyar református óvodáját 36 gyerekekkel. A több

tanerővel működő iskola is ez épületben kapott helyet, ahol 1948-ig, az államosításig folyt a magyar oktatás.

Keresztes József annyira fellendítette az egyházi életet, hogy ez a helyi román hatóságok figyelmét is felkeltette. Meghurcoltatásai miatt el kellett hagynia Resicabányát.

A gyülekezet további lelkészei: Streleczy Sándor (1943-1953), Nagy Márton (1954-1973), Makay Botond (1974-2006). Hét éve Megyasszai-Bíró Attila a gyülekezet lelkipásztora.

Ma a reformátusok aránya az egész Krassó-Szörény megyében 0,35%, a magyaroké pedig 1,08%. A családok többsége etnikailag és vallásilag is vegyes.

2013-ban a Resicabányai Református Egyház hivatalosan 300 reformátusról tud Resicabányán, de a népszámlálás során mintegy 600-an vallották magukat annak.

Gyülekezetünkben 2006 szeptembere óta napjainkig tartanak a Tempom és Iskola épületének felújítási munkálatai, melynek során sikerült a régi épületet szinte teljes mértékben felújítani.

Gyülekezetünkben sokrétű munkát folytatunk a különböző korosztályokkal. Minden időben a református egyház és a lelkipásztorok voltak azok, akik itt a végeken élők magyar identitástudatának megőrzésében jelentős szerepet játszottak tevékenységük és a szervezett programok révén.

Szombatonként vallásórát és magyarórát tartunk gyerekeknek, akik közül sokan nem beszélnek a magyarul, ezért szükséges a nyelv tanítása. Az

A gyülekezet egyik kirándulása Vajdahunyadon

Ifiseink

ifis korosztály és a konfirmandusok szintén szombaton találkoznak, számukra is ingyenes magyarórát tart a lelkipásztor és az önkéntes segítők. Kirándulások és különböző hazai vagy magyarországi táborok, ifjúsági programok színesítik ifjaink életét. Vasárnap a helyi és a Boksánbányai leányegyházban tartott istentisztelet mellett délután bibliaórára kerül sor fiatal felnőttek és családosok számára. Szerdánként délután a 2009. január 14-én megalakult Nőszövetség tartja alkalmát, ahol az Isten Igéje mellett az asszonyok csigatésztát készítenek. Sokuk számára ez a közösség jelenti a második otthont. Évente közös kiránduláson vesznek részt a nőszövetségi tagok, idén májusban hunyadi tájakon jártunk: Óraljaboldogfalva református templom, Vajdahunyad vára és Déva vára megállókkal.

Egyházi ünnepeinken és a jeles évfordulókon rendszeresen fellép a nem egyházi, ám legnagyobb részt gyülekezeti tagokból álló Hóvirág Daloskör, akik már több éve Karácsonykor Betlehemes játékot is bemutatnak a templomban.

Az elmúlt évek során többször rendeztünk gyülekezeti kirándulást, evangélizációs napokat, presbiteri képzéseket. A rendszeres családlátogatásban a lelkipásztor mellett részt vesznek a presbiterek és nőszövetségi tagok is.

A tavalyi év során olvashattak a 2011 szeptemberében megnyílt hosszú programú magyar óvodánkról, a Halacska csoportról. Örömmel számolunk be arról, hogy a 2013-2014-es tanévben már 19 gyermeket íratnak be ide szüleik. Hálásak vagyunk Istennek, hogy minden szükségünkről gondoskodik.

Dióhéjban ennyi Resicabányáról, minden eredményért és minden lélek megnyeréséért egyedül Istené a dicsőség!

MEGYASSZAI ATTILA
lelkipásztor

GYÜLEKEZETI ÉLET KÉPEKBEN

Konfirmálók csoportja – Avasújváros, 2013

**Toronyszentelés és lelkészbeiktatás 2013-ban Avasújvároson.
Gellén Sándor lelkipásztor a Szabó Ida Nőszövetség körében**

A Nagyváradi-rogiuszi gyülekezetben 37 gyermek konfirmált 2013-ban

Bogya Gizella tiszteletes asszony, Bogya Árpád lelkipásztor és Balla Ferenc gondnok a 2013-ban konfirmáltakkal

Népes konfirmálócsoport Szalacson

A Tamáshidai szórványgyülekezetben öröm a három konfirmáló

Nagykárolyban gazdag utánpótlás a tavalyi konfirmálócsoport

Az irinyi Kiss Zoltánné Szabó Erzsébet Református Nőszövetség zászlóavatója

TÁBORI PIROSKA

Üzenet Erdélyből

*Üzent az Olt, Maros, Szamos,
minden hullámuk vértől zavaros.
Halljátok ott túl a Tiszán,
mit zeng a szél a Hargitán,
mit visszhangzanak a csíki hegyek?
Erdély hegyein sűrű fellegek.
Ez itt magyar föld, és az is marad,
tiporják bár most idegen hadak,
Csaba mondája új erőre kel,
segít a víz, a tűz, a csillagok,
és nem leszünk mások, csak magyarok!*

*Ha szól a kürt, egy szálig felkelünk,
halott vitézek lelke jár velünk.
Előttünk száll az ős turul madár,
nem is lesz gát, és nem lesz akadály.
Ember lakol, ha ellenünk szegül,
a székely állja rendületlenül.
Üzenik a gyergyói havasok:
megvannak még a régi farkasok.*

*Elő velük! Gyertek, segítsetek!
Hollók, keselyűk tépik a szívünket,
rabló hordák szívják vérünket;
ha nem harcoltok velünk... elveszünk!
A honszerző hősöknek hantja vár,
ha odavesz az ős magyar határ,
s ha rablónak kedvez a világ,
mutassunk akkor újabb magyar csodát!*

*Megmozdulnak mind a csíki hegyek!
A székely föld nem terem kenyeret,
elhervad minden illatos virág,
mérget terem mind a gyümölcsfaág,
Vizek háta nem ringat csolnakot,
székely anya nem szül több magzatot,
vadon pusztá lesz az egész vidék,
s ha végzetül még ez sem elég,
a föld megindul, mennybolt megszakad,
de Erdély földje csak magyar marad!*

Engedjétek hozzám jönni a családot

Keresztyén etikát tanítottam korábban a Református Gimnáziumban. Az érettségi felé tartó diákoknál természetes volt az érdeklődés a keresztyén házasság témája iránt, hiszen egyik 12-es diáklány már menyasszonyi gyűrűjét viselte, a másik lehülyézte, a harmadik fájlalta, hogy neki még egyik fiú sem nem fogta meg a kezét. Diszkréten jeleztem az óra alatt egymás kezét fogó szerelmes diákpárnak, hogy látom őket, és cinkosságot vállaltam a tiszteletben. Többgyermekes, boldog család lett belőlük. Rögtönzésekben minden évben lehetőséget adtam szabadon írni a szerelemről, házasságról, a jövőjükéről, melyről mindnyájan álmoltak. Tisztelettel díjaztam csillagos tízzel az érintetlen leányzót, aki tisztaságát jövőre férje számára tartogatja. Szomorúan emlékszem a másik diáklányra, aki késő esti galéri társaságban jött szembe velem az utcán, de gyors piruettel pörgött egyet előttem, remélve, hogy nem látom meg. Ő viszont rögtönzésében szép testéről és előnyeiről vallott, vagy inkább dicsekedett. Aztán kisiklott az élete.

A néhány példa viszont egész társadalmunk, ifjúságunk és egyházunk tükre, hiszen valahol ott vannak a régi diákok mai családokban, vagy magányosságban, elváltan elnéptelenedő népegyházunk templomaiban, vagy csak nyilvántartásainkban.

A szimpatikus szerelmes diákpár már a református szülői házból hozta az egymáshoz tartozás, a családi közösség semmivel sem pótolható tiszta

Moldvai csángó magyar nagycsalád

vágyát. A másik fiatal is „otthonról” hozhatta a felszínes, kétes értékű „életmodellt”, melynek nyomán zátonyra futott a sajátja is. Ahogy a szellemes mondás tartja: Ha a szüleidnek nincs gyereke, valószínű, hogy neked se lesz.

Igaz, a legjobban induló kapcsolatok és házasságok is válságba juthatnak, lehetnek később kiderülő, akár váláshoz vezető okok, de nem a kivételek okozzák ma a nagyobb gondot, hanem az általánosnak mondható jelenségek.

Az általánosság ma a hagyományos család válságát jelzi. Jóllehet egy 1993-ban végzett anyaországi felmérés szerint 20-40 éves fiatalok 85%-a nem értett egyet azzal, hogy a házasság elavult intézmény, tény, hogy a házasságok könnyebben felbomlanak, egyre többen választják a polgárilag nem hivatalosított és egyházilag meg nem áldott élettársi viszonyt.

Az élettársi kapcsolatokban viszont átlagosan csupán fele annyi gyermek születik, mint a kiegyensúlyozott házasságokban, és gyakoribb a nem kívánt terhesség. A meglazult családi viszonyok, a könnyen váltott élettársak között pedig maguk útját járják a mostoha sorsra jutó gyerekek. Ilyen körülmények között idealista elvárásnak tűnhet, hogy tele kellene szülni Erdélyt magyar gyerekekkel, pedig sokan úgy vélik, ez lenne a megmaradásunk egyik feltétele. Természetesen szerencsések azok, akik egy válás után megtalálják a hűséges, jóra való élettársat, aki elfogadó szüleje tud lenni a másik fél által hozott gyermeknek is. Hívó emberek között nagyobb ennek az esélye. Gyülekezeteinkben erre is van példa. S arra is, hogy a gyermekeit egyedül nevelő anya megtalálja az utat a gyülekezet felé, amely segíteni akar, és tud is. Nem csupán használt ruhacsomaggal, hanem evangéliummal.

Egy társadalomban szükség van árvaházra, öregotthonra, börtönre is, de jaj annak a társadalomnak, amelyben ezek iránt látszik növekvő igény és nem a hitben, szeretetben egészséges családra.

A kis család állapota a nagy lelki családban, az egyházban is megjelenik. Hagyományos falusi gyülekezeteinkben is, ahol nemrég még mindenki mindenkit ismert, egyre nő a válófélben lévők, az élettársakat választók és az árvák száma. Növekvő számuk a békebeli faluközösségek széthullását is jelzik. Már nem érznek se felelősséget, se szégyent, mint valaha. Ha hozzátesszük ezekhez a kisebbségi helyzetünkben egyre gyakoribb vegyes házasságokat, vagy éppen italozókat, jószívről egy tekintélyes, szabályzatban előírt presbitérium választása is kétséges, példamutatásról, egyházfegyelemről pedig már szó se lehet. Leírni is restellem, egy férfi büszkén hencegett, hogy több nő dolgozott a főnöksége alatt, és hát majdnem mindet „használta.” Majd vigasztalhatatlanul viselte el derék felesége korai halálát és értetlenül fogadta gyermekei válását.

Hűséges öregjeinket sorra eltemetjük, a mai szülői nemzedék jó része még a kommunizmusban nevelkedett, templomidegen maradt. Nem vezetik kézen fogva, csak engedik gyermekeiket a gyülekezet felé, így aztán a

A Nagyvárad-rogoriuszi gyülekezet nőszövetsége támogatja a Farkas családot. A 6 gyermekes anyát férje elhagyta, egyedül neveli gyermekeit. 2013. július 11-én megkeresztelték a gyermekeket, akik szépen be is kapcsolódtak a gyülekezeti életbe, rendszeresen járnak templomba

Kőműves Kelemen legenda mai változata: amit épít az egyház a gyermekekben, lerombolják a szülők. Magam is felfigyeltem a kislányra, akit kátéóra után megkérdeztem, miért nem megy hazafelé a többiekkel. Nem vágyok haza, otthon csak veszekednek anyuék. Vajon a vallásóra, kátéóra, istentisztelet békés hangulatából hazatérve hány családban válik ízetlenné a vasárnapi ebéd? Van olyan gyermek is, aki többször kért imádságos könyvet a nagymamájának, s talán Kárpátaljáról hallottam, ahol a sztálinista diktatúra teljesen elnémította az egyházat, hogy a rendszerváltás után a vallásórára járó gyermekek tanígtatták nagyszüleiket, szüleiket imádkozni. Bizony, ha sikeresebb lenne a gyerek munkánk, ők tehetnének valamit a szüleikért. De hogy érezheti magát az a gyermek, virággal a kezében, aki anyák napján az ünnepi műsorban szolgál, és nincs is ott az édesanyja a templomban.

Lehet, hogy szerényebb képzettségű szülők nem tudnak segíteni gyermekeiknek az iskolai leckék elkészítésében, nem értenek a számítógéphez, de sokat tehetnének értük a bibliai élettel és példaadással.

Nem kell magas fokú pszichológiai képzettség felismerni, a gyakorló keresztyén családok élete harmonikusabb, a gyermek örömmel követi szüleit a gyülekezet felé. Érdekes, egy biztosító vállalatnál figyeltek fel arra, hogy ahol a házastársak és gyermekek reggel megcsókolják egymást, ott öt évvel tovább élnek, és ritkábban okoznak autóbalesetet. Emlékszem a gyerekkori vasárnapra, amikor apám számon kérte ebéd előtt, hogy mit hallottunk a templomban, hol, kik mellett ültünk öcsémmel? Tudta apám, hogy a kugli-

A fotó 2013 augusztusában készült: rajta a közös háztartásban élő, öt nemzedékből álló nagycsalád. Irsik mama 92 esztendős, 34 évig volt a gyülekezet harangozója. (Októberben hazatért Urához.) Mellette áll leánya.

Telegdi Sándor, a Paptamási Egyházközség tiszteletreméltó gondnoka. Feleségével, Évával együtt mindig, minden szolgálatra készek. Annácska a fiatal pár kedves gyermeke, Tímea ismét áldott állapotban van és ikreket vár.

**2013 szeptemberében megszülettek az ikrek.
Képünkön a három kis testvér: Annácska, Dóra és Nóra**

zóban felejtettük magunkat, és bejelentette, nem kapunk ebédet. Miután kicsit kisírtuk magunkat, meleg szeretettel megbocsátott, és nagyon jó volt anyánk felejthetetlen töltött csirkéje.

Ismertem vallásos pedagógus családot, amelyben a két nagyocska gyermek kapott egy-egy ágyásnyi földrészt, melyben maguk nevelték a virágot és zöldséget, versenyeztek, melyiké szebb. A nagymama boldogan nézte szorgos unokáit és azt javasolta, imádkozzanak, hogy Isten áldja meg a munkájukat. Meg se lepődtem, amikor a 10 éves fiúcska kért egy rajt is tőlem, mert szeretné megtanulni a méhészkedést. Az első fájdalmas méhszúrás se vette el a kedvét.

Nem tekinthető elavultnak Kálvin nevelési elve, miszerint állandóan foglalkoztatni kell az ifjúságot, hogy ne legyen ideje bűnös haszontalansággal foglalkozni. Gyermekeink sokasága a nem könnyű iskolai tananyag ellenére napi két-három órát ül a televízió és számítógép előtt. Káros hatásokról tanulmányok szólnak. Faluhelyen is látszik már, nem igazán nevelik őket a kis gazdaságban való segítségre, a munka áldást hozó szeretetére. Sőt, mintha az lenne a cél, hogy „parasztmunkával” ne foglalkozzanak. Játsszóterek, focipályák és sportcsarnokok mellett nem ártana „munkateret és munkapályát” biztosítani számukra.

Kétségtelen, egészséges, hívó családi közösség egészséges gyülekezeti közösségben találja meg a helyét. És mindkét közösség a harmadikban, az Istennel való kapcsolatban tölti be igazán földi küldetését. Emberi kapcsolataink, beleértve most főképpen a családit, tükrözik a hitélet, az Istenhez tartozás minőségét. Az Istennel való élő közösség a forrása és éltető ereje a boldog családnak, hitvalló egyháznak és megmaradásra ítélt nemzetünknek.

BERECZKI ANDRÁS

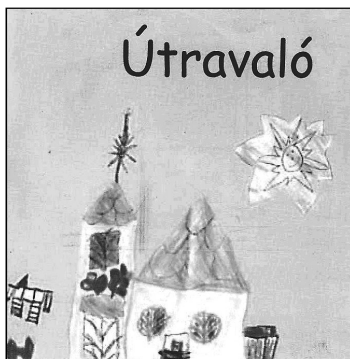
Tíz esztendő a Csillagocska

Sem evilági, sem örökkévaló léptékkal mérve nem mondhatni, hogy sok, s nagy idő. Ám ezt az időt, minőségi és mennyiségi szempontból mégis meg és ki lehet tölteni tartalommal. Mi úgy gondoljuk, hogy sikerült.

A bibliai számszimbolika értelmezői és magyarázói szerint a tízes szám a nemzetek teljességére, felelősségére utal. Visszatekintve kijelenthetjük, hogy a Kr. u.-i 3. évezred első esztendeiben ezen gondolatiság jegyében hívtuk létre és indítottuk tevékeny szolgálatára népünk és nemzetünk közösségében a Csillagocska Alapítványt. Az Írás utolsó lapjain azt olvassuk, hogy a végső nagy megjelenéskor a nemzetek képviselői a maguk sajátos szellemi-lelki kincseiket, műveltségüket és kultúrájukat viszik a Királyok Királya elé. Van mit vinnünk nekünk is. Ezért nem maradhatunk ki a felsereglésből. Műveltségünk mérhetetlen kincseivel pedig csak akkor számolhatunk majd el, ha mindaddig jó sáfárként forgattuk és értékesítettük azokat.

Hisszük, hogy a Csillagocska-szellem – a népdal sorait aposztrofálva – „népünk szegénylegényeinek” csillagként mutat utat ma és holnap is, nagyváradi népünk viszonylag nemzeti hagyományát felejtett világában. Tesszük ezt a legfiatalabbakkal a legöregebbig, öntudatos felelősséggel, tiszta szívvel és jó kedvvel, önbizalmunk és önbecsülésünk visszanyerésével.

PÁLFI JÓZSEF
a Csillagocska Alapítvány elnöke

Református Zeneóvoda

*„Minden gyermekkel, gyermekben a
Teremtő akaratából újrászületik a világ.”
Molnár V. József*

Molnár V. József gondolataival egyetértve, Pálfi József lelkipásztor javaslatára a Nagyvárad-Réti Református Egyházközség presbitériuma elfogadta és kimondta a határozatot, mely szerint 2002 szeptemberétől a templom alagsori helyiségeiben egy gyermek- és zeneközpontú óvodát hoz létre, 50 gyermek számára. Az óvoda az a hely kell legyen, ahol a gyermekek

biztonságban megerősödnek gyermekségükben. A Csillagocska Református Zeneóvoda esetében ez a biztonság, a templom közelsége miatt, a teremtő Isten oltalmát jelenti. Ezen a helyen, egészséges népi kegyességünk szellemiségében, magyar gyermekdalok, mondókák, népmesék szövik át gyermekeink mindennapjait. A József Attila-i „jó szóval oktasd, játszani is engedd” elvét tettük magunkévá a nevelés-oktatás összefüggésében.

A nagy tapasztalattal rendelkező Kecskés Edit igazgatónő vezetése mellett igazi szeretetközösség alakult ki az óvoda munkaközössége, illetve a gyermekek és a szülők között. Benedek Árpád zenepedagógus mindennapos, játékos zeneórái élményt jelentenek a kicsik számára.

Az óvoda legfontosabb célkitűzése, hogy keresztyén szellemiségben hagyományaink őrzése és megélése, továbbéltetése által, a gyermekek elmélyüljenek keresztyén öntudatuk, anyanyelvük és zenei anyanyelvük szépségeiben.

2004 szeptemberétől minőségi átalakulás vette kezdetét, és új köntösbe öltözött az egész óvoda. A csoportok rendeltetésüknek megfelelő bútorzatot kaptak, így kialakíthattuk a gyermekek személyiségének fejlődését elősegítő centrumokat.

Az úgynevezett könyvtári rész sok színes képeskönyvvel, meséskönyvvel gazdagodott, amelyeket a gyerekek bármikor a kezükbe vehetnek és forgathatnak. A babakonyha az alkotójáték fontos kelléke: a gyerekek itt kiélhetik háziasszonyi szerepüket és értelmezhetik a családból hozott élményeiket. A művészeti-polcokról nem hiányoznak a színes ceruzák, gyurmák, temperák, színes papírok, ollók, ragasztók, melyek hozzásegítik a gyermekeket az alkotókészségük fejlesztéséhez. Fantáziájuk szárnyalhat az építőjáték-centrumban, ahol különböző építőkockákból, legókból alkothatnak. A csoporttermek

A templomban is gyakran szolgál a Csillagocska csoportja

polcain központi helyet foglalnak el a vallási tárgyú könyvek, gyermekbibliák, kifestők.

Az évek során az óvodánkban történő minőségi munka hatására intézményünk egyre ismertebb lett. Jelenleg 80 kiscsillag, 4 csoportban tölti vidám napjait a biztonságot, bizalmat, elfogadást és védelmet nyújtó intézményben. Fontos a derűs légkör és a jó hangulat. Ezt mozdítja előre Kecskés Edit, Dobrai Júlia, Fodor Nagy Enikő, Habineac Erzsébet, Szabó Mónika, Tolnai Kinga óvónők és Benedek Árpád zenepedagógus lelkiismeretes munkája. Külön említést érdemelnek az óvónők munkáját segítő dajka nénik: Vági Katalin, Luczi Juliánna, Vastag Julianna dadák és Csóka Jolán.

Mivel a játék az óvodás gyermek fő tevékenysége, ezért foglalkozásainkat a játékoság jellemzi. Óvodásaink a játék, a mese, a vers és az ének varázslatában töltik mindennapjaikat. Ahogy Vekerdy Tamás mondja: „a játék az érzelmek tárháza”. Aki sokat játszik vidámabb, könnyebben megközelíthető, s ő is hamarabb kerülhet közel másokhoz. A játék segít megőrizni humorérzékünket, fejleszti a kreativitást, a kommunikációs készséget és a toleranciát.

Mivel óvodánk református zeneóvoda, nagy hangsúlyt fektetünk a pozitív erkölcsi tulajdonságok kialakítására, a minőségi munkára. Szeretnénk mindenből a legjobbat, a legmegfelelőbbet, a legértékesebbet átadni gyermekeinknek. Sokat játszunk, mozgunk a friss levegőn, sokat kirándulunk, ismerkedünk a természettel.

Több óvodával kötöttünk testvérkapcsolatot. Közös tevékenységeken veszünk részt, együtt kirándulunk, énekelünk, játszunk. Tevékenységeink sorából csak néhányat említünk meg, amelyeket minden esztendőben megszervezünk:

- Istentisztelet óvodásoknak – minden hónap első szerdáján, reggel 10 órai kezdettel, a Nagyvárad-Réti Református Egyházközség templomában
- Évnyitó ünnepség – szeptemberben, szintén a templomban
- Ismerkedjünk, barátkozzunk! – októberi nyílt nap a szülők, gyermekek, pedagógusok közös tevékenysége
- Erdei óvoda – két napos kirándulás Szentjóra, szüretelés, szekerezés, barangolás az erdőben
- Az ős kincsei – kirándulás Gyantára, Csatára, Szentjánosra
- Adventi nyílt nap – kézműves tevékenység szülőknek, gyermekeknek az óvónők és a Lorántffy Zsuzsanna Gimnázium meghívott pedagógusainak közreműködésével
- Az én karácsonyom – rajzverseny több óvoda részvételével
- Karácsonyi műsor
- Téli örömek – közös szórakozás a szülőkkel
- Vidám, tartalmas Farsangi mulatság, télbúcsúztató
- Március 22 – víz napja
- Húsvéti nyílt nap
- „Kipp kopp kopogok” mondóka-verseny óvodánk rendezésében, több óvoda részvételével
- Április 22 – Föld napja
- „Szépen szól a muzsika” – gyermekkoncert
- Anyáknap családi nap csoportonként
- Gyermekek megünneplése kirándulással
- Évzáró – vidám, zenés műsor és ballagás a templomban

- Nyílt hét – a soron következő évre beiratkozó új gyerekek számára, vidám tevékenységekkel, ismerkedéssel

Sokszínű tevékenységeink listája évről-évre bővül, a gyermekek és szülők örömeire.

KECSKÉS EDIT
vezető-óvónő

Útravaló

A Csillagocska Református Zeneóvoda első zenés hanganyaga

A magyar népmesevilág egyik közismert motívuma az, amikor gondoskodó kezek hamuba sült pogácsákat helyeznek az ifjú főhős tarisznyájába. Így, ha szükségben lesz, csak előveszi és elfogyasztja. Ez a táplálék olyan erőt ad, mely elegendő lesz számára az út folytatásához.

Úgy gondoljuk, hogy ilyen szellemi-lelki táplálékot jelentenek majd az óvodában, táncházas alkalmakon az együtt tanult vagy játszott énekek, a gyermekek lelkében útravalóul csomagolt vallásos és más tematikájú kedves gyermekénekek, népdalok vagy népi gyermekjátékok ósrégi dallamai. Mind az egyházi ünnepkörökhöz igazodó, mind a világi énekek, dalok nemcsak, hogy megférnek szerves egységben egymás mellett, hanem jó lelki egyensúlyt létrehozva, ki is egészítik egymást.

A régmúlt időkben nagyapáink, nagyanyáink zártabb szerkezetű falusi vagy városi társadalmában, világában akár az egyházban együtt élő többgenerációs család valamelyik tagja még énekelt a gyermekeknek, ha kellett

Igen népszerű Benedek Árpád zenepedagógus, a kedves óvóbácsi

gyermek- és népdalokat, egyházi énekeket, zsoltárokat. Kellott ez, hiszen az ének táplálta a lelket örömben és bánatban egyaránt.

Ma a globalizálódó falvak és elszemélytelenedő városi tömbházak üvöltő tömegvilágában már egyre kevesebb az olyan ember, szülő, aki énekel, dallal is táplálná a kisgyermeket. Így az óvodára és más hasonló intézményre marad, hogy ilyen „hamuba sült pogácsát” útravalóul becsomagoljon. Ugyanakkor másokkal együtt valljuk, hogy az énekek a néplélek sajátos kifejezői és az ember gondolkodásmódjának – sok mással együtt – a kialakulását is segítenek egészségesen fejleszteni. Meggyőződésünk, hogy az első néhány esztendő az anyanyelvé kell hogy legyen, melynek nélkülözhetetlen velejárója a zenei anyanyelv.

Reméljük, hogy amit gyermekeink itt megkapnak, az „belül” megmarad és bármilyen élethelyzetbe vagy lelkiállapotba kerülnek is, mindenkor „kéznél lévő és fogyasztható táplálék” lesz számukra.

A kiadványban az énekek sorrendjét a következő elv alapján állítottuk össze. Az első felében egyházi énekeket találunk, melyek túlnyomó részben ünnepkörökhöz kötődnek, majd pedig azt követően gyermekdalokat, melyek hangterjedelem szerint növekvő sorrendben következnek.

Végül nagyon sok gyermeknek, felnőttnek kellene köszönetet mondanom, a közreműködőktől a támogatókig, de e helyen most csak egy valakit szeretnék kiemelni név szerint is, dr. Almási István népzene kutatót, akinek igényes és lelkiismeretes szakmai irányítása mellett jöhetett létre ez a kiadvány.

PÁLFI JÓZSEF
lelkipásztor

Ige a rácsok mögött

Szombat reggel. Ma ismét a börtönbe kell mennem. Milyen üzenettel szólítsam meg a fogvatartottakat? A megbocsátásról szól a vasárnapi Ige. Ezt vigyem nekik is? Nehéz téma, talán ők is megbocsátásra várnak. Szenvednek attól, hogy nem tudnak nekik megbocsátani. Elhagyta őket a családjuk, gyermekük, szeretteik... Vagy éppen ők nem tudnak valakinek megbocsátani és bosszúra éheznek, ez tartja bennük a „reményt”. Terveket szőnek szabadulásuk utáni első tetteikről, az ellenük elkövetett vélt és valós bántások visszafizetéséről. De a bosszú egyáltalán tarthatja-e valakiben a lelket?...

Első hallásra talán egyszerűnek, közhelyesnek tűnő kérdések, de vajon ők, ott bent mit gondolnak ezekről?...

Szóval, jó lesz ez az üzenet. Kicsit még rágódom rajta, megpróbálok az ő szempontjaik szerint gondolkodni ezekről. Harmadik éve találkozom velük. Minden második szombaton másfél-két óra erejéig beszélgetünk az Isten dolgairól és persze az ember dolgairól. Néha mintha igazán értenék, éreznék, azt amiről beszélek, néha pedig akadékoskodnak, kételkednek, kibúvókat keresnek... mindig hangot adnak kételyeiknek, annak, ha nem értenek egyet Isten üzenetével. Jó ez így. Véleményem szerint, az örök-

életünket meghatározó dologról, a teljes nyíltságot és őszinteséget követelő Igéről csakis így lehet, érdemes beszélni. Így lehet hatással ránk a Krisztus.

Elkészült a jegyzet, és megvan az alapige is: Máté 18,21-35. Aztán reggeli. Feleségem átölel, áldott szolgálatot kíván. Vezetés közben, Pelbárthidától a nagyváradi börtönig az említett kérdések járnak a fejemben. Kicsit kedvetlen is vagyok, otthon is lehetnék szombat délelőtt a napsütéses verandán kávézgatva családom társaságában...

Megérkezem, becsengetek, csattan a zár, az ór már ismer... Lezajlik az ilyenkor szokásos protokoll: a kapunál hagyom telefonomat és egyebeket, amiket nem szabad bevinnem. Várom, amíg összegyűjtik a rabokat. Még néhány gondolat villan át az agyamon, kérem az Urat, adja a szükséges szavakat, áldja meg a szolgálatomat, a börtönben is szabadítson meg az akadályozó előítéletektől, felesleges gondolatoktól, a fáradtságomtól...

Az éppen szolgálatos ór végre felkísér az emeletre, abba az osztályterembe, ahol az istentiszteleteket szoktuk tartani. A befolyt esővíztől málló vakolat, kicsit állott szag, kopott osztálytermi asztalok és székek, a gyülekező és többnyire sápadt fogvatartottak, akiket örök vezetnek. Némelyiket sokszor még mosolygós örök hoznak a cellákból, másokat pedig fekete ruhát és maszkot viselő fogva tartók. Kezdetben ez is olyan nyomasztólag hatott rám. De nekem nem szabad a nyomasztó hangulatot felvennem. Evangéliumot, ígéretet, reményt hirdetni jöttem. Úgy érzem, hogy viselkedésemmel, szavaimmal, még elejtett szavaimmal is, azt kell sugallnom, hogy Isten megbocsát, a tenger mélyére veti bűneinket, ha ismerjük és bánjuk azokat. Lehet, hogy az emberek nem bocsátanak meg, vagy „megbocsátanak, de nem felejtene”. Isten azonban adhat feloldozást. Engem is alakít, sokszor megfedd a Jó Atya e szolgálat során. Nem játszhatom csak a megbocsátást, az előítéletektől való mentességet, a minden helyzetben reménykedni tudást, a rendíthetetlen hitet...a fogvatartottak mintha jobban észrevennék a csupán elmondott szavak és a megélt igazság közötti különbséget, az igehirdetések hitelességét. Ez a szolgálat minden alkalommal megerősít.

Nem szabad naivnak sem lennem... Sokan tudják, elismerik, bánják, szégyellik tetteiket, akarnak, igyekeznek jobb útra térni. De a börtönben a legtöbben így vélekednek: én igazából ártatlan vagyok, valaki más az igazi bűnös, én csak a balszerencse miatt vagyok bent. Nekem hinni kell, és hiszek is a jobbulásukban! A jót feltételezem róluk, és ezzel is talán hozzájárulok a változásukhoz. Amikor Jézus elé vitték a házasságtörő nőt (János 8,1-10) és ítéletet vártak tőle, Jézus nem azt mondta, hogy ez az asszony nem bűnös, hanem: aki közületek nem bűnös, az vesse rá először a követ.

Elkezdődik az istentisztelet. Előfohász és éneklünk: Szívem csendben az Úrra figyel... közben belekattog az ór rádiója... imádkozunk a Lélekért, mindenki várja már az alapigét. Együtt kikeressük a Bibliában, aztán felolvasom az adós szolga példázatát. Kezdem a magyarázatot, a bennem felmerült kérdéseket és az Ige válaszait. Majd az egyik fogvatartott teljesen őszintén, tisztelettel ugyanakkor kíváncsian megjegyzi: ez mind szép, de egészen tündérmesének hat. Valami olyan, amit elolvasunk, meghallgatunk, de nem hisszük valósnak és megvalósíthatónak, mert a valódi élet egészen másról szól. Talán éppen ezért nem is vesszük annyira komolyan.

Igen, annyira nagyszerű, csodálatos az Evangélium üzenete, Isten irántunk való kegyelme és szeretete, hogy már-már nem is tudjuk elhinni, komolyan venni.

Folytatjuk a beszélgetést az Ige kapcsán. Sokan a jelenlévő rabok közül elismerik, hogy börtönbe kerülésük előtt nem sokat foglalkoztak Istennel, vallással... Itt „bent”, talán szorongatott helyzetük miatt is egyre közelebb kerülnek Istenhez. Nehéz a változás. A „benti” körülmények nem éppen a krisztusi magatartást támogatják. Miért, a „kinti” világ megbecsüli a Krisztus szerint élőket, a nemcsak képmutatásból keresztyén embereket? „Kint” sem ment ki divatból a gyengébbek hátérbe szorítása, az önzés, a káröröm, a bosszúvágy...

Előítéletek és ítéletek, bűnösök és nem bűnösök, ártatlanok és ártóak... aki közületek nem bűnös, az vesse rá először a követ! Nem szándékom vitát indítani a világi bíróság jogos és jogtalan ítéletei, a börtönbüntetések helyessége/helytelensége, az ítélet végrehajtó intézetek módszerei kapcsán. Persze, a bűnöst ki kell rekeszteni – de Krisztus a bűnösökkel ült egy asztalhoz, velük volt, mert a betegeknek van szüksége orvosra, és nem az egészségeseknek. Hogy ők, a betegek, szívből, vagy csak színből hallgatják Őt, azt nem nekem kell eldöntenem. Azt majd az Úr eldönti, hisz Ő vizsgálja a szíveket és ismeri szívünk minden gondolatát. Vajon én mikor hallgatom Őt szívből, és mikor figyelek Rá színből? Nem elhanyagolható Krisztus figyelmeztetése a 35. versben: Ekképpen cselekszik az én mennyei Atyám is veletek, ha szívetekből meg nem bocsátjátok, kiki az ő atyjafiának, az ő vétkeiket.

Szinte mindig szóba kerül, most is felmerül, hogy vajon szabadulásuk után mi/ki várja őket a „szabad” világban? Rabok maradnak: előítéletek, szűrős tekintetek, félelem, szégyen érzetének rabjai? Ez sok esetben megint bűnelkövetésre ösztönzi őket: úgyis bűnöző vagyok, mindenki annak tart, másként talán nem is boldogulhatok, hát akkor úgy is viselkedem, megfelelőek ennek az „elvárásnak”. Vagy sikerül igazán megszabadulni, valami mást és újabbat kezdeni, bocsánatra találni és megbocsátani? Megbocsátani esetleg saját maguknak is? Ez tőlünk, „szabadoktól” is függ. Ne felejtjük: ...ekképpen cselekszik az én mennyei Atyám is veletek...

Letelt az idő. Szólnak az örök, mennünk kell. Néhány percet kérek még, hadd imádkozzunk: Szent Isten jöjj szívünkbe, kegyelmes Isten végy lakozást életünkbe! Kezet fogunk, és mindenki megy a maga útjára. Ők a cellákba, én a szabad(?) világba, és Isten mindannyiunkat elkísér.

Szabad megbocsátani, hisz megbocsátani szabadság! Imádkozzunk, hogy a rabok is változni tudjanak. Imádkozzunk, hogy mi is változni tudjunk. Imádkozzunk, hogy az Isten szabadítson meg minket a sokszor akadályozó előítéletektől, a felesleges és rossz gondolatoktól, a Tőle és egymástól való eltávolodástól. Imádkozzunk, mert ez által érezhetjük, hogy megszabadít minket a kegyelmes Isten!

SZABÓ JÓZSEF
börtönlelkész

Egy rab gondolatai

Nehéz szavakat találni az írásra itt a bezártságban, így a Szent Ünnep közeledtével. Sokat tűnődtem, azok a megtörtént események miatt, hogy mi miért is történt, nehéz ebben a kérdésben értelmet, lelket, megnyugtató választ találni. Ez egy nagy-nagy titok, amire sem ma, sem később nem tudunk válaszolni. Ha Isten valamit elvesz, akkor hiszem, hogy valami szebbet akar adni az embernek. Ha Isten megenged valami rosszat, akkor valami sokkal rosszabbtól akar megvédeni bennünket. Vagy valami olyan útra akar vezetni, amelyre magunktól sohasem térnénk rá. Csak a halálunk után, vagy a túlvilágról visszanézve fogjuk megérteni nagy összefüggéseket az életünkben.

Nekünk olyan Istenünk van, aki nem kihúzott hollywoodi mosollyal viszi a maga keresztyét, hanem vérzik, szenved, elesik, összevegyül a sárral, sír és vérrel verejtékezik. Látszólag értelmetlenül szenved, de nem adja fel, nem tér le a szeretet útjáról. Hűséges mindhalálig! Soha nem az a fontos, ami mögöttem, hanem ami előttem áll!

2012. december 15.

Szórványainkról és veszélyeztetett anyanyelvünkről

A királyhágómelléki Kalendárium olvasóival évek óta hűségesen járjuk együtt körül kisebbségi életünk nagy kérdéseit. Volt már szó bőven az erdélyi, partiumi szórványokról, a magyar oktatásról, a vegyes házasságról. Egy olyan témához érkeztünk most, mely a szórványosodást, anyanyelvünk helyét, helyzetét próbálja meg átfogni kisebbségi életünkben.

*

Nem mondom újat a kalendárium olvasóinak, mindenki saját környezetében is éri, hogy Erdélyben, Partiumban is hatalmas etnikai, nyelvi változások következtek be az elmúlt évtizedek alatt. Aki ezt hallani akarja töményen, és érzékelni a különbségeket, elég, ha vasárnap délután bekapcsolja a kolozsvári rádió betelefonálás kívánságmuzsika adását. Lehangoló, ahogyan magyarjaink beszélnek. Elsősorban Kolozsvár és környékének nyelvromlását tükrözi. Erről a városról állítólag Kodály még azt mondta valamikor a 19. század végén „Hol beszélnek a legszebben a magyarok? Kolozsváron a piacon!” Sajnos elmúltak ezek az idők!

A nagyilondai szórványtemplom harangja már nem a helyi híveknek szól, hanem a kolozsvári gimnázium diákjait hívogatja

Ma már felidézhetetlen az a zűrzavar, amely innen sugárzik. Egyszerűen elfelejtettünk egész mondatokban, szavainkra gondosan vigyázva értelmesen beszélni. Hallgassuk csak! „Koolozsvári rágyo? Ínen vagyok Kolozsvár-ból, a Monosturból. És minden telhető jot szeretnénk kíváncozni fiamnak Feerinek, meenyemnek Rodicanak és uunokámnál is Mirelahoz.” Érdemes azonban itt azt is megfigyelni, hogy a rádió vonzáskörzetében milyen nyelvi oázist jelentnek még a szilágysági, bihari, koltói, hosszúmezői betelefonálok. Kellemes hallani, ahogyan ízes belső szolnoki nyelvjárásban halljuk: *„keivánnak minden jaót és baoldogságot a liányomnak, az összes pujának és az egíssz, családnak”*.

Milyen jó, hogy él még és erősen tartja magát a Szilágyság, Bihar, Szatmár ízes magyar nyelve!

Milyen etnikai folyamatok zajlanak le Erdélyben? Nyelvi leépülési folyamatok tanúi vagyunk

Elsőként idézzük fel, milyen leépülési, asszimilációs folyamatok zajlanak le az erdélyi „maradékszórványban”, nagyvárosok egy részében? Kisebbségi életünk, értékeink általános leépülési folyamatainak tanúi vagyunk évtizedek óta. Mindezek alapvetően befolyásolják nyelvünk állapotát is.

Elsőnek egy etnikai csoport létszáma és arányai fogynak el a regionális és helyi környezetben. Elkezdődik a számbeli leépülés. Sérül a csoport képviselői jelenléte az országos döntéshozásban, érdekvédelemben, helyi önkormányzatban, elveszíti jelenlétét a gazdasági életben. Az elégtelen számú szavazat miatt a közösség képviselője kimarad az önkormányzathoz, a helyi önvédelemből. Ez számottevő közéleti érdeksérülést is okoz. Az etnikai csoportot a jogtalan politikai-hatalmi döntések nyomán is sorozatos sértések és sérülések érik. Leépülnek intézményei, nem jut hozzá anyanyelvi értékeihez, oktatáshoz, kultúrához, nyelvhasználathoz, nyelvi nyilvánossághoz. Bekövetkezik a döntően többségi intézmény-, média-, értékfogyasztása, majd kultúrávesztés. Felerősödik az anyanyelvi igénytelenség, nyelvromlás, nyelvcseré, az oktatásról, az endogám (azonos anyanyelvű és vallású) párválasztásról való lemondás.

Nagy nyelvi harc folyik nagyvárosainkért

Tudomásul kell vennünk, hogy az erdélyi-partiumi magyarság küzdelmeinek legnagyobb hadszíntere a nagyváros lett. A térvész, nyelvromlás, asszimiláció legszomorúbb helyszínei ezek. Évtizedek óta közismert szlogen, hogy a nagyváros az erdélyi magyarság legnagyobb temetője. Itt sérült leginkább a kisebbségi csoport *nyelvi önbizalma és otthonérzete*. Itt a Trianontól kezdődő ingadozások után néhány évtized alatt tervezett betelepítés, nagy mesterséges etnikai arányváltás, sőt erőszakos szórványosítás zajlott. Mesterségesen, politikailag és hatalmilag lenyomták a természetes

nyelvhasználati szabályozásokat, régi nyelvi értékeket. A kétnyelvű, három-négy etnikumú erdélyi városokból csonkolt népességű, etnikai arcú, mesterségesen asszimilálásra kiszemelt városok lettek. Szomorú harcot vív a magyar nyelv értékéért, használatáért már nemcsak Temesvár, Arad vagy Nagybánya, de már Nagyvárad, Szatmárnémeti és Nagyszalonta, Margitta is. Nyilvános térben még mindig nincsenek kellő arányú és méltányosan elkészített magyar feliratok egyetlen erdélyi városban sem. Eltűnőben van a „térnyelv”, a kisebbségi nyelv közhasznú, hivatali használata, értékelése, de még a szándék sincs meg ehhez. Sőt inkább a nyelvi megbélyegzések, folyamatos nyelvi sérelmek és sértések a gyakoriak. Az ortodoxia dominálásában, városainkban tervezett „hagymakupolás honfoglalás” zajlik, térnyelvi agresszió, „manélészennyezés”, hangszórókon kihangosítva lakótelepek egészét zavarja a román ortodox pópák műezin-zenéje, az egész lakónegyedeket stresszelő ortodox liturgialis „szluzbaszennyezés”.

Azt is szomorúan kell tudomásul vennünk, hogy erőteljes térvész, szórványosodás és ezzel nyelvi térvész zajlik nagyvárosaink külső övezeteiben, a magyar falvak környezetében is. Sajnos nemsokára teljesen elveszítjük erdélyi nagyvárosaink hajdani magyar föld- és tulajdongyűrűit. Ugyanis itt hallatlan területpocséklás zajlik, mert jelentősen felértékelődött az építkezésekhez és befektetésekhez igen csak előnyös elhelyezkedésű, megőrzött vagy visszaszerzett magyar földtulajdon. Kialakult egy jelentős magyar falusi és városi őshonos réteg, amelynek tagjai *örökség-megélhetési életformában* őseik földjeiből, ingatlanaiból próbálnak (vagy kénytelenek) anyagilag talpon maradni, gyermekeiket elindítani. Ez pedig a térfeladás, értékvesztés és gazdasági elszórványosodás szomorú, gyászos formája. Pontosan felidézhetjük ezt szerte Erdélyben: Nagyvárad környékén Fugyivásárhely, Bors, Biharszentjános, Szatmárnémeti, Zilah körül Panit, Egrespatak körzetében, Nagybánya vidékén Koltó és Katalin gyűrűjében.

Adatokkal és tapasztalatokkal azt is érzékelhetjük, hogy nagyvárosaink gyűrűjében, román és magyar falukörnyezetében is nagy népességmozgás, népességcsere zajlik, és átalakítja az évszázados településszerkezeteket. Ezzel több irányú szórványosodás is folyik! Magyarok jelentős számban eladják városi tömbházlakásaikat, házat vásárolnak és kitelepednek a városkörnyéki román falvakba is. Hasonlóképpen románok költöznek magyar falvakba. Így született meg többek között a Nagyvárad körgyűrűjében levő Toldinagyfalu új missziós gyülekezete is. Folyik egy számottevő magyarországi román kitelepedés is a teljes román-magyar határsávban: Battonya, Biharpüspöki, Berettyóújfalu, sőt, Debrecen térségében. Több helyen már román óvodai és iskolai csoportok is indultak a szükségletek kielégítésére.

És közben a nagyvárosi lakótelepi létben a magyar közösségek, csoportok életét az elmagányosodás, szociális hátrányok, munkanélküliség, a gyermekek elszigetelődése, a galerik hatására „lakótelepi gyermekekké”

Somlyújlak református templomának bejárata

talomnak sikerült megteremtenie és a kisebbségbe sulykolnia *a másság méltósága* helyett *a másság szégyene* megalázó érzetét.

A gyermekek, az ifjúság, az idősek nyelve, a „netmagyarság”

Azt is megtagasztatljatjuk, hogy az anyanyelv értéke a vegyes és átmeneti területek mellett a halmozottan hátrányos nyelvi régiókban élő magyar *gyermektársadalomban* van a legmélyebben. Azok között elsősorban ott, ahol és akik között nincs mód a közös anyanyelvi kultúrájú kortárs-közösségek, szomszédsági csoportok, utcai, játszótéri vagy szabadidős galerik kialakulására, egyszóval a legszélesebb nyelvi megnyilvánulásra, nyilvánosságra. Jól megfigyelhetjük, hogy vegyes területeken, különösen városokban, lakótelepeken már alig maradt meg anyanyelvi közegben a játszótér, a játékok, a kiszámolók, a gyermekkommunikációk nyelve. (Kallós Zoltán hívta fel a figyelmünket egy alkalommal, amikor együtt Csángóföldön jártunk, hogy „figyeld meg, hogy az utcán milyen nyelven játszanak a gyermekek? Ez mutatja a falu, a település domináns nyelvét.”)

Joggal haragszunk az egész nap számítógép mellett ülő gyermekeinkre, unokáinkra. De azt is érzékelhetjük ugyanakkor, hogy a mai fiatalság egy

(baiat de cartier-ré való) süllyedése, a magyar oktatás leépülése jellemzi.

A lakótelepek uralkodó nyelve mindig az utca nyelve volt, az utca nyelve pedig szinte mindig a többség nyelve. A hatalomnak nem kell a kisebbség mássága. A történelmi utcaneveket átkeresztelték, a magyar személynéveket lefordították vagy törölték; az utcanevek kétnyelvűsége is többnyire tükörfordításokban nyilvánult meg. A többségiek nyolcvan év alatt annyit sem tanultak meg a kisebbség nyelvén, hogy nevüket, nevünket felismerhetően kiejtsék, megkülönböztessék a családnevet a személynévtől. A ha-

jelentős rétegének, mely a ma divatos magyar kábelmédiákon és a magyar netkultúrán, magyar közösségi oldalakon szocializálódott – bizonyos fókig jobb a magyar nyelvismereti szintje, mint idős nagyszüleiknek, szüleiknek. Nagyon fontos számolnunk azzal is, hogy a *virtuális magyar közösségek* kialakulása jelentős nyelvi tereket, kapcsolatokat hoz, hozhat létre, amiről a továbbiakban komolyan beszélni és tervezni kell. A *net-magyarság* a világhálón keresztül ma már teljesen átszővi a világot, és jelentőségéről esetenként nagy elismeréssel kell szólni az ismeretszerzés, de a kapcsolatépítés, az ismerkedés, sőt, a párválasztás folyamataiban is. Azok számára természetesen, akik ezzel, mint az anyanyelvi ismerkedés és közösségépítés eszközeivel is élni kívánnak. A magyar közösségi élmények hiányát ez a netvilág sok esetben pótolja, segíti a párkapcsolatokat, de jó és rossz értelemben meg is változtatja az *élő* társasági-találkozási szokásokat. Több olyan szórványmagyar fiataalt ismerek, akikben mélyen él a vágy, hogy azonos etnikumhoz tartozó társra találjanak. A mindennapi élettérben nem tudtak anyanyelvi kapcsolatokat kialakítani, de a virtuális, személytelen térben nem szégyellik identitásgátlásaikat, botlásaikat, nyelvi csonkaságukat, hibáikat, és könnyebben társra találnak.

Vannak magyarságukról önként lemondó közösségek

Sajnos vannak olyan magyar vagy volt magyar közösségek is, melyek mély történelmi folyamatok eredőjeként, önként és csoportosan váltottak vagy váltanak identitást? E régiókban, közösségekben hiába él a magyar múlt emlékezete, a közös eredet tudata, hiába van meg az eredeti anyanyelvükön szolgálatot teljesítő egyház, ez már mind nem elég. A közösség lemondott a családban beszélt anyanyelvről is.

A magyarsághoz tartozás „kifáradása”, szinte „unalma” miatt felszámolódik az oktatás, elnéptelenül a templom, leépül a nyelv és egy-két nemzedék élete alatt befejeződik a teljes nyelvváltás. Példa erre Krassó-Szörény és Temes megye jelentős számú falusi magyarsága, Hunyad megyében, az Érc-hegységben Verespatak, Gyulafehérvár mellett Borbánd *volt* magyarsága. Erdélyben és részben Kővár és Máramaros bányavidékein szomorúan készíthetünk jegyzéket azokról a településekről, ahol az aktív, az életvitelszerűen működő anyanyelvhasználat lényegében megszűnt (példa erre a Domokos melletti Erzsébetbánya katolikus és református közössége, Tőkés, Oláhlápos, Kohóvölgy). A magyar nyelv e helyeken már csak szakrális nyelvként maradt használatban, és él még a már említett magyar („*sunt ungar*”, „*sunt catolic*”) öndefiníció, mely többnyire már csak „magyar vallást” és eredet-identitást jelent.

Tudomásul kell vennünk tehát, hogy vannak olyan régiók, főleg a Bánságban, Krassó-Szörény, Fehér, Szeben és Hunyad megyékben, ahol már a falusi népesség körében is megjelent, sőt nemsokára be is fejeződik a teljes

nyelvi asszimiláció. Hajdan színmagyar települések lakossága, amely még ma is őrzi a magyar történelmi egyházakhoz kötődő vallási identitását, megszűnik magyarnak lenni. Egyre több az olyan mezősegi, dél-erdélyi helység is, ahol utolsó tanúkként, nem *szórvány*-, hanem *foszlánymagyar-ként* él néhány ember, nem ritkán egy-egy nagy történelmi értékű műemlék templom vagy rom árnyékában. Az ő elmúlásukkal lezárul egy hosszú történelmi folyamat, eltűnik jelenlétünk emberi emlékezete is.

Nyelvi térvésztes, a hibás iskolaválasztás elveszi gyermekeim anyanyelvét

Külön kell szólni a magyar nyelv térvészteséről, a nyelv zsugorodásáról, a már nemcsak a szórványt, hanem az átmeneti régiókat is elért nyelvromlásról, „nyelvszusamlásról”, nyelvi erózióról, sőt a nyelvi fogyatékoságról is. Az anyanyelv térvésztesét gyorsuló ütemű nyelvromlás követi. A kölcsön-szavak egyre bővülő átvétele mellett az erdélyiek beszédében is sok helyt megjelent és egyre jobban terjed a szó eleji nyújtott romános hangsúly, majd szinte már félmondatos román nyelvi szerkezetek épülnek be a magyar beszédbe. Ezek által az egész magyarul beszélő közösség nyelvi válságba is kerül. Ehhez kapcsolódik az anyanyelvi oktatásban nem részesülő magyar gyermekek népesedő tábora, akik még magyarként élnek ugyan, de *magyar írástudatlanokként*, elzárva az írott anyanyelvi kultúra összes értékeitől.

Így lesz a nyelvromlás egyik fő fertőző területévé a hibás iskolaválasztás is. Ma már a Kárpát-medencében felmérhetetlenül népes azoknak a magyaroknak a tábora, akik számára az olvasott, értett magyar szó, magyar nyelv sérülésével örökre eltűnt az önazonosságból a magyar irodalom, költészet és kultúra. Megjelent az *anyanyelvi írástudatlanság*. Ezek számára Petőfi, Arany, Ady, József Attila, Jókai, Mikszáth és Móricz örökre eltűnik ismereteiből.

Szépen kell beszélni és hangsúlyozni magyarul!

A magyar beszédünkkel hol vannak a legnagyobb bajok? Két helyen. Az egyik a kiejtés, hangsúly, a másik a szavaink tisztasága.

A magyar nyelv szépségének titka a rövid és hosszú magánhangzók és mássalhangzók dallama. Meg kell tanulnunk, hogy amit két „ll”-lel (=dallam), két „tt”-vel (=amott), „ssz”-szel (=messze) írunk, azt úgy is kell kiejteni. Amelyik családban ápolatlanul, gondatlanul beszélnek, ahol a szatyor vagy tasak „*punga*”, ahol a munkanélküliség „*somázs*”, nyugdíjazás „*kijöttem penzióba*”, a megbízatás *szárcsina* és a polgármester vagy bíró „*primár* és *primeria*”, a rendőr „*polic*”, az iskola igazgató „*direktor*”, ott hiába várjuk el, hogy a gyermek szépen beszéljen.

Hol kezdődik a nyelvi szórványosodás?

Előadásaim során gyakran kérdezik, hogy hogyan zajlik le az érték- és nyelvvesztés, hol kezdődik a szórványosodás? Erre mindig azzal a felsorolással válaszolok, hogy:

- Elsősorban és mindenek előtt az önfeladásnál, amikor valaki számára már nem fontosak azok a nyelvi, közösségi értékek, amelyeket örökölt, és nem vállal értük áldozatot.

- Amikor eluralkodnak a többségi etnikai automatizmusok; elsősorban az etnikai igénytelenség, az önfeladás bármilyen kezdeti formájának megjelenésénél.

- Akkor, ha a legszemélyesebb nyelvi szférát, a körülöttünk levő eszközök, felszerelések, tárgyak „nyelvét” már nem alakítjuk magunk után. Az *intim technikai eszköztár*at sem tartjuk fontosnak „anyanyelvűsíteni”. (Számítógép, mobil telefon, televízió műszaki eszközeinek nyelvi beállítás, a társasági oldalak, az internet nyelve, otthoni technikai felszereléseink nyelvi beállításai, amikor útmutatói, a személyes eszközök „magyarosítása” elmarad, és az íráskultúránkban felerősödik az „ékezet sérülés” igénytelensége)

- A rendszeresen, majd hangsúlyozottan más nyelven fogyasztott kultúránál.

- A rendszeresség azt jelenti, hogy valaki a többség nyelvén hallgat rádiót, néz tévét. Sajnos az erdélyi magyarság döntő többsége a Székelyföld, Szilágyság, Partium egy részét leszámítva, döntően más nyelven fogyaszt információt. (*„Ez szól rólunk- mondják.”*)

- Fontos-e nekem, hogy minden lehetséges helyzetben használjam anyanyelvemet? Fontos-e, hogy a velem azonos anyanyelvűeket beszédhelyzetekben beazonosítsam, és hogy velük ne más nyelven beszéljek?

- Fontos-e számomra az anyanyelvi baráti közösség kialakítása, megőrzése, ápolása?

- Fontos-e, hogy gyermekemnek én adjam át a kultúrámat, értékeimet, és ne bízzam a többségi eszközök sodrására, az utcára, az iskolára, a médiára? Vállalom-e a saját értékrendem védelmében tett különleges többlet-erőfeszítéseket?

- Fontos-e a családtagjaim számára biztosított magyar iskola?

- Fontosnak tartom-e, tudom-e találékonyan, leleményesen, interaktív hatékonysággal ellenőrizni, befolyásolni gyermekem etnikai értékfogyasztását: baráti közösségét, virtuális közösségi életét, nyelvhasználati, internetezési, fészbukkos szokásait?

Meg kell tisztelnünk mások anyanyelvét, de tiszteljék meg a miénket is!

Előbb szár szoltam arról, hogy a legfájdalmasabb nyelvi zártság és nyelvromlás-jelek mindenképpen a városokban jelentkeznek. Érthető: munkahelyen, utcán, közintézményekben már alig vannak magyar nyelvi élethely-

zetek. Az anyanyelv számára a család, a templom és az iskola marad a legfőbb megnyilatkozási hely. Persze, ez is ott, ahol még marad, ahol még nem jelent meg a vegyes család, „a másik”, a többségi iskola választása, a „magyar vallásról” való lemondás.

Fontos, és mindannyiunknak jól esik, hogy környezetünk, többségi önkormányzati vezetőink tiszteljenek meg azzal, hogy anyanyelven szólítanak meg. Ugyanígy az üzleti felirat, reklám, hangosbemondó, legalább ott, ahol 20% fölötti arányban élünk. Még jobban esik, ha egy-egy üzlet, áruház-lánc valamelyike magyar felirattal köszönt. Még akkor is, ha hibákkal van tele. Sajnos kevés van belőlük! Emlékszünk, hogy milyen jól

esik, ha egy-egy politikus, kormánytag magyar közösségben, találkozón, nyilvános helyen legalább annyit mond, hogy „ioestet kivanak.” (Ezt is leginkább választási kampányban gyakorolják.) Mindenkinek jól esik, ha saját anyanyelvén megtisztelik. Még a többséginek is, ha magyar templomi eseményen valaki „fülbe fordít” számukra, hogy ők is értsék. Hát még az orvosnál, ahol bajunkat alig tudjuk elnyögni magyarul is, nemhogy románul kifejezni, hogy gyomorégésem van, émelygek, prüszkölök és egész nap fújom az orromat, ingadozik a vérnyomásom.

Persze, ugyanez ránk is vonatkozik: tiszteljük meg a másik kultúráját azzal, hogy közösségi helyeken legalább néhány szó erejéig megszólalunk anyanyelvén.

A nyilvánosság nyelvének tökéletesnek kell lennie

A nyilvános magyar beszédben két területen nincs bocsánat, nincs kegyelem, tökéletesnek és maximalistának kell lennünk: az egyik a magyar tévé és rádió, ahol nem szólalhat meg olyan, aki romlott nyelvet terjeszt. A másik pedig a szószék: magyarul helyesen nem beszélő lelkészt nem szabadna szószékre engedni.

Bármilyen közösségi vezetőnek, így az egyházban is, fontos, hogy miként beszélnek, milyen hangsúllyal beszélnek nyilvánosan azok, akiket rendsze-

Az unoka meg akarja őrizni nagymamája anyanyelvét

resen hallgatunk templomban, a médiában, a közösségi alkalmakon. Nincs rettenetesebb, mint amikor rendszeresen romlott nyelvű presbiterrel, gondnokkal, és sajnos esetenként magyar polgármesterrel, lelkipásztorral, pedagógussal, intézményvezetővel találkozunk, beszélgetünk. De legalább ugyanolyan szomorú, ha a médiában politikusaink, parlamenti képviselőink szájából halljuk a rettenetes magyar nyelvet.

Merjünk megszólalni, beszélni magyarul!

A sok igény és elvárás elvben nagyon szép, de az élet mindennapi gyakorlata mást mutat. A beszélő, amikor kommunikál, valamit meg akar tudni, valamit el akar intézni, közölni akar. Ehhez a legtöbb esetben legbiztonságosabb utat választja: a többségi nyelv, a készen kapott szókészlet kényelmét. Sőt, nagyon gyakran színmagyar településen is és még a magyar tisztviselővel is úgy beszélünk, hogy a hivatali szavakat, fogalmakat a hivatal nyelvén használjuk: *cséréré, szészizáré, timbru fiskál, plikkdoszár, áviz, sőt, szemnatúra*. Ki merne egy fontos aláírásra váró irattal a kezében egy hivatalban nyelvileg leckéztetni, beazonosító jelölvasásba kezdeni, nyelvi jogokra hivatkozva érvelni? Az esetek döntő többségében az ügyünk látná kárát. Győz a félelem és kényelem: nem vállaljuk!

Mégis azt mondom: merjünk megszólalni magyarul. Megszoktuk, beidegződtek a nyelvhasználati reflexek, de nem tudok elképzelni nagyobb nyelvi áruháza, mint azt, ha valaki Nagyszalontán, Margittán, Szilágycsehbén, Érmihályfalván vagy Székelyhídon már a köszönő és hivatalnokot megszólító nyelvében sem a saját anyanyelvét használja, legalább így: *Buna ziua – jónapot!* Még a hivatali magyar beszédből leggyakrabban az lesz: „Csókolom Iluska, hogy van” és utána már úgy folytatja, hogy „kaptam *instiincárét*, hogy a *faktúrával résztánt* maradtam és a *gunoj-kosérit* sincs *inkásszálvá ...*”

Ugye milyen rettenetes – de sajnos valóság.

Az egyházaink nagy gondja: szabad-e, kell-e a többség nyelvén szolgálni?

Az erdélyi magyar történelmi egyházaknak van még egy nagy gondja: hogy miként viszonyuljanak azokhoz a magyarokhoz vagy családtagjaikhoz, társaikhoz, akik (már) nem tudnak magyarul. A nagyvárosokban már olyan fokú az asszimiláció, hogy a római katolikus egyházközsegek nagy része már évtizedek óta bevezette többnyelvű miséket. Szabad-e szolgálat, ige nélkül hagyni nyelvünket, volt anyanyelvü(n)ket már nem ismerő híveinket? De szabad-e magyar anyanyelvű híveinket azzal sérteni meg, hogy egy másik nyelven kelljen hallgatnia a prédikációt? Ez a kérdés jócskán megosztja a református egyház közvéleményét is. Van, aki azt mondja, hogy „semmit, szó sem lehet róla”. Másik része azt, hogy legalább a nyitott közösségnek szóló

alkalmakon, a temetéseken, és alkalmanként a vegyes anyanyelvű keresztlőkön, esketéseken be kell vezetni a többségi, a másik nyelvet is. Ebben a vitában én most nem fogok örök igazságokat kimondani, de érdemes elgondolkodni két dolgon. Az egyik az, hogy a tapasztalat azt mutatja: fegyelmező, nevelő, rendtartó ereje van annak az ősi gyakorlatnak, hogy a „magyar templomban” (egyelőre) szó sem lehet a magyartól eltérő idegen nyelvről. Aki többségiként hozzánk belép, tanulja meg a türelmet és hitvallási-nyelvi rendet. Aki magyar társat választ, és vallása református, legalább annyival tisztelje meg magyar választottját, hogy mutassa meg azzal is, hogy szereti: megtanulja, társa nyelvén elmondja a házassági esküt. Magyarul is elmondja neki Isten és ember előtt, hogy „szeretem”. És Istenének, egyházának, gyülekezetének is a konfirmációi kérdésekre is a ősei nyelvén választ és a fogadalmat. De tanuljon meg szeretett társa kultúrájáért, nyelvért elfogadni, csendben lenni is. Ki merem jelenteni, hogy a Bánságot, Máramarost és egyes bihari régiókat leszámítva a Partium nagy részén, a Magyarország határa sávjában az egyháznak többségi nyelven megszólalni helyrehozhatatlan bűn. A magyar nyelvvel meg kell tanítani többségi testvéreinket is nyelvi türelemre, a másság elfogadásra nevelni.

De másrészt tudomásul kell vennünk, hogy adott helyeken és esetekben a másik nyelvén szólás: misszió. Bizony el kell gondolkodnunk azon bármilyen fájdalmas is, hogy jó néhány helyen, külön istentiszteleten, bibliaórai vagy más foglalkozási formában szóljunk az Igére éhes többséghez, de volt híveinkhez is, a „magyar református egyház” erdélyi anyanyelvét nem értőkhöz.

Nem mindegy, milyen keresztnévet adunk gyermekeinknek!

Végezetül már csak arra marad időnk, hogy névadási furcsaságainkról idézzek fel néhány történetet. Nézegetem a falinaptárainkon megjelenő, sokasodó keresztnéveket. Hallgatom az egyházkerületi naptárszerkesztőket, hogy mekkora nyomás nehezedik rájuk. Levelek tucatjait kapják, amelyekben különböző, lehetetlennél lehetetlenebb neveket kérnek feltenni a falinaptárak névnapos jegyzékébe. Ez megér egy külön elemzést: névadásunk „uniós” lett, mára már mélyen átítatja a külföldi munkavállalás, ellatinizálódott, szappanoperások lettek gyermekeink: spanyol, brazil, argentin filmekből kölcsönözünk neveket gyermekeinknek. Engedtük eluralkodni a „vendégmunkás sorsból” hazahozott divatot ezen a területen is. Új és folyamatosan változó névadási divat és hóbort végigsöpört Erdélyen. Ahogyan húsz évvel ezelőtt a lányok döntő többsége a Krisztina, Kinga, Erika, Izabella, Ildikó neveket kapták, a fiúk, Attilák, Hunorok, Balázsok, Dávidok, Robertek lettek. Aztán – ahogy pedagógusok mesélik, az iskolában az osztályok negyede Patrik, Norbert, Franciska, Brigitta, Betti, Henike, Renáta és Ludovika.

Hadd szemléltessem a fentebb mondottakat néhány történettel. Az egyik gyülekezetben kereszteltük a lelkész negyedik gyermekét. A keresztelés rendjén mély megbotránkozást láttam a gyülekezet arcán, amikor a gyermek fejére öntve a vizet, kimondtam a kislány nevét: „**Ilona**, én téged kereszteltek...” „Ilonának hívják? – morajlott a gyülekezet. *Milyen maradi a tiszteletes úr!*”

Az egyik nagy gyülekezet lelkész nem restellte megnézni az elmúlt 20 év kereszteltjeinek neveit, és lehangolóan mondta: „Húsz év alatt nem kereszteltem egyetlen Istvánt, János, Lászlót és Andrást, de nem kereszteltem Erzsébetet, Rozáliát, Reginát, Juliannát sem.”

Egy másik gyülekezetben egy „ősmagyar lelkész” járt élen abban, hogy gyermekei ősmagyarok legyenek. Mindhárom gyermeke Hargita, Nimród, Magor, de Sarolt, Mikolt és Csengele és Ividő is lehetne. És ezek még a legjobb nevek. Gyakran költői, őstörténeti szittya és sumír mítosznevekkel ruházzuk fel gyermekeinket, akik majd döbbsen fogják viselni, túrni az osztálytársaik iskolai csúfolkodásait.

Végül egy szomorú nagymamát idézek, aki lelkesen újságolta negyedik dédunokája megszületését. De amikor megkérdezték tőle, hogy hívják, azt kellett válaszolnia: várj, hogy vegyem ki a cédulát a sifonból, mert nem tudom észben tartani: Kreszcencia”.

*

Kérdésekkel indítottuk ezt a mai nyelvutazást. Vigyázol-e arra, hogy szépen, tisztán, gondosan beszélj magyarul? Hogy családod egészének nyelve tiszta legyen. Milyen nyelvre van beállítva, és hogyan szólalsz meg mobiltelefonodon? Milyen nyelvűre állítottad be számítógépedet és közösségi, a facebook oldaladat? Vannak-e és helyén vannak-e az ékezetek neveden? Vigyázol-e, hogy amikor bejegyzed gyermeked, unokád születését, nevét helyesen, ékezetekkel írják le? Megszólalsz-e minden lehetséges helyzetben magyarul? Fontos-e neked, hogy magyarként a magyarokkal, mindig magyarul beszélj?

Számtalan kérdés, melyekhez még félszázat hozzá lehet és kell írni. De a lényeg az, hogy rajtad és családodon is múlik, hogy a jövőben milyen lesz családod, gyermekeid, közösséged, *nemzeted* magyar nyelve.

VETÉSI LÁSZLÓ
Kolozsvár

TEOLÓGIA ÉS EGYHÁZTÖRTÉNET

A 30 éves háború

Minden azzal kezdődött, hogy a reformációt követően a mélyen hű katolikus Habsburg-ház igen kellemetlen helyzetbe került, ugyanis a Habsburgok országai – Tirolt és Elő-Ausztriát kivéve – mind csatlakoztak a reformációhoz.

A legkényesebb Csehországban volt a helyzet, mivel a huszita felkelés vérbefojtásának emléke mélyen benne volt a cseh rendi köztudatban. A törökellenes háborúban pénzügyileg kimerült Habsburg-hatalom fizetetlen zsoldoshadainak garázdálkodása rendi fölkeléshez vezetett Csehországban, amelyhez az ellenreformációval gyötört polgárság és a zsoldosoktól koldussá lett parasztság is hamar csatlakozott.

Miután Prágában 1618 tavaszán két protestáns templomot is lefoglaltatott I. Mátyás, a csehek „szeretett” Habsburg-házi királya, a Protestáns Unió fejedelmeinek, de különösen a pfalzi protestáns fejedelem, V. Frigyes biztatására Csehországban rendi felkelés tört ki.

Rendhagyó megoldások

A prágai nemesek 1618. május 23-án a királyi helytartót, Slavatát és Martinicot, titkársaikkal együtt, – a kor diplomáciai eljárásait is figyelembe véve meglehetősen furcsa eljárással – kidobták az ablakon. Ez az aktus prágai defenesztráció néven vonult be a köztudatba, és ettől kezdve számítják a harmincéves háborút.

Az 1618-as prágai defenesztráció

A defenesztráció után a cseh rendek Thurn Mátyás vezetése alatt ideiglenes kormányt alakítottak harminc direktorral, és sereget állítottak.

Mátyás halálával II. Ferdinánd került a cseh trónra (1619-1637), aki elszánt katolikus és elszánt császár volt. A cseh rendek ellene a pfalzi fejedelmet, V. Frigyes akarták cseh királynak, de ezt Ferdinánd – érthető okokból – nem találta jó ötletnek.

A többi európai hatalom óvatosan viszonyult az egyre burjánzó protestáns lázongáshoz. Csak Bethlen Gábor erdélyi fejedelem fogott fegyvert, gyors győzelmi menettel vonult az osztrák határokig, de ő is fegyverszünetet kötött, mielőtt elérte célját.

Ferdinánd végül megnyerte segítségére a Katolikus Liga fejedelmeit. A katolikus csapatok, az osztrák császári hadvezér, Tilly vezetésével bevonultak az örökös osztrák tartományokba, megtörték a protestáns osztrák rendek ellenállását, majd a császári sereggel együtt Csehországba vonult és 1620-ban, a fehérhegyi csatában leverték a cseheket és Pfalzi Frigyes seregeit.

A szorongatott cseh hadaknak a magyarokat szipolyozó Habsburgokon egyet ütni akaró Bethlen Gábor erdélyi fejedelem is küldött segítő hadat, de a Péchy Simon kancellár által vezetett sereg a csata napján még egy napi járóföldre volt a Fehér-hegytől, s csupán előőrse vett részt az ütközetben Kornis Zsigmond parancsnoksága alatt.

Prága az osztrák birodalom cseh tartományának mellőzésre ítélt városa lett, ahol véget ért a téli királyként ismert Pfalzi Frigyes uralma. A győztes II. Ferdinánd – az 1619-ben elhalálozott I. Mátyás unokabátyja, a cseh trón örököse – a cseh ellenállás vezéreit lefejeztette, 27 főnemest kivégeztek, és 50000-et száműztek. Bethlen Gábor erdélyi fejedelem a cseh vereség után menedéket nyújtott sok száműzött nemesnek, tovább élezve a Habsburg ház rosszallását Erdély iránt.

A bíboros színre lép

A Habsburgok megerősödése nem tetszett mindenkinek előtt Franciaországnak, ahol akkor már Richelieu bíboros keverte a kártyát, de az egyre erősödő protestáns Svédországnak sem, kereskedelmi versengésből kifolyólag. A cseh harcokat követő hadi eseményeket alapvetően három ellentét határozta meg: a Habsburg Birodalom népeinek (cseheknek, magyaroknak) a harca az abszolutizmus ellen, a Habsburg császár küzdelme a német tartományi – főként protestáns – fejedelmekkel az abszolút hatalom megteremtéséért és a Habsburgok harca Franciaország valamint Svédország ellen a nyugati német területekért és az atlanti-óceáni tengerpartért.

A Habsburgok túlsúlyba kerülésének pillanatában Richelieu bíboros véglegesen a kezébe ragadta a vezetést Franciaországban. Richelieu politikai megfontolásból táplálta a protestáns Hollandia Spanyolország elleni

küzdelmeit, mondván: „Spanyolország győzelme a kereszténység romlását jelentené.” Hogy ez mit jelentett, azt nem fejtette ki bővebben.

I. Károly angol király, spanyol házasságterve feladásával, 1624-ben XIII. Lajos francia király nővérét vette el, s a két állam szövetséget kötött Hollandiával – angol sereg és francia pénz ígéretével – a spanyolok ellen.

Ezzel egyidőben a német protestánsok és a skandináv államok is szövetséget alakítottak ki, a másik nagy katolikus hatalom, a Habsburgok ellen. Közöttük már nem ment olyan simán az egyezkedés. II. Gusztáv Adolf svéd király ajánlkozott ugyan, de sokat követelt katonai részvételért, és amikor IV. Keresztély dán király, féltékenyen a svédekre, német területek

II. Gusztáv Adolf (1594-1632)

megszerzése reményében beállt a szövetségbe, a svéd király megsértődött és félreállt, folytatva inkább küzdelmét a lengyelekkel. IV. Keresztély dán király végül arra hivatkozva támadta meg az északi katolikus német fejedelemséget, hogy az osztrák csapatok az északi német államokat is fenyegetik.

Az észak-német fejedelmek viszont – a protestánsok is – féltek a dán terjeszkedéstől. A terjeszkedő protestánsokat látva az osztrákok sem maradhattak meg az addig hangoztatott tisztán vallásos céloknál.

Wallenstein, a hadivállalkozó

A Habsburgok a maguk erejéből nem bírtak Dániával, így II. Ferdinánd elfogadta egyik főemberének, Wallenstein gróf ajánlatát, hogy saját költségen fölszerel egy hadsereget. Wallenstein ötlete egyszerű volt: a nehézkes német birodalmi-rendi hadsereg helyett önálló császári hadsereget kell felállítani. Wallenstein 1625-ben, „alvállalkozó” ezredesek segítségével, húszezernyi sereget állított, az ellenséges vidékeken fosztogatás helyett adóztatással, szolgáltatásokkal tartva fenn hadát.

1626-ban Wallenstein a dessauai Elba-hídnál tönkreverte a protestáns, hasonlóan „hadivállalkozó” Mansfeld seregét. 1626-ban Tilly is győzelmet aratott Lutternél, míg 1627-ben Wallenstein Sziléziában verte meg a dánokat. Ezzel a két hadvezér ura lett csaknem egész Észak-Németországnak.

A dán király már a kezdettől saját rendjeivel ellentétben vállalkozott a háborúra, a hódítás nem sikerülván, országgyűlése felzúdulására kénytelen

volt 1629-ben békét kötni a császárral, feláldozni szövetségeseit, a földönfutóvá lett észak-német fejedelmeket.

A katolikusok viszont megijedtek Ferdinánd császár hatalmától, Wallenstein ténykedését is – átgázolását a fejedelmi-rendi jogokon, adóztatását a liga területein is – szörnyülködve nézték. A császár 1630-ban kénytelen volt ejteni Wallenstein, akinek önállósága különben őt is gyakran aggodalommal töltötte el.

Richelieu kezdeményezésére ekkor a háború egy új szakasza kezdődött el. A bíboros megnyerte II. Gusztáv Adolfot, a lutheránus svédek uralkodóját, hogy mint a német protestáns fejedelmek védelmezője lépjen fel.

1631-ben II. Gusztáv Adolf csapataival partra szállt észak-német területen, és győzelmek sorozatát aratta. Most ő kezdte a birtokok elkobzását és adományozását. A bécsi udvarnak ismét Wallensteinhez kellett folyamodnia. Beleegyeztek teljes önállóságába a seregállításban és a hadvezetésben.

II. Gusztáv Adolf 1632 őszen Lützennél csatára kényszerítette Wallenstein. A harcban II. Gusztáv Adolf – rövidlátó lévén – az ellenség soraiba keveredett, és halálát lelte. 38 éves volt.

1634-ben Bécsben a császár árulónak nyilvánította Wallenstein. Emberei sorban elhagyták, és végül Eger városában a császáriaktól megnyert alvezérei szállásán megölték őt és híveit.

Az utolsó csaták és a békekötés

Franciaországnak nem volt érdeke a közben beállt pillanatnyi béke. Richelieu megújította szövetségét Hollandiával és Svédországgal, és 1635-ben nyíltan hadat üzent Spanyolorzágnak. Ekkorra a háború szinte teljesen elvesztette vallási jellegét. A két szemben álló katolikus dinasztia: a Habsburgok és a Bourbonok harca lett.

Richelieu halála után politikáját Mazarin bíboros folytatta. Mivel mindenki kárpótlást kívánt veszteségeiért, a harc folytatódott tovább.

1648 őszen vetett véget a háborúnak a német birodalomban a westfáliai béke híre. Már 1644 óta együtt ült Münserben és Osnabrückben a kongresszusszerű tanácskozás, amelyen a császár kényszerű beleegyezésével képviseltette magát minden önálló birodalmi rend és minden európai hatalom: Anglia, Dánia, Erdély, Lengyelország és Oroszország kivételével, de a távollevőket is belefoglalták a szerződésekbe, csak a törököt zárták ki belőlük.

A francia megosztó politika következtében a béke rögzítette Németország szétagoltságát: mintegy 300 hercegséget, számtalan fejedelemséget alapított a Római Szent Birodalom területén, megadta a német fejedelmeknek a külföldi hatalmakkal való szövetkezés jogát, császár döntését csak

a birodalmi gyűlés 202 tagjának támogatásával lehetett elfogadni, ahhoz, hogy törvény legyen belőle és ezzel a birodalmi gyűlés is elveszítette törvényhozó szerepét.

Emellett a westfáliai béke megerősítette Franciaország és Svédország nagyhatalmi helyzetét. Svédország megkapta Pomerániát és az északi, tengerparti német területeket, a svéd király német birodalmi fejedelem lett, Franciaország megkapta Elzászt, Metz, Toul és Verdun városait, amiből aztán még sok bonyodalom fog származni. Emellett még elismerték Svájc és Hollandia függetlenségét is.

A németek viszont még háromszáz év múlva is felemlgették a franciáknak a harminc éves háború tisztázatlan ügyeit.

Mi köze Svédországnak Erdély bukásához?

Kétségtelen, hogy Erdély hatalmi státusának a fenntartásához, európai elismertségéhez nagyon komoly szerepet játszott a magyar-svéd katonai szövetség a 30 éves háborúban. Ez I. Rákóczi György időszaka, de Bethlen Gábor erdélyi fejedelemnek és a legendás Gusztáv Adolf svéd királynak is komoly szerepe volt ebben az időszakban. Hiszen ők kezdeményezik először ezt a szövetséget, bár az ő életükben ez nem valósult meg.

A 30 éves háborúban Bethlen Gábor a német protestáns fejedelmek és Franciaország felé tájékozódik, de érdekes módon a svédekkel kerül komolyabb kapcsolatba, ugyanis a felesége, Brandenburgi Katalin révén sógorságba keveredik Gusztáv Adolf svéd királlyal, aminek örömeire 1628-ban Gusztáv Adolf egy Lengyelország elleni hadjáratba próbálja bevonni Bethlent.

Lengyelország akkor a Habsburg hatalmi csoportosulás szövetségese volt, ezért itt egy mellékhadszínteret kívánt nyitni a svéd uralkodó, hogy lekössék a katolikus hatalmak haderejét. Ebből végül semmi nem lesz, mert mindkét uralkodó meghalt.

Sokáig hiába próbálkoznak a svédek Bethlen utódánál, az öreg Rákóczi Györgynél szövetségi ajánlatokkal, több mint 10 éven keresztül folytak a tapogatózások, végül 1643-ban született meg az erdélyi és svéd szövetségi szerződés, amelyben benne foglaltatott a francia támogatás is. Tehát Erdély végül a protestáns hatalmak oldalán vágott bele a 30 éves háborúba.

A magyar csaptok végül a császáriak fölé kerekedtek, Morvaországba törtek, és 1645-ben egyesültek a svéd csapatokkal. Komoly eredményeket azonban ez a szövetséges haderő nem ért el, elsősorban azért, mert a magyarok időnek előtte visszafordultak. Erre két okuk is volt: az egyik, hogy a törökök megtiltották a további hadműveleteket, és hát mit szépítsük, Erdély ekkoriban egy török vazallus állam volt. A másik ok, ami ennél többet nyomott a latban, az, hogy I. Rákóczi György erdélyi fejedelemnek sikerült

megegyeznie a Habsburg uralkodó tanácsosaival, és egy olyan kedvező békét köthettek meg, amely az akkor elérhető maximumot nyújtotta – legalábbis a magyaroknak. 1645 decemberében meg is kötötték Linzben az a béke, amely Erdély hatalmi státusát helyreállította. Érdekes módon a linzi békének volt egy olyan kitétele is, hogy fel kell mondania Erdélynek a francia-svéd szövetséget.

Amikor 1648-ban a Westfáliai béke végül is lezárta a 30 éves háborút, Erdély tulajdonképpen az európai hatalmak sorába emelkedett.

I. Rákóczi György meghalt.

Az új uralkodót, II. Rákóczi Györgyöt már nem kötötte apjának a svédekkel kötött szövetség felmondása, úgyhogy már a trónra lépését követő évben felmelegíti ezeket a kapcsolatokat.

II. Rákóczi György kalandos politikát folytatott. Tehette is, mivel a török protektorátus az ő uralkodásának első kilenc évében valóban már inkább jogi fikció, mint politikai vagy pláne katonai realitás volt. A török hatalom erősen hanyatlóban volt ekkor. Belső zavar és korrupció emésztette fel erejét. Ez az oka annak is, hogy a török nyugodtan tűrte, mikor II. Rákóczi György fegyverrel vazallusaivá tette Moldva és Oláhország vajdáit.

A nagy magyar jólét, az óriási vagyon s talán az a körülmény, hogy felesége Báthory Zsófia családjának egy nagynevű elődje, Báthory István egykor – nem is nagyon régen – Lengyelország trónján ült, együttvéve eredményezhette azt a lélektani hatást, mely a politikai rajongásra hajló II. Rákóczi Györgyöt merész kalandok útvesztőjébe vitte bele.

A fejedelem királyi koronáról álmodó fantáziája előbb Pozsony, majd Varsó felé révedezett. Majdnem politikai rögeszméjévé lett a protestáns államoknak egy nagy nemzetközi szövetségben való egyesítése. A fejedelem követe sorra járta a protestáns udvarokat, hogy ezeket rávegye a protestáns államok szövetségének megalakítására. A szóba jöhető államokat azonban sokféle érdekellentét választotta el egymástól, amelyek Erdélyből nem látszottak tisztán.

Svédország azonban, amely II. Gusztáv Adolf ideje óta európai nagyhatalom számba ment, első állomásul kínálkozott II. Rákóczi Györgynek a varsói trón felé.

Svédország 1655 óta háborúban volt Lengyelországgal, ezért II. Rákóczi György 1656. december 6-án szövetséget kötött X. Károly svéd királlyal. A szerződés ötödik pontja szerint a lengyel birodalmat fölosztották volna. Rákóczi kapta volna Nagy- és Kis-lengyelországot, Litvánia egy részét Galíciával, Krakkóval s az akkor lengyel zálogbirtokban levő szepesi városokkal.

Az erdélyi közvélemény fejcsóváló tiltakozással fogadta Rákóczi vállalkozását, mikor ez köztudomásra jutott. Még anyja, az okos Lorántffy Zsuzsanna és felesége Báthory Zsófia, sőt a magyarországi nagyurak, a Zrínyiek és Nádasdyak is rosszalották az elképzelést.

Ezeket a nagyon érthető aggályokat csak fokozhatta egy Konstantinápolyban beállott váratlan fordulat. IV. Mohamed szultán kiskorúsága alatt 1656. szeptember 15-én egy erős kezű ember, Köprili Mohamed nagyvezér ragadta magához a hatalmat. Csakhamar kitűnt, hogy még mindig imponáló erő lakik a török birodalomban, csak ember kell hozzá, aki irányítani tudja.

II. Rákóczi György konstantinápolyi követe, Tisza István nem ismerte föl a törökországi helyzetnek ezt a gyökeres megváltozását. Ezért történhetett meg, hogy Rákóczi, mikor lengyel hadjáratba indult, nem kérte ki ehhez a török hűbérúr jóváhagyását. Mulasztása megütközést keltett a portán.

A bécsi császári kormány, mely az adott helyzetnél fogva természetes ellenfele volt II. Rákóczi Györgynek, nem mulasztotta el ezt a „megütközést” ellene lehetőleg kiaknázni. Köprili Mohamed nagyvezért követe által figyelmeztette, hogy a svéd-erdélyi szövetség veszélyezteti a Fekete- és Azovi-tenger mellett fekvő török birtokokat. A nagyvezér, kinek figyelmét ez különben sem kerülhette ki, tudtára adta az erdélyi fejedelemnek, hogy ne induljon a lengyel háborúba, ha pedig elindult, nyomban térjen vissza. Rákóczi nem hajlott a nagyvezér szavára.

1657. januárjában megindult seregével és csupán Krakkóból küldött előterjesztést Konstantinápolyba, nyilván arra számítva, hogy a porta meg fog hajolni a bevégzett tény előtt.

Köprili Mohamed azonban nem hajolt meg. Válasza az volt, hogy Rákóczi konstantinápolyi követeit elfogatta s a Héttoronyba záratta, a tatár kánnak pedig parancsot küldött, hogy Lengyelországba nyomulva támadjon Rákóczi ellen, s ha lehet, fogja el őt magát is.

II. Rákóczi György nem fordult vissza, hanem haladt tovább a végzetes úton. 1657. március 28-án bevonult Krakkóba, június 18-án Varsó alatt állott, mely másnap megadta magát. Ez volt vállalkozásának fénypontja. Most már megkezdődött a hanyatlás s aztán elkövetkezett a tragikus vég.

X. Károly svéd király – mivel otthon a dánok kezdték szorongatni – cserbenhagyta Rákóczit, seregével sietősen hazavonult.

A lengyel kaland végül is úgy fejeződött be, hogy a fejedelem néhány száz emberével elmenekülve, Máramaroson át nagy nehezen eljutott ecsedi várába, de büszke seregének maradványa, több mint 20.000 ember, a tatárok fogságába került, és a legtöbb ott is pusztult a távol idegenben. Az 1657. decemberében összegyűlt szamosújvári országgyűlésen egész sereggyászruhás nő jelent meg s esdekelt Rákóczihoz, hogy váltsa ki a tatár fogságba jutott férjét, vagy testvérét. Hiába.

VISKY ISTVÁN
lelkipásztor

Száz esztendőös lenne

dr. Horváth István teológiai magántanár

Horváth István, az Egyetemi Fokú Egységes Protestáns Teológiai Intézet egykori professzora 1913. november 27-én született Szatmáron, elhalálózásának helye és időpontja: Kolozsvár, 1972. május 26. Hivatalnok édesapja neve Horváth Géza, édesanyja szül. Nyárády Berta tanárnő, három gyermekük közül István volt a legkisebb, őt 1920-ban íratják a római katolikus iskolába, ott végezte az elemi osztályokat. Tíz éves, amikor meghal beteges édesapja, és különösen fájdalmas, hogy 1935 májusában az édesanyja is elhunyt.

Családot alapít 1943. január 31-én, amikor feleségül veszi a kisdobronyi származású Újvári Borbála tanárnőt, gyermekeik születési ideje: Ildikó (1944), László (1946), Hajnalka (1950).

Dr. Horváth István (1913-1972)

Református gimnazista korában – saját szavai szerint – Debreczeni István szatmári lelkész volt rá „erősen alakító hatással”. Érettségi vizsgája után (Szatmár, 1931) beiratkozik a Kolozsvári Református Teológiai Fakultásra, legátusként először Tasnádszánton szolgált 1931 karácsonyán. Kitűnő diák, dr. Imre Lajos professzor ajánlja svájci ösztöndíjra. Welti konzul felesége feljegyezte, hogy ösztöndíjat szavaztak meg számára, továbbá, hogy 1935. október 19-én érkezett Baselbe, ahol többek között a Karl Barth, Eduard Thurneysen és Oscar Cullmann tanítványa. Honfitársai a baseli egyetemen: Farkas Jenő, Horváth Jenő és Kiss Árpád. Feljegyezték, hogy a külföldi diákok nevében latinul köszöntötte a híres professzort. Havi 400 frank volt az ösztöndíja, a missziós házban lakott, 1936 nyarán a genfi ökuménikus szeminárium előadásainak a hallgatója három hétig, ősszel visszamegy Baselbe, 1937 februárjában vizsgázik Eichrodt, Barth és Hartenstein professzoroknál, azután hazatér. A hozzá közelállók kedvesen jegyezték meg Svájcban, hogy teológiai látásmódjában Horváth István Barthon is túltesz: „Er studiert bei Barth ausgezeichnet und ist mehr Barthianer wie Barth”.

Ferencz Árpád közli a 2005-ben megjelent disszertációjában (Der Einfluss der Theologie Karl Barths auf die reformierte Kirche Rumäniens) hogy a baseli Barth-Archivum egy 1941. június 19-én kelt levelét őrzi,

amelyben Horváth István arról tudósítja Barthot, hogy Nagyenyeden létrehozták a Bethlen Gábor Teológiai Akadémiát, és a tanárok „nagy örömmel és törődéssel” vállalják feladatukat. (A frissen kinevezett tanárok 1941 júniusában a Barthoz írott levelükben Barthnak is köszönetet mondanak az anyagi támogatásáért. Fennállásáig, 1945 végéig a román állam semmilyen fizetést nem adott a tanároknak.)

Nagyváradon segédlelkész 1937 tavaszán, Telegden kiújul a szem-betegsége – írja Weltiné. Temesvári segédlelkész 1937. szeptember 1. és 1939. szeptember 1. között Debreczeni István mellett, miközben vallástanári oklevelet szerez. Vallástanárként működik 1939. és 1950. között a szatmári tanintézményekben, és ha igaz, 1944-1945 folyamán egy ideig igazgatói tisztséget is visel a Református Tanítóképző élén. Néhány hónapig a Szatmári Magyar Tanítóképzőben a pedagógia és latin szakos tanári állást tölti be. Az államosítást követően iskolai munkája megszűnik, 1950 szeptemberétől segédlelkész Szatmáron 1954-ig, azután Szamoskrassón, 1957. május 1. és 1957. december 31. között ideiglenesen beosztott lelkész Érmihályfalván, majd Szapáryfalván lesz helyettes lelkész 1959. január 31-ig. Közben 1954 októberétől a KRE lelkészértekezleti tudományos előadóként alkalmazta. Meghívás révén kerül 1959-ben a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézetbe, ott is lakik, és lelkületéhez híven, számtalan szolgálatot vállalva, héber-görög-latin és német nyelvet, kezdetben még újszövetségi írásmagyarázatot is tanít, miközben haláláig, gyenge fizikumával, éjjel és nappal ő a kihasznált „segédkönyvtáros” és az órarendek készítője...

A diákságnak így is áldásként számított a tudása és jóindulata, amikor dolgozataikhoz anyagot kellett gyűjteni, mert mindenhez értett, polihisztor volt. Amikor csak tehetett, mindenkit a tanulásra ösztönzött, óvta az ifjúságot a rossz erkölcsöktől és féltette a szekuritátétól. Engem is várt és vigasztalt az udvaron, amikor 1971 júliusában estefelé hazaeresztettek a vallásügyi hivatalból. Bustya Dezső nyomán itt említjük meg, hogy néki is volt atyai professzora: „Horváth István végtelenül szerette Nagy Andrást. A világból is kiment volna, ha meghallotta, hogy András bácsi hol szolgál a következő vasárnapon.”

Tragikus sorsú tudósunknak, akinek hivatalosan csupán asszisztensi minősítés jutott a tudományos ranglistán, valójában a rendszeres teológia volt a szakterülete, akárcsak Dávid Gyulának, Geréb Pálnak és később az egyháztörténész Juhász Istvánnak, akik tisztelték és vele testvéri kapcsolatot ápoltak. Azt, hogy vérbeli dogmatikus és etikus volt egy személyben, kiválóan tükrözi a „Krisztus hatalma az egyház szolgálatában” c. tanulmánya, amely a Nagy Gyula püspök tiszteletére kiadott gyűjteményes kötetben jelent meg 1987-ben. Juhász Tamás elemzése (Korunk erdélyi protestáns teológiai irodalma. In: Tizenkét év, 2002) megerősíti az olvasót, hogy

jól értette: minden hatalom viszonylagos, egyedül a Jézus Krisztus hatalma igazi, mert magába foglalja a szolgálatot a Mk. 10:45 értelmében. Az pedig, hogy az egyház Krisztus hatalmában és szeretetében van, azt jelenti, hogy abban nem lehet helye az emberi dicsőségnek, nem idomulhat ehhez a világhoz és szolgáló szeretettel kell érvényt szereznie Krisztus hatalmának.

Tudományos munkásságának életében csak töredéke vált közismertté, ő maga készítette el azt a fennmaradt jegyzéket 1964-ben, amelyben feltünteti a nyomtatásban és kéziratban lévő műveit. Kiadatlan magántanári vizsgadolgozatának (Kolozsvár, 1948) címe: „Az Úrvacsora szent sákrámentuma”. Az 1949-ben benyújtott doktori dolgozatát állami beavatkozásra, Bende Béla párttag feljelentésére az illetékesek nem fogadhatták el. A kiváló, de elutasított teológiai disszertációt Higyed István lugosi lelkész, a Horváth István hagyatékának gondozója adta ki Kolozsváron 2006-ban, és csatolmányként Horváth István életrajzát és az írásainak listáját is közli.

Puhábbnak tűnő időkben újabb disszertációt írt „Jézus Krisztus születése és gyermekkora” címmel 1972-ben, amire aztán post mortem érkezett meg a díszdoktori elismerés 1995 októberében, a kolozsvári Református Teológiai Fakultás 100 éves fennállásának ünnepén. A laudatíot tanítványa, Geréb Zsolt rektor tartotta. Tény, hogy az 1972-es műve meg is jelent a következő évben, 1996-ban a KRE kiadásában, ifj. Csúry István gondozásában. A kötet megjelenését annakidején a Magyar Művelődésügyi és Oktatási Minisztérium támogatta. Újrakiadása esedékes, akárcsak az alábbi két prédikációs kötetének!

A Teológián „ronggyá olvasott” prédikációs kötetének (Jézus Krisztus tegnap és ma és mindörökké ugyanaz. Nagyvárad, 1957) megjelenése az akkori egyháztörténeti csodák közé tartozik. A kötet anyaga a Szatmáron elhangzott prédikációkból készült válogatás. Úgy hírlett, hogy azért jelentették meg, mert a nagyváradi egyházkerület ezzel anyagilag próbálta támogatni. Lehet hogy részben így is volt, de a terjesztését már maguk a kiadók hanyagolták vagy gátolták, és Horváth István tanítványai évtizedek múlva hátizsákkal mentették ki az iratterjesztés pincéjéből ezt a keresett kincset, az ünnepes félév alkalmaira írott prédikációkat. A szemtanú Bíró József szerint ezt a kötetet elismerő szavak kíséretében maga Vásárhelyi János püspök mutatta be a Teológia dísztermében.

Alkalmas időkre várva Gellért Gyula diószegi esperes ajánlotta fel közlésre a folytatást, az általa őrzött második kötet kéziratát, amelyet Árus Csongor László rendezett sajtó alá.

A hozzátartozó második kötet 2003-ban a Hermán M. János gondoskodása nyomán látott napvilágot, akinek a felkérésére Juhász Tamás professzor előszót, Bustya Dezső pedig utószóként írt megemlékezést: „Az egyedüli Úr és az Ő alázatos bizonyágtevője” címmel. A kiadást a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma támogatta Tókécs László püspök és Juhász Tamás ajánlása nyomán.

A Református Szemle repertóriuma azt mutatja, hogy Nagy László szerkesztői közreműködésével utoljára 1997-ben közöltek a hátrahagyott tanulmányaiból. Egyeseket sehol sem találunk, mint például a Barthról írott 1956-os tanulmányát, de arról is tudunk, hogy léteznek eddig sehol nem jelzett dolgozatai. Ezek közül érdekességgként csupán egyet, a Barth életéről és tanításáról szóló román nyelvű írását említjük, amelynek Geréb Pál a társszerzője (Biografia și tezele lui Karl Barth, 1961). Jó hírként közöljük, hogy Pálfi József gondozásában 2013 októberében jelenik a Horváth István által írott káté egyik változata, amelynek elkészültéről ő maga így tudósít: „Református Káté – két kidolgozásban. Egyiket Káté-pályázatra beadtam. Bírálta a nagyváradai egyházkerület bírálóbizottsága 1958-ban. – A közösen kidolgozott Káténak egyik szerkesztője voltam, s külön is kidolgoztam a bírálatok alapján az egyháztörténelmet 1959-ben.”

Horváth István „ereje” a cselekvő hitben rejtett, hitt az isteni szeretetben, abban, hogy az ember a szentség igazságában élhet: „Ez az alétheia, ami azonos Jézus Krisztussal, nem spekulatív-elmélet, hanem életteljes. Cselekvő igazság.” Így írta ezt a második disszertációjában. Ehhez hozzátartozik az, amire az első disszertációjában emeli tekintetünket: „Jézus Krisztus emberi természete a mennyben van, tehát benne a mi emberi természetünk is reménységben a mennyben van.”

A KRE közgyűlése 1996-ban a Sipos Miklós esperes előterjesztése nyomán (Ércnél maradandóbb...) Horváth István életművét a rangos Pro Partium-díjjal ismerte el. Horváth István professzor egykori tanártársa és barátja szavait idézi (R.Sz. 1974,55.): „Szenvedéllyel foglalkozott a teológiával. Eközben nem külső kötelesség, hanem a belső meggazdagodás vágya vezérelte a tanulásban, a meggazdagítás vágya a tanításban.”

DR. HERMÁN M. JÁNOS

Diákemlék

Egyik diák kérte Horváth professzor urat, hogy fogadja őt kora délelőtt a vizsgára, mert haza akar utazni és nem szeretné lekésni a vonatot. Horvát István megkérdezte, merre utazna a vizsgázó, majd meglepő választ adott:

– Legyen nyugodt! A székelykocsárdi vonat este 7 óra 14 perckor indul.

Állítólag fejből tudta a Kolozsvárra érkező és onnan induló vonatok menetrendjét is.

REMÉNYIK SÁNDOR

Mindennapi kenyér

*Amit én álmodom
Nem fényűzés, nem fűszer, csemege,
Amit én álmodom:
Egy nép szájában betevő falat.
Kenyer vagyok, mindennapi kenyér,
Lelki kenyér az éhező szíveknek,
Asztaláldás mindenki asztalán.*

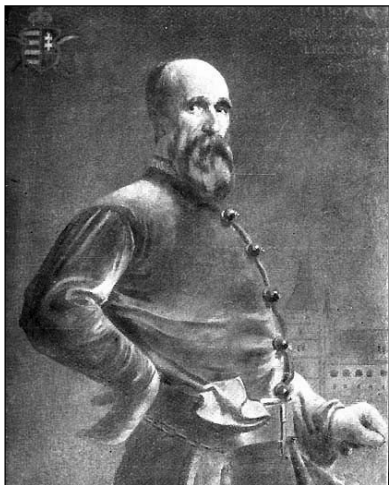
*Kenyer vagyok, mindennapi kenyér,
Nem cifraság a szűrőn,
Nem sujtás a magyarkán,
Nem hívságos ünnepi lobogó,
Kenyer vagyok, mindennapi kenyér,
Nem pompázom, de szükséges vagyok.*

*Kenyer vagyok, mindennapi kenyér,
Ha tollat fogok: kenyeret szelek.
Kellek, tudom. Kellek nap-nap után,
Kellek, tudom. De nem vagyok hiú,
Lehet magára hiú a kenyér?
Csak boldog lehet, hogy megérte ezt.
Kellek: ezt megérteni egyszerű,
És – nincs tovább.*

*Az álmod néha kemény, keserű,
Kérges, barna, mint sokszor a kenyér,
De benne van az újrakezdés magja,
De benne van a harchoz új erő, –
De benne van az élet.*

TÖRTÉNELMI FEJEZETEK

Félévezredes vitatéma Dózsa György szerepéről

Dózsa György

Neve egybeforrt középkori történelmünk legnagyobb jobbágyselkelésével, az 1514-es parasztháborúval, amely évszázadokra meghatározta népünk sorsának alakulását.

Az „osztályharcos” marxista történetírás dogmatikus képet rajzolt róla, a jobbagság felszabadítójának és nemes urak megbüntetőjének ábrázolta. Kortárs ellenfelei viszont azzal vádolták, hogy a nemeség hatalmára tört és a parasztok királya akart lenni. A történelmi tények pontos feltárására törekvő történetírás ma már lezártnak tekinti ezt a kérdést. A Dózsa György által vezetett parasztháború jelentős történelmi esemény volt, amely kihatott népünk későbbi életére, sorsának ala-

kulására. Ezért fontos felidézni az ötszázéves történetet.

A címben felvetett vitatémára határozott választ adhatunk: Dózsa György hős hazafi volt, aki nem csak hazáját, hanem népét is szerette. S ezért állt a meggyötört, megalázott, kisemmizett jobbagság élére.

Hősünk a háromszéki Dálnokon született 1470 körül, s öccsével, Gergellyel együtt mint szabad székely lovaskatona szolgált Nándorfehérváron. A korabeli források valószínűleg székely volta miatt Székely Györgyként is említik. A nevezetes 1514. év február 28-án párviadalban legyőzött és megölt egy török tisztet, s ezért II. Ulászló király megjutalmazta, s nemesi címet adott számára. Nem sokkal ezután, 1514 márciusában, húsvét napján, az erdödi (Szatmár megyei), jobbágyszármazású Bakócz Tamás esztergomi érsek és pápai legátus Budán kihirdeti X. Leo pápa bulláját, amely törökellenes keresztes hadjáratba hívta Magyarország népét, köztük a jobbagyokat is, akiknek szabadulást ígért a várt győzelem után.

Bakócz az akkor már igen nagy népszerűségnek örvendő Dózsa Györgyöt nevezte ki a formálódó keresztes hadak fővezérévé, 1514. április 24-én. Hatásköre a Pest alatt gyülekezett keresztesekre terjedt ki. Dózsa mellett ekkor jelent meg Mészáros Lőrinc ceglédi plébános, szenvedélyes, erős

egyéniség, aki jól ismerte a paraszti népet s bajait, s tudott a nyelvükön beszélni. Amint a jobbágyság fegyverkezni kezdett, bizonyos kéréseket fejezett ki helyzetének javítására, nehéz terheinek csökkentésére. Erről a nemesség hallani sem akart, sőt megpróbálta visszatartani a jobbágyságot a hadbavonulástól. Mészáros Lőrinc meggyőzte Dózsaát a nép igazáról, a jobbágyság jogos követeléseiről. Bakócz érsek már május 15-én betiltotta a további toborzást, mert a parasztsereg tömegesen hagyta el a földesúri birtokokat. Dózsa nyíltan kijelentette, hogy a király alattvalójának tekinti magát, s kész neki engedelmeskedni, de nem az uraknak, kiknek végtelen önzése tönkreteszi a köznépet.

Dózsa György ekkor már elindult dél felé a török ellen. Átkelve a Maroson, Csáky Miklós csanádi püspök és Báthori István temesi ispán hadaival találta szembe magát. 1514. május 22–24. között Apátfalvánál az úri hadak győztek, de a parasztsereg nagylaki rajtaütése Dózsa győzelmével végződött. Dózsa serege már nem a törökök ellen harcolt, hanem az elnyomó főurak ellen, s útját mindinkább a vérontás és rombolás jellemezte.

A király, II. Ulászló fegyverrel igyekezett a mozgalomnak véget vetni. Báthori István temesi grófot a Délvidék főkapitányát nevezte ki fővezérré, s elrendelte, hogy a nemesség Báthorihoz csatlakozzék. Ugyanakkor mozgósította Szapolyai János erdélyi vajdát, s valamennyi királyi kapitányát, az egyházi és világi főurak bandériumait a lázadás elfojtására.

Dózsa hatalmas seregével az Alföldre vonult, elfoglalta Csanád várát. Több foglyát, köztük Csáky Miklós püspököt és Ravaszdy György nagybirtokost karóba húzatta. Ezalatt Mészáros Lőrinc serege behatolt Bihar megyébe és itt is csatlakoztak keresztes seregéhez az elnyomott jobbágyságok. A felkelők lerombolták Székelyhíd és Körösszeg megerősített kastélyait. A bihari nemesi bandériumok és a püspök seregei Pöstyén Gergely vezetésével rátámadtak a felkelőkre, végül kénytelenek a váradi várba menekülni a paraszti sereg elől. A felkelők betörték Váradra, felgyújtották az itteni nemesi lakokat, s megpróbálták a vár ostromát is. Közben Szapolyai hírére a bihari eseményeknek, Tomori Pált küldte a várban rekedtek felmentésére. A felkelők, hogy ne kerüljenek két tűz közé, elhagyták Váradot.

Ezalatt Dózsa parasztserege a nagylaki győzelem után elfoglalta Nagylak és Zádorlak erődeit, Arad városát, Lippa, Világos és Solymos várait. Telegdy István királyi kincstartót, a gyűlölt nemest Arad vármegyei birtokán végezték ki a felkelők.

1514. június 13-án Dózsa György főseregével Temesvár alá nyomult, ahol a fővezér, Báthori István 1500 főnyi seregével védte a várat. Az ostromló parasztsereget 1514. július derekán Szapolyai János erdélyi fejedelem erős és jól fölfegyverzett hadával hátba támadta. A két tűz közé került parasztsereg sorsa ezzel megpecsételődött. 1514. július 20-án Dózsa csatát

vesztett és sebesülten fogságba esett testvérével, Gergellyel együtt. A csatában és a csatavesztés után a csatamezőn és menekülés közben több ezer paraszt pusztult el, esett áldozatul a nemesek mérhetetlen gyűlöletének.

A 19. század végén Biharország neves történésze K. Nagy Sándor megírta A jobbágyság története Magyarországon című könyvét, melyben részletesen kitér a parasztháború történetére is. Az ő szavait idézzük: „Dózsa Györgyöt foglyul ejtése

Derkovits: Dózsa a várfocon

után a kegyetlenkedés kitalálásában nagymester Zápolya [Szapolyai] parancsára anyaszült meztelen előhurcoltatták, fején izzó vas koronával, kezében tüzes vas királyi pálcával, és beültették az izzó vastrónba, hol a hóhérok tüzes vas fogókkal csipdesik, midőn elővezetik 15 napig éheztetett, s az éhségtől és kínzás miatt őrülté tett társait és azok éhes fogaikkal öntudatlanul szagatják vezérük összeégetett testét, s midőn az így félig sült, félig halott testet felnégyelik az emberi érzelmet nem ismerő hóhérok, hogy darabjait – mások rettentő példájára – kifüggesztik: Buda, Pest, Fejérvár és Nagyvárad kapuira.”

A véres parasztháború négy hónapja alatt több mint 70 ezer ember pusztult el, s felbecsülhetetlen rombolásokkal, károkkal sújtotta az országot. A király még 1514-ben országgyűlést hívott össze. A gyűlölet munkája ott Rákoson nyert tetetőzést. A győztes és bosszút lihegő nemesség tömegesen jelent meg ezen a „vad országgyűlésen” (ahogy ezt később I. Ferdinánd király nevezte). Itt fogadták el a Werbőczy István által megfogalmazott Tripartitum – Hármaskönyv néven ismerté vált törvényeket, melynek 71 cikkelyéből 62 a jobbágyságra vonatkozik, őket sújtja. A törvény nem a bűnösöket büntette, hanem kegyetlen bosszút állt az egész jobbágyságon, ki-mondván rája a földhözköötött rabszolgaságot. Ez a törvény nemcsak a vallás

és az erkölcs legelemibb parancsaiba ütközött, de nemzeti összetartozás, egység súlyos sérelmét is okozta, sőt meggyengítette az ország anyagi helyzetét is. A törvények előírták a földesurak kártalanítását, a tettesek és a „vádolhatók” szigorú büntetését is. A jobbágytömegek fásultan, közönyösen nézték a viszonyok alakulását.

Így 1514-ben tényleg kettészakították azt a nemzeti egységet, amely a középkor rendi tagoltsága közepette is fennállt. 1514-től tulajdonképpen két nemzet élt Magyarországon: a magyar urak, vagyis a nemesség és a milliónyi földhözkött, jognélküli dolgozók, a jobbágyok tömege.

A már idézett K. Nagy Sándor így vélekedett a 19. század végén írt könyvében: „Ezen törvények átkos köpenyege alatt 20–30 ezer ember gyilkoltatott meg, s így rövid fél év alatt mintegy 100.000 munkáskéz pusztított ki árva hazánkból, oly munkás, ki emberhez illő bánásmód mellett nagygyá, dicsővé tette volna e hazát. Az életben maradt és örökös rabságra ítélt jobbágyság anyagi terheit, a robotot, dézsmát, adókat, díjakat jelentősen növelték.”

Ha nem lett volna szükség rá, a nemesség teljesen kiirtotta volna a parasztságot, amint azt a Hármaskönyv nyíltan ki is mondja: „... hogy ne tűnjenek el a földről az összes jobbágyok, akik nélkül a nemesek nem élhetnének” – ismerik be maguk a hűbérurak –, csak a parasztok kapitányait és vezetőit pusztították el.

Mindezek az események előjátékai voltak – közvetve és közvetlenül hozzájárultak a magyarság középkori történelmének legnagyobb tragédiájához, a mohácsi vész bekövetkezéséhez 1526-ban – a középkori magyar állam felbomlásához.

A néptömegeket semmi sem buzdította többé a hűbéri állam és a nemesség védelmére, többé már nem támogatták a velük oly kegyetlenül elbánókat. Különben a nemesség félelmében nem is mert fegyvert adni a parasztok kezébe, s így a hűbéri magyar királyság összeomlott a török janicsárok és szpáhik csapásai alatt.

Az elmondottak ismeretében Ady szavaival zárjuk emlékező írásunkat: „Nekünk Mohács kellett”!

KUPÁN ÁRPÁD

Bocskai szabadságharca az osztrákok ellen

(A szabadságharc 410. évfordulójára)

A török elleni háború győztes hadvezére, de a Habsburg-uralkodó kegyeit elvesztő ember a megmaradt partiumi váraiból szemlélte a történeéseket, de nem alakíthatta azokat.

Magyarországon és Erdélyben egyre nőtt a csüggedés és az elkese-redés a lakosság sorai között. Erdély és a Partium régóta – 1591-től – a „hadak útjává” vált. Thurzó György alsó-magyarországi főkapitány is úgy látta 1602 végén, hogy a császáriaknak „az hadakozáshoz is pénzük nincsen, népek elfogyott, elkedvetlenedett, elbetegesedett a pestis és egyéb betegségek miatt.

Bocskai éberén figyelt és eszmét cserélt a vele összekerülő kelet-magyarországi, főleg protestáns főurakkal és nemesekkel. Így például összeköt-tetésbe kerül ecsedi Báthory Istvánnal, a buzgó katolikus Kátai Mihály kállói főkapitánnyal, Felső-Magyarország egyik leggazdagabb birtokosának, a törökverő Homonnai Drugeth István fiával, Bálinttal, a dúsgazdag Mágóchy Ferencsel, Felső-Magyarország egyik kiváló katonai parancsno-kával Rákóczi Zsigmonddal, Nyári Pállal, a váradi főkapitányságban utódjával. Ezek különböző – vallási és egyéni – okok miatt szembekerültek a Habsburg-kormányzattal. Váradi főkapitányként már a 90-es évek elejétől szoros kapcsolatban volt Debrecen előjáróival.

Bocskai felismerte, hogy még a töröknél is nagyobb veszélyt jelent a Habsburg-udvar alkotmányellenes, kifosztó és osztrákosító-németesítő törekvése!

Az általános – főként vallási - sérelmeken túl Bocskainak volt egyéni oka is a „búsongásra”. Erdélyből éppen „nímetessége” miatti száműzetése ellené-re hasztalan kérte az Udvar, hogy kapja vissza a Básta tábornagy kormány-zása alatt lévő területen fekvő elkobzott birtokait. 1604. június 12-én Bocskai azt írta Rudolf császárnak: a kért erdélyi jószágok és várak visszaadása lehetetlen. A birtokok nagy része már más tulajdonosok kezére került, másfelől sajnos hadászatiilag fontos volt, hogy német katonaság legyen Bocskai erdélyi váraiban, akiket az erősséghez tartozó birtokok tartottak el.

Básta tábornagy, ez a nyugat-európai hivatásos zsoldos főtiszt igyekezett maradéktalanul teljesíteni a kapott parancsokat. A tábornagy több levele azt erősítette, hogy Erdélyben a Habsburg-kormányzat helyzete megrendült. Básta maga is szívesen elhagyta Erdélyt, amikor az uralkodói parancs az alsó-magyarországi hadszíntérre szólította őt 1604 tavaszán.

A bihari nagyúr valójában saját elhatározásából tette meg a kezdeményező lépéseket a Porta felé. Akkor, amikor értesült arról, hogy közelesen nem remélheti az elkobzott erdélyi birtokai visszaadását a Habsburg-kormányzattól, s rádöbbsent, hogy „igen vékonyan vagyunk ú az németnél”. Úgy gondolta, ha az uralkodó nem adja vissza a birtokait, akkor megteszi azt a Porta. 1603-ban a Perzsa hadszíntéren (Lepantói csata) a törökök nagy veszteséggel legyőzettek. De e mellett a fő gond itt is – akárcsak a császári hadvezetésnél – az egyre krónikusabbá váló zsoldhiány volt, de megfogyatkozott a harcra kész és alkalmas katonák száma is.

1604 kora tavaszán Murat nevű rabja vitte magával a tiszántúli nagyúr szóbeli felajánlkozását az erdélyi fejedelmi tisztség betöltésére. A török vezetés kedvezően fogadta az ajánlatot. Bocskai újabb szóbeli üzenetében kifejtette, hogy készen áll egy török támogatást élvező Habsburg-ellenes harc vezetésére, ha a császár nem vonja ki önként a katonaságát Erdélyből. I. Ahmed szultán Lalla Mohamedet nagyvezérnek nevezi ki, aki a szultán parancsára levélben arra kérte Bocskait, hogy mielőbb jöjjön török felségterületre a fejedelmi jelvények és a katonák zsoldjára szükséges pénz átvételére.

Rudolf az 1604. július 2.-án kelt rendeletével, azonnali hatállyal visszadta Görgény és Vécis vára kivételével Bocskai minden elkobzott erdélyi birtokát. Bocskai erdélyi birtokainak visszakapása után azonnal fölhagyott korábbi tervével, megszakította a tárgyalások fonalát mind a törökkel, mind az erdélyi emigránsokkal. A Habsburg-uralkodó legújabb kegyét elnyerő és élvező császári és királyi tanácsosként sok év eltelte után Erdélybe utazott, hogy meg szemlélje visszakapott ottani birtokait.

Az ifjú Bethlen Gábor az erdélyi törökpárti emigránsok vezetője mindezek dacára mégis Habsburg-ellenes felkelésbe vezette az óvatos bihari nagyurat. Az erdélyi birtokairól hazafelé tartó Bocskai szeptember 20-án Szatmáron értesült arról a hírről, miszerint valami olyan levél került gróf Belgiojoso felső-magyarországi főkapitány birtokába, amely leleplezte az ő korábbi török tárgyalásait. Bocskai alig ért Sólyomkő várába, kézhez kapta Belgiojoso levelét, melyben az őt a rakamazi táborba hívta tanácskozásra a török elleni teendőkről. Valójában Bocskai tanácsán kívül kölcsönt szeretett volna kérni a katonák zsoldjára. A tiszántúli nagyúr nem ment el, de levelet írt, és úgy döntött, hogy megteszi a szükséges önvédelmi előkészületeket. Ha egyszer határozott valamiben, akkor gyorsan cselekedett is. Lóhalálában vágatató futárokkal Sólyomkő várába rendelte magánvárainak kapitányait: Örvédy Pált Nagykerekiből, Székely Ferencet Szentjobbról, és más meghitt embereit meg-

beszélésre. A törökföldi erdélyi emigránsok levele már kezében volt, melyben leírták, hogy fejedelemmé akarják tenni. E sólyomkővári megbeszélés valószínűleg szeptember 29-én lehetett. Azt akarta kipuhatolni, hogy mennyiben számíthat kapitányaira és környezetének más tagjaira. A gyűlés többségi határozatot hozott a fegyveres ellenállás mellett a vallási sérelmeik védelmére. Bocskai úgy döntött, hogy kér török segítséget, de inkább magyar katonákat, hajdúkat fogad szolgálatába, akiket már megismert váradi főkapitány korában és Erdélyben is vezetett 1599 végén. Bocskai tudta, miként kell és lehet bánni ezzel a sokat rakoncátlankodó, ordas, marcona hadinéppel. Tudta, hogy erre az eddig főként Habsburg-szolgálatban török ellen harcoló bátor hadinépre építheti a Habsburg-ellenes harcát is. A nagykereki környéken tanyázó szabad hajdúk megnyerése és védelembe állítása Örvény Pál kapitányra hárult, aki sikerrel és ígéretéhez híven járt el a reábizott feladatban. Bocskai fegyveres ellenállásra való tervét Székely Ferenc szentjebbi várkapitány, Pozsgay Lázár udvarbíró és Fráter István Bocskai titkára és rokona, Concini váradi vicekapitánynak elárulták. Az alkapitány 600 katonával október 2-án Szentjebbot – amely pedig fő lakóhely, nagyon szép alkalmatossággal való erősség volt – kardcsapás nélkül birtokba vette. A szentjebbi sikeren felbuzdulva Concini 400 katonával Nagykereki alá vonult, hogy azt is birtokba vegye. Itt nem járt sikerrel, sőt sok vérveszteséggel kellett október 5-én elvonulnia a várfalak alól. Maga Concini is megsebesült.

Belgiojoso az első hírre hozzákezdett a Bocskai elleni támadás megszervezéséhez. Bocskai Belgiojosohoz írt levelében kijelentette, hogy kész élete árán is megvédeni a várait bármely – tehát a császári – támadókkal szemben is. Felszólította Belgiojosot, hogy azonnal adja vissza Szentjebbot és az ott lefoglalt javait. Belgiojoso az osztrák hadseregeket Adorján várába rendelte, hogy az összevont hadsereggel Nagykereki várát földig lerombolja. Íme az összevont sereg: Tomaso Cavriolo ezredes az erdélyi császári katonaság parancsnoka (Básta utódja), és a várakból kivonható katonái, 3500 lovas és gyalogos; gróf Dampierre ezredes és Temesvárról jövő hadserege, 2500 lovas és gyalogos, Pezzen ezredes és Rakamazból jövő serege 3600 (600 lovas és 3000 gyalogos katona); a váradi helyőrség 600 katonája és a kassaiak. Belgiojoso több mint 10000 katonára számított. Gróf Dampierre ezredes a török ellenes harcok, majd a harmincéves háború (1618-1648) kiváló katonája és a hajdúk egyik nagyrabecsülője volt. Belgiojoso főkapitány ultimátumot adott Bocskainak. Ez az olasz származású gróf, közepes szellemi képességű és átlagos katonai képzettségű zsoldostiszt lebecsülte ellenfelét, Bocskai személyét, képességeit és a magyar vitézlő népet. A bihari nagyúrnak sorsdöntő jelentőségű volt, hogy a pillanatnyilag még szétszórt erők egyesülését haladéktalanul megakadályozza.

Bocskai Sólyomkő várából titkon Nagykerekibe sietett. Az volt a célja, hogy minél közelebb kerüljön az ellene gyülekezőkhöz, s azok egy részét – a

hajdúkat – oldalára vonva ő kezdeményezzen támadást az erő összpontosítás megakadályozására. A hajdúkatonákban bízott, akik gyermekkoruk óta „karddal keresték a kenyerüket”. Bocskai szép biztatások helyét értékes ajándékokat küldött a hajdúk magatartását meghatározó kapitányaiknak és zsoldot, valamint gazdag „sákmánt” ígért a rendszertelenül fizetett közkatonáknak. Bocskai megbízottai természetesen hivatkoztak a hajdúk protestáns voltára is, azt állítva, hogy Belgiojoso amiatt üldözi urukat, mert az nem akar katolikussá lenni. E mellett azzal a titkos céllal vonja össze a hadakat Adorjánnál, „hogy mindenkit a katolikus hitre térítsen és aki ellenkezik azt kiírtsa”- olvashatjuk Belgiojoso írásában (jelentésében és leveleiben). A hajdúk a „magok nemzetinek hóhérai nem akarván lenni” átálltak Bocskaihoz.

A Belgiojoso szolgálatában álló hajdúk nyílt színvallására október 14-én este került sor. Akkor, amikor Lippai Balázs, Németi Balázs, Ibrányi Ferenc, Dengelegyh Mihály és Szénási Mátyás kapitányok embereik nevében hűséglevélben (hitlevélben) kötelezték el magukat „Az nagyságos vitézlő Bocskai Istvánnak, ez köröstyénysigne s az mi Országunknak, s ídes Hazánknek, legfőképpen az egy Igaz Hitnek (ti. a protestántizmusnak) oltalmazására”. Hitlevelüket ezekkel a szavakkal zárták: „Isten minket úgy segilljen, hogy hű s igazak leszünk az Nagyságos Bocskai István úrnak minden vitéz dolgaiban Hazánk megmaradásáért.” Ez az esküszöveg 1956-ban került napfényre Bocskai titkos levéltárából.

Bocskai a köleséri szabadhajdúk – Egry István vezetésével – majd a Belgiojoso alatt ellene vonulók megnyerésével gyökeresen meg tudta fordítani a helyzetet és a kilátásait. A „szablyás magyar úr” kiváló politikus és rendkívüli katonai stratégiai érzékkel is rendelkezett.

Pezzen ezrede – gyalogosok (3000 katona) és sziléziai lovasság (600 lovas) – 1604. október 14-én éjjel elindult Álmosdról az Ér mocsarain és gázlóin át, hogy Biharfélegyházánál találkozzon az Adorján várából szintén elindult és Nagykereki alá vonuló ezredekkel. Bocskai és a köleséri 300 hajdúvitéz, valamint a Dampierre seregéből hozzáállt 1500 hajdúkatona a Diószeg melletti Egyedi erdőben, és az erdő melletti bozótokban, fűzesekben és nádasokban elrejtőzve várták Pezzen hadoszlopát, akik több ágyút is magukkal hoztak. A támadást maga Bocskai vezette. Elhangzott az ősi csatakiáltás: „Hajdúvitézek! húúúj, húúúj, rááá!” Bocskai már az első rohammal kétfelé akarta vágni (szakítani) a menetelő osztrák hadoszlopot. De azok minden rohamot visszavertek és szekérvárat alakítottak. A hajdúk halált megvető bátorsággal harcoltak. A nehézlovasok és gyalogosok (ágyúsok és puskások) többször is visszaverték a hajdúkat, de azok Bocskai buzdító szavára újra és újra rohamra mentek. A hetedik támadáskor az osztrákok lőszeres szekere felrobbant. Ez megbontotta a szekérvárat és Bocskai a végső, nyolcadik győzelmi rohamra vezényelte vitézeit. A nagy résen a hajdúk behatoltak a szekérvárba és rövid, de véres kézitusában, kétkezes közelharcban „mind

levágják őket” – írta Szamosközy. Pezzen ezredes megsérült és foglyul esett. Hajnalra lett vége a győztes, diadalmas csatának. A kiváló magyar hadvezér a 17. század legnagyobb magyar hadisikerét aratta. Nyílt csatában a jól felfegyverzett osztrák hadsereget legyőzte, megsemmisítette.

Belgiojoso Váradra ment, onnan Kassa felé. Hadserege útközben felbomlott és a kassai polgárok nem engedték be Felső-Magyarország fővárosába az egykor rajtuk basáskodó „király képét”, s kicsiny megmaradt csapatával Szepesvárba menekült. Bocskai tudta, ahhoz, hogy az erdélyi várak császári őrsege meghódoljon, el kell vágni őket utánpótlási vonaluktól, ami csak Felső-Magyarország birtokbavételével lehetséges. Hajdúserege Debrecenen és Tiszalökön át Kassára vágatott, ahol október 30-án kaput nyitottak. Ezzel Felső-Magyarország politikai és hatalmi központja harc nélkül a fegyvert fogó szablys nagyúr hatalmába került, ami óriási lendületet adott a Habsburg-ellenes mozgalomnak. Bocskai a tiszalöki táborban október 26-tól november 7-ig volt. Mozgalma itt alakult át országos méretűvé, Felső-Magyarországra és Erdélyre kiterjedő szabadságharccá. Október utolsó napjaiban itt csatlakoztak hozzá az erdélyi emigránsok, továbbá Felső-Magyarország legnagyobb birtokosa Homonnai Drugeth Bálint és Mágóchy Ferenc, akiket vármegyék nemessége követett. Tiszalökön szerveződött és alakult meg a felkelés katonai vezérkara, melynek tagjai Rhédey Ferenc, Kátay Mihály, a legtapasztaltabb hajdú főkapitányok és mások.

Bocskai ünnepélyesen bevonul Kassára. Sok vár és város Bocskai mellé áll és hűséget esküszik. Básta tábornagyot a hajdúk ellen vezérlik. Bocskai úgy nyilatkozik udvari papjának, Alvinczi Péternek: „Az mely táska (ti. Habsburg kormánysszervek uralma) egyszer az mi nyakunkat, és az magyar nemzetség nyakát igen megcsiszolta vala, kinek hordozását el is untuk vala, semmiképpen nyakunkba azt bizony újlag nem vehetjük...”

Bocskai és hajdú vitézei egész télen csipkedték és háborgatták az ellenséget azért, hogy így kiűzzék őket Felső-Magyarországról. Az uralkodó 1604. december 21-én arra utasította Bastát: lehetőleg békés úton számolja fel a mozgalmat. Bocskai maga sem zárkózott el a békés megoldástól, ha visszaállítják Erdély Habsburgoktól független státusát és elismerik őt fejedelemnek, mint korábban a Báthoryakat. Miután a Habsburg-vezetés hallani sem akart Bocskai kívánságainak a teljesítéséről, az 1604. decemberében megindult hadműveletek 1605 februárjában teljes erővel folytatódtak. Básta utánpótlástól elvágva, protestáns zsoldosainak zúgolódását figyelembe véve már csak az engedélyre várt, hogy megkezdje a visszavonulást. Jó katona volt, aki belátta, hogy hasztalan nyert meg 1604 novemberében két ütközetet Ozgyánál és Edelénynél, magát a háborút elveszítette. Jó hírek érkeztek Kassára a Partiumból és Erdélyből. Az első hadisiker az erős Szatmár megvétele volt, amit főként a halált megvető katonáknak állt jobbágyok vívtak. Kezére került Kővár, Lippa, Borosjenő, Lugos, Karánsebes, Gyalu.

Bocskai a közszekelyeknek hitese emberekkel megüzente, hogy fátylat kíván borítani a múltban történetekre – köztük a törökös urak, nemesek felmészárlására, és a közszekelyek nemes ellenese vérese farsangjára is – és ha hozzá csatlakoznak, régi szabadságjogaikat nemcsak elismeri, hanem megvédi mindenkivel szemben is!

A székelyek és az erdélyi vármegyék többsége elismerte őt fejedelemnek. A keleti részen csupán Huszt várában volt császári őrség, Felső-Magyarországon pedig Tokajban, Eperjesen és Murányban. Ezek azonban elszigetelődtek – akárcsak a Váradon lévők – s kapunyitásuk csupán idő kérdése.

Bocskai, hogy megnyerje a Habsburg-ellenese küzdelem számára ecsedi Báthory István országbírózt ezeket írta: „Minden birodalomnak legnagyobb erőssége az egység... Kegyelmedet pedig minden időben nem úgy mint barátomat vagy atyámfiazt, hanem mint édesatyámat úgy tartom, úgy tisztetem és úgy becsülöm, az kegyelmed jó tetszésén és tanácsán én akarok járni – írta a vele közel egyidős főúrnak.”

1605 februárjában a nyárádszeredai országgyűlés a történelem formáló Bocskait Erdély fejedelmévé választotta, a szerencsi országgyűlés pedig – áprilisban – Magyarország fejedelmévé. A szerencsi országgyűlés meghívólevelében Bocskai ezt írta: csak azokról kell végezni kegyelmeknek, mint állhassunk az ellenségnek ellene, hogy az kegyelmek szép hazája megcsendesedjék és épüljön is.

Alvinczi Péter, Bocskai udvari papja így örökítette meg a szerencsi országgyűlés hangulatát: „Ahány embert csak láttam ebben a gyülekezetben, nem volt senki, aki vissza tudta tartani örömkönnyeit miként a fiak szoktak örülni, ha apjuk visszatér.”

A partiumi birtokosból két fejedelmi cím birtokában európai méretekben is egyre inkább számon tartott független uralkodó lett. Szavára, cselekedeteire nemcsak egy nemzet figyel és igazodik, de befolyásolni tudja az európai folyamatok alakulását is.

Bocskait 1605. szeptemberében 14-én a medgyesi templomban beiktatják az erdélyi fejedelmi székbe. 2011-ben Medgyesén Bocskainak bronz mellszobrot állítottak. A szabadságukban megerősödött közszekelyek a nemzeti ügy diadalra juttatóját látták benne. Bocskai bátran kiállt a magyarság és a protestánsok érdekei mellett. A két ország választott és beiktatott fejedelme Erdélyből – ahol utoljára járt – megindult Magyarország felé, hogy részt vegyen a Buda melletti Rákos mezei találkozáson a nagyvezérrel, ahová nehéz szívvel ment, de ki nem térhetett előle. Helytartóként az öreg Rákóczi Zsigmondot hagyta Erdélyben, aki egy százsz krónikás megfogalmazása szerint „idős jámbor úr volt, rendben tartotta az országot, és nem tűrte a katonák féktelen cégtét”.

Bocskai 1605. november 11-én Rákos mezején átveszi Lalla Mohamed nagyvezértől a szultántól (I. Ahmed) küldött koronát. Ő a korona varázsa alól ki tudta vonni magát. Neki ekkor olyan tekintélye volt a Portán, ami-

lyen egyetlen erdélyi fejedelemnek sem, akár előtte, akár utána. Ennek a nagy tekintélynek fő oka abban a 60.000 szablyában és vitéz hordozóiban, forgatóiban volt, akik fölött Bocskai parancsolt.

Bocskai tehát 60000 szablya fölött rendelkezett, Rudolf pillanatnyilag alig számolhatott 20-25 000 zsoldoskatonánál többre. Azok nagyrésze is várakba beszorítva, a mozgó had jó része pedig demoralizálódott, elkedvetlenedett. Alsó-Magyarország katonai központja Érsekújvár is kaput nyitott magyarországi generálisának, Homonnai Drugeth Bálintnak.

Bocskai szabadságharcával az össznemzeti érdekeket szolgálta. Az alkotmányos szabadságot harcolta ki és ezt törvényben biztosította. Két év alatt visszaállította az eltiport hazát.

Hála Istennek, hogy Bocskai szabadságharca ma is keresztyén és nemzeti öntudatra ébreszt és nevel.

GELLÉRT GYULA
bihardiószegi lelkipásztor

Minden évben igazi ádáz küzdelem színterévé változik a Bihardiószeg melletti Nyúzóvölgy. A Bocskai-csata eseményeit elevenítik föl a harcjáték korhű jelmezekbe öltözött szereplői. Tavaly is több ezren voltak kíváncsiak a történésekre.

Gróf Apponyi Albert, a „nemzet ügyvédje”

Apponyi Albert gróf a kiegyezéstől több mint 65 éven át a magyar közélet meghatározó alakjaként szerepelt a politikai küzdőtéren. Átélt és átlátta az ország feltámadását, táplálta annak büszke reményeit, felemelkedését, majd átérezte annak mélybe zuhanását, amolyan háttérember volt. Nem neveztek el történelmi korszakot róla, az eseményeket az árnyékból irányította ellenzéki politikusként mintegy negyedszázadon át, hogy aztán vallás- és közoktatásügyi miniszterként oktatási törvényt kezdeményezzen és élete utolsó évtizedében hazáját képviselje a nemzetközi politikában. Vagyis meny nyet és poklot megjárt hosszú pályafutásán. Rajongott az 1867-es kiegyezésért, de elhatárolta magát az Andrássy Gyulát követő miniszterelnökök kormánypolitikájától, nem egyszer erős kritikával illette őket, majd kormánypolitikus lett és ismét ellenzékben találta magát, a parlamentben a háború mellett szónokolt, majd a háborús összeomlás láttán visszavonult családi birtokára, hogy aztán diplomáciai fronton hadakozzék az országért.

Az eszmepalettáján ő maga is a konzervativizmus rendszerébe sorolta nézeteit. „Én konzervatív voltam személyes ragaszkodásból. Az lebegett előttem, hogy emberek, akiket tiszteltem és szerettem, igazukhoz jussanak; de ilyen rövid idő kellett hozzá, hogy a konzervatív hagyományoktól nagyon eltérő diszpozícióm napfényre jusson és magának a politikában új medret ásson” – foglalja össze 1926-ban kiadott Emlékirataiban politikai krédóját, majd máshol ugyanebben a műben elvárásait a következőképpen tömöríti: „Milyen más Magyarország lesz akkor, mikor a hivatalos hatalom kizárólag állami és nemzeti célokat fog előmozdítani, s a párturalmi célok lealázó szolgálatától föl lesz mentve; mikor a meggyőződések szabadságát mindenki tiszteletben fogja tartani és azok megtagadása jutalommal nem fog járni; mikor egyedül a jellem és tehetség, szorgalom és munka fog kvalifikálni; a szolgalelkűség pedig diszkvalifikálni. Annak a kormánynak, amely Magyarországot regenerálni akarja, elég lelki emelkedettséggel kell bírnia, hogy gyenge társadalmunkat maga tanítsa önérzetre és független gondolkodásra.”

Apponyi Albert gróf a múlt század húszas éveiben

Ám lássuk mi is a konzervativizmus? Dióhéjban mi az az eszmerendszer, amelybe Apponyi Albert beleszületett és a családi hajlékból magával hozott?

A konzervativizmus az az eszmerendszer, amely jelentheti a hagyomány-örzést, a meglévő szokások és intézmények tiszteletét, megtartását az újjal, a változóval és forradalmival szemben. Hangsúlyozza, hogy a népek által teremtetett hagyományok az előző nemzedékek bölcsességének és előrelátásának eredménye. Az átörökölt szokások és intézmények nem véletlenül formálódtak olyanná, amilyenek: mindenkori állapotukban nyilván a legmegfelelőbb alkalmasak a társadalom szervezésére, vezetésére. Bízva tehát az elődök bölcsességében, ez az eszmerendszer elutasítja a gyakran haszonelvűség szolgálatába állított forradalmi változásokat, s inkább a lassú, jól átgondolt és maradéktalanul véghez is vitt reformok híve. A konzervatívok ezen kívül vallják a szervesség elvét, mely szerint a társadalom bonyolult, összetett rendszer, s benne minden rész egymáshoz kapcsolódik. Kötelező erejű konzervatív elv az egyenlőtlenség elve is. Törvényszerű és meg nem kerülhető tényező ez a társadalmi csoportok között. Azok a kísérletek, amelyek ki akarják iktatni ezt a társadalmi gyakorlatból, szükségszerűen jutnak el az erőszakos egyenlősítés gondolatához, lerombolva ezzel a társadalmi sokszínű valóságát. Ennek az alapvetésnek az eredménye társadalmi rendfokozatok igénylése, az uralkodói elit szükségszerű uralmának igénye.

A konzervativizmus a francia forradalom ellenhatásaként vert gyökeret a 18. század végén és a 19. század elején, s az idők folyamán mondanivalójában alkalmazkodott a változó társadalmi, gazdasági és politikai igényekhez. Magyarországon szintén az említett korban szökött szárba. Az esetleges változásoktól való félelem mind az uralkodót, mind az állami bürokráciát, mind pedig az arisztokráciát a fennálló rend változtatás nélküli megtartására ösztönözte, s még a felvilágosult abszolutizmust is elvetette. „Kevés, de jó törvény, szigorú és igazságos végrehajtás – ez a jó alkotmány” – vallotta Bécsben I. Ferenc császár és kancellárja, Metternich a francia változásokkal szemben. Ám a 19. század harmincas éveinek végétől a császári udvar a reformmozgalom kiszélesedése következtében ebből kénytelen volt engedni. Az ellenzékkal, vagyis a liberálisokkal a küzdelmet a magukat immár újkonzervatívoknak, vagy fontolva haladóknak nevező nagybirtokos arisztokrácia tagjai vállalták, de ők sem fordíthatták vissza az idő kerekét. A polgári átalakulás menetének lassítása, késleltetése érdekében nem riadtak vissza bizonyos minimális reformok bevezetésétől sem. Így végül is a feudális rend felszámolását a konzervatívok nem tudták megakadályozni, azonban képviselőik a forradalom és szabadságharc leverése után a hatalom sáncain belül maradtak. Jelenlétüket, szerepüket a magyar politikai életben jól tükrözi az 1875-ben megalakult Szabadelvű Párt is, amely például a további jogki-terjesztés kérdésében szélsőséges konzervatív nézeteket vallott...

De ne ugorjunk előre ilyen nagy léptekkel. Ejtsünk néhány szót az 1846-ban született gróf Apponyi Albert családi viszonyairól és indulásáról is. Apja, Apponyi György gróf (1808-1899) az 1848 előtti konzervatívok egyik vezéregyénisége, ősi családi hagyományok folytatója. A jogi egyetem elvégzése után a bécsi magyar királyi kancellárián titkári kinevezést kapott, majd királyi kancellárként irányította a kormányzati munkát. E munkássága elismeréseként „valóságos belső titkos tanácsossá” léptették elő. Ennek megfelelően Apponyi György, az első magyar politikai párt, a Konzervatív Párt létrejöttében is kiemelkedő szerepet vállalt. Az 1840-es években már kirajzolódott a fontolva haladó konzervatív politikusnak az a vezéregyénisége, aki „nagy magyarként” még Széchenyi István grófot is megnyerte a kormányzat számára, hiszen Apponyi kérésére a „legnagyobb magyar” elvállalta a Helytartótanács közlekedési osztályának vezetését. De 1848 őt is elsodorta. Metternich menekülése után Apponyinak is távoznia kellett. A forradalom és önvédelmi háború eseményeitől távol maradt. Magatartását súlyos betegsége is indokolta, mégis 1849-ben újra Bécsbe érkezett, s az ellenforradalom oldalán szervezkedő magyar főurak csoportjának élére állt. A helyzet azonban végül nem terveik szerint alakult. A Ferenc József által bevezetett abszolutizmus még egy konzervatív magas főrendnek sem volt elfogadható, mert az a történelmi-közjogi fejlődést és a rendi alkotmányt is sutba dobta. Ezek után a bécsi kormányzatban tevékenyen részt vállaló Apponyi György hirtelen ellenzékben találta magát. Kénytelen volt ő is passzív ellenállásba vonulni. Majd amilyen mértékben az ifjú császár engedett az önkényuralmi szorításon, olyan mértékben enyhült Apponyi magatartása is. 1860-ban végül a császár feladta az önkényuralmat és helyreállította a magyar rendi intézményeket. A változásokat örömmel fogadó Apponyi Györgyöt pedig országbíróvá nevezte ki. Később közvetítő szerepet vállalt a kiegyezés előkészítésében, de az 1867 után újraéledő politikai életben már nem tudta megtalálni helyét. Az 1846-1848-as ókonzervatív politikai szerepe miatt meglehetősen népszerűtlenné vált, így végül hosszabb távon a főrendi ház örökös tagjaként folytatta politikai tevékenységét. 1899-ben 91 évesen halt meg családi birtokán, Pozsony közelében, Éberhárdon.

Visszatérve az ifjú Apponyi grófhhoz, megállapíthatjuk, hogy volt kitől tanulnia. Mindenekelőtt apjától. Ugyanis nézeteinek alakulásában apja játszotta a vezető szerepet. Mint évtizedek múlva Emlékirataiban leszögezte: „én a politikai téren nagyon sokáig kritika nélkül tettem magamévá atyám minden felfogását és az ő ítéletében láttam az igazság mértékét (...) Atyám, Anyám, valamint barátaik révén eleven kapcsolatba jutottam a negyvennyolcas idők előtti nagy generációval, s a nyilvános életbe vezető első lépéseimet még ennek a nemzedéknek életben maradt férfi tagjai irányították, vagy legalább is közvetlen leszármazottai. Még messzebb a múltba vezetnek emlékeim Nagymamámról és annak egyes kortársairól,

Az éberhárdi ősi Apponyi-kastély

ezekből a gyermekkori emlékekből kristályosodott ki bennem Mária Terézia idejébe visszanyúló korszak képe.”

Bár a családi hagyományban képviselt konzervatív politikai rendszer összeomlott, s az idősebb Apponyi kénytelen volt visszavonulni az aktív politikától, a szülői házban gyakran fordultak meg előkelő magyar közéleti személyiségekkel, a régi arisztokrácia neves főurai. Az ifjú Apponyi ennek köszönhetően ismerkedhetett meg többek között Jósika Sámuel báróval, az utolsó erdélyi kancellárral, Dessewffy Emil gróffal, Széchen Antal gróffal, és Sennyey Pál báróval, illetve a kiegyezés két kiemelkedő személyiségével, Andrássy Gyulával és Deák Ferencsel. Közben elvégezte a korabeli főúri ifjak szokásos tanintézteit, tanulmányait a kalksburgi híres intézetben folytatta, egyetemi éveit pedig Pesten és Bécsben töltötte a jogtudomány elsajátításával. Majd főúri kortársait követve, hosszabb nyugati utazást tett. Németországban és Franciaországban ismerkedett a társadalmi és politikai viszonyokkal, nyelveket tanult, melyeknek később nagy hasznát vette. Mint ahogy szónoki tehetségét is haszonnal gyümölcsöztette, hosszas politikai pályafutása során.

Gróf Apponyi Albert 1872-ben kapcsolódott be a közéletbe. Ekkor jelent meg a szentendrei választókerület képviselőjeként a törvényhozásban. A fiatal Deák-párti arisztokrata képviselőt azonban fényes egyéni képességei dacára sem fogadták kitörő rokonszenvvel, apjának népszerűtlenné váló politikai irányvonala miatt. Apja régi konzervatív felfogását az ifjú

politikusnak is a nyakába varrták. Pedig a fiatal gróf valójában fokozatosan távolodott apja politikai felfogásától, ám annak alapvető értékrendjével soha nem szakított. Abban, hogy Apponyit a magyar politikai életben végül is elfogadták, nagy szerepe volt Deák Ferencnek. A fiatal gróf neki köszönhette azt is, hogy a hazatérést fontolgató Liszt Ferenc vezetése alatt alapítandó Zeneakadémia ügyében elhangzott „szűzbeszédét” nem üres padoknak tartotta meg. Ez a képviselőházi felszólalása 1873. február 8-án hangzott el a Tisztelt Házban. A „haza bölcse” akkor már ritkábban látogatta a parlament üléseit, erre azonban eljött, s amikor az ifjú Apponyi szólásra emelkedett, abbahagyta a folyosói adomázást és társaival bevonult a terembe. Évtizedek múlva a következőket írta mondandója fogadtatásáról: „Mikor leültem, az öreg úr azzal tüntetett ki, hogy hozzám jött gratulálni és példáját sokan követték. A Ház füle és nagy részének rokonszenve biztosítva volt. Mert a Magyar Képviselőház alapjában jóindulatú testület volt mindig, míg a túlhajtott pártszenvédek és erőszakos összecsapások temperamentumát meg nem rontották. Pártkülönbség nélkül tudott örülni annak, ha körében feltűnt valaki, akitől jól várhatott.” Ez egyben véleményt állít ki a képviselőházról is. Apponyinak egyébként olyannyira sikerült a Ház bizalmába férkőznie, hogy a későbbi kormányfő, Bethlen István gróf szerint „nincs is 1867-től 1914-ig egyetlen politikus sem, aki Apponyinál mélyebb hatást gyakorolt volna arra, hogy a politikai küzdelem homlokterébe milyen kérdések kerüljenek. Bent a parlamentben szellemi és szónoki fölényével diktálta az ütemet.”

Apponyi Albert politikai pályafutása azonban nem olyan simán folytatódott, mint ahogyan a fenti deáki indíttatás után arra számítani lehetett. Az 1867-től 1918-ig tartó korszakot Magyarországon a kiegyezés korának szokás nevezni, hiszen 1867-ben a mohácsi vész óta mindegyre nyílt sebként vérző közjogi kérdés, Ferenc József, Deák és Andrássy szándéka szerint végleges rendezést nyert: a magyarság elismerte, hogy a Habsburg-monarchia másik, osztrák felével való együttélés következtében közös ügyek is vannak, melyeket hajlandó az osztrák féllel együttesen, közösen elintézni. Ennek fejében azonban minden egyéb más ügyben végleg megszabadult a bécsi befolyás alól; saját parlamentáris kormányral rendelkezik, az osztrák császártól és a bécsi udvartól függetlenül, egyedül a magyar alkotmányra esküt tett, koronás magyar király fennhatósága alatt igazgatja a szuverenitás teljes birtokába jutott országot. Szekfű Gyula történész ennek az 52 esztendőnek a mérlegét vonja meg, amikor megállapítja, hogy „Ferenc József 1867 utáni országlása Magyarország egyik legszerencsésebb korszaka volt. Ám a kiegyezés a jó mellett a rossz és a bajok csíráit is magába hordozta. Az együttélés az osztrák tartományokkal – bármennyire is reálpolitikai szükséglet volt –, ennek tudata nem homályosította el a magyarság emlékezetében 1848-at, a függetlenség kikiáltásának ünnepét.”

Ebből a 67-es kiegyezési alapon álló magyar kormánynak 48-as ellenzéke támadt, amely a nép hasonulását felhasználva, követelte a dinasztikus kapcsolatok megszüntetését, s e törekvéseiben az olasz emigrációban élő öreg Kossuth Lajos részéről harminc éven át hathatós támogatást nyert. Ilyen politikai közhangulatba kapcsolódott be a különben császárhű és kiegyezés mellett álló Apponyi Albert. Hosszú ideig, egészen 1899-ig vezette az úgynevezett kormánytámogató ellenzéket, mely függetlenségekkel ellentétben elfogadta 1867 törvényeit, azonban egyes területeken – a véderő, a gazdaság, a vámrendszer, az oktatás – mégis nagyobb önállóságot követelt. Tehát nemzeti jellegű követelésekkel egészítette ki konzervatív álláspontját. Gratz Gusztáv, a Horthy-korszak neves történésze ezt a rendszert elfogadó politikai kísérletet egyenesen a dualizmus kori kormányzati váltógazdaság megteremtésének lehetőségeként értékelte. Így nem csoda, ha a nagy tekintélynek örvendő és tehetséges politikusra Ferenc József is felfigyelt, aki miniszterelnöki bársonyszékkel „próbálta megvesztegetni” arra az esetre, ha hajlandó feladni nemzeti jellegű álláspontját. Apponyi azonban ellenállt. Végül ő is kénytelen volt belátni, hogy a dualizmus keretei között reménytelen az ellenzéki politizálás, s 1899-ben belépett a kormányzó Szabadelvű Pártba. Itt a számára kifejezetten testhez álló, a napi politikai harcokból kiemelkedő, tekintélyt parancsoló házelnöki tisztséggel ruházták fel. Ám a politikai összetűzésekkel terhes korszakban az obstruáló („agyonbeszélő”) ellenzékkel szemben ő sem tudott hatékonyan fellépni. Miután a Széll Kálmán vezette szabadelvű kormány lemondani kényszerült, az e párt vezetését kezébe vevő Tisza István gróf távozásra szólította fel a házelnököt is. Apponyi Albert ismét ellenzékbe vonult és megszervezte a konzervatív-ellenzéki Nemzeti Pártot. E párt élén 1904 novemberében csatlakozott az ellenzéki pártok szövetségéhez, egy hónap múlva pedig belépett a Kossuth Lajos fia, Ferenc vezette Függetlenségi Pártba. Így 1905-ben ő is részese lett az ellenzéki erők földindulásszerű győzelmének, melyet azonban mégsem fogadott el. Túlzottnak tartotta a negyvennyolcas ellenzék követeléseit. Többek között Apponyi tevékeny közreműködésével csak 1906-ra sikerült úgy-ahogy, összecsiszolni az uralkodó és az ellenzéki csoport álláspontját – jobban mondva felszámolni az ellenzék követeléseit. Az új koalíciós kormányban Apponyi a vallás- és közoktatásügyi tárcát kapta. Nevéhez fűződik az 1907-ben közzétett Lex Apponyi, amely a magyar nyelv hatékonyabb oktatását rendelte el a népiskolákban, s amely törvény a nemzetiségek erőteljes tiltakozását váltotta ki. Az akkori nemzetiségi politikusok és a szolgálatukba szegődött nemzetközi sajtó egyes kiadványai ezzel a törvénnyel igyekeztek bizonyítani „a magyar imperializmus csúcsteljesítményét”, „főlényes arroganciáját”, ám ma már ismerve az utódállamok nemzetiségi politikáját, tudjuk, hogy a törvény nem nevezhető durva magyarosításnak. De ettől függetlenül Magyarország nemzetközi

megítélését a körülötte felszított sajtóbotrány valóban rontotta, fegyvert és érvet adott a magyarok lejáratására törekvő hatalmak kezébe. Ugyanakkor a rendelet alkalmazása távolról sem hozott átütő eredményt. Más szempontból azonban mégis pozitív eredménnyel szolgált: mint például a tanítók bérének rendezése, (800-1200 korona), tanítói lakás biztosítása, a minőségi oktatást szolgáló egységesített tankönyvrendszer bevezetése.

1910-től ismét változik a politikai széljárás. A koalíciós kormány bukása attól kezdve várható volt, hogy feladták azt a függetlenségi programot, amellyel megválasztották tagjait. A korábbi szabadelvűeket újjászervező Tisza István és Nemzeti Munkapártja állhatott ismét a kormányrúd mögé, így Apponyi gróf ismét ellenzékbe került.

Érdekes, hogy az első világháború kitörésekor az egész parlamenti ellenzék szónokaként egyértelműen állást foglalt a háború mellett, kijelentette: „ennek a leszámolásnak a megkezdésére mi is csak egy szóval felelhetünk... Hát végre!” Természetesen a ház mindkét oldaláról élénk helyeslés volt a válasz. De hozzátartozik a kérdés megítéléséhez, hogy a lelkesedésben élő 1914. nyári napokban még a baloldali Népszava is a háborút élte. Tisza István volt az egyedüli magyar politikus, akit egy pillanatra sem öntött el a háborús lelkesedés, aki a háború négy éve alatt – ellenzékével ellentétben – pontosan tisztában volt a küzdelem magyar szempontból sorsdöntő jellegével. Miután 1917-ben Tisza megbukott, Apponyi Albert újra elvállalta a vallás- és közoktatásügyi tárcát, ám egy év alatt a végső háborús erőfeszítések közepette komoly eredményt már nem tudott felmutatni. Így a háborús összeomlás, majd a monarchia bukása és a Tanácsköztársaság kikiáltása számára tragédiát jelentettek. 1918 novemberében jobbnak látta visszavonulni Pozsony környéki családi birtokukra, ahol elkeseredetten töprengett az összeomlás okain. Itt érte Sir Georges Clerk brit diplomata hívása, aki az antant megbízásából igyekezett Budapesten létrehozni egy nemzetközileg elismert kormányt. Az antant politikus komolyan adott a nemzetközi hírű gróf véleményére, akinek neve ekkor, mint miniszterelnök, sőt mint kormányzó is felvetődött. Apponyi mindkét lehetőséget elhárította magától, de a Párizsba küldendő magyar békedelegáció elnöki tisztét elvállalta. Elvállalta, mert mindenekelőtt hazája érdekeit tartotta szem előtt, igazságos és időtálló békét akart. De tisztában volt a nehézségekkel is. A feladat súlyát érzékelve, valamint a nemzetközi körülményeket mérlegelve, a környező utódállamok „területi étvágát és falánkságát” ismerve, már elutazásakor sem kecsegtetett túl sok jóval, a pályaudvaron Huszár Károly miniszterelnök búcsúztató szavaira így válaszolt: „az igazságtalan intézkedések, melyeknek korántsem akarom bizonyos bekövetkezését előre jósolni, de amelyeknek gondolatával számolnunk kell, egytől nem foszthatnak meg minket: az ezer éven át kipróbált akarattól az élethez.”

Az Apponyi Albert vezette magyar béke delegáció 1920. január 6-án érkezett meg Párizsba. Ekkor már készen állt a békeszerződés tervezete, hiszen erről az ún. előzetes békekonferencia már 1919 januárjától tanácskozott, a leendő magyar határokat a konferencia területi albizottságai állapították meg ugyanaz év február-márciusában. Végül a tanácskozás legfelsőbb szervei – a kormányfőkből és államelnökökből álló Főtanács vagy Legfelsőbb Tanács, továbbá a külügyminisztereket is tömörítő Tizek Tanácsa – ezeket az előterjesztéseket 1919 május-júniusában kisebb viták után, de érdemi változtatások nélkül jóváhagyták. Az új határok a győztes nagyhatalmak méltányosabb elképzelései és a szövetséges, illetve szövetségesként elismert utódállamok – Csehszlovákia, Románia, Jugoszlávia – túlzó követelései közötti kompromisszumok eredményeként alakultak ki. Ebből adódott, hogy az alapelveként meghirdetett nemzeti önrendelkezési elvet számos esetben eleve alárendelték a győztes nagyhatalmak stratégiai, gazdasági és egyéb szempontjainak. A békeszerződés tervezetének átvételét, illetve az előzetes magyar jegyzékek átadását követően, 1920. január 16-án Apponyi Albert lehetőséget kapott arra, hogy az öt főhatalom – Franciaország, Nagy-Britannia, Olaszország, az Egyesült Államok és Japán – képviselői előtt szóban is kifejtthesse a magyar álláspontot, illetve véleményt nyilvánítson a békefeltételekről. Ezek bizony hideg zuhanyként érték a magyar küldöttséget, s Apponyinak is csupán 24 órája maradt beszéde előkészítésére. Szónoklata igen hatásosra sikerült, ám a nagyhatalmak siettek! Sürgős volt számukra a már hónapokkal előbb elkészített okmányok elfogadtatása. A magyar küldöttség vezetője franciául és angolul ismertette országa álláspontját, majd olaszul is összefoglalva azt. Mondanivalójának lényege ugyanaz volt, mint az előzetes jegyzékeké: a történelmi Magyarország egységének fenntartása. Ennek alátámasztására történelmi, gazdasági földrajzi, kulturális, nyelvi-etnikai érveket egyaránt felsorakoztatott. Beszéde végén a wilsoni népszuverenitásra hivatkozva, felvetette a vitás területeken való népszavazás gondolatát, melynek teljes elutasítása jelezte, hogy az Antant hangadói kezdettől fogva nem kívánták a tervezetet módosítani. Ezek után, bár a brit miniszterelnök és az olasz kormányfő aziránt érdeklődött, hogy a kijelölt határok életbe lépése esetén hány magyar él majd a szomszédos államokban, s a leszakadó magyar etnikum a határ mentén vagy hazájától távol nyelvszigeteket alkot-e, nem sikerült a békefeltételekben változtatást elérni. A következő hónapok tárgyalásai során sem, noha Lloyd George brit és Francesco Nitti olasz miniszterelnök ez alkalommal is a magyar észrevételeket alapos megfontolásra ajánlotta. De ez kemény francia ellenállásba ütközött, a többi nagyhatalom vezetői pedig már alig várták a tárgyalások lezárását. Végül hónapokkal később abban állapodtak meg, hogy az utólagos módosítás lehetőségét nem a békeszerződés szövegébe iktatják, hanem egy külön kísérőlevélben hozzák a magyarok tudomására.

A párizsi békekonferencia

Ez a dokumentum a közhiedellemmel ellentétben, bár a békekonferencia soros elnöke, Millerand új francia miniszterelnök írta alá, nem francia, hanem brit kezdeményezésre született.

Mindettől függetlenül Apponyi Albert valóban hatásosan felépített 1920. január 16-i szónoklata a korabeli nemzeti emlékezetben igazi védőbeszéd-ként vert gyökeret, s a következő két évtized nemzetpolitikájának egyik alapgondolata lett. A Habsburgokhoz hű, kereszténykonzervatív beállítottságú Apponyi Albert hazájáért hajlandó volt az időközben Szegeden megszerveződött és a Dunántúl déli részén berendezkedett Horthy Miklós vezette nemzeti hadsereg és az általa támogatott kormányt támogatni, így vállalta el a párizsi békedelegáció vezetését. Ez is hozzájárult a grófot övező kultusz kialakulásához, melynek keretében ő vált „a nemzet ügyvédjévé”. Miután azonban a magyar delegáció tudomására hozták, hogy az antantfőhatalmak nem hajlandóak a békefeltételeken változtatni, és június 4-én alá kell írni a már előkészített változatlan okmányokat, Apponyi számára két lehetőség maradt: az aláírás elvállalása vagy a lemondás. A gróf végül az utóbbi lehetőséget választotta, hogy ezzel is érzékeltesse: a magyar fél nem önszántából, hanem más lehetőség híján fogadja el a rákényszerített békefeltételeket. Ezek után a miniszterelnöknek kellett hatalmi szóval kineveznie a trianoni békediktátum magyar aláíróit.

Apponyi Albert gróf a továbbiakban is tevékeny tagja maradt a magyar politikai életnek. Az ún. kormánytámogató legitimista királyságpártiak vezér-

alakjaként a Bethlen István neve által fémjelzett időszakban folyamatosan országgyűlési képviselő volt. Elviekben elutasította a trónfosztást, s a legitim (törvényes) királyságot, vagyis Habsburg Ottó trónigényét támogatta, de a fennálló nehéz helyzetet nem kívánta a közjogi kérdés bolygatásával nehezíteni. Emellett Magyarország Népszövetségbe történt felvétele után hazáját Genfben képviselte, fődelegátusként, s nem egy esetben komoly visszhangot kiváltó diplomáciai erőfeszítéseket tett. Az óriási közmegebecsülésnek örvendő politikus 1933-ban, 89 éves korában hunyt el Genfben. Az Apponyiak ősi birtokán, az éberhárdi családi kriptába helyezték örök nyugalomra a legmagasabb állami tiszteletadással.

Európa közepén, Európa részeként, európai módon politizálni a közjára – ezt üzeni a mának, a méltatlanul elfeledett nagy európeér, Apponyi Albert gróf.

MIHÁLKA ZOLTÁN
történész

Apponyi Albert trianoni védőbeszédéből

„Láttuk már, hogy a szigor, amellyel Magyarországot sújtják, nem eredhet az ítélkezés tényéből. Láttuk, hogy a nemzetiségi elv sem nyerne ezáltal semmit. Talán akkor oly szándékkal állunk szemben, amely a népek szabadságának eszméjét követi? (...)

Még egy szempontból vehetjük tekintetbe a népek önrendelkezési jogát. Megkockáztatható volna az az állítás, hogy talán a nemzeti kisebbségek jogai hatásosabban lennének biztosítva az új államok területén, mint ahogyan Magyarországon voltak. Ez alkalommal nem akarok védőbeszédet tartani azon eljárás fölött, amelyet Magyarországon a nem magyar fajok állítólagos elnyomása tekintetében követtek. Csak annak állítására szorítkozom, hogy nagyon örülnénk, ha a tőlünk elszakított területeken magyar testvéreink ugyanazon jogoknak és előnyökben birtokában lennének, amellyel Magyarország nem magyar ajkú polgárai bírtak. Erre a kérdésre lesz alkalmunk még visszatérni. Ebben a pillanatban nem vagyok hivatva erről beszélni, már csak azért sem, mivel nem állanak rendelkezésemre a nélkülözhetetlen okmányok. De kész vagyok bármikor és bárkivel szemben e kérdést behatóan megvitatni. Állíthatom azonban, hogy ha az egykori Magyarország nemzetiségi politikája még annál is rosszabb lett volna, mint azt elkeseredettebb ellenségeink állították, még akkor is jobb annál a helyzetenél, amelyet szomszédaink és csapataik a megszállt területen teremtettek.”

FÁY FERENC

Pásztor-ének

*Bokánkig ér a hó,
térdünk fölé a nyomorúság.
Hogy induljunk el hozzád,
Betlehembe?
Bárányainkat farkasok,
lányainkat az ordas-ősz hurcolta el.
A források befagytak.
S asszonyaink tömlő-emplőjéből,
esténként, izzó levegőt iszunk.*

*Hamvad a föld.
Mi csiholtuk a szikrát,
hogy égő testek melegéhez ülve,
olvassuk fel megdermedt álmaink.
Istenek füstjét fújja a halál
s ujjaink nyársán – korpás napjaink
moslékján hízott – csillagok forognak.
Virág lobog és csecsemők szeme
pattog a tűzben... bölcsők fája lángol.
És gondjaink fekete kenyerére
méz-ikrás zsírtját csurgatja az éj.*

*Megzabáltuk a Holdat
s még éhesek vagyunk!
Gyengék vagyunk és rongyosak
vagyunk...
de nem félünk Heródes bosszújától.*

*Mi már elástuk fiainkat,
elrejtettük őket az őszbe
– október oszló árnyai közé –.
Elzártuk őket a feledés barlangjába
és a közöny kardbiztos sziklatömbjét
görgette rájuk szorgalmas kezünk.*

Nincsenek fiaink!

*Csak fordulj vissza nyugodtan,
Heródes;
nem kell itt már a kard.
Ez a Pill és az abortusz kora,
a humanista gyilkosok kora,
hol véres jelek milliója szárad
az ember bezárt homloka felett.*

*Véresek vagyunk és éhesek vagyunk!
Talpunk alól elrágtuk már a földet.
Bokánkig ér az ég,
és csizmánk szárán becsurog az Isten.*

*A zsoltárokat fújjuk még, Uram,
de nincs már időnk Betlehembe menni.*

IRODALMI KINCSESTÁR

A magyar műköltészet előfutára, báró Balassi Bálint

Gyarmati és kékkői Balassi Bálint az első magyar nyelven író klasszikus költő, a magyar líra megteremtője. 1554. október 3-án született Zólyom várában, abban a korszakban, amikor a reformáció harcos lendülete megtorpant, a főurak sem képviselték egységesen a haza érdekeit, a török pedig az országban volt, s hol az egyik, hol a másik végvár elfoglalására indított ostromot.

A költő élete magán viseli ennek az ellentmondásos korszaknak a

bélyegét. Apja hatalmaskodó főúr, de egyben híres törökverő és művelt, világot járt ember. Gyermeküket gondos neveltetésben részesítette, Bornemisza Péterre, a neves prédikátorra bízta őket. Az ő útmutatásai nyomán ismerkedett meg a költő-tehetséggel megáldott Bálint a humanista műveltség és költészet szabályaival. Bornemisza Pétertől tanult meg latinul, németül, az ő biztatására kezdett el versírással és fordítással foglalkozni. Legnagyobb érdeme a személyes líra megteremtése. Akár istenes verseit, akár vitézi énekeit, akár szerelmi líráját vizsgáljuk, egyöntetűen a személyes élmény, az egyéni érzések megverselése jellemzi költészetét.

Szerelmi költészete úttörő szerepet játszik a magyar irodalomban: a műköltészetben addig tilos szerelmi érzést szólaltatja meg. A humanista műveltség, a humanista szerelmi költészet ösztönző hatása alatt születnek meg első szerelmi versei. Ezek kezdetben a szokásnak megfelelően „udvarló” versek, melyeknek megvoltak a szabályai, a reneszánsz életeszmenyének kifejezői. Derűt, vidámságot, életszeretetet sugároznak: az embernek a földi boldogsághoz való jogát, a természet szépségét, a földi élet gyönyörűségeit hirdetik. A Losonczy Annához írt költemények már nem csupán udvarló versek, hanem a hölgy iránti szerelme személyes, átélt, egész életét betöltő élménnyé vált, a boldog vagy panaszos érzelmek őszinte kifejezése. Ezeken érezhető a magyar népi virágénekek költői kifejezéseinek hatása, a gyönyörű hasonlatok és metaforák, amelyek gazdagon díszítik a népi alkotásokat is:

*„Ó én két szememnek szerelmes világa!
Keserves fejemnek te valál gyámola:
Mire hát bánatra,
Hagyd el engemet ilyen árvaságra!*

*Csak te valál nékem minden ékességem,
Szerelemre te gyújtád szívemet nékem
Mire hadsz el engem,
Ha nálad nélkül is elfogy én életem?
Igazán tertint ez is méltán én rajtam,
Mert ok nekül, magam búcsút adtam,
Szegényt háborgattam,
Hozzám nagy szerelmét semminek tartottam.*

*Az ki most ezeket ösveszedegette,
Szeretője után kesereg szívébe:
Kit más szűz kezére
– Mint tudatlan ember – ok nekül ereszte!”*

(Losonczy Anna nevére)

Szerelmi költészetének legszebb darabjai a Júlia-dalok. Ezeket a költeményeket Losonczy Anna iránti szerelme újra fellobbanása idején írta. A Júlia-dalok a reménytelen epedés kifejezői. Élete boldogságát, nyugtalanító kérdéseinek megoldását az Annával való házasságtól várta. A költő elszalasztotta az első korszak adódó lehetőségét, Anna ekkor már nem vette komolyan, elérhetetlen távolságra jutott a rendezetlen életű bujdoso költőtől.

A darvaknak szól című kesergő dal az idegen országban bujdoso költő kedvese iránti vágyódásának művészi érzékeltetése. A költő a daruval, a magyar nép kedvelt madarával üzen hazájába szerelmesének:

*„Bujdosom, mint árva, idegen országba, veszettül mint zarándok,
Ruhámban setét színt, szívemben szörnyű kínt viselek én, úgy gyászolok,
Szárnyam nincs mint néked, kin mehetnék véled ahhoz, akit óhajtok.*

*De ne siess kérlek, tőled hadd üzenjek néki rövid beszéddel,
Vagy ha az nem lehet, csak írjam nevedet mellyedre fel véremmel!
Kin megesmérhesse, hogy csak őérette tűnök mindent jó kedvvel.*

*Adjon a jó Isten néki egészséget, víg és hosszú életet,
Mint mezők virággal, tündököljék sok jókkal, áldja mindennel őtet!
Nyomán is tavasszal teremjen rózsaszál, s keserüljön engemet.”*

Az őszinte élményből fakadt szerelmi váagnak, a bujdosás keserű érzésének, a megbénított tettvágy vergődésének művészi összefonódása teszi megkapó szépségűvé ezt a költeményt.

A Júlia-dalok záróverse az Ó nagy kerek kék ég kezdetű költemény, szintén a bujdosás motívumára épül fel. A havasokon, esőben, hóban bujdoso költő szívét a szerelem forrásítja át, s nem tud Júlia emlékétől megszabadulni:

*„Mert valahol járok s valamit csinálók, elmémben mind ott forog
Júlia szép képe, gyönyörű beszéde, lelkem érte forr, buzog:
Valahová nézek, úgy tetszik szememnek, hogy mind előttem mozog.*

*Hatalmas szemei, haragos beszédi engem noha vesztenek,
De minden szépségnél, minden szerelemnél még is inkább tetszenek,
Rajta esik, hal, vész lelkem, s csak az nehéz, hogy tart számkivetettnek!”*

Balassi vallásos érzést kifejező istenes énekei főként életének megpróbáltatásokkal, csalódásokkal teli szakaszaihoz fűződnek. Istenes énekei eltérnek a 16. századbeli virágzó vallásos költészettől. Nemcsak általános vallásos érzéseket fejeznek ki, nem közösségi jellegűek, hanem erősen egyéni, személyes hangúak, hátterüket Balassi egyéni tragédiái képezik: a véget nem érő vagyoni családi pereskedések, sikertelen házassága, fiatalkori botlásai.

Az igazi vallásos líra témája a bűnbánat:

*„Bocsásd meg Úristen, ifjúságomnak vétékét,
Sok hitetlenségét, undok förtelmességét,
Töröld el rúttságát,
Minden álnokságát,
Könnyebbítsd lelkem terhét.”*

A bűnbánat, a mennyei béke síró vágya nem új hang a magyar irodalomban. Fél évszázad protestáns zsoltáréneklése, zsoltáros önvádja, üldöztetések közt Istenhez, az erős várhoz menekülése készíti elő Balassi bűnbánatát. De ezekben a régi versekben a gyülekezet szólal meg, Balassiban pedig a magányos lélek. Személyes sérelmeivel járul a kegyelmes Úristen elé. Személyes ellenségeire panaszkodik, és ellenük kér oltalmat:

Későbbi istenes énekeiben már elcsitul a kétségbeesetten segílyt kérő hang: az élete nagy válságain túljutott költő belenyugszik sorsába. Adj már csendességet című költeményében a lelki békességért imádkozik:

*„Nincs már hova lennem.
Kegyelmes Istenem!
Mert körülvett engem
Szörnyű veszedelem:
Segedelem
Légy mellettem,
Ne hagyj megcségyenednem!*

*Ne gyalázzon engem
Kevély ellenségem.
Te légy uram velem,
Jótevő istenem:
Nagy szégyenem
Ne viseljem
Tovább, s ne hagyj elesnem!*

*Áldj meg vitézséggel,
Az jó hírrel, névvel,
Hogy szép tisztességgel
Mindent végezzek el:
Öltöztess fel
Fegyvereddel,
Jó ésszel, bátor szívvel!*

*Kiért dicsirhessen
Lelkem mindenképen,
Hogy mindenek ellen
Megtartottál épen.
Áldott isten
Hála legyen
Néked örökké. Ámen”*

*„Adj már csendességet,
Lelki békességet,
Mennybéli úr!
Bujdosó elmémet,
Óvd bűtől szívemet,
Kit sok kín fúr.*

*Nyisd fel hát karodnak,
Szentséges markodnak,
Áldott zárját:
Add meg életemnek,
Nyomorult fejemnek
Letört szárnyát.*

*Nem kicsiny munkával,
Fiad halálával
Váltottál meg:
Kinek érdeméért
Most is szükségemet
Teljesítsd meg.*

*Repülven áldjalak,
Élvén imádjalak
Vétek nélkül,
Kit jól gyakorolván
Haljak meg, nyugodván
Bűnöm kívül.”*

Utolsó költői munkája is istenes énekeihez kapcsolódik. „Szép tisztességgel” teljes hősi halála előtt sebesülten, borzalmas kínoktól gyötörve is egy zsoltár fordításán dolgozott, amelyben megindító hangon könyörög Istenhez a bűnbocsánatért és az életért:

*„... Ím én már meghalok,
S nehéz, hogy nem látok
Szabadságodban módot:
Mert a kit vitézül
Anyá világra szül
Hogy igazgassa jódat,
Nem szólhat dolgozhoz,
S ha szól, haragot hoz,
Félben vész, a mit mondott.*

*Mit mondhatok? éltem,
Hol bátran, hol féltem,
Kedvvel, búval, panasszal:
Hol méltó vádlásban,
Több rágalmazásban,
Mert egész föld foly azzal:
Vétkemben rettegtem,
Jóban örvendeztem
S vigadtam az igazzal.*

*Az uristen áldjon
S veletek maradjon,
Szívetekben biztasson.
Jó hírt halálomban
Tőletek váltomban
Ti fületek hallhasson:
Értem rátok áldást,
Örömmagasztalást
Az istennek adhasson.*

*S mind e főbb éltemben,
Hogy itt is fektemben
Istent megkövethetném,
Minden utált gonoszt,
Ki istentől megfoszt,
Szívemből kivethettem.
Dávidnak könyvéből,
Merítvén szívemből
Ím ezt énekelhettem.”*

Balassi költészetének legeredetibb ágát vitézi énekei alkotják. A végvári vitézi élet mély nyomot hagyott költészetében, s fő ihlető forrásává vált. A végvári vitézek élete küzdelmes, veszedelmes élet volt. A 16. század második

fele a végvári harcok hősi kora. A határ menti várakban nem folyt tervszerű hadviselés: váratlan, gyors kirohanásokkal, rajtaütésekkel tartották távol a törököket. A végvári harcosok jobbagysorból vagy a hozzájuk hasonló sorsú kisnemesekből, vagy az elszegényedett főúri ifjak közül kerültek ki. Fegyverük, ellátásuk igen gyatra volt, mégis az ő nevükhöz fűződik a 16. század magyar hadtörténetének számos ragyogó hőstette. Harcaikhoz az önzetlen, hősies hazaszeretet adott erőt, tudták, hogy küzdelmük a haza sorsa nem fordul meg. A hazaszeretet őszinte, mély érzése, a végvári vitézek hivatásának felismerése, a vitézi élet szépségeinek felsorolása az alapmotívumai Balassi vitézi énekeinek is.

Korai vitézi énekei közül a Borivóknak való emelkedik ki. A versből az élet és a természet rajongó szeretete, a hivatásért élő-haló katona férfias vidámsága árad. A költő a tavasz érkezését, „áldott szép pünkösdek gyönyörű idejét” köszönti, s a végvári vitézek örömét fejezi ki, hogy a hosszú téli elzártság után végre kiszabadulhatnak a „zöld fűre”, a természetbe, a harci és kalandos zsákmánnyal járó vállalkozások színterére. Nemcsak a természet megújulását érzékelteti, hanem a természeti keretben a vitézek és lovaik új erőre ébredését is bemutatja. A humanista költészet természeti képeit Balassi személyes élményei töltik meg élettellel, s a végvári vitézek alakja kapcsolja össze a hazai valósággal.

A vitézi élet élménygazdagságát leginkább A végek dicsérete című versből ismerjük meg. Mindenre kiterjedő aprólékossággal számol be a végvári életről, ruházatról, fegyverekről, harci módszereiről. Hangsúlyozza a vitézi élet nagyszerűségét, a végváriak önfeláldozó hazaszeretetükkkel, vitézségükkel emberségről adnak példát. Ez a vers a magyar hazafias líra első nagy alkotása.

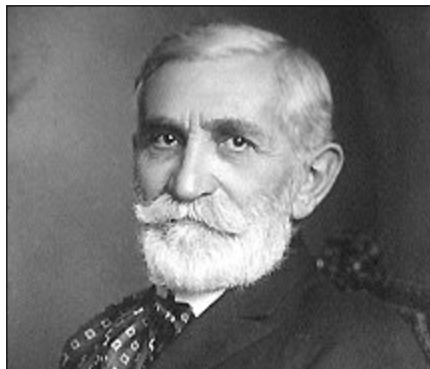
A költő maga is a haza védelmének szent ügyéért áldozta életét, 1594-ben Esztergom várának ostromlása idején mindkét lábán ágyúgolyó sebezte meg. Hősiesen tűrte a fájdalmas műtétet, tollba mondott egy levelet, amelyben az udvar pártfogását kérte nyolcéves fia számára, és ekkor fordította le a már ismerttetett zsoltárt. Két héttel megsebesülése után, 1594. május 19-én, közel negyven éves korában hősi halált halt. Halálos ágyánál barátja és költői tanítványa, Rimay János állt, talán az egyetlen ember, aki Balassi költői nagyságát és jelentőségét már a költő életében felismerte.

Benedek Elek

(1859 – 1929)

Szent Anna tava

Mint egy nagy tál fenekén a víz, pi-
hen Szent Anna tava égbenyúló hegyek
aljában. Köröskörül fenyvesek ko-
szorúzta hegyek. Járjatok be minden
földet, szebb képet ennél nem találtak.

Ugyan ki gondolná, hogy ennek a gyönyörűséges tónak a helyén egykor,
réges-régen, szörnyű magas hegy volt s hogy tetején büszke vár, amely
kevélyen nézett le a csíki meg a háromszéki falukra. De nem egymaga ke-
vélykedett e vár Csík és Háromszék felett, átellenben, egy órányira, a ként
lehelő, fojtós szagú Büdös barlang felett is vár állott. Jaj, de rég lehetett!
Nyoma sincs most e várnak. No de az emléke megmaradt mindkettőnek.

Két testvér lakott a két várban, mindkettő kevély, gőgös szertelen.
Szívükben nem lakozott szeretet senki iránt. A föld népét sanyargatták,
fosztogatták s egymást sem szerették. Mindig vetélkedtek, dicsekedtek:
kinek van többje. Mind a két vár pincéjében kádakban, élére verve állt a
tenger arany, ezüst.

Egyszer aztán, honnét, honnét nem, messze földről egy nagy úr jött
látogatóba a büdösi vár urához. Hatlovas hintón jött. No, ilyen hintót, ilyen
hat lovat még nem látott. Színarany volt annak a hintónak a kereke,
tengelye, rúdja; arannyal, ezüsttel, gyémánttal volt kiverve a lovak
szerszáma, s haj a lovak tüzesebbek voltak a sárkánynál. Hiszen nem is volt
többet nyugodalma a büdösi vár urának, amint meglátta ezt a hintót, ezt a
hat lovat. Mindjárt rászegődött a vendégre, nem hagyta békében: adja el
neki a hat lovat hintóstól, szerszámostól.

- Adok érette hat kád aranyat.
- Nem eladó – mondotta a vendég.
- Ráadásul a torjai uradalmat.
- Nem eladó!
- Megállj – gondolta magában –, azért mégis az enyém lesz!

Nagy vendégséget csapott, folyt a bor, akár az Olt vize s mikor a vendég
virágos kedvre derült, a büdösi vár ura elővette a kockajátékot. Arra
számított, hogy majd a kockán elnyeri a lovakat hintóstól, szerszámostól.
Hát jól számított, mert vele járt a szerencse. Elnyerte a vendégének mind a
pénzét s tetejébe a hat szép lovat mindenestől. Ahogy aztán elbúcsúzott a
vendég, első dolga volt, hogy meglátogassa testvérét. Csak úgy repesett a
szíve az örömtől, mikor előállott a hatlovas hintó. Hej, de megirigyli majd ezt

a testvére! Lehet aranya, ezüstje több mint ő neki, de ilyen hatlovas hintaja nincsen.

A testvére éppen ott ült a vár pitvarában, mikor bevágatott a hatlovas hintón. Szeme-szája elállt a csudálkozástól.

– No, öcsém, van-e ilyen hat lovad? – kiáltott diadalmasan.

– Ilyen nincs – mondta az öcs –, de lesz külön.

– De már azt szeretném látni!

– Hát még huszonnégy óra sem telik belé, meglátod!

– Ennél külön! Én meg azt mondom, legyen a tied a váram s minden uradalmam, ha ennél külön hat lóval jössz hozzám.

– Nem is hattal, tizenkettővel!

A bűdösi vár ura fel sem ment az öccséhez, csak meg akarta mutatni a lovait, hadd lepje el a sárga epe az öccsét – megfordult s hazavágatott, mint a sebes szél, még annál is sebesebben.

Egész nap tűnődött az öcs, hogy honnét szerezzen külön tizenkét lovat. Hiába tűnődött, hiába törte a fejét, nem tudta elgondolni, hogy hol találna nagyhirtelen olyan hat lovat, nem olyat, különbet s nem is hatot, tizenkettőt. Keservesen megbánta a hirtelenkedését. Hanem egyszerre csak mi jutott eszébe? Az jutott eszébe, hogy várába hozatja a vidék legszebb tizenkét leányát, azokat hintóba fogatja s úgy megy a bátyjához. Összeparancsolta a jobbagyait s küldte őket mindenfelé, ki hol a legszebb leányt tudja, hozza ide.

Egy fél nap sem telt belé, jöttek a jobbagyok s velük a leányok; voltak százan is, egyik szebb a másiknál, de a legszebb köztük egy Anna nevű volt. Ezt választotta először a vár ura. Aztán még tizenegyet melléje. S mikor ott állottak külön, szép sorjában, a szín alól előhúzatta aranyos hintáját s elébe fogatta a tizenkét leányt.

Szegény leányok! Reszketve állottak a hintó előtt. Szemükből szakadt a könny mint a záporosó, feltekintettek az égre, onnét sóhajtottak segedelmet. Aztán az úr felugrott a bakra, kieresztette bakos ostorát, nagyot rittyentett, csak úgy zengett-zúgott belé az erdő.

– Gyi előre, gyi!

A leányok támolyogva léptek előre, de meg sem tudták mozdítani a nehéz hintót. Hej, szörnyű haragra gerjedt a hatalmas úr! Elővágott a rézcsapós ostorral, éppen Annára, aki legelől állott. Patyolat fehér húsából kiserkedt a vér, s jajszava felhatott a magas egekig.

– Gyi, Anna gyi! – ordított az úr s másodszor is rávágott.

– Verjen meg az egek Ura! – jajdult fel Anna. Süllyedj a föld alá, ártatlanok megölő gyilkosa!

S ím, abban a pillanatban elfeketedett az ég, villámlott, dörgött, ég, föld megindult, recsegték-ropogtak a fák, a vár tornya ingadozni-hajladozni kezdett, aztán hirtelen összeomlott, utána az egész vár s a föld süllyedt mind alább, alább, mígnem egyszerre víz alá borult. És halljatok csudát, mikor lecsende-

sült az ég haragja, a vár helyén egy gyönyörűséges tó pihent s a tóban tizenkét hattyú úszkált. Távol tőlük egy sárkány vergődött a tó forgatagában, erőlködött, hogy megfogja a tizenkét hattyút, de nem tudott kikerülni a forgatagból.

A tizenkét hattyú meg csak úszott, úszott szép csendesen, kiszállottak a tó partjára, ottan megrázkódtak s leánnyá változtak ismét. Siettek haza mind a falujukba, csak Anna maradt ott. Kápolnát építtetett a tó partjára s ebben a kápolnában töltötte az életét csendes imádkozással. És jöttek, zarándokoltak a népek mindenfelől a kis kápolnához, együtt imádkoztak a szentéletű leánnyal, kit még életében szentnek nevezének, halála után pedig róla nevezték el a tavat Szent Anna tavának.

Báro Kemény Zsigmond, a lélekboncoló regényíró

A 19. században minden elbeszélő műfaj közül a prózában írt regény műfajában hozták létre a legtöbb nagy művészi alkotást. A magyar irodalomban báro Kemény Zsigmond teremtette meg a magas művészi szintű regényírást. A regényíró és értekező Keményt már családi háttere is arra indította, hogy a történelem legyen a központi élmény. A tatárjárásig felvezethető családjából ketten is a török nagyhatalom elleni harcban estek el.

Erdélyben, az Alsó-Fehér megyei Alvincen született 1814. június 12-én, az arisztokrata báro Kemény Sámuelnek egy köznemesi lánnyal, Tsóka Rozáliával kötött második házasságából. Apjának korai halála után féltestvérei – a nagy befolyású Kemény-rokonság segédletével – perekkel és hatósági erőszakkal egybekötött üldöző hadjáratot indítottak a magára maradt özvegy és gyermekei ellen. Kemény Zsigmond tehát ifjúként találkozott az emberi gonoszság, erőszak és fondorlat különböző formáival. A hosszú pereskedés eredménye az lett, hogy a jelentős vagyonból édesanyjának igen keveset sikerült megmentenie. Az ifjú Kemény Zsigmondot Erdély-szerzte a „szegény báróként” emlegetik, de műveltségét mindenki elismeri. Nagyenyeden gazdagítja alaptudását, két kiváló tanára, a kantianus Köteles Sámuel és az enciklopédikus műveltségű Szász Károly irányítja szellemi fejlődését. Az ifjú Erdély múltját tanulmányozza, s bekapcsolódik az erdélyi reformküzdelmekbe is. 1847 elején azzal a szándékkal költözik fel Pestre,

hogy csak szépirodalmi tevékenységgel fog foglalkozni, de magával ragadja a politikai harcok izgalma. A békés továbbfejlődés reményében üdvözlí az 1848-as tavaszi változásokat, sőt miniszteri tanácsosi hivatalt vállal. Igaz, kezdettől fogva tele van aggodalommal, s az őszi veszített csaták után, fenn-tartásainak erősödtével, egyik vezetője lesz a békepárti csoportosulásnak. Világos után Kemény elsőként méri fel a reformkor és 1848-49 tanulságait. Határozott meggyőződése, hogy az események őt igazolták. A forradalom és szabadságharc vezetőit, elsősorban Kossuthot az önismeret hiányával, a lehetőségek számba nem vételével, könnyelmű ábrándozással és nagyzolás-sal vádolja. Velük szemben azt a Széchenyit emeli követendő példává, aki a negyvenes években mérsékelni próbálta Kossuthot, s most lelkesülttön ön-magát, mint a reformmozgalom kezdeményezőjét vádolja a szenvedélyek felébresztése miatt. Kemény tehát szigorú önismeretet sürget, s ennek alap-ján azt a józan politikai cselekvést tartja célravezetőnek, amely számol a kül- és belpolitikai erőviszonyokkal. A tennivalót így fogalmazza meg Még egy szó a forradalom után című esszéjében: „Alig van az irodalom új lendü-letére alkalmasabb pillanat, mint a viharok után bekövetkezett csendé, melyben a nemzetet csüggedés és apátia helyett a rekollektió, a magába szállás érzése lepi meg, azon emelkedett és mély hangulat, mely a szem-lélődés higgadtságával, a fogékonyság melegével, a tetterő mérsékelttségével s a szellem egész éberségével rendezi az élmények és szenvedések által gyűj-tött tapasztalásokat, s a sors csapásaitól kezdve saját tévedéséig, sőt bűnéig is mindenből tanulságot merít óvatosságra, kitartásra vagy javulásra.”

Az ötvenes évek elején Kemény számos cikksorozatban vizsgálja a tudo-mány és a művészetek szerepét a társadalom polgári átnevelésében. Haté-kony tudománynépszerűsítést sürget, első lépésnek az olvasótábor megnye-rését és minél szélesebb kiterjesztését tekinti. Döntő szerepet szán a regény-nek, mint a korszak vezető műfajának. Kemény Zsigmond a realista regény-írás híve, annak útjait igyekszik egyengetni, szemben a fantáziának, illúzió-nak és a realitástól messzire vivő ábrándoknak utat nyitó romantikával. Ez nem azt jelenti, hogy az írói gyakorlatban maga is végleg le tudott volna számolni a romantikával. „Ha éles elmével tanulmányozzuk történetünket – írja egyik cikkében –, ha társadalmi viszonyainknak jellemző vonásait jól felfogjuk, s ha a fantázia ábrándképei helyett az életet adjuk plasztikai kéz-zel vissza: akkor nekünk gazdag és önálló regényirodalmunk lehet.”

Mint szépiró, a negyvenes években történelmi regénnyel kezdi pályáját, majd az ötvenes évek elején egyszerre a társadalmi regény és a novella mű-velésére tér át. S teszi ezt abból a felismerésből kiindulva, hogy a közönséget azonnal olvasmányokkal kell ellátni, s ezt az igényt most a gyorsabb ütem-ben elkészíthető társadalmi – lélektani jellegű művekkel tudja kielégíteni. Ilyenszerű írásai közül két regénye érdemel említést: Férj és nő és Ködképek a kedély láthatárán.

E rövid kitérő után az ötvenes évek derekán újra visszafordul történelmi témáihoz, bár ezek megírása hosszabb tanulmányokat igényelnek, a realista történelmi regényben ugyanis fontos a korhűség. Majdnem egy egész évtizeden át dolgozik három nagy történelmi regényén: *Özveggy és leánya* (1854-57), *A rajongók* (1857-59) és *a Zord idők* (1861-62).

Történelmi regényeiben Kemény a múltnak azokat a válságos korszakait keresi fel, melyekben a megrendült biztonságérzet nehezen találja meg a biztonságos cselekvés útját. Szerinte az efféle válságos időkben súlyos katasztrófák fenyegetik az egyént és a közösséget. Különösen veszélyesnek bizonyulnak az olyan cselekedetek, amelyeknek alapja az ábrándozás és rajongás, a könnyelműség és a fanatizmus, illetve a realitástól való elszakadás. Kemény mindig annak a magatartásnak és cselekvésnek a titkait kutatja, amellyel az ember elkerülheti, pontosabban: hatalmába foghatja a végzetet. Ez pedig nem egyéb, mint a józan önmérséklettel párosult bölcsesség, szigorú önismereten alapuló, az adottsággal számoló megfontoltság. Kemény Zsigmond regényeinek főhősei nem pozitív magatartásúak. A műveiben megelevenített események és emberi sorsok többnyire tragikus jellegűek, már kezdettől fogva magukon hordozzák a tragikum lehetőségét. Jól példázza ezt érett korszakának első remeke, az *Özveggy és leánya*, mely I. Rákóczi György korába vezeti az olvasót. Az író már a regény bevezetőjében olyan bizonytalan, válságos helyzetet teremt, amelyben jelen van a tragikum lehetősége. A szentléleki vár úrnője, özveggy Tarnóczyné féktelen gyűlöletet táplál a katolikus vallású szomszédos Mikes család ellen, s minden igyekezete arra irányul, hogy leányát, a jókedélyű Sárát egy rideg, önző és élettagadó felfogás s a Mikesek elleni gyűlölet szellemében nevelje. A lányt Tarnóczy Sebestyén, az apa, aki szívesen időzött a Mikesek életvidám és felszabadultabb légkörű családi környezetben, halála előtt a kisebb Mikes fiúnak, Kelemennek ígérte. Tarnóczyné azonban minden eszközzel megakadályozza a fiatalok találkozását. Sára azonban a másik fiút, Jánost kedveli, de a szemérmesség, a korabeli nevelés, az anyai önzés gátat vet a fiatalok érzelmei tisztázásának. Pedig az események alakulása alkalmat teremt a vallomásra, de érzelmeiket magukba fojtják. Így csak Tarnóczyné bosszúja folyamatának lehetünk tanúi, amelyet a gyűlölet, a saját lánya boldogságának megakadályozása hajt.

Sárát hozzákényszeríti a beteges és idős szebeni Haller Péterhez, ő maga pedig a Mikesek elleni hajsza izgalmaiba veti magát. Ez a fanatikus ellenségeskedés csak tragédiával végződhet, leánya öngyilkos lesz, s valamivel később ezt az utat választja János is. De az „árva özveggy” sem kerülheti el a kihívott végzetet. I. Rákóczi György józan mérséklettel igyekszik útját állni a fanatizmusnak, a vallási ellentétek további éleződésének, s e bölcs megfontolásból kegyelemben részesíti a Mikeseket. Ezt a kudarcot a győzelem-szomjas asszony nem tudja elviselni, holtan esik össze.

A Rajongók is a 17. századi Erdélybe, I. Rákóczi György korába vezeti az olvasót. Itt azonban a történelmi erők, a hatalmi és vallási harcok sokkal nagyobb mértékben, közvetlenebbül hatnak ki az egyén sorsára. A korabeli Erdély csaknem valamennyi társadalmi rétege megjelenik a regényben. Pécsi Simon – Bethlen egykori kancellárja a regényben nem saját szombatos társaival, hanem az új fejedelem, I. Rákóczi György mindenható korlátnokával, Kassai Istvánnal állt szemben. Mindketten szerény polgári sorból emelkedtek fel a fejedelmek mellé. Kassai, miután sikertelenül próbálta meg felhasználni a két család fiatal tagjait vagyonának gyarapítására és arisztokrata kapcsolatainak elmélyítésére, most Pécsi megsemmisítését tűzi ki célul. Tulajdonképpen a regényben az egész szombatosüldözést csak azért kezdeményezi – kihasználva a valós feszültté vált hangulatot –, hogy a fejedelmi parancs leple alatt Pécsire is lesújthasson. A regény fő konfliktusa kettőjük ellentétének vonalán bontakozik ki, s ennek az ellentétnek csak a mellékágain kerül időnként felszínre a Pécsi-féle „csendes szombatosság” és a türelmetlenül hitbuzgók, „a rajongók” ellentéte.

Utolsó nagy regényében, a mohácsi vész után játszódó Zord idő-ben is józan, indulatoktól mentes önismeretet hirdet Kemény Zsigmond. A történelmi események most sem mellékcselékmenyként épülnek be a műbe, a történelmi személyiségek egész sora jelenik meg az olvasó előtt. Ábrándokat foszlató, lehetőségekre építő történelemszemlélet jut kifejezésre ebben a műben. „Uram! szabadíts meg a kételkedéstől, mely az eretnokség kezdete! Ne hagyj sötétebb ösvényre tévedni, mint ahol a szemem a köd és homály mellett is észreveheti a ballépésekre tátongó mélységeket, melyeknél halál és kárhozat vár ránk” – mondatja az író Izabella királynővel. A nemzeti önállóság, a függetlenség alapja a bizonyosság, az adott körülmények ismerete – tanítja Kemény. Ezért tartja veszélyesnek az idegen hatalmakba kapaszkodó ábrándos játékot, a hiszékenységet éppúgy, mint az ábrándokon alapuló számítást, Werbőczy török-barátságát éppúgy, mint a Habsburgoktól segítséget váró Fráter György elképzeléseit. A történelmi erők, viszonyok illúziómentes felismerésének szükségét Kemény nagymértékben az önkényuralom éveinek tapasztalataiból és tanulságaiból szűrte le. A közélet tévútja és az egyéni tragédiák egyik legkomorabb regényévé teszik Kemény Zsigmondnak ezt a művét. Lélektani hitelességű emberlátásával új utat tört a magyar prózában, a realizmusnak egy változatát valósította meg.

Kemény Zsigmond az elsők között pendíti meg a kiegyezés gondolatát. Magát a kiegyezést kényszerűségnek és nem eszményi megoldásnak tartja, részt vesz annak előkészítésében, de aggodalmait nem tudja teljesen elnyomni. A kiegyezést már betegen éri meg. Nem is részesült a bőkezűen osztogatott kitüntetésekben és vezetői állásokból. Egyénisége széthúzó erői, szertelen életvitelének következményei testi és lelki erejének felőrlődéséhez vezettek. A hetvenes évek elejétől már munkaképtelen. Utolsó éveit elborult

elmével, élőhalottként tölti budai házában, ahonnan öccse Pusztakamarásra költözteti. Itt hal meg 1875. december 22-én.

Ha már leírtam a Pusztakamarás szót, nem tudom megállni, hogy Sütő András nevét ne társítsam hozzá, aki nagy tisztelője volt a báró Kemény családnak. 1980-ban jelent meg *Évek – hazajáró lelkek* című cikkgyűjteménye, naplójegyzete. Bejegyzésül ebből a könyvből kölcsönzöm ismertetőm záró részét, amelynek szövegét 1975-ben írta az író: „...Jó ideig csak pusztakamarási sírja volt zárandokhely. A véle való igazabb találkozás: a műveinek elolvasása. Pusztakamarási zárandokhelyet említettünk. De nem olyan az, mint az utókor kegyeiben pihenőké, a múzeummal, emléktáblával, szoborral megtisztelték. Kemény Zsigmond sírjához nem vezet márványlépcső. De még mezei út sem, kitaposott ösvény sem. Látogatói a pusztakamarási kopár hegyoldalon úgy szokták őt megközelíteni toronyiránt, pontosabban – bokoriránt, kukoricáson, répaföldön átal, a négy égtáj felől, némelykor – nyáron kiváltképpen, mikor az ember eltéved a kukorica-rengetegben – éppenséggel kalandos körülmények között. A faluvégi útbaigazítás: menjen az úr előre, majd balra és azután nyugatnak, de enyhén északkeletnek is, a helyszínen rendszerint több zavart okoz, mint eligazítást, viszont annál örömtelibb a mindenkori boldog rikkantás, hogy: „Megvan!” Igen, a kökénybokrok között is silabizálható még a tényállás, miszerint: Itt nyugszik Kemény Zsigmond, született 1814-ben, meghalt 1875 decemberében. A fáklya másnak világít, önmagát emészti el. Hogy mifajta világlás volt ez: rendre tanulatják az utónemzedékek. Az a negyven maroskeresztúri iskolás gyermek is, kit épp a minapában számolt össze egy öreg román csósz, azt kérdezvén apámtól: „Ki lehetett az az ember, hogy annyi a látogatója?” Író volt, nagy író! – mondotta apám, amitől a mezei csósznak valósággal kultúrbizottsági elgondolása támadt, ugyanis azt mondta: „Ha így áll a dolog, fogjunk össze és állítsunk neki valami emléket.” S mivel a piramisok is apró munkával kezdődhetnek, apám a sírhantot megkapálta és elegyengette, és jókor tette, a maroskeresztúri gyermekek ugyanis gyönyörű vázát, benne virágot hoztak a százéves halottnak. Jómagam eléggé bánom, hogy nem lehettem jelen, amidőn e kegyeleti ünnepség alkalmával tanárok és iskolások gyűrűjében ásóval-kapával – vagyis a virágváza földbe-süllyesztésével – apám a maga emlékbeszédét megtartotta. Legalább ő, ha már az akadémiát a dolog nem érdekelte.

Igazi vázaültető nap volt – mondta azután apám, hozzátéve, hogy ettől talán az irodalmárok is kedvet kapnak az ünnepi megemlékezéshez.”

Az Irodalmi kincsestár

JÁROSI ÉVA

ny. magyartanár

összeállítása

A magyar színjátszás hőskora

A magyar színjátszás és drámaírás gyökereit a 16. század második felében magyarrá váló iskolai színjátszásban, illetőleg iskoladrámában találjuk meg. Az iskolai színjátszás eredeti rendeltetése az volt, hogy vallásos jellegű darabok betanításával a növendékeket a latin nyelvben gyakoroltassa, és erkölcsi tanításokra oktassa. A reformációval meginduló anyanyelvűség az iskolai színjátszás területén is változást eredményez. A latin nyelvű előadásokat magyar nyelvűekkel cserélték fel. Az iskolák színjátszói hitvitákat jelenítettek meg, vagy valamilyen erkölcsi tanulságot tartalmazó jelenetet mutattak be. Így keletkeztek Sztárai Mihály darabjai, a Debreceni Disputa, Heltai Gáspár dialógusa: A részegségnek és tobzódásnak veszedelmes voltáról, Balassi Menyhárt árultatása. Ezek az előadások igen szűk körre korlátozódtak, így az érdeklődés felkeltése nyomán szükségessé vált a bővítés, sőt a témaválasztás terén is felmerült a változtatás igénye.

A hivatásos magyar színjátszás Erdélyben, Kolozsváron született meg 1696-ban. Akkor kapott Felvinczy György uram engedélyt, hogy mindkét országban, de különösképpen Erdélyben színjátékokat rendezhessen latin és magyar nyelven. A hagyomány szerint Felvinczy uram Kolozsváron nyomban meg is kezdte működését, s a város polgárházainak kiugró ereszei alatti széles, nyitott padlásnyílásokban szavaltak a színészek és színésznők az utcai hallgatóságnak. Ezek az ereszalatti padlások tehát a hivatásos magyar színjátszás első hajlékai voltak ugyan, de színháznak mégsem nevezhetjük őket. Felvinczy kísérlete azonban rövidesen kudarcot vallott, ugyanis ő az udvari színjátszást szerette volna meghonosítani. Úgy képzelte, hogy nálunk is a nemzeti fejedelmi udvar ad majd lendületet a színjátszás fejlődésének, mint Franciaországban vagy Bécsben, ahol évekig élt. Nálunk azonban abban az időben – Rákóczi fejedelemségének rövid korszakát nem számítva – az udvar idegen volt, s a hazafiatlan főnemesség a meginduló német színészetet pártfogolta. Így továbbra is csak az iskolák falain belül tartottak egyre gyakrabban magyar előadásokat. A csíksomlyói és nagyenyedi iskola növendékei olykor útra keltek, hogy bemutassák tudásukat más városokban is vagy a környező községekben. Az előadott darabok természetesen szinte kivétel nélkül vallásos tárgyúak, hiszen a színre kerülő darabokat az egyházi iskolák tanárai írták vagy fordították. A felvilágosodás hatására az iskolákban világi tárgyú darabokat is kezdenek előadni. Amikor a nagyenyedi „tógás diákok és úrfiak” megalakították az első erdélyi önképzőkört, görög, latin, francia és német írók színműveinek lefordítását és előadását is tervbe vették.

Változást és fejlődést ezen a téren az 1792-es esztendő hozott, amikor Fejér János és öt társa: három férfi és három nő, mint színtársulat kért és kapott engedélyt a kormánytól, hogy Kolozsváron magyar nyelvű színi előadásokat tarthasson belépődíjjal, s annak az esztendőnek november 11-én meg is tartotta első előadását a Szén utcai Rhédey-ház első emeletének tánctermeiben. Talán ezt a kibérelt magántermet nevezhetjük az erdélyi magyar színjátszás első komoly hajlékának, de még ez sem volt színház. S nem volt igazi színház a Pataky-ház első emeleti, színpaddá és nézőtérre átalakított „korszerű” épületrész sem, melyben a Rhédey-házban egyévi próbálkozás után megbukott színtársulat Kótsi Patkó János színész és direktor új vállalkozása folyamán folytatta a maga nehéz munkáját.

A felvilágosodás hívei munkásságukkal előkészítették a talajt egy nagyobb vonalú nemzeti alapon nyugvó, polgári jellegű kulturális fejlődés megindulásának. A nemzeti nyelv fejlesztésének szükségességét még a korábban ellenzői is elismerték. Amikor II. József visszavonta németesítő rendeleteit, valóságos közhangulat keletkezett a magyar színjátszás felkarolására. Az ország minden részéből jelentkeztek írók eredeti darabok írására vagy külföldiek fordítására. 1790-ben, illetőleg 1792-ben megalakultak az „első magyar nemesi színjátszó társaságok”. Az első társaság Pesten alakult meg. Nem hivatásos színészekből állott, hanem lelkes hazafiak kis csapatából. Dacolva a nemesi országgyűlés közönyével és a pest-budai városi tanács ellenséges magatartásával, vállalkoztak „a magyar nyelv terjesztésére és kipallérozására”, valamint „a mulatságok egyik legnemesebbjének” meghonosítására. A kis csapatot Kelemen László pesti joghallgató szervezte meg olyan ifjakkból, akik az iskolai előadásokon szert tettek némi színészi jártasságra. Az első darabok írói is főleg azok soraiból kerültek ki, akik eddig az iskola számára írtak: Simai Kristóf, Dugonics András, Verseyhy Ferenc. A megnyitó előadást Budán tartották 1790 októberében, majd Pesten megismételték. Simai Kristóf szerzetes tanár Igazházi-ját mutatták be. A társaság nagy küzdelmet folytatott, mégis mindössze hat évig tudta magát fenntartani. A hat év alatt közel ötszáz előadást tartottak és mintegy százötven darabot mutattak be. A bemutatott darabok között sok volt a gyengébb alkotás, de Kazinczy Ferenc és Kármán József biztatására a társulat színre vitte a világirodalom klasszikusainak színműveit is: Shakespeare-, Molière-, Lessing-, Goethe-, Schiller-darabokat is. A társulat azonban az eredeti magyar drámai művek előadását tartotta

legfontosabb kötelességének. Bemutatták a korabeli magyar színműirodalom minden említésre méltó alkotását, többek között Bessenyei György: A filozófus című vígjátékát és Szentjóni Szabó László: Mátyás királyról szóló történelmi drámáját. A társulat feloszlásának oka az volt, hogy 1795-ben, a Martinovics-féle összeesküvés leleplezése után a kormányzat megszüntetett minden olyan intézményt, amely a neki nem tetsző eszmék terjesztője lehetett volna. A századvégi rendelet még az iskolai színelőadásokat is betiltotta.

Az erdélyi társulatnak is sok nehézséggel kellett megküzdenie, de sorsa kedvezőbben alakult, mint a pestié. Mindig buzgó támogatóra találtak Aranka Györgyben, aki csakhamar lelkes és bőkezű pártfogót szerzett számukra id. báró Wesselényi Miklós személyében. Az erdélyi országgyűlés ellenzékének nagytekéntélyű vezére, Wesselényi erélyes fellépésére az országgyűlés 1795-ben elhatározza a színészet támogatását és közadakozásból állandó színház felépítését. A gyűjtés eredményeként 1804-ben hozzákezdenek Kolozsváron a színház építéséhez. „Köztudomású – írja Kós Károly –, hogy ezt az épületet, a magyarság első állandó színházát közadakozásból és részben közmunkával építette fel az erdélyi magyar nép-közösség: mágnás, polgár és munkás, nagybirtokos és kisbirtokos, iparos, kereskedő, hivatalnok és a szellem szabad munkásai. Semmit mástól nem kellett kérni, kitelt minden hazulról.”

Az épület terveit kolozsvári építész készítette: Alföldi Antal, építését helybeli munkások, mesteremberek végzik helybeli anyagokkal. Bizonyos,

hogy a tervező építész is, de az építettő közösség vezetői is közvetlen vagy közvetett nyugat-európai tanulságok alapján tervezték és valósították meg ezt az épületet, mert hiszen erre magyar előzmények nem voltak. De bizonyos az is, hogy a megvalósított épület a 19. század eleji Erdély és Kolozsvár lelki műveltségének és művészeti ízlésének hűséges tükörképe.

A kolozsvári Farkas utcában épülő színház munkálatai idején sem szüneteltek az előadások. Wesselényi báró tanácsára honosította meg a kolozsvári társulat már a 90-es évek végén az ún. „vándorrendszert”. A vándorlásoknak anyagi okai is voltak, de az a cél vezette a színészeket, hogy hivatásuknak megfelelően, az egész országban terjesszék a műveltséget. Sorra látogatták az erdélyi városokat, különösen Marosvásárhelyen időztek szívesen, de elindultak a Tiszántúl felé is. 1806-ban az erdélyi szintársulat már olyan népes és erős volt, hogy Wesselényi báró tanácsára egy fiatal együttes kivált belőle és elindult Pestre. Azt a feladatot kapták, hogy igyekezzenek újból meghonosítani Magyarországon a magyar nyelvű színjátszást. Nehéz, küzdelmes évek vártak rájuk. Wesselényi halála után azonban az Erdélyben maradottnak sem volt valami rózsás a helyzetük. Az állandó színház építése ugyan már előrehaladt, de a munkálatok meggyorsítására az országgyűlés hallatlan lépésre határozta el magát: adót vetett ki a nemesekre. „És 1813 végével játszodni lehet vala benne” – írja Nagy Lázár, az erdélyi színjátszás első krónikása. 1814-ben az Erdélyi Múzeum folyóirat pályázatot hirdet eredeti történeti dráma megírására, amely a színház megnyitó darabja lenne. A nagy feladat több író tette sarkallt, ekkor írta meg Katona József Bánk bán című drámáját, s elküldte a pályázatra. A gazdasági válság és a pénzeértékelés azonban minden tervet romba döntött, s a színház megnyitása hét évi késedelmet szenvedett. Végre 1821. március 12-én az előadásokat Szentjóni Szabó László: Mátyás Király című darabjával kezdik meg.

A kolozsvári színház legfényesebb korszaka 1823-1827 közötti időre tehető. Négy éven át Déryné Széppataki Rózát ünnepelhette a kolozsvári közönség. Vendéjátékát először csak pár hétre tervezte, de annyira megszerette a várost és közönségét, hogy 1827 őszéig maradt. Ő volt akkor a legjelentősebb, legsikeresebb színész. Ő teremtette meg Kolozsváron az operaszínpadot, sőt olyan szintre emelte, hogy később minden túlzás nélkül ír-

hatta híres Naplójában, hogy „Kolozsvár volt a magyar színészet megteremtője s a magyar opera bölcsője.” Egész ittléte alatt fáradhatatlanul tanított, szervezett, darabokat fordított, kórust, zenekart verbuvált, úgyhogy rövid idő alatt tizenhat opera szerepelt a színház műsorán. Ebben az időben újabb nevek fényeskednek a kolozsvári színlapokon: Megyeri Károly, a kiváló komikus és jellemszínész is játszott itt egy ideig. Sokáig tagja volt a színháznak a nagy tragika, Kántorné Engelhardt Anna. A jeles drámai színész, Szentpéteri Zsigmond Dérynével egy időben jött Erdélybe. Egressy Gábor nevéhez pedig a Farkas utcai színház történetének jelentős eseménye fűződik: 1834. szeptember 6-án az ő jutalomjátékaként került színre először Kolozsváron Katona József Bánk bán-ja. Egy évvel korábban Udvarhelyi Miklós választotta jutalomjátékaul Mikhál szerepét Kassán.

Az 1848-49-es forradalmi események egy időre szüneteltették a színház működését. Majd lassan ocsúdott a nemzet, és folytatták az életet a megkezdett úton. A kolozsvári színházból többen Pestre mentek, ahol egyre nagyobb teret hódított meg a magyar színház. Évekig tagja volt a kolozsvári színházi világnak Prielle Kornélia, vendégszerepelt itt Jókainé Laborfalvi Róza, Szerdahelyi Kálmán, Hollósy Kornélia. Itt bontakozott ki – már a hetvenes évek elején – a legnagyobb magyar tragika, Jászai Mari művésze is. A Farkas utcai színház utolsó igazgatója Janovics Jenő volt. A színház két nevezetes évfordulót is megért: 1871-ben Fehérváry Antal igazgatása alatt megünnevelte kapunyitásának félévszázados fordulóját, s a vendégek között ott volt Jókai Mór és Szigligeti Ede is, akiknek darabjai az ünnepi műsoron szerepeltek. 1892-ben pedig centenáriumi ünnepség színhelye volt a Farkas utcai színház, az erdélyi magyar színjátszás születésének százéves jubileumán a Bánk bán-t játszották.

A sok siker, ünneplés, forró esték után mégiscsak elérkezett az idő, amikor a régi épület nem felelt meg többé hivatásának. Már állt az új, fényes színházépület, s a megkopott vén falak között utolszor hangzottak fel Bánk bán, Petur, Tiborc szavai 1906. június 17-én. Aztán a nézőtérre ráboruló csendben – még harminc évre – az enyészet vert tanyát. Nyolcvanöt éven át művelte, gyönyörködtette a Farkas utcai színház a város egymást követő nemzedékeit. Elöregedett falait 1934-ben bontották le. De – Szentimrei Jenő szavait idézve – „alapjaiban ma is áll még a Farkas utcában az Egyetemiek Házában.” A műépítész a régi nézőtér méreteit is megtartotta a nagy előadóterem kialakításakor, az emelvény is a régi színpad helyére került.

JÁROSI ÉVA ny. tanár

Hasznos tanácsok a számítógépekhez

- Vásárláskor lehetőleg ne az eladótól tájékozódjunk, hanem egy megbízható szakembertől. A kereskedésekben még mindig találni több évvel ezelőtt gyártott, gyengén felszerelt gépeket, amiket az eladók előszeretettel sóznak a gyanútlan vásárlókra. Ezeknek a paraméterei már nem felelnek meg a mai elvárásoknak, és ha komolyabb munkát kívánunk végezni rajtuk, csalódást fognak okozni. Azért, mert csillogó matricákon számunkra jól csengő szavakat írnak a dobozra, még nem biztos, hogy a gép megéri a kiadott pénzt.

- Vásárláskor tudnunk kell, hogy a személyi számítógép nem befektetés, és nem örökéletű. 3-4 év alatt a ma korszerűnek számító számítógépek ócskavasak lesznek, legtöbbjükben még az alkatrészeket sem használhatjuk fel. Példaként említsük: a bő évtizede még elterjedt floppy-olvasót, a két megás videokártyát, 32 megabájt RAM-ot, vagy a két-három gigás merevlemezeket ma semmire sem tudnánk használni, még a négy éve megjelent Windows 7 futtatására sem lennének képesek ezekkel.

- Ma már átlagos irodai munkához, internetezéshez is alapkövetelmény, hogy a gépben többmagos processzor, legalább 3-4 giga RAM, párszáz gigás merevlemez legyen. A számok azonban önmagukban nem mondanak el mindent. Egy számítógépben például hiába van egy 500 megás videokártya és 8 giga RAM, ha a processzor nem 64 biten működik, nem fogjuk tudni használni csak a beszerelt memória felét.

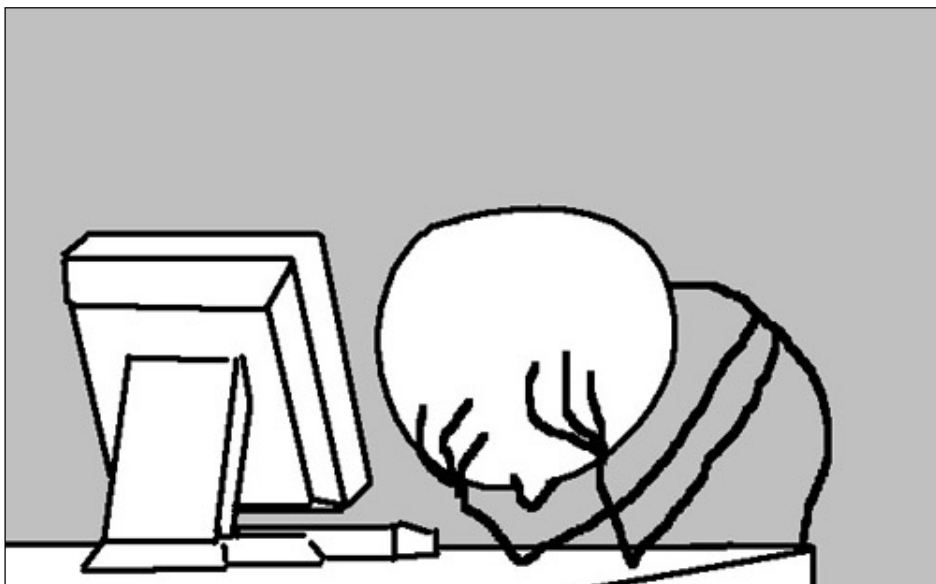

- Óvakodjunk az illegálisan feltört szoftverektől! Ezeket nem emberbarátok készítik, hanem olyan programozók, akik attól sem riadnak vissza, hogy ezeken keresztül mások személyes adatait, jelszavait stb. ellopják.

- Számítógépünket ne használjuk internetezésre vírusellenőrző program nélkül! Ez azonban önmagában nem elég. Ne dőlünk be az internetes trükköknek! Használjuk józan eszünket! Ha valaki az utcán egy gyanús csomagot nyomna a kezünkbe azzal a szöveggel, hogy nyertünk egy mobiltelefont, vagy egy iPadet, nem fognánk gyanút? Ha pénzt kérnek tőlünk átlátszó mesékkel bekopogtató idegenek, hiszünk nekik? Internetezés közben se gondoljuk azt, hogy egy reklámra kattintva értékes nyereményeket nyerhetünk, vagy a nigériai herceg pontosan tőlünk kér pénzt mailben. Ha egy oldalt meglátogatva látunk egy villogó képet, hogy vírusos a számítógépünk, még nem történt semmi baj. De ha a hirdetésre kattintunk, és feltelepítjük a kínált „segítséget”, ne csodálkozzunk.

- Ha valamit telepítünk, olvassuk el telepítés előtt az útmutató szöveget, és jól gondoljunk meg minden lépést! Jobb előtte segítséget kérni, mint utána.

- Nagyon fontos, hogy levelesládánkhoz, Facebook oldalunkhoz stb. jó és könnyen megjegyezhető jelszót válasszunk. Ez lehetőleg ne legyen könnyen kitalálható (pl. a Ferenc nevű felhasználó jelszava ne legyen Feri, vagy felesége, gyermekei, édesanyja, esetleg a kedvenc háziállata neve). Jelszavunk ne legyen „jelszó”, „password” vagy „12345”. Az ideális jelszó tartalmaz betűt és számot is, lehetőleg nem a szótárban található szó, és

több mint 8 karakter. Amikor kiegészítő lehetőségeket választunk, ne felejtjük el, hogy a feltett kérdésre BÁRMILYEN választ meghatározhatunk. A Yahoo Mail esetében felkínált biztonsági kérdésre például („Melyik a szülővárosod?”) akár azt is válaszolhatjuk, hogy Atlantisz. Ha azonban igaz válaszokat adunk a kiegészítő kérdésekre, nem meglepő, hogy feltörhetik jelszavunkat, hiszen könnyen ki lehet deríteni, ki hol született, mi az anyja neve stb., főleg, ha ezeket az adatokat nyilvánosan megosztja Facebookján.

- Legyünk tisztában azzal, hogy az Internet nem felejt! Ezt főleg a fiatalokkal kell megértetni. Öt-hat év múlva esetleg szégyenkezni fognak a megosztott képeken vagy a beírt megjegyzéseiken. Értsük meg, hogy a világhálón közzé tett kép, írás stb. millió emberhez eljut! Ezért például világsztárok hiába követelik, hogy a számukra kedvezőtlen képeket „vegyék le” az internetről, azok újra- és újra felbukkannak, mert rengeteg ember birtokában megvan ezeknek a másolata.

- Mindig készítsünk biztonsági másolatokat a munkánkról! Ha lehet, írjuk fel CD-re vagy DVD-re, másoljuk fel USB pendrive-ra, töltsük fel a „felhőbe” (www.dropbox.com, drive.google.com), küldjük el ismerőseinknek mailben. Ne feledjük: ami elromolhat, az el is romlik!

WAGNER ERIK

GYEREKEKNEK

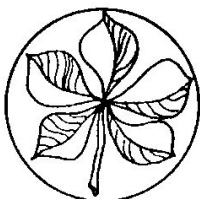
Karácsonyváró

Vedd észre, ha
körülötted valaki
szomorú!
Vigasztald meg!

Találj ki valami
meglepetést! Készíts
ajándékot szüleidnek,
testvéreidnek!

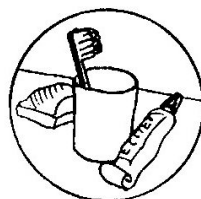
Figyelj a körülötted
lévő szépségekre!
Mondj hálát értük
Istennek!

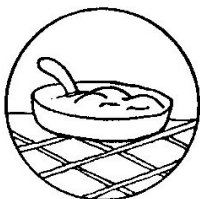
Próbálj
lemondani
valami
finomságról!

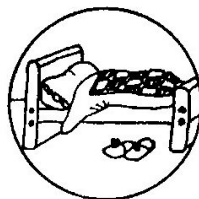
Segíts többet a
házunkában,
mint máskor!

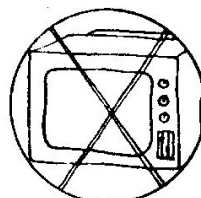
Ne csak lélekben,
testben is készülj!
Mostanában különösen
gondosan tisztálkodj!

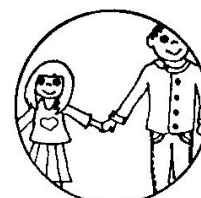
Igyekezz
az evéssel!
Ne válogass!

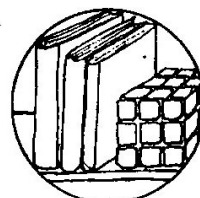
Függén kelj fel
reggel, időben menj
lefeküdni este!

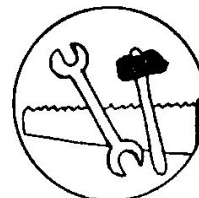
Ma ne nézz tévét,
olvass el helyette
egy mesét!

Légy szerető testvér,
unoka! Szakíts időt a
beszélgetésre, közös
játékokra!

Rakj rendet
könyveid,
játékaid között!

Segíts
édesapádnak!

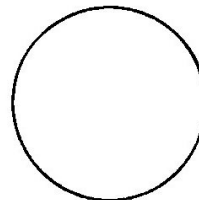
Hagyd pihenni
szüleidet!
Csendben olvass
délután!

Tanulj meg egy
karácsonyi éneket
szüleid vagy testvéreid
segítségével!

Első szóra
tedd meg,
amit kérnek
tőled!

Találj ki
magadnak
egy
feladatot!

Lábnymok

Egy ember egy éjszaka azt álmodta, hogy az Úrral sétál a tengerparton. Jelenetek villantak fel az életéből. Minden egyes jelenetnél két párhuzamos lábnymot látott a homokban: az egyik az övé volt, a másik az Úré.

Amikor élete utolsó jelenete is véget ért, visszafordult, és szemügyre vette a homokban látható lábnymokat. Meglepődve vette észre, hogy élete során több alkalommal is csak egy sor lábnymot lát. Arra is rájött, hogy ezek éppen élete legnehezebb és legszomorúbb időszakaira esnek. Nem hagyta nyugodni a dolog, s megkérdezte az Urat:

– Uram! Azt ígérted, ha úgy döntök, hogy követlek, akkor mindig velem leszel. De íme, épp a legnehezebb időkben csak egyetlen sor lábnym látható. Nem értem, miért hagytál el épp akkor, amikor a legnagyobb szükségem lett volna Rád?

Az Úr így felelt:

– Drága gyermekem! Szeretlek, és soha el nem hagynálak. Azért látsz néhol csak egyetlen sor lábnymot, mert amikor a legnehezebb időszakokat élted át, amikor igazán szenvedtél, akkor a karjaimban vittelek.

Miért nincsenek Pistinek barátai?

Pisti aranyos kisfiú volt. Jó családban élt, ahol mindenki szerette. Szülei mindent megadtak neki. A szobája tele volt szebbnél szebb játékokkal. Épp a születésnapja közeledett. Nagyon örült, amikor megtudta, hogy édesanyja egy kedves gyermek-összejövetelt szervez erre az alkalomra. Meghívókat készítettek és Pisti minden osztálytársának adott a meghívókból.

A napok gyorsan teltek és Pisti már alig várta, hogy megmutathassa vendégeinek a szobáját, benne a sok, szebbnél szebb játékot.

Persze nem mindenki tudott eljönni, de azon a szombaton így is vidám gyermekzsivaj töltötte meg Pistiéék lakását. Édesanyja nagyon sok finomságot készített, amit a fiúk és lányok szinte mind elfogyasztottak. Amikor a focilabda formájú tortából is mindenki megette a maga szeletét, akkor Pisti felkísérte a szobájába a vendégeket.

A gyerekek előbb csak ámultan néztek szét a szobában. Mikor mindent szemügyre vettek akadt, aki a szuper távirányítós autókhoz rohant, mások

a szobai kosárlabdapalánknál csoportosultak és kezdtek kosárra dobni... Pisti kétségbeesetten szaladgált a játszó vendégeihez: – Kérlek, ne játszatok az autóval, annyira vigyázok rá, még tönkreteszitek – mondta. Majd odaszaladt a kosarazókhoz: – Hé, azt a labdát az amerikai rokonaimtól kaptam, vigyázzatok, nehogy tönkretegyétek, és jó volna, ha nem dobálóznátok, mert még összetörtök valamit! És ez így folytatódott. A vendég gyerekek bármivel próbáltak meg játszani, Pisti mindent kivett a kezükből. A gyerekek gyorsan belefáradtak abba, hogy semmihez sem nyúlhatnak és egyenként kezdtek elköszönni a vendéglátóktól.

Hamarosan kiürült a ház. Pisti az ablakból még látta, ahogy a vendégei együtt indulnak a park felé. Szomorúan ment oda édesanyjához. – Anya, nekem miért nincsenek barátaim? – kérdezte.

Édesanyja tudta a választ és hosszú beszélgetésbe kezdtek.

Rejtvény **Bibliai sütemény**

Ennek a süteménynek az elkészítéséhez előbb egy érdekes rejtvényt kell megfejtetetek. Vegyétek elő a Bibliát és a megadott igeverseket megkeresve gyűjtsétek össze a hozzávalókat! Kisebbek kérjétek meg egy felnőtt segítségét, nagyobbak a megfejtéseket egyedül is megtalálhatjátok, de a süti elkészítésében ti is bátran forduljatok szüleitekhez, nagyszüleitekhez.

Jó szórakozást és jó étvágyat kívánok a süteményhez!

Hozzávalók:

- 1,5 csésze: Mózes ötödik könyve 32, 14
 - 6 darab: Jób könyve 39, 17
 - 2 csésze: Bírák könyve 14, 18
 - 4,5 csésze: Királyok első könyve 4, 22
 - 3/4 csésze: Pál első levele a Korinthusbeliekhez 3, 2
 - 2 csésze: Náhum próféta könyve 3, 12
 - 1 csésze: Mózes negyedik könyve 17, 8
 - 1 csipet: Mózes harmadik könyve 2, 13
 - 3-4 teáskanál: Jeremiás könyve 6, 20
 - ami nincs benne a Bibliában, de szükségetek lessz rá: 3 teáskanál sütőpor
- A csésze alatt 250 ml-es értendő.

Sütő forma, vagy tepsí a sütéshez, melyet jól ki kell vajazni és lisztezni.
A sütési idő kb. 25 perc.

A készítésben eligazít a következő szöveghely: Filippi levél , 4,6.

A kínálásra és fogyasztásra vonatkozóan az alábbiakat tartsd szem előtt:
Lukács evangéliuma 14, 12-14 valamint Római levél 14,17.

A bibliai sütemény rejtvény megfejtése:

- 1,5 csésze vaj
- 6 tojás
- 2 csésze méz
- 4,5 csésze liszt
- 3/4 csésze tej
- 2 csésze füge
- 1 csésze mandula
- csipet só
- 3-4 tk.fahéj
- 3 tk sütőpor

A tojásokat simára keverjük a mézzel, a vajat időben kivesszük a hűtőből hogy lágy legyen és a mézes tojáshoz keverjük, aztán belekeverjük a lisztet a sütőport és a tejet. Csipet sót rakunk bele és fahéjat. A fügét felkockázzuk, lisztben megforgatjuk és a tésztára rakjuk, melyet kivajazott és lisztezett sütőbe teszünk, meghintjük szeletelt mandulával is.

Előmelegített sütőben sütjük, de nem teljes lángon, nehogy az alja megégjen.

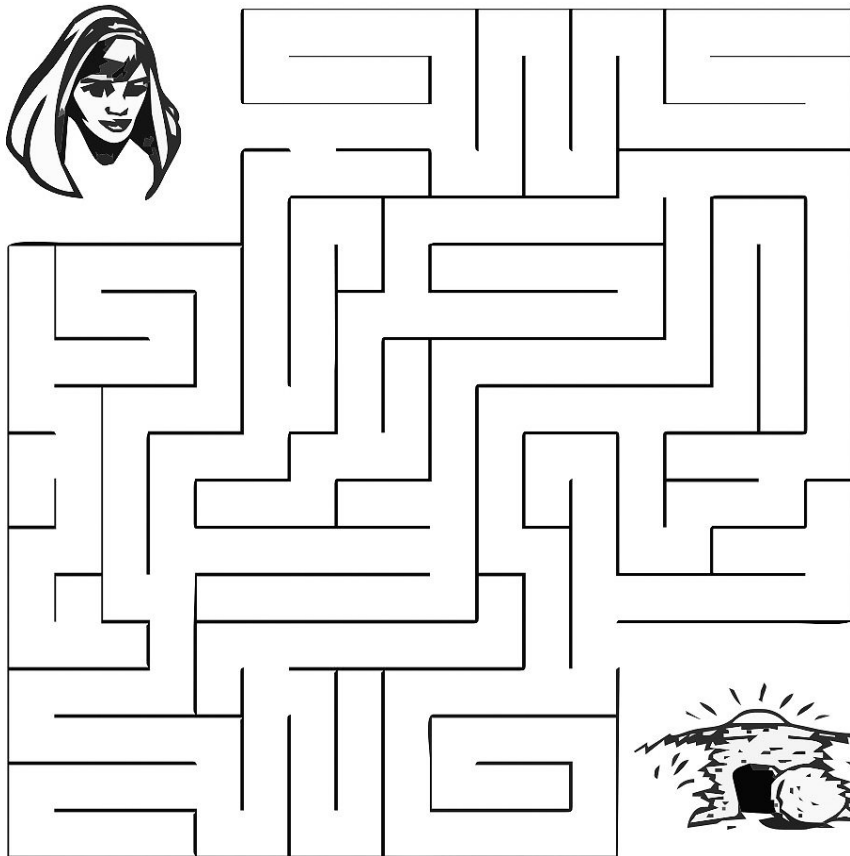
25 percnyi sütés után kész is. Jó étvágyat!

Mi az eltérés?

Öt különbség van a két rajz között. Keresd meg őket! Különbözőképpen színezd ki a rajzokat!

**Tudnál segíteni Máriának
eljutni az üres sírhoz?**

ARANYMONDÁS

**"Elment a Magdalai Mária,
és hírül adta a tanítványoknak:
Láttam az Urat!"**

János 20:18

Játékok

Fapofa

Vidám címét onnan kapta a játék, hogy legfontosabb benne a komolyság megőrzése, nevetni pedig szigorúan tilos. Meg fogjátok látni, hogy ez a könnyűnek tűnő dolog egyes helyzetekben igen nehezen megvalósítható.

Álljatok fel egymással szemben két sorban, úgy, hogy a két csapat között egy-egy méter széles utca alakuljon ki. Az utca két végén állnak a „fapofák“, egy-egy mind a két csapatból. Meghajlással üdvözlik egymást (Teljes komolyság!), majd udvariasan invitálják egymást: „Fáradjon ide!“. Ezután lassan elindulnak egymás felé mindvégig farkasszemet nézve, középben találkoznak, majd határozottan továbbhaladnak. El kell érniük az utca másik végét nevetés nélkül.

A sorban állók feladata, hogy az ellenséges csapat „fapofáját“ nevetésre ingereljék. A cél érdekében minden módszer megengedett, kivéve a csikizést és mindenféle érintést. Ha valamelyikük elneveti magát, átáll az ellenséges csapatba, és a sor végéről újabb próbálkozók indulhatnak. Addig játszhatunk, míg az egyik csapat teljesen el nem fogy – ha bírjuk addig szusszal, illetve vigyorral.

Kinek nincs barátja? Egészítsd ki a rajzot!

Állat-párkereső

Gondoltatok-e már arra, hogy Noé és állatai mivel töltötték idejüket a bárkában? Ebből a játékból megtudhatjátok.

A játékvezető mindenkinek kioszt egy állatnevet (rajz vagy állat képét ábrázoló kártya még jobb). Lehetnek ritka állatok, olyanok is, amelyeket ki-
pusztulás fenyeget. Ha könnyíteni akarunk, akkor pedig olyan állatokat vá-
lasszunk, amelyeket könnyű felismerni mozgásukról, hangjukról stb.

Minden állatnévből kettő azonos van. A feladat az, hogy mindenki meg-
találja a párját. Adott jelre indulunk, immáron állattá változva, társunk
keresésére, tehát:

- úgy mozgunk, olyan hangot adunk ki, amely fajtánkra jellemző
- csak mozgással, hangadás nélkül utánozzuk az állatot.

Ha ketten úgy érzik, hogy egymásra találtak, akkor a játékvezetőhöz
mennek, és ő eldönti, ajánlatos-e a párosításuk.

Aktív emberek esetén ismerkedésre, táncnál összepárosításra is
alkalmas ez a játék.

Ki vagy (kicsiknek)

Egy „kérdező” kiolvasásával kezdjük a játékot. A köralakítás és a kezek
elengedése után a kérdező a kör közepére áll, s a játékvezető beköti a
szemét. Ezután a kérdező elindul a körben állók felé, valakit megérint és
kérdezi: „Észak, kelet, dél, nyugat, mondd meg nekem, hogy ki vagy!” A

kérdezett elváltoztatott hangon felel úgy, hogy két szóból álló nevet mond, egy jelzős állatnevet. Pl.: Éhes farkas, vagy szelíd őz, vad csíkó stb.

Ha a kérdező felismeri, hogy ki az, szerepet és helyet cserének. Ha nem, tovább folyik a játék.

Idesüss!

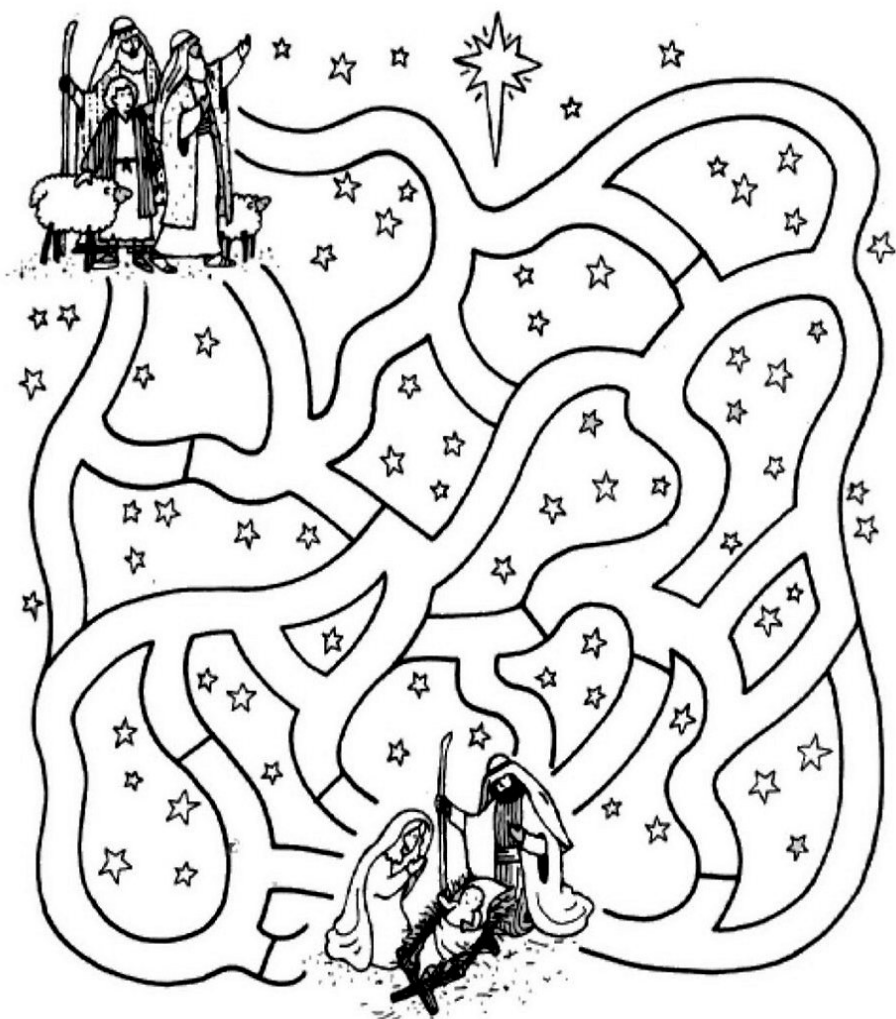
Két egyenlő számú csapatot alakítunk, az egyik a színészek, a másik a kitalálók csapata. Húzzunk meg párhuzamosan egymástól 10 m távolságra két célvonalat. Mindkét csapat visszavonul a vonala mögé.

A színészek maguk között kitalálnak egy foglalkozást és egy erre tipikus helyet, ahonnan jöttek. Ha ez megvan, a két csapat feláll sorban a vonala mentén. A színészek két nagy lépést tesznek a kitalálók felé és azt kiáltják: „Itt jövünk!” A kitalálók szintén lépnek két nagyot és kérdezik: „Honnan jöttök?” Újabb két lépés a színészek részéről és kiáltják a helység nevét. Két lépés (kitalálók): „Mit csináltok?” Két lépés (színészek): „Idesüss!” és pantomim-szerűen előadják, elmutogat-

ják foglalkozásukat. Ha a kitalálók kitalálták, rögtön üldözőbe veszik a színészeket, akik a vonaluk mögött igyekeznek menedéket találni. Akit elkaptak, átáll a kitalálók csapatába. A következő játékban cserélődnek a szerepek. Akkor győz az egyik csapat, amikor a másik elfogyott.

Segítsünk a pásztoroknak eljutni Jézushoz!

Vakációs bibliahéten játékokat tanulnak Micskén

Játékosan tanulják a magyar nyelvet a resicabányai óvodában

* A gyermekeknek szóló fejezet összeállításában való közreműködéséért köszönetet mondunk SZÚCS ÉVA tanügyi előadótanácsosnak.

Az élet dolgai...

Egyházi anekdoták

- Sajnos ma már nem születnek anekdoták...
- Hát akkor mik születnek?
- Viccek és humoros sztorik.
- Tulajdonképpen mi az anekdota?
- Rövid, tréfás történet.
- És mi a vicc, sztori?
- Rövid, tréfás történet.
- És mi közöttük a különbség?
- Egy évszázad!

A fiatal lelkész lendületes vallásórát tart az általános iskola diákjainak egyháztörténelemből: az egyistenhívőkről és a háromsághívőkről. Az óra végén visszakérdezi a leadott anyagot.

- Na gyerekek, ki tudja megmondani nekem, hogy ki a trinitárius?
- Az egyik gyerek kapásból rávágja:
- Három unitárius.

A lelkész a múlt órai anyagot kérdezi vissza a gyerekektől:

- Hány része van a Bibliának?

A megszólított gyermek rettenetes zavarban nyögdécsel. A lelkész a segítségére siet:

- Ugyan fiam, hát egyszer van az Ószövetség ... aztán az Új...
- Tudom már! – kiált fel a gyerek. Több részből áll: Van az Ószövetség, az Újszövetség, a Nőszövetség, aztán van a Presbiteri Szövetség...

Székykeresztúron történt egyházi megáldás alkalmával, amikor a lelkész az eskü szövegének az elmondására hívta fel az ifjú párt mondván:

– Most pedig fogjátok meg egymás jobb kezét és mondjátok utánam a fogadalmat, előbb te, vőlegény testvérem:

- Én...
- Én...
- Mondja a nevét... – szól a lelkész.
- Mondja a nevét... – ismétli a vőlegény.

A lelkész segíteni akar:

– Én Koszó István...

A vőlegény csodálkozva, de lelkesedéssel szól:

– Nem is tudtam, hogy az esperes urat is Koszó Istvánnak hívják!

Székelyudvarhelyen történt 1957-ben. Az egyházköri évi rendes közgyűlés a székelyudvarhelyi lelkészt, Dr. Szász Dénest választotta esperesnek. A körü felügyelő-gondnok így köszöntötte a teljes egyhangúsággal megválasztott esperest: Isten áldja meg az új esperest, hogy jól végezhesse egyházköri szolgálatát e nehéz időben. Igaz ugyan, hogy az új esperesünk „szász”, de hála Istennek jól tud magyarul és így megérthetjük egymást.

Ugyancsak Székelyudvarhelyen történt: amikor az egyházköri közgyűlés a homoródszentpáli lelkészt választotta esperesnek. A körü felügyelő-gondnok így köszöntötte:

– Mi mindnyájan úgy ismerjük az esperes urat, mint szentpáli lelkészt, aki erős testalkatú, jó munkabírási ember, aki sokat és lelkiismeretesen dolgozott eddig is az egyházkörben. Arra kérjük a drága jó Istent, hogy éltesse őt sokáig, aztán haljon meg hamar. Őt pedig arra figyelmeztetjük, hogy ne legyen soha felperes, se alperes, de legyen számunkra igazi esperes.

Vallásórán kérdezi a tiszteletes úr:

– A Mózes első könyve leírása szerint mit teremtett Isten az ötödik napon?

– Isten az ötödik napon teremtette a vízi állatokat – felelte az egyik gyerek.

– És még mit? – hangzott a kisegítő kérdés

– A verebeket – felelte gyorsan a fiú.

Más alkalommal Sodoma és Gomora története kapcsán kérdezi a lelkész:

– Mi történt Lót feleségével, amikor hátranézett?

– Sóbálvánnyá változott – volt rá a válasz.

– És mi történt Lóttal?

– Más feleség után nézett – hangzott a bölcs megállapítás.

A hosszúra nyúlt családlátogatás után így búcsúzik el a lelkész az őt kikísérő házigazdától:

– Ne fáradjon azzal, hogy a kapuig kísér, egyedül is kitalálok.

– Ó, tiszteletes úr, ez nekem nem fáradtság, hanem a legnagyobb öröm.

A temetőből hazafelé tartva így köszönti egyik híve a lelkészt:

- Nem is gondoltam, hogy ilyen szépen eltemeti ezt az embert.
- Nézze, Gábor, a jó temetéshez jó halott kell! – válaszolt a lelkész.

Vallásórán Isten ajándékairól kellett írni a növendékeknek. Az egyik a következőket írta:

- A jó Isten kétszer ajándékba ad nekünk fogakat. Harmadszor már fizetnünk kell érte.

Homoródjánosfalván a '40-es években a lelkész temetési szolgálatot végez. Egy köztisztelőben álló, Amerikát is megjáró férfi temetése volt. A két Homoród völgyéből összegyűlt résztvevőknek még a fele sem fért be a templomba. Hosszúra nyúlt a szertartás, a kintlevők közül a türelmetlenebbek kérdezték, hogy vajon mikor lesz vége a beszédnek? Egyik jánosfalvi férfi közölte a templomon kívüliekkel, hogy bőven van még a beszédből, csak most van a felénél, mert csak most ment át az óceánon Amerikába, s még vissza is kell jönnie.

- No Kati néni, hogy vagyunk?– kérdi a lelkész.
- Nagyon lassan tiszteletes úr.
- Mi a baj?
- Hát sok a dolog, az embernek alig van nyugodalma. Ha az a kis templomi alvásom nem volna, nem is tudom hová lennék.

Két székely megy a temetési menetben:

- Addig járunk Mihály, addig járunk, míg egyszer mű es itt maradunk.
- Ne búsulj semmit János, itt is eltelik valahogy, csak az Isten egészséget adjon.

Désfalván konfirmáláskor kérdi a pap:

– Na János, mit mondtak az írástudók és farizeusok és egyéb tudósok Jézusról, mikor 12 éves korában olyan szépen, értelmesen felelt minden kérdésre a jeruzsálemi templomban?

– Azt mondták instálom azok a farizeus tudósok, hogy: Így még legényke nem beszélt.

Egy vasárnap délután a presbiteri gyűlés bevégeztével a pap az emberekkel még egy kicsit eldiskurálgat. Az evilági dolgokról a másvilágra fordul a beszéd. A pap ékesen és meggyőzően beszél a feltámadásról. A többi atyafi áhítattal is hallgatja, csak János bácsi hümmöget, s pipaszára mellől kételkedve csavargatja a fejét.

– Hát mi az János bácsi? – szól rá a pap élesen – maga tán nem hisz a feltámadásban?

– Hiszem én, tiszteletes úr, hogyne hinném, ha egyszer maga mondja – feleli János – hanem én az én egyszerű eszemmel azt gondolom, hogy ez eleje már kezdhethné, mert különben későcskén kerül ránk a sor.

– Miért nem nősül? – kérdezi a lelkész egy idősebb legénytől.

– Mert a mai lányok olyanok, mint a mezei virágok a Szentírásban.

– Hogy-hogy?

– Mert ők sem nem szántanak, sem nem aratnak, mégis pompásabban öltözködnek, mint Salamon az ő dicsőségében.

Egyházi elkötelezettség.

Azt kérdezte a lelkész az egyik bejegyzett tagtól: Miért nem jár az istentiszteletekre? Azt válaszolta, hogy azért, mert amikor legelőször bevitték a templomba, a pap vizet loccsantott a fejére; amikor másodszor megjelent, akkor a pap összekötötte egy asszonnyal.

A lelkész azt felelte: harmadszor hozni fogják, és akkor az lesz a panasz, hogy a pap és a sírásók földet dobálnak az arcába.

Az alábbi bölcsességek állítólag egyetemi felvételi beszélgetésen során hangzottak el.

☺ A pun háborúban nagyon sok római elpusztult. Ezek mind Rómába költöztek és proletárok lettek belőlük.

☺ A kaszt zárt társadalmi csoport, ami között csak lélekvándorlással lehet mozogni.

☺ Ahhoz, hogy valaki dzsentry legyen, tartalékos tiszti érettségi kellett.

☺ Kréta élén két minótaurusz állt, akik évente cserélték egymást.

☺ A középkor virágzása a mezőgazdaság forradalmával kezdődött (sövényvágó olló, hidraulikus szivattyú).

☺ Szent István valahol azt hallotta: azé a föld, aki megműveli.

– Milyen tisztségeket töltött be Cromwell 1685-ben bekövetkezett haláláig?

– Lord-processzor.

– Mi az önkormányzat?

– Ahol az emberek sürgős dolgaikat elvégzik.

– Miről szól Katona József Bánk Bán című drámája?

– Arról szól, hogy van Bánk, aki egy bán...

– Radnóti Miklós költő miért volt kénytelen Szegeden folytatni egyetemi tanulmányait?

– Radnóti Miklós eredetileg jogász szeretett volna lenni, de végül a könnyebb utat választotta, ezért ment a szegedi egyetemre.

☺ Pál apostol javasolta, hogy a túlzott aszkétizmust mellőzzék, mert mindenkinek joga van a jóléthez.

- Mit tud Pázmány Péterről?
- Pázmány Péter költő volt és politikus. Gondolom, köztisztelőben álló személy volt.

- Ki kötötte a Bethlen-Peyer-paktumot?
- Az SZDSZ és az MDF.

- Mondjon magyar kormányzókat!
- Göncz Árpád, Fráter György.

- Mikor alapították a Szovjetuniót?
- A 18. században.
- Nem. Mikor szűnt meg?
- 1450-es, 60-as években.
- Nem jó. Azt mondja meg, mely országok tartoztak hozzá!
- Az északiak!
- Például?
- Norvégia!

☺ Magyarországon 1849 után a hivatalos nyelv az osztrák.

☺ A pápa református vallású.

☺ A keleti kereszténység vezetője a tibeti láma...

- Mondjon párat a tízparancsolatból!
- Felebarátod feleségét szerezd!

- Foglalja össze a keresztény tanítás lényegét!
- Hát, ezt most így Anschluss nem tudnám megmondani.

☺ Luther Márton templomi könyvnyomtatással foglalkozott, és egyet-kettőt ki is szegezett a templomkapura.

- Mi a feminizmus?
- A feminizmus azt jelenti, hogy a nők el vannak nyomva a férfiak alatt.

☺ Ha valaki sok évig él egyedül, annak rendszerint házasság a vége.

– Ki jelenleg a köztársasági elnök?

– Nem tudom, mert szerintem alkalmatlan.

– Hogyan végződik a Hamlet?

– Meghajolnak a színészek.

– Milyen szabadságjogokat ismer?

– Két szabadságjogot ismerek: a vallásit és a szexuálisat.

☺ Svájcban az egyik hivatalos nyelv a svéd, mert Svájc Svédországgal határos.

☺ A Partium jellemző állatfaja a béka.

☺ Szent István kért egy koronát, majd megfogalmazta a szatmári tizenkét pontot.

– Ki volt Szent István felesége?

– Bajor Gizi.

☺ A fáradt Odüsszeusz leheveredett egy nimfa alá.

☺ Radnóti Miklós egész életében tudta, hogy meg fog halni.

☺ Az első világháborút azért veszítették el a németek, mert Bulgárián keresztül támadták meg Franciaországot.

☺ Vannak olyan helyek a Földön, ahol például éjszaka egyáltalán nincs napsütés.

☺ Kritika:

– Tanárnő! Én úgy látom, hogy Önnek *nem jön be* Szűz Mária!

FÜST MILÁN

Magyar könyörgés

*Ó mért nem küldöd sugaradat,
Ó mért nem küldöd sugaradat,
Isten, mennyei kardodat.*

*És mért nem küldesz látnokot,
Húnyt szemmel aki vezetni szokott,
Rettenetes lángoszlopot.*

*Mit mutassunk? Nyitott sebeket,
Sáros, sebes, nyüves szíveket?
– Megalázottat ki szeret?*

*Emeld fel mégegyszer a főnket
Gyűjtsd össze megtört kis erőnket,
Könyörögni hogy tudjunk előtted.*

FÜBEN-FÁBAN

A gyógyító növények királynője: a homoktövis

A, E, F, C, B1, B2, P vitaminokban gazdag, karotinoidokat, flavonoidot, káliumot, cinket, magnéziumot, kalciumot, nyomelemeket és zsírsavakat tartalmaz.

A homoktövis védi és erősíti az immunrendszert, növeli szervezetünk védekező képességének hatékonyságát, késlelteti az öregedési folyamatokat. Általános legyengülés, illetve különösen fertőző betegségek és műtétek után jó immunrendszer-erősítő – javítja az általános egészségi állapotot. Magas antioxidáns tartalma miatt daganatgátló hatású. A homoktövis nagy C-vitamin-tartalma miatt ideális megfázások kezelésénél.

Zsíroló hatású, fokozza az anyagcserét, így segít az optimális testsúly megtartásában. Kedvezően hat a gyomor- és nyombélfekélyre, védi a májat.

Speciális zsírsav összetétele révén csökkenti a vér koleszterinszintjét, s így lassítja az érlemezsedési folyamatok kialakulását.

Erősíti a kötőszövetet, ezáltal csökkenti a narancsbőr kialakulását. Hámosító és gyulladáscsökkentő hatása miatt segíti a sebgyógyulást, a bőrbetegségek gyógyulását. Gátolja a hajhullást és lassítja a ráncok kialakulását, továbbá véd a káros UV-sugárzástól.

Feldolgozva dzsem, bor, ivólé, likőr, zselé, sőt olajtermék is készül belőle. Kiemelkedő a C-vitamin tartalma, amely a citrom C-vitamin tartalmának a tízszerese. Gyümölcslé, dzsem készíthető belőle általában más gyümölcsökből készült termékekkel vegyesen, ugyanis a homoktövis gyümölcse savas, hasonlóan a citromhoz. Gyümölcset gyógyszeralapanyagként is hasznosítják: nehezen gyógyuló sebek, fekélyek gyógyítására.

Májvédő gyógynövény: a máriatövis

Szervezetünk méregtelenítő központját, a májat erősíti egy bogáncsszerű növény, a máriatövis, népies nevén őszbogáncs vagy szamárkóró (*Silybum marianum*). Semmilyen mérgező vagy káros mellékhatása nem

ismert, esetleg kicsit lágyabb széket okozhat. A növény három májvédő vegyületet tartalmaz, ezek együttesen fejtik ki gyógyhatásukat. Az érett magvak 4-6%-a szilimarinnal, mely bizonyítottan védi a májsejteket a káros anyagoktól. A máriatövis a májban termelődő, s a méregtelenítő folyamathoz nélkülözhetetlen aminosavszert tartalmazó vegyület, a glutation koncentrációját 35%-kal képes megnövelni. Ezáltal az alkoholisták vagy az alkoholos májkárosodásból felépülőknél nagy segítség lehet, ugyanis a májban termelődő glutationt a nagy mennyiségű alkohol mind felemészti.

A máriatövis ezenkívül antioxidáns hatású is, képes megvédeni a szervezetet a káros szabadgyököktől, ilyen jellegű tulajdonságai még a C- és E-vitaminét is meghaladják.

A máriatövis hatására az előregedett, elhalt májsejtek helyett egészséges, új sejtek jönnek létre. Elősegíti a májbetegedések, többek között a vírusos májgyulladás (hepatitis) és a májszög (cirrózis) gyógyulását. Injekció formájában befecskendezve még életet is menthet a májelégtelenséghez vezető gombamérgezéseknél.

Rákos betegeknek megakadályozza, hogy a kemoterápia következtében károsodjon a máj és segíti a felépülést is. Gyulladáscsökkentő. Lassítja a pikkelysömörre jellemző sejtburjánzást. Hasznos lehet az endometriosissal (a női meddőség egyik legfőbb oka) kezelésében is, mivel segíti a májban az ösztrogén lebontását. Végül pedig az epeköv kialakulásának megelőzésében és kezelésében is hasznát lehet venni, hiszen serkenti a koleszterinben gazdag emésztőnedvnek, az epének az áramlását.

Erősít a lucerna!

A nálunk inkább csak takarmánnyként ismert lucernát a népi gyógyászat régóta alkalmazza gyógyhatása miatt. Levelei bőségesen tartalmaznak béta-karotint, B-, C-, D-, E- és K- vitamint, ásványi sókat, káliumot, vasat, kalciumot és foszfort.

A kalcium és a foszfor a fejlődés és idős szervezet csontrendszerének és a fogzatnak igen hasznos. Magas klorofill tartalma miatt a lucerna kiváló méregtelenítő, dezodoráló, szájszagtelenítő hatású.

A lucerna angol neve: alfalfa. Ez az arab eredetű szó azt jelenti: apa. Valószínűleg azért adták neki e nevet, mert egyedülállóan jó erősítő, védő, gyógyító hatású. Sikeresen alkalmazható idült és heveny emésztési zavaroknál. Felfúvódások és fekélyek, étvágytalanság gyógyításában is előnyösen használható, mert a nyers káposztához és ká-

posztaléhez hasonlóan gazdag U-vitaminokban. Alkalizáló hatása jól közömbösíti a gyomorsavat.

Különösen jól tesz idős korban. Erősíti az immunrendszert, lassítja a leépülés folyamatát. Növeli a szellemi, a fizikai életerőt, elősegíti a jobb alvást. Alkalmazták idült és heveny húgyhólyaggyulladás, prosztatagyulladás gyógyítására. Jótékonyan hat ízületi és reumás fájdalmak ellen. Serkenti a tejelválasztást. Fontos, hogy lassan fejti ki a hatását, de az mélyreható.

Mivel sok zsírban oldódó vitamint tartalmaz, magas dózisban és ezek felhalmozódnak, csak 2-3 hónapig szabad lucernát fogyasztanunk.

Védelmet nyújt a vérzékenység ellen, elősegíti a vérárvadást, mérsékli a túlzott menstruációs vérvesztéséget. Akinek gyakran vérzik az orra, annak segíthet a K-vitamin bevitelének növelése, például lucerna révén. Előfordul, hogy a nagyfokú hasmenés K-vitamin hiányra vezethető vissza.

Figyelem! Aki Syncumart szed, K-vitamin tartalmú készítményt nem fogyaszthat, vagy beszélje meg kezelőorvosával, hogy azt szünetelteti.

Kizárólag frissen érdemes fogyasztani. A fiatal, gyenge hajtások salátába keverhetők, darálva, szűrve, rostmentes lé formájában éhgyomorral ajánlott a fogyasztása. Gyomorégés vagy fekély esetén egy pohár kamillateával előkészíthető a „terep”. Magas enzim tartalma miatt gyorsan reakcióba lép a mérgekkel és a gyomorban összegyűlt nyálkával. Émelygő érzés jelzi, hogy a tisztulás beindult. Étvágytalanság, hányás, hasmenés, izzadás, különböző fájdalmak, hőemelkedés, fáradékonyság, aluszékonyság stb. kísérheti az évtizedek során a szervezetben felhalmozódott salak- és mérgeanyagok távozását. A lé fogyasztása után legalább egy óra teljen el étel befogadásáig.

Kellemetlen közérzet esetén biozöltség fogyasztható utána, mely segít a kezdeti kényelmetlenségeken. A zöltséglé fokozza a tisztító hatást.

A csírázó lucerna kifejezetten télen fogyasztható. Tavasszal, nyáron és ősszel a lucernásban szüretelt terményt használjuk. A legkiválóbb a tavaszi zsenge, kb. 25 cm-es hajtás.

A csalán nem csak csípős

Bár a csalánról sokaknak a szúrósága jut először eszébe, kiemelkedő gyógyhatása miatt rendkívül fontos gyógynövényünk. A csalán talán a legerősebb vértisztító növény, ezért tisztító kúrák, bőjtök hatékony és kedvelt gyógynövénye. A leveléből

készült tea feloldja az anyagcseréből származó salakanyagokat, eltávolítja a szervezetből a mérgeket, ugyanakkor a vesét is fokozottabb vízkiválasztásra serkenti. Tisztítja a teljes emésztőcsatornát és a vizeletkiválasztó rendszert,

s fokozza a szervezet védekező erejét. A vese- és hólyagkő képződésre hajlamosaknak érdemes rendszeresen csalánteát fogyasztaniuk, mert segítségével még idejében kiválasztódik a homok. Tisztító hatásának gyomor- és bélhurut esetén is hasznát vehetjük. Teája élénkítő hatású, sok vitamint és ásványi anyagot (pl. vasat) tartalmaz.

A vizelethajtók, így a csalán is kimeríthetik a szervezet káliumkészletét, ezért rendszeres fogyasztásakor gondoskodjunk a megfelelő káliumpótlásról! Ügyelni kell azonban arra, hogy a csalántea nem alkalmas szívelégtelenség vagy vesebetegség következtében létrejött ödéma elmulasztására.

A szépségápolásban is komoly szerep jut a csalánnak. Összehúzó hatású fiatal levelei arcgőzöléshez használatosak, míg a belőlük készült krém alapos bőrtisztító, a zsíros bőrre pedig különösen jó hatással van. Levelei összeturmixolva üdévé teszik a leheletet. A csalán természetes hatóanyagai serkentik a fejbőr vérellátását, így erősítik a hajhagymákat. Főzetének rendszeres használatával gyorsabban nő a haj, és egészséges, szép fényű lesz.

Gyermeklángfű

A pitypangként is ismert növény tavasszal nagy segítségünkre lehet. Kiváló méregtelenítő és salaktalanító hatású, tisztítja a vért, felfrissíti a szervezetet, gazdag magnéziumtartalma révén az izmokat is erősíti, így fogyasztása fogyókúra

alatt is ajánlott. Keserűanyag-összetétele beindítja a veseműködést. Tavasszal, a friss növényt salátákhoz is adhatjuk. Segíti a gyomor munkáját is, és megszabadítja mindenféle pangó anyagtól. Teájához egy teáskanál gyökérrel áztassunk egy éjszakára negyed liter vízbe, majd másnap forraljuk fel, és szűrjük le.

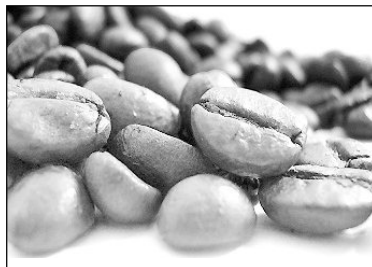
* * *

Csak mértékkel!

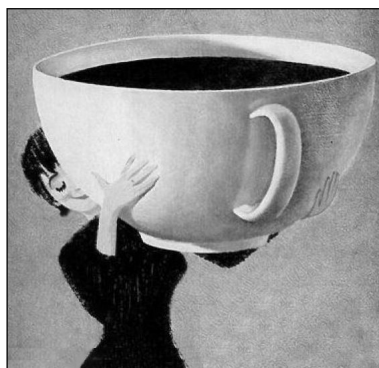
Bár sokan azt gondolják, hogy a természetes anyagok, vitaminok, gyógynövények mindig ártalmatlanok, ma már nagyon sok tanulmány bizonyítja, hogy ez nem feltétlenül igaz, és hogy a daganatos betegeknek is meg kell gondolniuk, hogy azok mellett a kezeléseket, amelyeket a hagyományos orvoslás fel tud ajánlani számukra, milyen kiegészítő szereket fogyasszanak.

A kávé egészségvédő hatásai

A kávécsserjének több mint 70 faja, ezen belül pedig számos változata ismert. A legjelentősebb három faj a *Coffea arabica*, a *Coffea liberica* és a *Coffea robusta*. A legjobb minőségű kávé az arabica fajtából készíthető. A kávéban lévő alkaloidok közül a koffein a legjelentősebb és egyben a legismertebb is (az alkaloidok nitrogénatomot tartalmazó, jelentős élettani hatást kiváltó, növényi eredetű vegyületcsalád).

A jó minőségű kávéfajták koffeintartalma 1-1,5% között van; minőségi követelmény, hogy a pörkölt kávé szárazanyag-tartalmában 1%, vagy ennél több koffeinnak kell lennie. A kávé polifenoljai javítják a sejten belüli kommunikáció hatékonyságát, ami serkenti a sejtmegújulást, az immunitást.

Számos vizsgálatot végeztek a kávé hatásairól, melyből kiderült, hogy a nyers és főzött kávéban található klorogénsav gátolja a szervezetben a glukóz szintézist és kibocsátást. Vagyis a kávé fogyasztóknál 67%-kal csökkent a 2-es típusú cukorbetegség kockázata. A klorogénsav többek között csökkenti a szénhidrátfogyasztást követő hiperglikémiás kiugrást is. Ezáltal csökkenti az inzulinaktivitást, ami csökkenti a zsírlerakódást.

Amerikai kutatások bizonyítják, hogy azok a nők és férfiak, akik napi 5-6 kávéat isznak, csökkent a prosztatarák (18%), a mellrák (57%), a vastagbélrák (30%), száj-, torok- és nyelőcsőrák (40%) és májrák (42%) kockázata. Rendszeres fogyasztás mellett csökkenti a szív- és érrendszeri betegségek, a stroke kockázatát és csökkenti a vérnyomást. Téves az feltevés, hogy a kávé magas vérnyomást okoz. Fogyasztása után azonnal érezhetünk emelkedett vérnyomást, ám valójában az összetevői hosszú távon hatnak és vérnyomás csökkenést okoznak.

További kutatások az bizonyítják, hogy a napi 5 csésze kávé fogyasztók körében csökken a Parkinson vagy Alzheimer kór kockázata. A kávéban lévő koffein ugyanis csökkenti a vérben és az agyban lévő amyloid béta fehérje szintjét, ami az Alzheimer kialakulásáért felelős.

A kávé további jótékony hatásai:

- csökkenti a vesekő kockázatát
- csökkenti az epekő és epehólyag betegség kockázatát

- serkenti a fogyást és a zsírégetést
- csökkenti a depresszió kockázatát
- csökkenti a fogkőképződést
- csökkenti a székrekedést

Zöld kávé

A nagyvilágban *Coffea robusta*ként (nyers kávé) ismert kávéfajta, melyet az Elefántcsont part, Kamerun, Uganda és Angola vidékein természetnek, alapanyagaiban megegyezik az általunk ismert feketekávéval. Vele ellentétben azonban a zöld kávé elveszítené biológiailag aktív hatóanyagait a pörkölés során. Ezek közül az egyik legfontosabb a klorogénsav, mely felgyorsítja az anyagcserét, így hatékonyan segít a felesleges kilók leadásában. Sőt, egy csésze étkezés után elfogyasztott zöld kávé a szénhidrát zsírrá alakulását is képes csökkenteni. Ezáltal a szervezet a korábban elraktározott tartalékaihoz nyúl, melynek egyenes következménye, hogy szinte leolvadnak rólunk a kilók. Lassítja a szervezet öregedési folyamatait. Ezen felül segít a bél- és májrák kialakulásának megelőzésében, koffeintartalma frissít, javítja a koncentrációt, tisztítja a légutakat, a légcsövet, erősíti a szívet és csökkenti az epekő kialakulásának esélyét. Ez utóbbi hatásának oka, hogy a kávé az epehólyagot kontraakcióra serkenti, így a kőalkotó anyagok nem tudnak olyan gyorsan kikristályosodni.

A zöld kávé klorogénsav tartalma az eddig legerősebb antioxidáns, 10-szer nagyobb védőhatással bír, mint a zöld teáé.

(Forrás: r-medical.hu)

JELENTŐS ÉVFORDULÓK 2014-BEN

JANUÁR

3. 175 éve, 1839-ben született Thaly Kálmán költő, történetíró
4. 145 éve, 1869-ben született Lyka Károly művészeti író, szerkesztő, egyetemi tanár
6. 195 éve, 1819-ben született Degré Alajos újságíró
7. 210 éve, 1804-ben született Csató Pál író, közíró, műfordító
9. 120 éve, 1894-ben született Bárczi Géza nyelvész, egyetemi tanár
10. 95 éve, 1919-ben született Fényi István költő, műfordító, tanár
11. 70 éve, 1944-ben halt meg Ligeti Ernő erdélyi író, szerkesztő
12. 105 éve, 1909-ben született Méliusz József erdélyi író, költő
15. 65 éve, 1949-ben született Balla Zsófia erdélyi költő
15. 55 éve, 1959-ben született Kovács András Ferenc erdélyi költő
17. 380 éve, 1634-ben halt meg Szenczi Molnár Albert egyházi költő, író
18. 145 éve, 1869-ben halt meg Szemere Bertalan útirajzíró, közíró, politikus
20. 125 éve, 1889-ben született Sík Sándor költő, író, szerkesztő
20. 130 éve, 1884-ben született Gábor Andor költő, író
21. 95 éve, 1919-ben született Lőrinczi László erdélyi író, műfordító, szerkesztő
22. 25 éve, 1989-ben halt meg Weörös Sándor költő, műfordító
23. 280 éve, 1734-ben született Kempelen Farkas feltaláló, szerkesztő
25. 105 éve, 1909-ben született Ignácz Rózsa erdélyi író, műfordító
27. 95 éve, 1919-ben halt meg Ady Endre költő, író, közíró
27. 85 éve, 1929-ben született Garai Gábor költő, író, műfordító, műbíráló
28. 70 éve, 1944-ben halt meg Korvin Sándor erdélyi költő
31. 295 éve, 1719-ben halt meg Vay Ádám kuruc tábornok, röpiratíró
31. 210 éve, 1804-ben született Bajza József költő, író
31. 150 éve, 1864-ben született Kecskeméthy István erdélyi orientalista, műfordító, szerkesztő, teológiai tanár, teológiai szakíró

FEBRUÁR

1. 160 éve, 1854-ben halt meg Landerer Lajos nyomdász, a család utolsó tagja
1. 105 éve, 1909-ben született Képes Géza költő, műfordító
3. 185 éve, 1829-ben született Orbán Balázs erdélyi író, néprajzi gyűjtő, történész
5. 115 éve, 1889-ben született Berde Mária erdélyi író

5. 50 éve, 1964-ben halt meg Csathó Kálmán író, színházrendező
6. 65 éve, 1949-ben halt meg Zsolt Béla partiumi elbeszélő, közíró
7. 175 éve, 1839-ben született Beniczkyné Bajza Lenke író, Bajza József lánya
8. 115 éve, 1899-ben halt meg Bartalus István zenetörténész
8. 85 éve, 1929-ben halt meg Rákosi Jenő író, szerkesztő, újságíró
8. 75 éve, 1939-ben született Bölöni Sándor partiumi közíró, műfordító, irodalomszervező
16. 65 éve, 1949-ben született Péteri I. Zoltán partiumi helytörténeti tanulmányíró, szerkesztő
17. 30 éve, 1984-ben halt meg Kacsó Sándor erdélyi író
20. 65 éve, 1949-ben halt meg Berde Mária erdélyi író
20. 165 éve, 1859-ben halt meg Irinyi József partiumi közíró, műfordító, politikus
20. 170 éve, 1844-ben született Munkácsy Mihály festőművész, emlékiratíró
20. 15 éve, 1999-ben halt meg Plugor Sándor erdélyi grafikus
21. 135 éve, 1879-ben halt meg Vahot Imre író, szerkesztő
21. 25 éve, 1989-ben halt meg Márai Sándor író
22. 110 éve, 1904-ben született Nagy István erdélyi író
24. 265 éve, 1749-ben született Révai Miklós nyelvész, tanár
24. 60 éve, 1954-ben halt meg Herczeg Ferenc író
26. 105 éve, 1909-ben született Anavi Ádám erdélyi költő, színműíró

MÁRCIUS

1. 120 éve, 1894-ben halt meg Ács Károly erdélyi író, műfordító
2. 245 éve, 1769-ben halt meg Bod Péter egyháztörténetíró
3. 110 éve, 1904-ben született Kristóf Károly a keresztrejtvény meghonosítója, daljátékok írója
7. 85 éve, 1929-ben született Székely János erdélyi író
8. 200 éve, 1814-ve született Szigligeti Ede (Szathmári József) író, drámaíró
8. 85 éve, 1929-ben született Saszet Géza erdélyi költő, szerkesztő
8. 70 éve, 1944-ben született Horváth Andor esszéíró, műfordító, szerkesztő
8. 40 éve, 1974-ben halt meg Imre Lajos pedagógiai író, szerkesztő, egyetemi tanár
9. 120 éve, 1894-ben halt meg Medgyes Lajos költő, egyházi író
10. 85 éve, 1929-ben született Lakó Elemér erdélyi nyelvész, egyetemi lektor, művelődéstörténész
10. 45 éve, 1969-ben halt meg Tereh Géza költő, esztéta, tankönyvíró

12. 120 éve, 1894-ben halt meg Paulay Ede színész, rendező, műfordító, szakíró
12. 80 éve, 1934-ben született Moldova György író
13. 80 éve, 1934-ben született Imets László erdélyi képzőművész, grafikus, könyvdíszítő
13. 115 éve, 1899-ben született Kodolányi János író
13. 20 éve, 1994-ben halt meg Benda Kálmán történész, tanár, tudományos szakíró
14. 245 éve, 1769-ben született Kármán József író, lapszerkesztő
14. 70 éve, 1944-ben halt meg Nagy Dániel erdélyi író, szerkesztő
16. 25 éve, 1989-ben halt meg Balázs János erdélyi nyelvész, irodalomtörténész, a szókincstan kutatója, műfordító
20. 120 éve, 1894-ben halt meg Kossuth Lajos politikus, közíró
21. 245 éve, 1769-ben született Dayka Gábor költő
21. 110 éve, 1904-ben született Vadnai László író, filmforgatókönyvíró, műsorközlő
22. 330 éve, 1684-ben született Bél Mátyás, a honismereti irodalom művelője, tankönyvíró, egyházi író
22. 10 éve, 2004-ben halt meg Varró János erdélyi irodalomtörténész, műfordító, szerkesztő
24. 170 éve, 1844-ben született Arany László költő
24. 70 éve, 1944-ben született Kenéz Ferenc erdélyi költő
25. 310 éve, 1704-ben született Faludi Ferenc hitszónok, tanár, könyvtárigazgató
26. 210 éve, 1804-ben halt meg Kempelen Farkas feltaláló, szakíró
27. 125 éve, 1889-ben született Dienes László esztéta, szerkesztő
27. 80 éve, 1934-ben született Csurka István író, szerkesztő

ÁPRILIS

1. 200 éve, 1814-ben született Erdélyi János költő, szerkesztő, tanár
1. 155 éve, 1859-ben született Vikár Béla néprajzkutató, műfordító
2. 195 éve, 1819-ben halt meg Festetics György, a Georgikon alapítója
3. 70 éve, 1944-ben született Farkas Árpád erdélyi költő
4. 230 éve, 1784-ben született Kőrösi Csoma Sándor nyelvész, a magyar őstörténet kutatója
5. 85 éve, 1929-ben született Czine Mihály irodalomtörténész, műbíráló
6. 60 éve, 1954-ben született Egyed Péter erdélyi költő, műbíráló
8. 265 éve, 1749-ben született Gáti István nyelvész, az első magyar gyorsírási rendszer kidolgozója, tankönyvíró
8. 95 éve, 1919-ben halt meg Eötvös Loránd fizikus, egyetemi rektor
10. 275 éve, 1739-ben született Baróti Szabó Dávid költő, paptanár

10. 35 éve, 1979-ben halt meg Várkonyi Zoltán színházi rendező, színész
11. 90 éve, 1924-ben született Csetri Elek erdélyi történész, egyetemi tanár
11. 40 éve, 1974-ben halt meg Kahána Mózes erdélyi költő, író
13. 265 éve, 1749-ben született Rát Mátyás, az első magyar nyelvű újság megindítója és szerkesztője
15. 85 éve, 1929-ben született Huszár Sándor erdélyi író
17. 110 éve, 1904-ben született Sass Kálmán református egyházi író, közíró, lapszerkesztő
17. 105 éve, 1909-ben született Ember Győző történész, egyetemi tanár
18. 55 éve, 1959-ben halt meg Szabédi Géza erdélyi költő, író, nyelvész, egyetemi tanár
19. 195 éve, 1819-ben született Mentovich Ferenc költő, filozófiai és természettudományi író
21. 215 éve, 1799-ben született Táncsics Mihály író, politikus
21. 200 éve, 1814-ben született Egressy Béni (Egresi Galambos Benjámín) zeneszerző, szövegíró, a Szózat megzenésítője (1843), színmű- és operafordító
21. 20 éve, 1994-ben halt meg Palocsay Zsigmond erdélyi költő
25. 110 éve, 1904-ben született Szilágyi András erdélyi író
25. 90 éve, 1924-ben született Szenes Iván dramaturg, dalszövegíró, zeneszerző
27. 60 éve, 1954-ben született Zudor János partiumi költő
28. 260 éve, 1754-ben született gróf Széchényi Ferenc könyvtár- és múzeumalapító
28. 220 éve, 1794-ben született báró Jósika Miklós erdélyi író
28. 65 éve, 1949-ben született Demény István Pál erdélyi néprajzkutató
28. 25 éve, 1989-ben halt meg Tabi László író, közíró, lapszerkesztő

MÁJUS

3. 85 éve, 1929-ben született Mester Zsolt erdélyi író, közíró, orvosi szakíró, egyetemi rektor
4. 110 éve, 1904-ben halt meg Jókai Mór író
5. 105 éve, 1909-ben született Radnóti Miklós költő, műfordító
10. 365 éve, 1649-ben született Pápai Páriz Ferenc író
10. 85 éve, 1929-ben született Kányádi Sándor erdélyi költő
12. 85 éve, 1929-ben született Heller Ágnes filozófus, esztéta, egyetemi tanár
13. 50 éve, 1964-ben halt meg Tompa László erdélyi költő
16. 150 éve, 1864-ben halt meg Zilahy Károly műbíráló, költő, újságíró
17. 65 éve, 1949-ben halt meg Balázs Béla költő, drámaíró
19. 420 éve, 1594-ben halt meg báró Balassi Bálint költő

- 20. 25 éve, 1989-ben halt meg Galgóczi Erzsébet író
- 21. 75 éve, 1939-ben született Lászlóffy Aladár erdélyi költő
- 23. 110 éve, 1904-ben született Palotai Boris író, költő, lapszerkesztő
- 24. 120 éve, 1894-ben született Komjáthy Aladár költő, író
- 26. 95 éve, 1919-ben halt meg Gozsdu Elek író
- 26. 45 éve, 1969-ben halt meg Zolnai Béla nyelvész
- 30. 45 éve, 1969-ben halt meg Benedek Marcell író, irodalomtörténész, műfordító

JÚNIUS

- 1. 245 éve, 1769-ben halt meg Csécsi (Tsétsi) János református egyházi író
- 1. 100 éve, 1914-ben halt meg Feszty Árpád festőművész, a Honfoglalás című körkép alkotója
- 2. 145 éve, 1869-ben született Szomory Dezső író, színpadi szerző
- 2. 85 éve, 1929-ben született Veress Dániel irodalomtörténész, drama- és esszéíró
- 7. 120 éve, 1894-ben született Boncza Berta (Csinszka) költő, emlékiratíró
- 10. 135 éve, 1879-ben született Szabó Dezső író, közíró
- 10. 100 éve, 1914-ben halt meg Lechner Ödön építész, a magyaros szecesszió megteremtője
- 11. 325 éve, 1689-ben született Csécsi (Tsétsi) János református egyházi író
- 12. 200 éve, 1814-ben született báró Kemény Zsigmond erdélyi író
- 12. 45 éve, 1969-ben halt meg Tersánszky Józsi Jenő író
- 13. 430 éve, 1584-ben halt meg Zsámboky János költő, bölcsész, történész
- 15. 185 éve, 1829-ben született Szász Károly erdélyi költő, műfordító
- 17. 45 éve, 1969-ben halt meg Sinka István partiumi költő, író
- 18. 100 éve, 1914-ben halt meg Zalár József költő, Damjanich tábornok történetírója
- 19. 35 éve, 1979-ben halt meg Passuth László író, műfordító
- 20. 90 éve, 1924-ben született Podmaniczky Frigyes író, politikus
- 25. 130 éve, 1884-ben született Gyóni Géza költő
- 26. 45 éve, 1969-ben halt meg Tessitori Nóra erdélyi szavaló- és előadóművész
- 27. 80 éve, 1934-ben született J. Nagy Mária erdélyi nyelvész, szakíró
- 28. 200 éve, 1814-ben született Kriza János költő, népmese- és népballadagyűjtő
- 28. 130 éve, 1884-ben halt meg Táncsics Mihály író, politikus
- 29. 185 éve, 1829-ben született Ráth Mór könyvkiadó, könyvkereskedő, az írói tiszteletdíj bevezetője
- 30. 130 éve, 1884-ben született Szép Ernő költő, író

JÚLIUS

2. 135 éve, 1879-ben született Móricz Zsigmond író
2. 345 éve, 1669-ben született gróf Károlyi Sándor emlékiratíró, tábornagy, a szatmári béke megkötője
4. 70 éve, 1944-ben halt meg Kelemen Béla nyelvész, irodalomtörténész
5. 165 éve, 1849-ben halt meg Vasvári Pál író, történész, politikus
9. 100 éve, 1914-ben halt meg Pósa Lajos költő, ifjúsági író, közíró
10. 100 éve, 1914-ben született Makkai László történész, református egyháztörténeti tanár
11. 125 éve, 1889-ben halt meg Reviczky Gyula költő
11. 195 éve, 1819-ben született Reguly Antal nyelvész, néprajzkutató
12. 20 éve, 1994-ben halt meg Kristóf Károly, a keresztretjtvény meghonosítója, daljátékíró
12. 110 éve, 1904-ben született László Dezső erdélyi református egyházi író, lapszerkesztő
13. 80 éve, 1934-ben született Cseh Gusztáv erdélyi grafikus, könyvdíszítő művész
14. 190 éve, 1824-ben született Ács Károly író, műfordító
15. 130 éve, 1884-ben született Markovits Rodion író, újságíró, lapszerkesztő
17. 150 éve, 1864-ben halt meg Szalay László történész
17. 55 éve, 1959-ben született Kovács András Ferenc költő, műfordító
17. 195 éve, 1819-ben született Kóváry László történetíró, író
18. 125 éve, 1889-ben született Nyíró József erdélyi író
18. 335 éve, 1679-ben született Széchy Mária költő, a „Murányi Vénusz”
19. 230 éve, 1784-ben született Pergő Celesztin drámaíró, színész
19. 135 éve, 1879-ben született Móra Ferenc író, közíró
24. 105 éve, 1909-ben született Károlyi Amy költő, műfordító
24. 90 éve, 1924-ben halt meg Szily Kálmán nyelvész, természettudós
26. 150 éve, 1864-ben halt meg Fáy András író
28. 225 éve, 1789-ben halt meg báró Orczy Lőrinc költő
28. 85 éve, 1929-ben született Fenyő István irodalomtörténész, műbíráló
28. 100 éve, 1914-ben született Ruffy Péter erdélyi közíró, író
29. 255 éve, 1759-ben halt meg gróf Árva Bethlen Kata önéletrajzíró
29. 85 éve, 1929-ben született Mikes György író, humorista
31. 165 éve, 1849-ben halt meg Petőfi Sándor költő
31. 25 éve, 1989-ben halt meg Fehér Ferenc újvidéki költő, író, műfordító

AUGUSZTUS

1. 80 éve, 1934-ben született Fried István irodalomtörténész, nyelvész
1. 135 éve, 1879-ben született Papp Aurél partiumi festőművész, műbíráló

2. 195 éve, 1819-ben született Várady Antal újságíró, Petőfi barátja
2. 80 éve, 1934-ben született Maár Gyula filmrendező, forgatókönyvíró
3. 85 éve, 1929-ben született Hajdu Győző lapszerkesztő, tanár
3. 65 éve, 1949-ben halt meg Ignotus Hugó író, költő, műbíráló, közíró
4. 90 éve, 1924-ben született Szabad György történész, politikus
9. 115 éve, 1899-ben született Szabocsi Bence zenetörténész, szerkesztő
10. 45 éve, 1969-ben halt meg Kodolányi János író
12. 90 éve, 1924-ben halt meg Bródy Sándor író, drámaíró
13. 60 éve, 1954-ben halt meg Gaál Gábor erdélyi író, irodalomtörténész, szerkesztő
13. 20 éve, 1994-ben halt meg Örsi Ferenc író, közíró
14. 75 éve, 1939-ben született Gergely István erdélyi szobrászművész
15. 110 éve, 1904-ben született Tamási Gáspár erdélyi népi emlékiratíró, Tamási Áron öccse
17. 85 éve, 1929-ben halt meg Benedek Elek erdélyi író, szerkesztő
19. 25 éve, 1989-ben halt meg Képes Géza költő, műfordító
22. 100 éve, 1914-ben született Baróti Géza újságíró, szerkesztő
23. 90 éve, 1924-ben született Kishont Ferenc író, újságíró, humorista
25. 385 éve, 1629-ben született Gyöngyösi István író, politikus
27. 140 éve, 1874-ben született Császár Elemér irodalomtörténész
28. 105 éve, 1909-ben született Asztalos István erdélyi író
28. 95 éve, 1919-ben született Mikó Imre erdélyi író, szerkesztő, reporter
28. 95 éve, 1919-ben halt meg Dóczi Lajos író, műfordító
29. 580 éve, 1434-ben született Janus Pannonius költő, egyházi személy
28. 265 éve, 1749-ben halt meg Bél Mátyás egyházi író, nevelő, tankönyvíró, a honismereti irodalom művelője
30. 440 éve, 1574-ben született Szenczi Molnár Albert egyházi költő, író
31. 105 éve, 1909-ben született Fejtő Ferenc újvidéki műbíráló, szerkesztő, közíró

SZEPTEMBER

2. 55 éve, 1959-ben halt meg Szentimrei Jenő erdélyi író, költő
5. 230 éve, 1784-ben halt meg Ányos Pál költő
5. 110 éve, 1904-ben halt meg Baráth Ferenc irodalomtörténész, szerkesztő
5. 90 éve, 1924-ben született Seres Zsófia erdélyi irodalomtörténész, szerkesztő
6. 5 éve, 2009-ben halt meg Thurzó Sándor partiumi zenei író, zeneszerző, a Varadinum vonósnégyes alapítója
6. 110 éve, 1904-ben született Keresztury Dezső író, költő, irodalomtörténész, műbíráló, műfordító

7. 310 éve, 1704-ben halt meg Gyöngyösi István író, politikus
7. 130 éve, 1884-ben született Miklós Jutka partiumi költő, a Holnap című antológia egyik szerkesztője
8. 75 éve, 1939-ben halt meg Hevesi Sándor író, színháztörténész, szakíró
9. 185 éve, 1829-ben halt meg Vitkovics Mihály író, költő, műfordító, mecénás
9. 115 éve, 1894-ben született Gulácsy Irén erdélyi író
11. 95 éve, 1919-ben halt meg Csáth Géza író, zeneesztéta
11. 55 éve, 1959-ben halt meg Bölöni György író, újságíró
17. 80 éve, 1934-ben született Horváth Arany erdélyi költő, író, szerkesztő, riporter
19. 55 éve, 1959-ben született Kalapáti Ferenc újvidéki költő, tanár
19. 40 éve, 1974-ben halt meg Urbán Ernő költő, író, újságíró
20. 125 éve, 1889-ben született Tereh Géza partiumi költő, esztéta, tankönyvíró
20. 35 éve, 1979-ben halt meg Macalik Alfréd partiumi festőművész, szakíró
21. 120 éve, 1894-ben született Péchy Blanka író, színész, nyelvművelő
22. 70 éve, 1944-ben született Jakobovits Márta partiumi keramikus, képzőművészeti író
23. 105 éve, 1909-ben született Móricz Virág író, Móricz Zsigmond lánya
24. 95 éve, 1919-ben született Borbándi Gyula író, irodalomtörténész, szerkesztő
24. 35 éve, 1979-ben halt meg Ignác Rózsa erdélyi író, műfordító
26. 315 éve, 1699-ben született Hermányi Dienes József egyházi író
27. 105 éve, 1909-ben halt meg Thaly Kámán költő, történetíró
28. 85 éve, 1929-ben született Ritoók Zsigmond irodalomtörténész, ókorkutató
30. 155 éve, 1859-ben született Benedek Elek erdélyi író, szerkesztő

OKTÓBER

1. 115 éve, 1899-ben született Bárdos Lajos zeneszerző, zenetudós, karnagy
2. 80 éve. 1934-ben született Hary Béla erdélyi zeneszerző, karnagy
2. 100 éve, 1914-ben született Senkálzsky Endre emlékiró, erdélyi színész
3. 460 éve, 1554-ben született báró Balassi Bálint költő
5. 150 éve, 1864-ben halt meg Madách Imre író, költő
6. 165 éve, 1849-ben halt meg Lázár Vilmos emlékiró, az aradi tizenhárom egyike
9. 120 éve, 1894-ben halt meg Justh Zsigmond író, irodalomszervező
9. 70 éve, 1944-ben halt meg Kovács Katona Jenő erdélyi író, szerkesztő

- 9. 105 éve, 1909-ben született Horváth István erdélyi költő
- 10. 80 éve, 1934-ben született Hervay Gizella erdélyi költőnő
- 12. 80 éve, 1934-ben született Fábián Ernő erdélyi irodalomtörténész, politológus
- 18. 120 éve, 1894-ben született Déry Tibor író
- 18. 140 éve, 1874-ben született Földessy Gyula irodalomtörténész, egyetemi tanár
- 18. 30 éve, 1984-ben halt meg Korda István partiumi költő, író, műfordító
- 18. 50 éve, 1964-ben halt meg Barta Lajos író, drámaíró, újságíró
- 19. 160 éve, 1854-ben született Iványi Ödön író
- 19. 25 éve, 1989-ben halt meg Király István író, irodalomtörténész, szerkesztő
- 20. 70 éve, 1944-ben halt meg Sulyok István egyházi író, a Királyhágómelléki Református Egyházkerület püspöke
- 22. 80 éve, 1934-ben született Pomogáts Béla irodalomtörténész, műbíráló
- 22. 35 éve, 1979-ben halt meg Jakabos Ödön utazó, útinapló író, Kőrösi Csoma Sándor útjának követője
- 24. 80 éve, 1934-ben halt meg Boncza Berta – Csinszka költő, emlékiratíró
- 24. 165 éve, 1849-ben halt meg Szacsavay Imre partiumi politikai író
- 25. 205 éve, 1809-ben halt meg id. Báró Wesselényi Miklós drámaíró, mecénás
- 27. 255 éve, 1759-ben született Kazinczy Ferenc költő, nyelvész, irodalomszervező, lapszerkesztő
- 27. 70 éve, 1944-ben halt meg Karácsony Benő erdélyi író
- 27. 5 éve, 2009-ben halt meg Tolnai Tibor partiumi festőművész, grafikus
- 28. 170 éve, 1844-ben halt meg Kisfaludy Sándor költő
- 28. 60 éve, 1954-ben halt meg Nagy Lajos író, közíró
- 28. 85 éve, 1929-ben halt meg Osvát Ernő író, a Nyugat egyik szerkesztője
- 28. 110 éve, 1904-ben született Waldapfel József irodalomtörténész
- 30. 380 éve, 1634-ben halt meg Káldi György bibliafordító

NOVEMBER

- 2. 100 éve, 1914-ben született Kónya Lajos költő, író
- 2. 145 éve, 1869-ben született Ignótus Hugó költő, író, műbíráló, újságíró
- 3. 140 éve, 1874-ben született Jankovich Marcell felvidéki író
- 3. 170 éve, 1844-ben született Baráth Ferenc író, irodalomtörténész, szerkesztő
- 4. 100 éve, 1914-ben született Kós András erdélyi szobrászművész, szövegrajzoló
- 4. 360 éve, 1654-ben született gróf Csáky Krisztina versszerző, Bethlen Miklós felesége

5. 115 éve, 1899-ben halt meg Péterffy Jenő esszéíró, műbíráló, irodalomtörténész
6. 130 éve, 1884-ben született Germánus Gyula orientalista
8. 35 éve, 1979-ben halt meg Germánus Gyula orientalista
9. 105 éve, 1909-ben halt meg Gyulai Pál erdélyi író, költő, irodalomszervező
9. 70 éve, 1944-ben halt meg Radnóti Miklós költő, műfordító
10. 100 éve, 1914-ben született Tamás Gáspár erdélyi költő, író
12. 65 éve, 1949-ben halt meg Jankovich Marcell felvidéki író
13. 40 éve, 1974-ben halt meg Karinthy Gábor költő
13. 100 éve, 1914-ben született Határ Győző író, költő, filozófus
15. 385 éve, 1629-ben halt meg Bethlen Gábor erdélyi fejedelem
15. 435 éve, 1579-ben halt meg Dávid Ferenc erdélyi egyházi író, reformátor, az erdélyi unitárius egyház alapítója
17. 275 éve, 1739-ben született gróf Teleki Sámuel író, könyvtáralapító, mecénás
18. 160 éve, 1854-ben született Iványi Ödön partiumi író, közíró szerkesztő
18. 350 éve, 1664-ben halt meg gróf Zrínyi Miklós író, hadvezér
19. 395 éve, 1619-ben született Czeglédi István református egyházi író, költő
20. 75 éve, 1939-ben született Bányai János újvidéki műbíráló, irodalomtörténész, szerkesztő
22. 195 éve, 1819-ben halt meg Baróti Szabó Dávid költő, paptanár
22. 85 éve, 1929-ben született Görgyey Gábor költő, író, műfordító
25. 25 éve, 1989-ben halt meg Böződi György erdélyi író, költő, történész
28. 165 éve, 1849-ben született Gozsdu Elek író
29. 40 éve, 1974-ben halt meg Jordáky Lajos erdélyi történész, tanulmányíró, műbíráló, közíró
30. 110 éve, 1904-ben született Dienes András író, irodalomtörténész, katonai szakíró
30. 105 éve, 1909-ben született Darvas Szilárd költő, író, humorista
30. 95 éve, 1919-ben született Berkesi András író
30. 70 éve, 1944-ben halt meg Szomory Dezső író, színpadi szerző

DECEMBER

1. 95 éve, 1919-ben született Kuszálik Piroska erdélyi pedagógiai- és tankönyvíró, egyetemi előadótanár, a magyar szakos tanárok irányítója
2. 40 éve, 1974-ben halt meg Zilahy Lajos partiumi író, szerkesztő

3. 145 éve, 1869-ben született Fehér Dezső partiumi író, újságíró, lapszerkesztő
3. 105 éve, 1909-ben született Kurkó Gyárfás író, politikus
10. 30 éve, 1984-ben halt meg Szilágyi András erdélyi író
12. 365 éve, 1649-ben halt meg Geleji Katona István református egyházi író
12. 100 éve, 1914-ben született Marton Lili erdélyi író, újságíró
13. 120 éve, 1894-ben halt meg Xantus János író, néprajzkutató, természettudós
15. 135 éve, 1879-ben halt meg Mentovich Ferenc költő, filozófiai- és természettudományi író
15. 90 éve, 1924-ben született Papp Ferenc partiumi író, szerkesztő
17. 100 éve, 1914-ben született Karinthy Gábor író
18. 235 éve, 1779-ben halt meg Faludi Ferenc hitszónok, tanár, könyvtárigazgató
18. 50 éve, 1964-ben halt meg Földessy Gyula irodalomtörténész, egyetemi tanár
18. 55 éve, 1959-ben halt meg Ráth Végh István művelődéstörténész, író
22. 250 éve, 1764-ben halt meg báró Amadé László költő, udvari ember
23. 80 éve, 1934-ben született Kósa Ferenc nyelvész, egyetemi tanár, szakíró
24. 205 éve, 1809-ben halt meg Báróczi Sándor műfordító, testőrtiszt
- 65 éve, 1949-ben halt meg Zolnai Gyula nyelvész, műfordító
25. 90 éve, 1924-ben született Váci Mihály költő, műfordító
26. 70 éve, 1944-ben halt meg Járosi Andor erdélyi író, evangélikus szakíró, színibíró
27. 100 éve, 1914-ben halt meg Herman Ottó természettudós, néprajzkutató, újságíró
28. 85 éve, 1929-ben született Bori Imre újvidéki irodalomtörténész, műbíró, szerkesztő
30. 335 éve, 1679-ben halt meg Bethlen Farkas erdélyi történetíró
31. 165 éve, 1849-ben született Ábrányi Emil író, költő, újságíró
31. 355 éve, 1659-ben halt meg Apáczai Csere János filozófus, erdélyi pedagógiai író, tanár

Összeállította: JÁROSI ÉVA ny. tanár

Elrejtett bölcs gondolatok

Nagy László (1925-1978) Kossuth-díjas költő verséből idézünk: „*Adjon az Isten / szerencsét, / szerelmet, forró / kemencét / üres vékámba / gabonát / árva kezembe / parolát, / lámpámba lángot, / ne kelljen / korán az ágyba / hevernem ...*“ A vers következő sorai a rejtvényben, a vízsz. 1. és a függ. 30. alatt.

VÍZSZINTES:

13. Történelmi magyar város.
14. Mórícz Zsigmond leánya.
15. Komoly udvarló.
16. Kossuth-díjas író (Sándor, 1903-1966).
18. Szövetségi tartomány Ausztria nyugati részén.
20. Órahang.
21. Csapadék.
22. Jorge ... (1912-2001) – realista brazil író.
24. Salvador NOB-jele.
26. Kettős betű.
27. A kimonót összefogó selyemöv.
28. Áraszt.
29. Római számok (össz. 1050).
31. Sebészkés.
33. Nem vall be.
35. Az ENSZ francia névrövidítése.
37. ...-Dame – híres, gótikus párizsi templom.
39. Foghús.
40. Kecse kicsinye.
42. Kötözésre használt palmarost.
44. Határ része!
46. Középen párás!
48. Kábítószer (argó).
50. Közeleg.
51. Rabló.
54. Dühösen kiabál.
57. Lekvár.
58. Fanyar erdei gyümölcs.
60. Zaváros ige!
61. Román személyes névmás.
62. Páratlanul fázós!

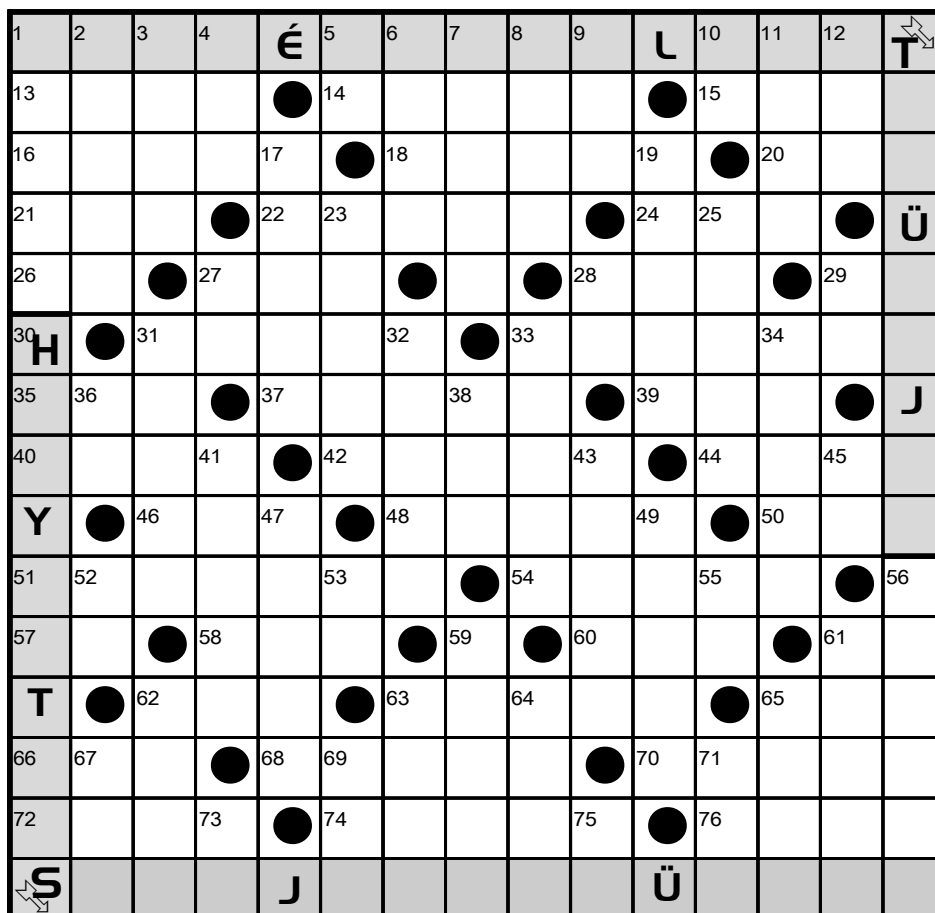
63. Érettségizők arcképeiből áll.
65. Amerícium és nitrogén vegyjele.
66. Czuczor Gergely egyik írói álneve.
68. Idegfájdalom.
70. Kacag.
72. Félhosszú szoknya.
74. Keleti női név.
76. Spanyol származású francia zeneszerző (Édouard, 1823-1892).

FÜGGŐLEGES:

1. Magyar színész (Emil).
2. Valakinek a pártfogása.
3. Ránc.
4. A deutérium és a rénius vegyjele.
5. Svédország és a Vatikán gépkocsijele.
6. Donizetti egyfelvonásos vígoperája.
7. Ősi sumér város.
8. Pályaúdvár része.
9. Becézett Ágota.
10. A, a, a.
11. Kényelmes járás.
12. Lärmás felfordulás.
17. Jean ... – francia filmszínész (1904-1976).
19. Város Zala megyében, a Kerka patak partján.
23. Mely időpontban?
25. Utcai árusítóhely.
27. ...- a nagy varázsló.
28. ... Kendzabúró – japán Nobel-díjas író (1994).

29. Kassák lapja.
 31. Szegény ... Anna – Jókai Anna regénye.
 32. Akkád eposz.
 33. Költemény jelzője (lehet).
 34. Szedeget.
 36. Mutató szócska.
 38. Karfa része!
 41. Kéznel levő hossz mérték.
 43. ...-sav – egyszerű karbonsav.
 45. Céloz.
 47. ... Oz – kortárs izraeli író.
 49. Helyiség rendezvények céljára.
 52. Névelő.
 53. Lám.

55. Határrag.
 56. Svájcban szövetségi állam.
 59. Amerikai orvos, a gyermekbénulás elleni védőoltás kidolgozója.
 61. Egyszerű gép.
 62. Letakaró.
 63. Kínai súlymérték (ék.f.)
 64. Bázeli francia neve.
 65. Tejtermék – névelővel.
 67. Számrendszerünk alapja.
 69. Les betűi!
 71. Sellő része!
 73. Ősi fegyver.
 75. Ajándékoz.

Nagy költőnk, Kölcsey Ferenc (1790-1838) a magyar reformkor irányadó alakja, az MTA tagja volt. Egyik gondolatát idézzük:

*„Tiszteld s tanuld más művelt népek nyelvét is, ...,
de soha ne feledd, miképpen...”*

Folytatása a rejtvényben a vízsz. 1., valamint a függ. 25. és 31 alatt.

VÍZSZINTES:

13. Előtag, a mértékegység
ezerszeresét jelöli.
14. Számjegy
15. Meredek vízpart.
16. Algéria kikötő városába való.
18. Bajt okoz.
19. Finn város a Botteni-öböl
partján.
20. Nátrium és nitrogén vegyjele.
21. Földmunkáló erőgép.
24. Fénykibocsátó dióda.
25. Az amper és a coulomb jele.
26. Titkon figyel.
27. Szegecs.
29. Kölni-cseppek!
30. Nagyváros Franciaország ÉK-i
részén.
32. Igényli.
34. Az a másik.
36. Nagy tápértékű zöldség.
39. Gáz németül.
41. Olimpiai bajnok ökölvívó
(György).
43. Ilyen a menettérti jegy.
44. A kalcium vegyülete.
45. Gárdonyhoz tartozó település.
47. Régi hívó szó.
48. Varázslónő a görög
mitológiában.
49. Felületére jegyez.
51. Nagyságát meghatározza.
52. Lélegzik.
54. Kedvező körülmény (véletlen).

57. Locomotiv ... – zenekar.

59. Éti betűi!

61. Feszültséget növelő berendezés.

62. Az ENSZ Munkaügyi
Szervezetének angol rövidítése

63. Az állat füvet eszik.

65. Össze-vissza súg!

66. Nagyobbá tesz.

68. Heves megye székhelye.

69. Görög betű – névelővel.

71. ... a lelke mindennek (közmondás)

FÜGGŐLEGES:

1. Szentkép.

2. Nobel-díjas (1933) – angol fizikus
(Paul)

3. Lendület.

4. Új fok.

5. Nomen nescio – röv. (nevét nem
tudom – latin)

6. ... Zoltán – sikeres magyar
énekes.

7. Angol uralkodócsalád.

8. ... John – angol énekes,
zongorista, zeneszerző.

9. Léc-végek!

10. Ausztráliai futómadár.

11. ... May – német író,
indiántörténeteinek népszerűek.

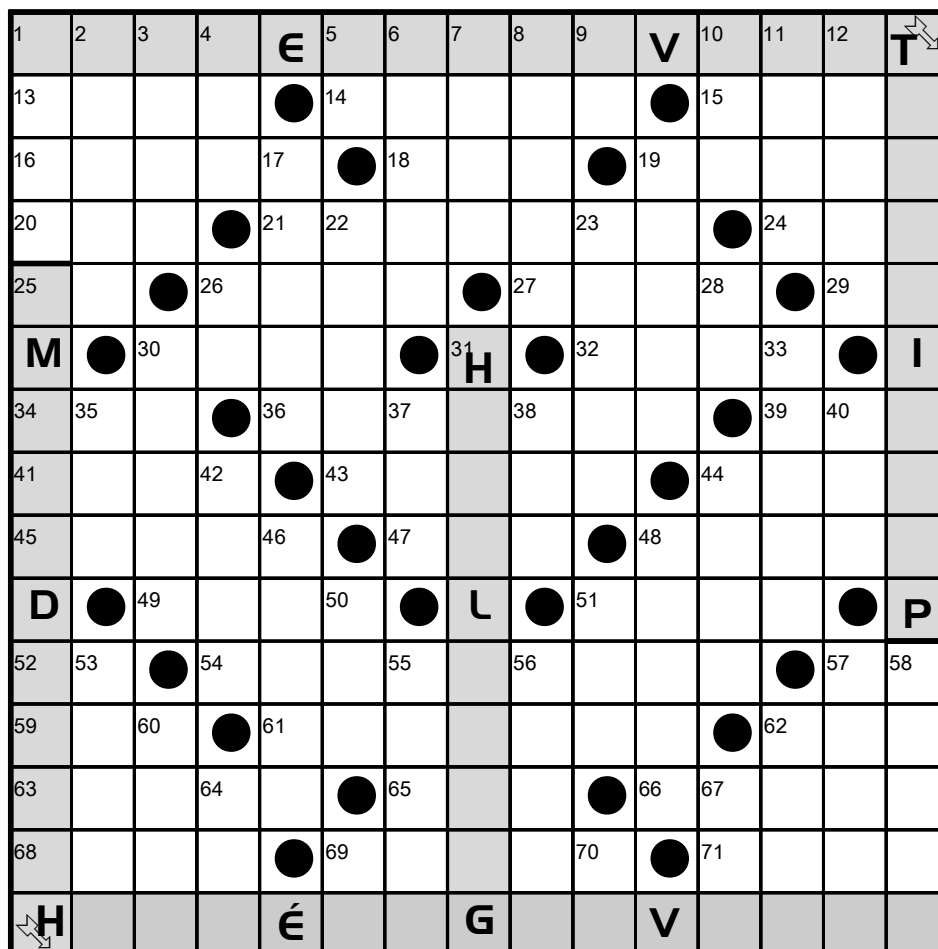
12. A magyar nemzeti opera
megteremtője (Ferenc).

17. Csíkszeredai fametsző, grafikus
(László).

19. Örkény István színdarabja.

22. Népviseletben: posztó férfi
felsőruha – névelővel.
23. Édes szeszesital.
26. A mélybe.
28. Törökország autójele.
30. Erdei Zsolt ökolvívó beceneve.
33. Szavát adja rá.
35. Igekötvő.
37. Egészséges ital.
38. A Tiszába „siet”.
40. Indiai író, drámaíró.
42. Műszerész mester.
44. ... megvénülünk (Jókai).
46. Belső égésű motor.

48. A jelzett idő után.
50. Tűzhely sütője (nép.)
51. Monaco és Thaiföld gépkocsijele.
53. Belgium keleti „kapuja”.
55. A focihoz hasonló játék.
56. Nikkel, urán és túlium vegyjele.
57. Amerikai úrhajós, politikus.
58. Arany János remekműve.
60. Erős napfény „teszi”.
62. Gyorsan emelkedik.
64. Zavaros ser!
67. Északi aprópénz.
69. Argeş megye betűjele.
70. Kairóban van!

Széchenyi István gróf (1791-1860) politikus, az MTA tagja volt.
Híres kijelentését idézzük a rejtvényben a vízsz. 1. és a függ. 53. alatt.

VÍZSZINTES:

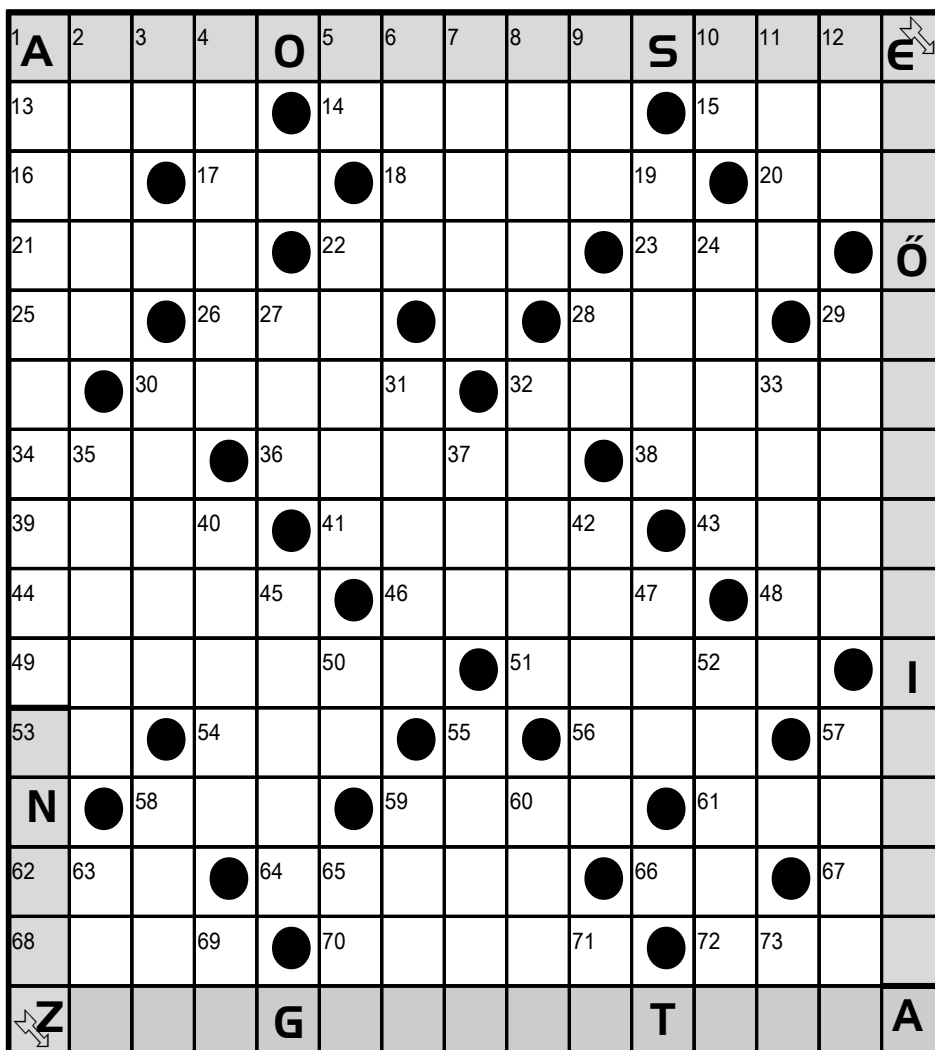
13. Művészeti ág.
14. Finom szemcséjű üledékes kőzet.
15. Párizsi divatszalon.
16. Rácsap.
17. Paripa.
18. Hazai műszál.
20. ... Vallone – olasz színész.
21. Határozat elfogadásának megakadályozása.
22. Norvég özvegyasszony Ibsen Peer Gynt c. drámájában.
23. ... step – a foxtrott őse.
25. Az itt levő.
26. Nagy mennyiségű.
28. ... grófja – Rossini vígoperája.
29. Szatmár megye betűjele.
30. Sebészkés.
32. Téglából rakott tűzhely.
34. Kacat-darabok!
36. Ülőbútor része.
38. Délkelet-ázsiai nemzetközi szervezet.
39. Jegyzetelés.
41. Folyó torkolata lehet ilyen.
43. Olasz, thaiföldi, luxemburgi és norvég autójel.
44. Fejdísz.
46. Sergio ... (1929-1989) – olasz filmrendező.
48. Tantál és ittrium vegyjele.
49. Eszmélet.
51. Szórakozóhely.
53. Párosan hagy!
54. Fájdalom.
56. Házas.
57. Gödröt készít.
58. Termés.

59. Játékszer.
61. Fasorral szegélyezett út.
62. Spanyol exkirályné.
64. A Jupiter holdja.
66. Tágas mélység.
67. Algában van!
68. ... Hari – Szántó György regénye.
70. Város az „olasz csizma” sarkán.
72. Zavaros idea!

FÜGGŐLEGES:

1. Molnár Ferenc színműve.
2. Fokoz.
3. Érdektelennek tart.
4. Görög sziget az Égei-tengerben.
5. Ez a nap.
6. Ágról-...
7. Menyétféle ragadozó.
8. Az USA egyik híres egyeteme.
9. Amerikai műholdcsalád – rövid.
10. Részben fed!
11. Amikorra.
12. Óriáskígyó.
19. Bellini operája.
22. Egykor Mezopotámiában virágzó sémi birodalom nyelve.
24. A bokrot metszi.
27. Nemzetközi Munkaügyi Szervezet – francia rövid. (OIT)
28. A mágneses térerősség egysége – rövid.
29. Milánó híres operaháza.
30. Rajthely (ék.f.)
31. A földről felvett.
32. Negatív elektród.
33. Tiszta súly.
35. Két szám kijelölt hányadosa.
37. Részben jellemző.

40. Német repülőgép a II. világháborúban.
 42. Bányaváros a Szörényi érchegeységben.
 45. Verona folyója.
 47. Csapadék.
 50. Antonov gépe.
 52. Út menti fogadó (ék. h.)
 55. Küzdelemmel kapcsolatos.
 57. Ország.
 58. Fénytelen.
 59. Amerikai énekesnő (Joan).
 60. Nagy német zeneszerző (1685-1750).
 63. Norvég, osztrák, spanyol autójel.
 65. Kalla-szálak!
 69. Haitiben van!
 71. Román személyes névmás.
 73. Római számok (összesen 51).

Batsányi János (1761-1845) költő 1791-ben írt Búsongás című versének két sorát idézzük a rejtvényben a vízsz. 1. és a függ. 13. alatt.

VÍZSZINTES:

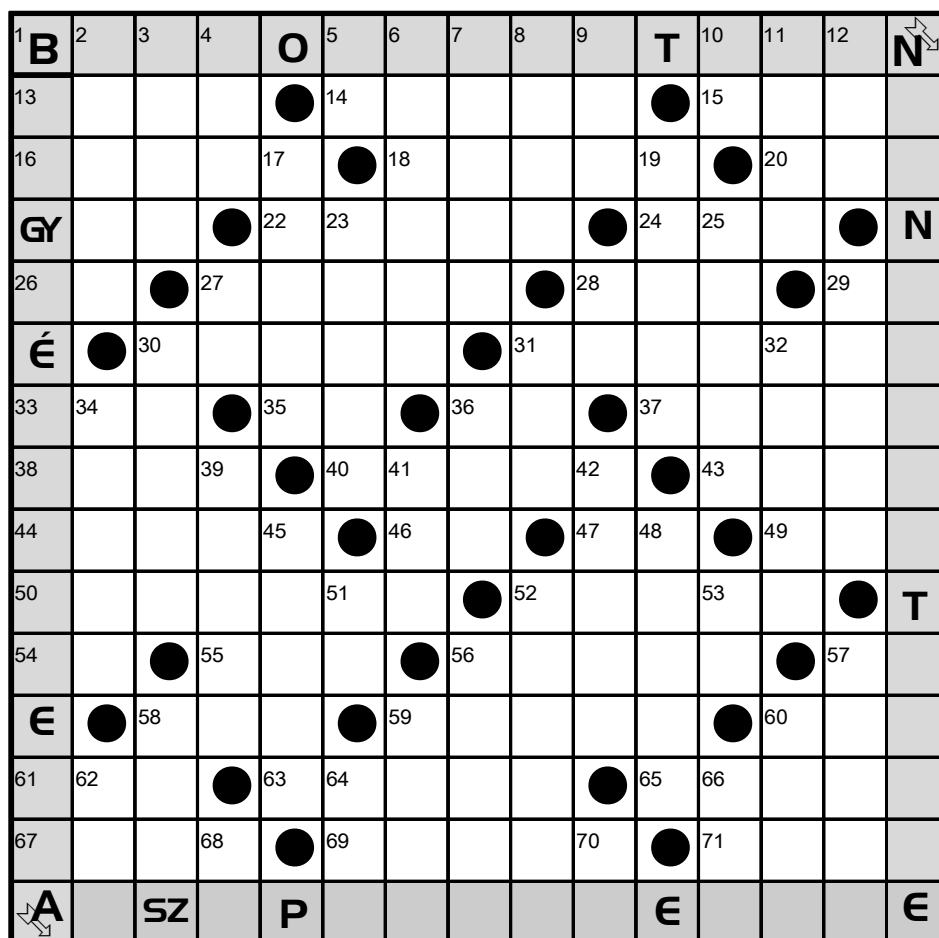
13. McDermot rockoperája.
14. Fejfedő.
15. Város a Hajdúságban,
Debrecentől délnyugatra.
16. Japán város Sapparo közelében.
18. Francia település, szerzetesi
közössége tette híressé.
20. Gyötrődés.
21. Gyengülni kezd!
22. Fény jelzője is lehet.
24. Női név.
26. Szélein vés!
27. Kelmét készíteni.
28. A munka és az energia egysége.
29. Páratlan anya!
30. Elsőrendű
31. Angyali, mennyei.
33. Több római pápa neve.
35. Munkácsy- és Kossuth-díjas
szobrász (Pál)
36. Gyümölcslekvár.
37. Mágnesség (rég.)
38. Erbium és laurencium vegyjele.
40. Húsétel mellé találják.
43. Takarmány tartósítására
használják.
44. Magyarország legmagasabb
hegye (1014 m).
46. Fába vés.
47. Róf végek!
49. Gyakorló képző.
50. Tétlen.
52. Táncdalénekes (György).
54. Kettős betű.
55. Évezred.
56. Eszkimó csónak.

57. Szintén ne.
58. Bodola páratlan betűi.
59. Tűz a ... – Liviu Ciulei filmje
(1959).
60. Erős harag.
61. Magyar Távirati Iroda.
63. Keserű anyagok (lat.)
65. Település Németország NY-i
határán, a Rajna mentén.
67. Rendszeresen visz.
69. Szövetségi terület Brazília
északi részén.
71. Hiteget.

FÜGGŐLEGES:

2. Joyce Carol ... – amerikai írónő.
3. Kapaszkodó, fás szárú növény.
4. D.R.R.
5. Fogságban van!
6. A Bánk Bán írója.
7. Nagyüzemi gyártású.
8. Díszít (rég.)
9. Lazítani kezd!
10. Ilyen írás volt pl. a suméréké.
11. Közkatoná.
12. Ez a hal nem hal (lárva)
17. Vízben halad.
19. Magához tér.
23. Alacsony, izmos testalkatú.
25. Bogyós, savanykás gyümölcs.
27. Stroncium vegyjele.
28. Az itteni.
29. Egy része – névelővel.
30. Cseh eredetű tánc.
31. Részben leszed!
32. Balaton-... – Balatonvilágoshoz
csatolt település (ék.f.).

34. Értékes tulajdonság.
 36. Regény szerzője.
 39. Kénytelen valahol maradni.
 41. Sáv a kutya nyakán.
 42. Az ókori Ilion másik neve (ék.cs.)
 45. Hosszú vállkendő.
 48. Nobel-díjas (1958) orosz fizikus.
 51. Erős zsineg.
 52. Támlás bútordarab.
 53. Dákó páratlan betűi.
 56. Gyógykezel (ék.h.)
57. Erősen fúj (a szél)
 58. Képes vagy.
 59. Gát, töltés – németül.
 60. Ismert nyelvész (László, 1921-2011)
 62. Odébb taszít.
 64. ... West – amerikai filmszínész.
 66. Betegség jele.
 68. Kiejtett betű.
 70. Kalákában van!

A keresztrejtvényeket készítette: BARABÁS ZSUZSA

Skandi

Gárdonyi Gézá (1863-1922) idézzük a rejtvényben.

AZ IDÉZET ELSŐ RÉSZE	ERŐS PUSZ- TASÁG		SZÁRMA- ZÁS NÉMET Ó	TEMPÓ KÉRDŐ SZÓCSKA	BRÓDY S. DRÁMAJA RANGOS	ÁLLAMI BEVÉTEL	GUMÓ FELEI		MELY SZEMÉLY
A									N
MAGYAR HERCEG				ÁRUSÍTÓ- AGYAG- HANGSZER				ÁTMÉRŐ FRANCIA FOLYÓ	
INDUL A VONAT! KISIPAROS			KIRAKÓS JÁTEK BELSŐ SAROK				A MÉLYBEZ JEGYEZ		
				TE ÉS Ó BÖLCS DÖNTÉS		ANYAGI RÉSZECSKE ... GROS			
IDŐ JELE MÉLTÓSÁG	BUSZON ÜL NEMZETK. DIJ			ETKEZÉS- RE KÉSZÜL IDEGEN IGEN					
			KÖRZET MISTER				A „RE” PÁRJA GOMBA- FAJTA		
JAPÁN TÁBLA- JÁTEK			... KUNDERA CSEH ÍRÓ PARANYI RÉSZ			VÉGTELEN PERC! A TETEJÉRE			
MÓKJUS	SZÍN				ÉSZAKI APROPÉNZ ARAD ME- GYE JELE			NÉVELŐ ... STEP - TÁNC	
AZ IDÉZET MÁSODIK RÉSZÉ			AZ A MÁSİK IDEGEN TENGÉR		TAMASI ... ÍRÓ A* FEJDSZ				
KÉPZE- LŐDÉS				IDŐ- EGYSÉG NITROGÉN		SZENNA- BAN VANI PERBEN ÁLL!			
LITER	THOMAS ... ÍRÓ ÁLOMBA RINGAT				KEN ... AM-I ÍRÓ BECSTE- LEN				
TANTÁL VEGYJELE VIRÁGPOR		SUGAR METSZET- FÉLE	SZINÉSZNŐ (ÉVA) ... HOLGERSSON RAJZFILMŐS			FÉLSZI KÉPBN VANI		KÖZEPÉN RÁGI EGYIPTOMI FŐISTEN	
				PÁLMA- FAJ LOM BETŰI					RUHA- DARAB
TÍZ BETŰI			GYORSAN PAROLGÓ URÁN ÉS SZÉN			BECEZETT- EMMA FORDÍTOTT KETTŐS BETŰ			
							CIN SZÁJAT TÁT		
„AZ” ÉRTE- KEZÉS	A								

BARABÁS ZSUZSA

A Királyhágómelléki Református Egyházkerület címtára

IGAZGATÓTANÁCSI HIVATAL

BH-410210 Oradea Str. Jean Calvin nr. 1, Telefon: 0259-431710; 0259-435386,
0724-393528 e-mail: partium@rdsor.ro. Titkárnő: SZABÓ KATALIN

Tiszt- és tisztségviselők:

CSÚRY ISTVÁN püspök
DR. VARGA ATTILA egyházkerületi főgondnok
LUKÁCS JÓZSEF lelkeszi főjegyző
TOLNAY ISTVÁN világi főjegyző
FAZAKAS SÁNDOR lelkeszi aljegyző
TATÁR MIKLÓS presbiteri aljegyző
DÉNES ISTVÁN LUKÁCS missziói előadó
SZILÁGYI ZOLTÁN katekétikai előadó
OROSZ OTÍLIA VALÉRIA egyházzenei előadó
FENESI TIBOR jogtanácsos
GELLÉN SÁNDOR levéltáros
KÁNYA ZSOLT ifjúsági előadó

Titkárság: SZABÓ KATALIN, BORUZZS EDIT 0724-353928, 0259-431710,
0259-435386 partium@rdsor.ro

Közigazgatási Ügyosztály: FARKAS ZSOLT előadótanácsos 0762-638210,
zsolif@yahoo.com. Referens: BORUZZS EDIT

Gazdasági Ügyosztály: SALÁNKI LÓRÁNT előadótanácsos 0723-481466.
Könyvelők: BÉRES MELINDA, FODOR KATALIN
kregazdasagi@yahoo.com

Missziói Ügyosztály: DÉNES ISTVÁN LUKÁCS generális direktor
0745-374441 denesistvan@yahoo.com, VINCZÉNÉ PÁLFI JUDIT
előadótanácsos 0741-179307 judit_vincze@yahoo.com

Tanügyi- és Katekétikai Ügyosztály:
SZILÁGYI ZOLTÁN katekétikai előadó
0728-784530, szkizo71@yahoo.com
SZŰCS ÉVA tanügyi előadótanácsos
0745-306661 szucseva@yahoo.com

Külügyi Osztály: ANTAL JÁNOS előadótanácsos
0722-686824 antaljanos@partium.ro

Kiadói és Sajtóosztály: WAGNER ERIK előadótanácsos
0735-434701, wagner.erik@yahoo.com

Ügyosztály: SZILÁGYI ZOLTÁN

Műszaki előadó: EMÓDI TAMÁS 0745-311387 emoditamas@gmail.com

Jogtanácsos: MÁTHÉ EDITH 0722-686827

Referens: PETRUCZ IZABELLA 0742-169537 petruczi@freemail.hu

Levéltáros: GELLÉN SÁNDOR 0262-281410, 0744-864572

Referens: JOÓ ÁGNES 0743-487170

Agnulli Dei – Református Szociális Központ és Idősek Otthona

BH-410559 Oradea Str. Grădinarilor nr. 16., 0359-175375,

agnullidei@freemail.hu

Intézményvezető: BUNTA BÍBORKA – 0728-983661

Arany János Kollégium

BH-410209 Oradea Str. Primăriei nr. 36, 0259/439931 kollegium@partium.ro

Kollégiumi referens: POP RENÁTA-ÉVA 0741-106487

Egyetemi lelkész: RÁKSI LAJOS 0761-689-331

Árva Bethlen Kata Református Óvoda

SM-440199 Satu Mare Str. Inaului nr. 11, 0261-769745, bogyakis@gmail.com

Intézményvezető: BOGYA KIS MÁRIA

Bethesda Ház – Egészségügyi és Humanitárius Központ – Szamosardó

MM-437356 Arduzel nr. 145/a, 0262-264107

Elnök: TÓBIÁS ESZTER tobiastibor@gmail.com, oradea@diakonia.ro

Házgondnok: VÁNCZA ÉVA 0745-523750

Cigánymissziós Központ

BH-410060 Oradea Calea Clujului nr. 63.

Kapcsolattartó: VINCZÉNÉ PÁLFI JUDIT

Intézményvezető: SZOBOSZLAI ERZSÉBET 0737-519906

KATONA ERIKA

Csillagocska Református Zeneóvoda

BH-410115 Oradea B-dul Ștefan cel Mare nr. 6/A, 0259-453914

Igazgató: KECSKÉS EDIT 0747-363645

Erdélyi Gyülekezet – Reménység Szigete – Budapest

H-1106 Budapest Gyógyszergyári út 3.

Intézményvezető: DR. ZALATNAY ISTVÁN

Irodavezető: PÉCSI DÁNIEL 0036-1-2609455;

0036-1-2637862 porta; 0036-1-3416602 konyha; 0036-1-4310012 fax;

info@erdelyigyulekezet.budapest.hu

Érmelléki Református Diakóniai Alapítvány

(ÉRDA) – Bihardiószeg

BH-417235 Diosig Str. Livezilor nr. 75., 0259-350-337

Intézményvezető: BALOGH ANIKÓ 0743-282828, 0765-966790

Élesdi „Kajantó Mária” Gyermekek és Ifjúsági Otthon

BH-415100 Aleșd Str. Viilor nr. 30

Intézményvezető: DÉNES ÉVA

0259-342719, 0740-613770 eva.denes@yahoo.com

Érmihályfalvi Aranykapu Református Napközi-Óvoda

BH-415700 Valea lui Mihai str. Kálvin János nr. 16

Tel/Fax: 0259-355-447

Intézményvezető: BALÁZSNÉ KISS CSILLA kisscs@citromail.hu

Érmihályfalvi Bernáth József Református Iskola

BH-415700 Valea lui Mihai str. Márton Áron nr. 35

Tel/Fax: 0259-355-447

Intézményvezető: BALÁZS JÁNOS DÉNES denes.balazs@freemail.hu

Hadadi Degenfeld Egyházi, Oktatási és Művelődési Központ

SM-447155 Hodod Str. Principală nr. 199., 0261-829166,

Igazgató: KURTA-TÓTÖS BEÁTA 0749-035745 kurtatotos@yahoo.com

Harangszó szerkesztősége

BH-410001 Oradea Str. Moscovei nr. 14, 0259-416067 harangszo@yahoo.com

Főszerkesztő: FÁBIÁN TIBOR 0745-946470 fabitibor@gmail.com

Harangszó Rádió

Szatmárnémeti, Kálvin tér 2. szám. Tel.: 0261-711-816, 0769-668-719

Szerkesztő: RÁCZ ERVIN 0740-483375 referdod@freemail.hu

Ifjúsági Központ, Solyomkővár – Szilágysomlyói Egyházmegye

SJ-457330 Sarvaság, Szilágy út 66.

Gondnok: TÓTH ANDRÁS 0260-655153, 0728-279802

Ifjúsági Központ, Gyanta – Bihari Egyházmegye

BH-417131 Ginta nr. 130. Tel.: 0259-312005, 0745-926516,

soosjt@yahoo.com

Intézményvezető: SOÓS JÓZSEF TAMÁS

Illyés Gyula Református Könyvesbolt

BH-410209 Oradea Str. Jean Calvin nr. 2.

Intézményvezető: NAGY IBOLYA 0745-990924

Jámbor-féle Öregotthon

BH-410094 Oradea Str. M. Kogălniceanu nr. 30.

Kapcsolattartó: VINCZÉNÉ PÁLFI JUDIT 0741-179307

Kalendárium szerkesztősége

BH-410001 Oradea Str. Moscovei nr. 14.

Szerkesztő: BERECKZI ANDRÁS 0742-305711, abereckzi26@gmail.com

Királyhágómelléki Református Egyházkerület Lámpás Alapítványa

BH-410211 Oradea Str. Arany János 6, 0259-431710

Intézményvezető: VURA OTTILIA 0764-043989

Királyhágómelléki Református Egyházkerület Dokumentációs Könyvtára (KREDOK)

BH-410095 Oradea Str. Mihai Viteazul nr. 3.

Intézményvezető: Dr. Hermán M. János 0722-508424

jhermanm@gmail.com

Királyhágómelléki Református Egyházkerület Segély- és Kölcsönpénztára

BH-410210 Oradea Str. Jean Calvin nr. 1. – Nagyvárad-Ujváros Egyházközség irodája

Pénztáros: ZSIGMOND JÓZSEF 0743-346-320

Krasznamihályfalvi Michiel de Ruyter Egyházi, Ifjúsági és Turisztikai Központ

SM-447007 Mihăieni nr. 140.

Intézményvezető: JOBB DOMOKOS 0788-293398, 0746-852662

jobbdom@freemail.hu

Lorántffy Zsuzsanna Egyházi Központ

BH-410042 Oradea Str. Libertății nr. 38., 0259-437069

Intézményvezető: TÖRÖK SÁNDOR 0744-255683

Könyvelő: BERTALAN STELLA 0741-089939

Lorántffy Zsuzsanna Református Gimnázium

BH-410102 Oradea Str. Andrei Șaguna nr. 2., 0259-455804, 0359-410623

Igazgató: SZABÓ ZSUZSANNA 0744-472887

zsuzsannasz@yahoo.com, lacrisko@yahoo.com

Iskolalelkész: KÖVENDI ISTVÁN 0740-958887

Nagyvárad-Ősi Mentálhigiénés Központ

BH-410252 Oradea Str. Gh. Pop de Băsești nr. 5, 0259-413550

Intézményvezető: CSÚRY ISTVÁN 0722-597364 csury@rdslink.ro

Noé Bárkája Református Óvoda – Mezőtelki

BH-417608 Telechiu, Fő utca 103. noebarkaja@gmail.com,

0259-345661, 0745-757647

Intézményvezető: FAZAKAS FERENC

Nyugdíjintézet – Romániai Református Egyház Nyugdíjintézete

CJ-400079 Cluj-Napoca Str. I. C. Brătianu nr. 53., 0264-598538

Igazgató: BALON JÓZSEF nyugdij@reformatus.ro

Partiumi Keresztény Egyetem

BH-410209 Oradea Str. Primăriei nr. 27., 0259-418244, 0259-418252, 0259-432837

www.partium.ro

Elnök: TÓKÉS LÁSZLÓ

Rektor: DR. JÁNOS SZABOLCS 0753-023837

Egyetemi lelkipásztor: RÁKSI LAJOS 0761-689331, raksilajos@gmail.com

Partiumi Közlöny szerkesztősége

BH-410209 Oradea, Str. Moscovei, 0259-416-067

Főszerkesztő: WAGNER ERIK 0735-434-701 partiumikozlony@yahoo.com

Püspöki Hivatal

BH-410445 Oradea Str. Jean Calvin nr. 1, www.kiralyhagomellek.ro

Püspök: CSÚRY ISTVÁN csuryistvan@yahoo.com

Püspöki titkár: WAGNER ERIK 0735-434-701 wagner.erik@yahoo.com

Romániai Református Pedagógiai Intézet nagyváradi irodája

BH-410210 Oradea Str. Jean Calvin nr. 1., 0259-431710, 0259-435386

Főmunkatárs: SZÚCS ÉVA 0745-306661 szucseva@yahoo.com

Sámuel Ház – Micske

BH-417183 Mișca.

Intézményvezető: BERTALAN CSILLA 0745-623607

Sulyok István Teológiai Tudományok Intézete

BH-410209 Oradea Str. Primăriei nr. 27

Igazgató: DR. HERMÁN M. JÁNOS 0722-508424, siteol.int@gmail.com

Szatmári Református Gimnázium

SM-440080 Satu Mare Str. George Coșbuc nr.2., 0261-710635, lref@lref.satmar.ro

Igazgató: Szilágyi Éva 0724-047692, 0745-628183 szilagyi Eva74@yahoo.com

Iskolalelkész: ILONCZAI ZSOMBOR

Szenczi Kertész Ábrahám Nyomda és Sajtóház

BH-410001 Oradea Str. Moscovei nr. 14, 0259-416-067 szenczikertesz@yahoo.com

Intézményvezető: WAGNER ERIK 0735-434-701

Szociális Napközi

BH-410102 Oradea Str. Andrei Șaguna nr. 2., 0259-455804, 0745-595294

Intézményvezető: DOMBI ENIKŐ

Tenkei Szeretetotthon

BH-417595 Tinca Str. Avram Iancu nr. 53, 0259-310299

Intézményvezető: BERKE KATALIN 0740-124852, 0740-185206

berkesandor@gmail.com

Timotheus Ifjúsági és Katekétikai Központ – Micske

BH-417183 Mișca nr. 183; tel. 0259-364311

Intézményvezető: GAVALLÉR LAJOS

Zilahi Református Wesselényi Kollégium

SJ-450099 Zalău Str. Mihai Viteazul nr. 59, 0260-614881

Intézményvezető: KOVÁCS IRÉNKE 0740-089384 kovacsirenke2004@yahoo.com

Iskolalelkész: SZILÁGYI ZOLTÁN 0767-627486

NAGYBÁNYAI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – VARGA KÁROLY esperes, sl. ORBÁN CSENGE
MM–430322 Baia Mare Str. Minerilor 5-7, 0262-212770, 0744975586,
refespbanya@yahoo.com, demetercsenge@yahoo.de

Főgondnok – VICSAI JÁNOS
MM–437356 Arduzel Nr.138a, 0745-545661

Apahegy – BOGYA ÁRPÁD
MM–435402 Viile Apei str. Ungureasca Nr.143, 0742-511094, bogyafamily@yahoo.com

Avasfelsőfalu –FAZAKAS ILDIKÓ
SM–445200 Negresti Oas str. Victoriei Nr. 8/20 ap.4., 0261-854720, 0721-319402,
fazakasi@yahoo.com

Avasújváros – GELLÉN SÁNDOR KÁROLY
SM–447220 Orasu Nou Nr 235, 0261-830043, 0744-864572, czelder39@yahoo.com

Domokos – KERESZTES NAGY IMRE JÁNOS
MM–435604 Damacuseni Nr. 303, 0262-385265, 0744-890837, sz.: Erzsébet-bánya

Felsőbánya – ALFÖLDI LAKATOS TIBOR
MM–435100 Baia Sprie P-ta Libertatii Nr 21., 0262-260450, 0744-707494,
alfotibor@mailhaven.com, le. Kapnikbánya, sz.: Giródtótfalu

Hagymáslápos – MIHÁLY LEHEL ISTVÁN
MM–437227 Lapusel, str.Unirii Nr. 6., 0262-288791, 0740-040929, mlehel@freemail.hu,
le. Kővárhosszú-falu,sz.: Erdőszáda

Hosszúmező – SEBESTYÉN LÁSZLÓ EDE
MM–437080 Cimpulunglung la Tisa Nr.132., 0262-370616, 0743-939940,
slede@citromail.hu, sz.: Kistécső

Koltó – VARGA KÁROLY
MM–437283 Coltau Nr.62., 0262-289112, 0755091550, v.karoly@mailbox.hu, le. Katalin

Kőszegremete – SZISZIK JÓZSEF
SM–447227 Remetea Oasului Nr. 9., 0261-831002, 0744-104203, sziszikjo@yahoo.com,
le. Bikszád

Magyarberkesz – KOVÁCS PÉTER ZOLTÁN
MM–437231 Berchez Nr.66., 0262-281410, 0766-773793, k_peter_z@yahoo.com,
le. Nagysomkút

Magyarláp – SZÉKELY ZSOLT
MM–435600 Targu-Lapus Str. Florilor Nr.2., 0262-384345, 0744-263133, zsekely@gmail.com

Máramarossziget – SIPOS ISTVÁN
MM–435500 Sighetu Marmatiei, Str. Dr.I.M. de Apsa Nr.27., 0262-311924, 0722-597362,
siposistvan 2004@freemail.hu, le. Felsővisó sz.: Borsabánya

Misztótfalu – ECSEDI ÁRPÁD

MM-437345 Tautii Magheraus, Str 1 nr. 221., 0262-293272, 0757-016704,
ecsediarpad74@gmail.com, sz.: Misztbánya, Borpatak

Monó – NAGY ANDRÁS

MM-437358 Minău Nr 184., 0262-483490, 0752-552289, kisgorog@yahoo.com,
le. Égerhát

Nagybánya Óváros – BAK LÁSZLÓ, BAK ENIKŐ

MM-430406 Baia Mare Str. Dacia Nr. 3., 0262-211048, 0726-702025, nagybanya.
ovaros.ref@gmail.com, le. Alsófernezeley

Nagybánya Újváros – TASNÁDI ANDRÁS ZSOLT

MM-430263 Baia Mare Str. Republicii Nr.9., 0262-227263, 0751-029501, tasnadiaz @
rdslink.ro

Sülelmed – ORBÁN ISTVÁN DÁNIEL

MM-437355 Ulmeni, Str.P. Dulfu Nr.30., 0262-264305, 0744453697,
odaniel47@yahoo.com, le. Szamoscikó

Szamosardó – TÓBIÁS TIBOR

MM-437356 Arduzel Nr 144., 0262-264107, 0788-079345, tobiastibor@gmail.com,
le. Szamosújlak

Szinérváralja – HUSZÁR LÁSZLÓ ZSOLT

MM-435400 Seini P-ta Sylvester J. Nr. 1., 0755-208464, lacoka78@yahoo.com

Vámfalu – BALLA GÁBOR ISTVÁN

SM-447350 Vama str. Petőfi Sándor Nr.939., 0361-524869, 0764-
261131,ballag79@freemail.hu

Egyházi Intézmény BETHESDA HÁZ –Egészségügyi és Humanitárius Központ

Elnök: TÓBIÁS ESZTER

Házgondnok: VÁNCZA EVA

MM-437356 Arduzel nr. 145/a., 0262-264107

Börtönlelkész – ALFÖLDI LAKATOS TIBOR (Felsőbánya) 0744-707494**SZATMÁRI EGYHÁZMEGYE****Esperesi Hivatal – KOVÁCS SÁNDOR esperes**

Tel.: 0769-668-719, kovacs_is@yahoo.com Hivatal: Szatmárnémeti, Kálvin tér 2. szám

Tel.: 0261-711-816, Irodavezető: ILONCZAI ALIZ

Főgondnok – CSÚRY MIKLÓS

SM-447170 Lazuri, Tel: 0744-561-721, email: csurym@gmail.com

Adorján – BESENYÓDI ATTILA

SM-447181 Adrian, 0741-190590, bessenyodiattila@yahoo.com, Le. Meggyesgombás

Amac – KERESZTÚRI ERZSÉBET

SM-447231 Amați 280, 0261-842607, 0748-939124, amacirefegyhazi@gmail.com

Apa – NAGY RÓBERT

SM-447015 Apa str. Florilor nr. 79, 0742-514594, nrobi7@freemail.hu

Aranyosmeggyes – KÜRTI TAMÁS

SM-447185 Medieșu Aurit nr. 750, Tel: 0763-738-235, 0261-842-171,
kurti.tamas.85@gmail.com

Atya – beszélgál: VERSÉNYI ISTVÁN

SM-447131 Atea, 0261-711762, 0741-098-822, 0765-603-332, versenyi@freemail.hu

Batiz – KIRÁLY LAJOS

SM-447065 Botiz str. Teilor nr. 81, 0261-774067, 0745-906903, 0785-292502,
batiziref@freemail.hu, Le. Gombáspusztá

Csengerbagos – beszélgál: MÉSZÁROS MIHÁLY

SM-447125 Doba nr. 9, 0751-381850, meszaros-mihaly@freemail.hu

Dabolc – SZILÁGYI ISTVÁN RÓBERT

SM-447148 Dabolț nr. 67, 0744-451959, szilagyrobert20@yahoo.com

Dobrácsapáti – beszélgál: ERDEI ÁRVA ISTVÁN

SM-447116 Apatcu nr. 97, 0744-817150, eaistvan@gmail.com

Egri – KOVÁCS SÁNDOR ESPERES

SM-447066 Agriș nr. 81, 0261-878022, 0769-668719, kovacs_is@yahoo.com

Erdőd – RÁCZ ERVIN-LAJOS

SM-447361 Ardud, Stefan cel Mare nr8, 0740-483375, 0785-292-503,
referdod@freemail.hu

Halmi – FODOR LAJOS

SM-447145 Halmeu str. Eliberării nr. 85, 0261-773265, 0749-974405,
fodorlaji@gmail.com, Le. Kőkenyész

Hirip – KERESZTÚRI SÁNDOR ZSOLT

SM-447233 Hrip nr. 86, 0261-842607, 0748-939124, hiripirefegyhazi@gmail.com

Józsefháza – VARGA SZILÁRD

SM-447187 Iojib, 0742-020317, vszili@yahoo.com, Le: Józsefházi hegy

Kakszentmárton – SIPOS ÁKOS nyilp.

SM-447214 Mărtinești, 0745-398582

Kisbábony – VARGA BOTOND ENDRE

SM-447146 Băbești nr. 74, 0361-525032, 0742-453919, goboti@gmail.com

Kiskolcs – GYÖRBÍRÓ SÁNDOR

SM-447121 – Culciu Mic, 0747-586-808, 0261-829-696

Kispeleske – beszołgál: KOVÁCS MÁTYÁS PÉTER
SM-447176 Pelisor nr. 21, 0740-140380, matyi_p@yahoo.com, Le. Nagypeleske

Lázári – KÉPÍRÓ GYULA JENŐ
SM-447170 Lazuri nr. 210, 0745-906878, kepirogyula@gmail.com,
lazarirefegyhas@citromail.hu,

Mikola – HIGYED ISTVÁN
SM-447195 Micula, 0261-828602, 0743-220-412, protmikrom@gmail.com

Nagykolcs – APJOK ARTUR
SM-447119 Culciu Mare nr. 265, 0745-653292, exkalibur@freemail.hu

Ombod – JOBB DOMOKOS
SM-447232 Ambud nr. 133, 0746-852-662, jobbdom@gmail.com

Óvári – IGAZ ÁRPÁD
SM-447357 Oar nr. 303, 0261-875515, 0745-545867

Patóháza – TOLNAI JÁNOS
SM-447191 Potău nr. 109, 0741-435735, tolnaijanos@yahoo.com

Pettyén – GENDA ÁRPÁD SZABOLCS
SM-447234 Petin nr. 231, 0261-867684, 0748-241082, g.a.sz@freemail.hu

Pusztadaróc – SZATMÁRI ELEMÉR
SM-447130 Dorolț nr. 181, 0261-751302, 0744-475881, szelemer@gmail.com

Sándorhomok – KOVÁCS MÁTYÁS PÉTER
SM-447172 Nisipeni, 0261-828830, 0740-140380, matyi_p@yahoo.com

Sárközújlak – NAGY ERIKA
SM-447180 Livada str. Victoriei nr. 80, 0261-840142, 0748-050536,
sarkoz.erika@gmail.com

Szamosdara – VERSÉNYI ISTVÁN
SM-447132 Dara, 0745-904743, 0765-603332, versenyi@freemail.hu

Szamosdob – MÉSZÁROS MIHÁLY
SM-447125 Doba nr. 9, 0751-381850, meszaros-mihaly@freemail.hu, Sz: Sándormajor

Szamoskóród – ERDEI-ÁRVA ISTVÁN BÉLA
SM-447118 Corod, nr.24, 0744-817150, eaistvan@gmail.com

Szamoskrassó – SIPOS LÁSZLÓ
SM-447117 Cărașeu nr. 391, 0261-870311, 0743-838672,
siposlaszlo52@freemail.hu

Szárazberek – ILONCZAI ZSOMBOR
SM-447171 Bercu nr. 8, 0261-828945, 0766-662103,
izsombor@yahoo.com

Szatmár-Láncos – KORDA ZOLTÁN, SZILÁGYI BALÁZS, POCSVEILER ISTVÁN
SM-440114 Satu Mare P-ța Jean Calvin nr. 8, 0261-712455, 0749-247443,
0361-804001, 0743-043246, P.I.: 0756-792384 kozoti01@yahoo.com,
szilba@freemail.hu, istvan@pocsveiler.com

Szatmár-Németi – SIPOS MIKLÓS, ELEK ARNOLD
SM-440058 Satu Mare str. Wolfenbüttel nr. 1, 0261-712116, 0722-597376,
E. A.: 0754-284049, espi47@freemail.hu, elek.arnold@yahoo.com

Szatmár-Kültelek – HIGYED JÁNOS MÁTYÁS
SM-440216 Satu Mare str. Basarabia nr. 14, 0261-779270, 0727-190-633,
szatmar3@yahoo.com; kultekek@gmail.com

Szatmár-Szamosnegyed – BOGYA-KIS FERENC, BOGYA-KIS MÁRIA
SM-440199 Satu Mare str. Inăului nr. 11, 0261-769745, 0747-047067, bogyakis@gmail.com

Szatmár-Szigetlanka – REHA ENDRE
SM-440061 Satu Mare P-ța Titulescu 24/b, Tel: 0770-797-343

Szatmárgörbed – KÜRTI TAMÁS
SM-447192 Românești nr. 195, 0261-842-171, 0763-738-235, kurti.tamas.85@gmail.com

Szatmárhegy – KOVÁCS JÓZSEF
SM-447360 Viile Satu Mare str. Apostol nr. 1, 0261-754277, 0745-258697, elch@freemail.hu

Szatmárpálfalva – KISS JÓZSEF
SM-447230 Păulești, 0745-360629, jkissprot@yahoo.com

Szatmárudvari – MIHÁLY ISTVÁN
SM-447210 Odoreu str. Republicii nr. 102, 0261-775010, 0741-400203,
mihalypisto@freemail.hu, Le. Berend

Tamásváralja – SIMON ATTILA
SM-447033 Tămășeni nr. 54, 0766-366433, 0261-837296, simonati1978@yahoo.com,
Le. Nagytarna

Túrterebes – SOMFALVI EDIT
SM-447335 Turulung str. Parcului nr. 272, 0744-479972, 0261-836-430,
edit.somfalvi@gmail.com

Vetés – MÁTHÉ RÓBERT
SM-447355 Vetiș nr. 165, 0261-820727, 0741-014879, matherob@freemail.hu

Korházlelkész – BALVINSZKI SÁNDOR
SM-440058 Satu Mare str. Wolfenbüttel nr. 34, 0261-715897, 0742-946124,
balvinszky@freemail.hu

Börtönlelkész – RÁCZ ERVIN-LAJOS
SM-447361 Ardu, Ștefan cel Mare nr. 8, 0740-483375, 0785-292-503, referdod@freemail.hu

Iskolalelkész – ILONCZAI ZSOMBOR
SM-447171 Bercu nr. 8, 0261-828945, 0766-662103, izesombor@yahoo.com

NAGYKÁROLYI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – NAGY SÁNDOR esperes, PAP DÉNES ZSOLT - esp.slp.
SM-445100-Carei str. Rákóczi Ferenc nr.18., 0261-865706, 0745-775342, 0740-203081,
esperesihivatal@yahoo.com, zsolt_noemi@yahoo.com

Főgondnok – GERÉB MIKLÓS
SM-447007-Mihaileni nr. 154., tel.: 0261-871020

Dégenfeld Központ Hadad – KURTA-TÓTÖS BEÁTA
SM-447155-Hodod nr.199., 0261-829166, 0749-035745, kurtatotos@yahoo.com

Ákos – DOBAI ZOLTÁN
SM-447005-Acăș nr.235., 0261-871043, 0744-634074, refakos@yahoo.com,
dobzoltan@gmail.com, Sz.: Kraszna-béltek

Bere – CSÓKA DEZSŐ
SM-447261-Berea nr.83., 0745-327375, Sz.: Csomaköz

Bogdánd –
SM-447060-Bogdand nr.298., 0261-828211

Börvely – KÁTAI TIBOR
SM-447050-Berveni nr.350., 0261-872173, 0748-358500, laborando@freemail.hu,
Sz.: Kálmánd, Újbörvely

Dobra – KURTA-TÓTÖS SZABOLCS
SM-447291-Dobra nr.310., 0261-823823, 0744-511934, kurtatotos@gmail.com,
Sz.: Alsószipor

Domahida – PANITI-TELEKY ZOLTÁN
SM-441201-Domănești nr. 69., 0261-875303, 0765-246519, panitizoltan@yahoo.com

Érdengeleg – GERÉB MIKLÓS - beszolg.lp.
SM-447011-Dindești nr.331., 0742-144576, gerebmiklos@yahoo.com

Érendréd – ERDŐS CSABA
SM-447010-Andrid nr 586., 0261-820435, 0766-364500, ercsaba@freemail.hu

Érkávás – BALLA ÁRPÁD
SM-447085-Căuaș nr.107., 0742-920569, ballaarpad79@yahoo.com, Sz.: Kraszna-szentmiklós

Érkörös – SZABÓ SÁNDOR – beszolg.lp.
SM-447102-Chereușa nr.102., 0261-878410, 0769-246536, Sz.: Kandel

Érszakácsi – FÜLÖP JÁNOS
SM-447275-Săcăseni nr.537., 0261-822612, 0720-366751, fulopreti@gmail.com,
Sz.: Szekeres

Érszentkirály – NAGY TIBOR
SM-447107-Eriusincrai nr.165., 0742-010330, nagybibi@yahoo.com

Gencs – GÁL SÁNDOR

SM-447087-Ghenci nr. 80., 0261-868181, 0747-074916, galsandor78@yahoo.com,
Sz.: Lili, Terem

Hadad – KURTA-TÓTÖS BEÁTA

SM-447155-Hodod nr. 205., 0749-035745, kurtatotos@yahoo.com,
<http://hadadiegyhaz.hupont.hu>

Hadadnádásd – TATÁR JÁNOS

SM-447158-Nadişul-Hododui nr.76. , 0766-702705, hnretjlp@yahoo.ro

Iriny – GERÉB MIKLÓS

SM-447012-Irina, str. Scolii nr.176., 0261-879250, 0742-144576, gerebmiklos@yahoo.com

Kaplony – SEBESTYÉN ELEK-ELŐD

SM-447080-Căpleni nr.523., 0261-873285, 0745-678244, kaplony@yahoo.com

Királydaróc – NAGY TIBOR – beszolg.lp.

SM-447105-Craidorolti nr. 110., 0261-876462, 0742-010330, nagybibi@yahoo.com,
Sz.: Nagymajtény

Kismajtény – BALOGH ENIKŐ

SM-447207-Moftinu-Mic nr.218., 0744-603278, benikqz@yahoo.com, Sz.: Spicztanya

Krasznamihályfalva – MÓDI ATTILA

SM-447007-Mihăieni nr.140., 0261-871201, 0726-149049, jagoman@gmail.com,
Sz.: Krasznacégény

Lele – NAGY SÁNDOR

SM-447157-Lelei nr. 50., 0745-775342, nagy_sandoresp@yahoo.com

Magyarcsaholy – NAGY RÓBERT

SM-447096-Cehăluţi nr.323., 0261-822204, 0743-122465, nagyrobert74@yahoo.com,
Sz.: Tasnád –csány, Érhatvan

Magyargéres – NAGY ATTILA

SM-447042-Ghirişa nr. 219., 0261-867020, 0745-587101, naattila@freemail.hu

Nagykároly-Belváros – TUKACS JÓZSEF, BENCZE-KÁDÁR BERTOLD slp.

SM-445100-Carei str Rákóczi Ferenc nr.17., 0261-861787 0746-044958, 0748-402952,
tukacsjozsef@vipmail.hu, Sz.: Mezőfény

Nagykároly-Kertváros – TOLNAI ISTVÁN

SM-445100-Carei str Rákóczi Ferenc nr.18., 0261-866719, 0374-943263, 0743-689614,
kertvaros_nagykaroly@yahoo.com, Sz.: Mezőfény, Csanáros, Klára

Pelekeszi – BARABÁS ATTILA - beszolg. lp.

SM-447281-Becheni nr.26., 0746-828486, attilabarabas@yahoo.com

Piskolt – CSÁKI JÓZSEF-GEDEON

SM-447250-Pişcolt nr.328., 0261-824604, 0745-656006, gedeonlkp@freemail.hu,
Sz.: Reszege

Szaniszló – ZSÁKAI NORBERT

SM-447260- Sanislău nr. 968., 0744-379213, pepperonyfeka@yahoo.com

Szilágypér – SZABÓ SÁNDOR

SM-447245-Pir nr.212., 0261-821708, 0769-246536, szabosandor80@yahoo.com

Szilágyyszer – TARSOLY GYULA – SM-447063-Ser nr.145., 0768-682311

Tasnád – PAKULÁR ISTVÁN MIHÁLY, PAKULÁR JULIANNA-ANNA

SM-445300-Tăsnad Str. Ștefan cel Mare nr. 1., 0261-825032 0751-580282, 0756-096516, pakularsunu@gmail.com, pakularjuli@gmail.com, Sz.: Újtasnád, Szódemeter

Tasnádszarvad – MÁTHÉ LÓRÁND-ÁRPÁD

SM-445300-Sărăuad nr.146., 0261-822035, 0740-823136, mathe_arpad@yahoo.de

Tasnádszántó – BARABÁS ATTILA

SM-447270-Sântău nr.653., 0361-888984, 0746-828486, attilabarabas@yahoo.com, Sz.: Érszodoró

ÉRMELLÉKI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – RÁKOSI JENŐ esperes

BH-417435 Sacueni, Str.Crisana nr. 37., 0259-352-511 0745-586-592, protref@gmail.com
PERECSENYI JUDIT - irodavezető – 0740/805-930

Egyházmegyei főgondnok – Dr. KÜRTI LÁSZLÓ

BH-415300 Marghita, 0744-564852

Albis – DÉNES BÉLA

BH-417106 Albiș nr. 61., 0259/459-237, 0763/058-707

Apátkeresztúr – SZÚCS ZOLTÁN

BH-417016 Cristur nr. 13., 0745-648578, zoltanszucs1972@hotmail.com

Asszonyvására – SZÉKELY ISTVÁN

BH-417177 Târgușor nr. 27., pisti5858@gmail.com, 0788-033-222, szekely100@yahoo.com.

Bályok – JÓNÁS SÁNDOR

BH-417040 Balc, str. Petőfi nr. 53., 0745-075-417, james58@freemail.hu

Berettyószéplak – BEDE FERENC

BH-417535 Suplacu de Barcău, str. Ciocărliei nr. 3., 0259-368-363; 0726-236-981, bedef@freemail.hu

Bihardiőszeg – GELLÉRT GYULA

BH-417235 Diosig, str. Livezilor nr. 42., 0259-350-070; bihardioszeg@gmail.com

Csokaly – FORRÓ CSABA

BH-417437 Ciocaia nr. 29., 0259/352-750; 0742-546-810

Éradony – SIMON-SZABÓ ISTVÁN
BH-417571 Adoni nr. 155., 0757-026-945, ssz_istvan@yahoo.com

Érábrány – BALLA TIBOR
BH-417005 Abram nr. 25., 0745-147-388

Érbogyoszló – OROSZ MÁRTA
BH-417105 Buduslău nr. 101., 0259-459254, 0762-601007,
martiorosz@freemail.hu

Érkeseŕű – OROSZINÉ ZIH MAGDA
BH-417176 Cheşereu nr. 238., 0740-471-708, erkeseru@zappmobile.ro.

Érköbölkül – CZONDI ISTVÁN
BH-417438 Cubulcut nr. 42., 0741-934-125, 0788-857519

Érköŕtvélyes – SZABÓ JÓZSEF
BH-417225 Curtuiuşeni nr. 916., 0259-465-028; 0744-567-714

Érmihályfalva – BALÁZSNÉ KISS CSILLA, BALÁZS DÉNES
BH-415700 Valea lui Mihai, str. Kálvín nr. 16., 0259/355-447; 0740-626-336
denes.balazs@freemail.hu

Érolaszi – FUTÓ FERENC
BH-417439 Olosig nr. 223., 0745-961-883, erolasziref@freemail.hu

Érsemjén – CSÁKI ANDREA MÁRTA
BH-417545 Şimian nr. 153., 0259-356-269; 0741-207257, csakky79@yahoo.com

Érselénd – OROSZI KÁLMÁN
BH-417546 Şilindru, 0742-080-703, erselend.ref@gmail.com

Érszöllös – ILLYÉS TAMÁS
BH-417625 Viişoara nr. 85., 0259/328-923; 0359-459-825/ 0741-234-375,
illyestamas@yahoo.com

Értarcsa – KULCSÁR ÁRPÁD
BH-417570 Tarcea nr. 251., 0741-145-800, arpadk2002@yahoo.com

Gálospetri – BALLA SÁNDOR
BH-417572 Galospetreu nr. 379., 0745494764 galosprelh@yahoo.com

Hegyközszenlmiklós – ÁRUS CSONGOR LÁSZLÓ
BH-417441 Sănnicolau de Munte nr. 33., 0259-352-591, 0769-560-811,
laszloarus@yahoo.com

Jankafalva – JAKÓ SÁNDOR
BH-417235 Diosig, str. Măŕăşeşti nr. 11/b, 0740-215-802

Kiskereki – PETRUCZ JÁNOS
BH-417175 Cherechiu nr. 80., 0748/153-574

Magyarkéc – MIKE PÁL

BH-415301 Cheț nr. 118., 0359-804-975; 0748-143-853, mikepal@magyarkec.ro, magyarkec@yahoo.com

Margitta – KOVÁCS GYULA

BH-415300 Marghita, str. Jean Calvin nr. 5., 0259-362-858; 0745-888908, kovacsgyula.kgy@gmail.com

Micske – GAVALLÉR LAJOS

BH-417183 Mișca nr. 183., 0359/419-312, gavallerlajos@yahoo.com

Monospetri – IFJ. MÁTYÁS ÁRPÁD

BH-417018 Petreu nr. 258., 0259-353855; 0746-031-761; arpadmatyas@freemail.hu

Nagykágya – BARA LÁSZLÓ

BH-417436 Cadea nr. 81., 0740-435-636, nagykadref@fremail.hu

Ottomány – DARABONT TIBOR

BH-417446 Otomani nr. 220., 0259-357-312, 0744-550-973, bontti@freemail.hu

Papfalva – ERŐS JOÓ BÉLA

BH-417390 Popești nr. 78., 0742-223-246, 0742-091-908, eros.joo@gmail.com

Poklostelek – ERŐS JOÓ ENIKŐ

BH-417184 – Poclusa de Barcău nr. 153., 0742-223-246; 0742-091-908, eros.joo@gmail.com

Szolnokháza-Sándorfalva – ILLYÉS ZSUZSANNA

BH-417063 Păgaia nr. 82.

Szalacs – SZABÓ ZSOLT

BH-417445 Sălacea nr. 26., 0762-176-460, 0756-095-757, nemzetes.zsolt@freemail.hu

Szentjobb – ORBÁN LÁSZLÓ CSONGOR

BH-417192 Sâniob nr. 381., 0259-328-323, 0762-147-733, szentjobbbref@gmail.com

Székelyhíd – RÁKOSI JENŐ

BH-417435 Săcueni Str.Crișana nr. 37., 0259-325-511; 0745-586-592, rakosi.jeno@yahoo.com

Tóti – DEMETER SÁNDOR

BH-417580 Tăuteu nr. 208., 0740/246-162

Vedresábrány – BOTOS JÚLIA

BH-417015 Abramut nr. 52., 0745-196-531, kocsisjulia86@gmail.com

Diakóniai Alapítvány – BALLA JÚLIA diakónus

0745-179966; referda@yahoo.com

Iskolalelkész – KÖVENDI ISTVÁN

0740-958887 kovendi@yahoo.com

BIHARI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – MIKLÓ FERENCZ

BH–410473 Oradea str. D. Cantemir nr.23 Bl. D23 ap.1, 0259-426-142, 0722-686-790,
bihari.reformatus.egyhazmegye@gmail.com

Főgondnok– BÓDI KÁLMÁN

Ant – DEMETER MÁRTA

BH–417036 Ant, nr.180, 0742-789-289, demetermarti@yahoo.com

Árpád – FILEP FERENC MIKLÓS

BH–417046 Arpășel, nr.300, 0259-312-686; 0743-868-896, filep_ferenc@freemail.com,
Sz.: Feketetót

Belényes – RÉMAN ELEK-ISTVÁN

BH–415200 Beiuș, str. 22 Decembrie nr.34, 0359-190-390, 0745-923-348,
mbelenyes@gmail.com,

Belényessonkolyos – SZABÓ ÁRPÁD-CSABA

BH–417269 Șuncuiuș de Beiuș, nr.14, 0359-234-386,0743-177-622,
szacsvdm@gmail.com. Te.: testvéregyháza Körösjánosfalva

Belényesújlak – BOROS ISTVÁN

BH–417610 Uileacu de Beiuș, nr. 74, 0259-324-002, 0359-231-640 i.boros@yahoo.com,
0721-981-564, sz.: Magyarcséke

Bihar – CSERNÁK BÉLA

BH–417050 Biharia, str. Gării nr.52, 0259-369-690, bihar.ekkla@yahoo.com,
Sz.: Gostat-telep

Biharfélegyháza – SZABÓ ZSOLT

BH–417238 Roșiori Bihor, nr.51, 0259-462-013, 0740-180-278;
szabozsolt7081@gmail.com

Biharszentjános – CSOMAY ÁRPÁD

0259-316-025; 0742-463-780, arpadcsomay@gmail.com

Biharvajda – KONDOR ENDRE

BH–417239 Vaida, nr.177, 0259-462-070,0753-018-555, kondor.endre@gmail.com

Bors – DÉNES KÁROLY

BH–417075 Bors, nr.96, 0259-316-131,0746-101-906, dkarolylp@yahoo.com

Erdőgyarak – FÖLDESY MÁRTA

BH–417197 Ghiorac, nr.373, 0259-312-620, 0744-959-241,0767-980-191,
martakatalinfoldesy@yahoo.com,martakatalinfoldesy0@gmail.com

Élesd – DÉNES ISTVÁN-LUKÁCS

BH–415100 Aleșd, str. Bucegi nr.21, 0259-342-890, 0745-374-441,
denesistvan@yahoo.com, Sz.: Esküllő

Feketeerdő – BOGYA MIKLÓS

BH-415101 Pădurea Neagră, Bl. 5, ap. 26, 0763-708-606, bogyamiklos@gmail.com

Feketetót --- BH-417048 Tăut

Fugyi – ZSIGMOND ATTILA

BH-417364 Fughiu, nr.245, 0359-805-990,0766-463-886, azsigmond@gmail.com

Fugyivásárhely – VISKY ISTVÁN

BH-417360 Oșorhei, str. Mică nr.593, 0259-313-265; 0726-242-824,
istvanvisky@gmail.com

Gyanta – SOÓS JÓZSEF - TAMÁS

BH-417131 Ginta, nr.130, 0745-926-516, soosjt@yahoo.com,
http:www.gyanta_reformatus.mlap.hu, sz.: Kisháza, Tenkeszép lak

Hegyközcsetár – MIKLÓS CSABA -PÉTER

BH-417165 Cetariu, nr.341, 0259-451-023,0743-119-576, mikloscsaba1@vipmail.hu

Hegyközkovácsi – FORRÓ LÁSZLÓ

BH-417051 Cauaceu, nr.175, 0259-369-773, 0722-686-780, forrolaszlo@yahoo.com

Hegyközpályi – KATONA JÁNOS

BH-417166 Paleu, nr. 21, 0737-694-756, katjan@vipmail.hu

Hegyközszáldobágy – KELEMEN ISTVÁN

BH-417167 Săldăbagiu de Munte, nr. 80, 0259-435-742,0359-186-199,0771-328-821,
kiszal@yahoo.com. Sz.: Száldobágyhegy

Hegyközszentimre – KUCHARSZKI ZOLTÁN

BH-417452 Sântimreu, nr.60, 0259-441-177,0766-584-040

Hegyközújlak – ORBÁN ZOLTÁN

BH-417172 Uileacu de Munte, nr.190, 0259-451-418

Jákóhodos – MIKLÓ ISTVÁN BOLDIZSÁR

BH-417451 Hodos, nr. 83, 0740-207-488, mikloboldi@gmail.com

Kisnyégerfalva – FILEP ATTILA- CSABA

BH-417252 Grădinari, nr.23, 0259-320-480, 0745-707-818, filepati@yahoo.com.
Sz.: Vaskóhsziclás, Diófás, Petrileni

Kisszántó – DR. ZABÁN BÁLINT-KÁROLY

BH-417077 Santău Mic, nr. 166, 0259-316-080,0742-224-108,
balintkzaban@mailbox.hu

Köröskisjenő – LUKÁCS PIROSKA ANGÉLA

BH-417295 Ineu, nr. 100, 0259-347272,0742-019027, 0771-774220, angella.lukacs@gmail.com

Köröstárkány – SZAKÁCS ZOLTÁN

BH-417575 Târcaia, nr. 56, 0259-322-480; 0743-840-780, szakazoltan@yahoo.com

Kövesegyháza – LUKÁCS ATTILA-LEVENTE
BH-417534 Săliște, 0745-875-385, lukacsattila28@yahoo.com

Kügypuszta – KÖVENDI ISTVÁN
BH-417054 Satu Nou, nr. 77, 0740-958-887, kovendi@yahoo.com

Magyarkakucs – SZILÁGYI GYÖNGYI
BH-417337 Cacuciu Nou, nr. 43, 0740-062-864,0359-886719, szilgyigyongyi@yahoo.com

Magyarremete – SZIGETI FERENC
BH-417410 Remetea, nr. 211, 0259-325-226,0744-198-562 ferencszigeti@freemail.hu

Mezőbaj – DEMETER SZILÁRD
BH-417196 Boiu, nr. 449, 0359-451-198, 0748-206-264, demeterszilard@yahoo.com

Mezőtelegd – SZOBOSZLAI GÁSPÁR ISTVÁN
BH-417585 Tileagd, str. Unirii nr.46, 0259-345-059; 0723-328-103,
e-mail: mezotelegd@gmail.com

Mezőtelki – FAZAKAS FERENC-SÁNDOR
BH-417608 Telechiu, nr. 103, 0359-482-893; 0745-757-647,
mezetelki@gmail.com,fazakasf@gmail.com

Nagyszalonta – MIKLÓ FERENCZ, KÖTELES LÁSZLÓ, BÁN ALPÁR
BH-415500 Salonta, str. Aurel Lazăr nr. 9, 0259-373-109,segédlelkész:0722-356-812,
refszalonta@yahoo.com, koteles_laci@yahoo.com, Bán Alpár: 0751-668-164

Nagyszántó – SZATMÁRI- GERGELY ELEMÉR
BH-417076 Santău Mare, nr. 73, 0259-316-024, 0723-164-729; e-mail:
elemer63@yahoo.com

Nagyvárad-Biharpüspöki – SZEKERES SÁNDOR
BH-410141 Oradea, str. Dealului nr.20, 0359-455-288, szekeres.sandor@yahoo.com

Nagyvárad-Csillagváros – VINCZE ZOLTÁN, VINCZE JUDIT
BH-410477 Oradea, str. Beiuşului nr. 15, 0259-440-729; e.mail:
vinczezoltanro.@freemail.hu

Nagyvárad-Hegyalja – WAGNER ERIK
BH-410184 Oradea, str. Podgoria nr. 31, 0735-434-701, wagner.erik@yahoo.com

Nagyvárad-Olaszi – TÓKÉS LÁSZLÓ, VERES KOVÁCS ATTILA, TOKÁR SÁNDOR slp.
BH-410042 Oradea, str. Libertăţii nr. 40, 0259-416-357,0743-108-793, veres53@yahoo.com

Nagyvárad-Őssi – CSÚRY ISTVÁN, FÁBIÁN TIBOR segédlelkész
BH-410252 Oradea, str. Gh. Pop de Băseşti nr. 5, 0259-413-550, 0722-597-364,
csuryistvan@yahoo.com, segédlelkész: 0745-946-470 fabitibor@gmail.com,
Sz: Less, Sályi, Cséfa, Inánd, Palota, Nagyürögd

Nagyvárad-Rét – DR PÁLFI JÓZSEF, SZOMOR ATTILA segédlelkész
BH-410115 Oradea, B-dul Ştefan cel Mare nr. 6, 0259-453-914,0259-266-608, Pálfi
József:0743-180-363, palfijozsef67@gmail.com

Nagyvárad-Rogériusz – KERÉKES JÓZSEF ISTVÁN

BH-410115 Oradea, str. Eroului Necunoscut nr.6 , Templom: 0359-178-359,
Kerekes József: 0744-602-782 jozsi.kerekes@gmail.com, refrogeriusz@yahoo.com

Nagyvárad-Szóllós – SZÚCS IMRE

0259-419-717, 0745-595-142, szucs-imi@freemail.hu, Sz.: Szentmárton

Nagyvárad-Újváros – HERDEÁN GYÖNGYI, SÁNDOR LAJOS

BH-410210 Oradea, str. Jean Calvin nr. 1, Iroda: 0259-431-684; Herdeán Gyöngyi: 0748-112-925, herdeangyongyi@yahoo.com; Sándor Lajos: 0753-112-925, dorla@rdslink.ro

Nagyvárad-Velence – FARKAS ANTAL, NAGY BRIGITTA segédlelkész

BH-410522 Oradea, str. Clujului nr. 91, 0359-175-100; 0723- 465-499; 0753- 696-124
segédlelkész:0747-951-368 varadvelence@freemail.hu, nagy_brigitta20@yahoo.de

Nyüved – SZIGETI FERENC-ERNŐ

BH-417052 Niuved, nr. 1, 0259-458-641; 0740-675-812, kandur@proteo.hu

Örvénd – KÁNYA ENDRE

BH-417317 Urvind, nr. 196, 0259-346-037; 0745-576-018, kanyaendre@yahoo.de

Paptamási – BERECSKI ANDRÁS

BH-417056 Târnăvești, nr. 121, 0259-413-569, 0742-305-711, abereczki26@gmail.com

Pelbárhida – GHITEA-SZABÓ JÓZSEF-LEVENTE

BH-417053 Parhida nr.50, 0259-458-585,0752-103-983, pelbarhida@gmail.com

Pósalaka – PÁL LÁSZLÓ

BH-417588 Poșoloca, nr. 126, 0741-588-459, palilaci@yahoo.com

Pusztáuljak – LUKÁCS LILLA-EMESE

BH-417591 Uileacu de Criș, nr. 42, 0752-634-089, finta.lilla@yahoo.com

Rév – PAPP CSABA

BH-417615 Vadu Crișului, nr. 3, 0259-443-049, sz.: Nagybaród, Barátka, Sonkolyos, Köröstopa

Síter – GAVRUCZA- NAGY EMESE

BH-417168 Șisterea, nr. 9, 0745-537-433, gnemese@gmail.com,
siteritemplom@gmail.com

Szalárd – BORZÁSI GYULA

BH-417450 Sălard, nr. 553, 0259-441-063, 0744-838-276, borzasi.gyula@hotmail.com,
sz.: Újfelegyháza

Tamáshida – PÁZMÁNY ATTILA

BH-417037 Tămașda, Str. Magyar nr. 66, 0720-641-037, 0748-248-837,
pazmanyattila@freemail.hu

Tenke – BERKE SÁNDOR

BH-417595 Tinca, str. Avram Iancu nr. 53, 0259-310-299; 0742-014-371 ,0740-185-206,
berkesandor@gmail.com, sz.: Bélfényér

Várasfenes – SZABÓ LÁSZLÓ

BH-417265 Finiş, nr. 506, 0359-808-838,0770-933-997, Szabó László: 0762-649-518, vfenes@yahoo.com

Toldinagyfalu – FARKAS ZSOLT

BH-417153 Sânnicolau Român nr. 487, 0762-638-210, zsolif@yahoo.com, sz.: Szentandrás,Köröstarján, Körésgyéres, Rojt, Oláhszentmiklós

Kórházlelkész – CSUKA MELINDA

0359-410-960; 0771-319-238; csukamelinda@yahoo.com

Börtönlelkész – GHITEA-SZABÓ JÓZSEF**Agnulli Dei – Református Szociális Központ**

LÖRINC ANDREA-INGRID igazgatónő

BH-410559 Oradea, str. Grădinarilor nr.16., 0728-983-661

Tenkei Szeretetotthon – BERKE KATALIN igazgatónő

BH-417595 Tinca, str. Avram Iancu nr.53, 0259-310-299

Péter Iskola – BH-415500 Salonta str. Aradului nr.25, 0259-373-202

ARADI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – MÓDI JÓZSEF esperes

AR-317301 Adea nr. 429, Tel/Fax: 0257-357629, 0740-320032, 0740-227395

Irodavezető: Seres Erzsébet, Tel.: 0257-456101

Főgondnok – VENTER MIKLÓS

AR-310057 Arad Str. Capitan Ignat nr. 56, bl. B, ap.19, Tel.: 0722-437208, 0763-224173, 0770-288163, mikiref@yahoo.com

Arad-Belváros – BARACSI LEVENTE, BARACSINÉ DÁVID ZSUZSANNA

AR-310085 Arad Str. M. Eminescu nr. 33. Tel.: 0257-283072, 0745-618992, 0740-179157 aradref@yahoo.com le.: Majlát

Arad-Gáj – CZÉGÉ IMRE

AR-310501 Arad Str. Dunării nr. 16. Tel.: 0257-275464, 0745-525813, 0744-623442 czegeimre@hotmail.com

Arad-Mosócz – JÓZSA FERENC

AR-310205 Arad Str. A. Ivireanu nr. 6. Tel.: 0357-429274 jozsaferencz@freemail.hu sz.: Németszentpéter, Zádorlak, Sofronya, Székesút

Ágya – MÓDI JÓZSEF

AR-317301 Adea nr. 429. Tel.: 0257-357629, 0740-320032, 0740-227395, modijozsef@yahoo.com

Angyalkút – GECSE TAMÁS

AR-317120 Fântânele, nr 288A. Tel.: 0257-473143, 0745-149505, gecse.tamas@yahoo.com

Bélzerind – TOLNAI FERENC – AR-317218 Zerindu Mic nr. 34. Tel.: 0257-354605

Borosjenő – BODNÁR LAJOS

AR-315300 Ineu Str. Horea nr. 6. Tel.: 0257-511750, 0742-033464

bodnarlajos@gmail.com, le.: Csermő sz.: Selénd, Bél, Sikula, Selénd, Aldófalva

Borossebes – PRÉM IMRE CSABA

AR-315700 Sebiş P-cul Libertăţii nr. 29–31. Tel.: 0257-310425, 0752626811,

prem.csaba@gmail.com, sz.: Bokszeg, Dézna, Ranusa, Menyháza

Erdőhegy-Kisjenő – PAPP JÓZSEF

AR-315100 Chişineu-Criş Str. Înfrăţirii nr. 36. Tel.: 0257-350615, 0740-781793

paterke75@gmail.com sz.: Szintye, Szapárliget, Simánd

Feketegyarmat – NAGY JÓZSEF

AR-317421 Iermata Neagră nr. 32. Tel.: 0257-355633, 0742-386723, 0737-530988

feketegyarmat@gmail.com

Kispereg – TÓBIÁS TIBOR-GYÖRGY

AR-317241 Peregu Mic nr. 321. Tel.: 0257-459022, 0788-077471, tas2001ro@gmail.com

Lippa – Beszolgáló lelkipásztor: GECSE TAMÁS (Angyalkút)

AR-315400 Lipova Str. Timişorii nr. 7.

Le.: Gyorok Sz.: Szépfalu, Ménes, Ópálos, Radna, Neudorf, Baracka, Soborsin

Nagylak – TÓBIÁS EMÓKE PIROSKA

AR-317241 Peregu Mic nr. 321. Tel.: 0257-459022, 0788-544464, csiki.emoke@gmail.com

Nagypereg – TÓBIÁS TIBOR-GYÖRGY

AR-317240 Peregu Mare nr. 76. Tel.: 0257-459140, 0788-077471, tas2001ro@gmail.com

Nagyzerind – DÉNES JÓZSEF

AR-317420 Zerind nr. 282. Tel.: 0257-355516, 0721-596036, 0761-458545

denesjozsef@gmail.com

Pécska – TÓBIÁS EMÓKE PIROSKA

AR-317241 Peregu Mic nr. 321. Tel.: 0257-459022, 0788-544464, csiki.emoke@gmail.com

Pankota – Beszolgáló lelkipásztor: BODNÁR LAJOS (Borosjenő)

AR-315600 Páncota Str. Avram Iancu nr. 4. Tel.: 0257-466116, 0742-033464,

sz.: Gálsa, Szentanna, Csigérszólós, Világos, Magyarát

Szemlak – TÓBIÁS EMÓKE PIROSKA

AR-317241 Peregu Mic nr. 321. Tel.: 0257-459022, 0788-544464, csiki.emoke@gmail.com

Szentleányfalva – Beszolgáló lelkipásztor: CZÉGÉ IMRE (Arad-Gáj)

AR-317206 Sânleani nr. 183. Tel.: 0257-381762, 0745-525813, 0744-623442,

czegeimre@hotmail.com sz.: Fakert, Zimándköz, Zimándújfalu

Vadász – LŐRINCZ LÓRÁND PÉTER

AR-317217 Vânători nr. 250. Tel.: 0257-354811, 0764-666838

vadaszref@gmail.com. sz.: Simonyifalva, Tózmiske

TEMESVÁRI EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – FAZAKAS CSABA esperes

TM-300200 Timișoara, Str. T. Cipariu nr. 1 Tel.: 0256-337637, 0788-636989,
temrefmegye@yahoo.com Irodavezető: JENEI CSABA 0788-626335

Főgondnok – PATAKI KÁROLY

TM-300013 Timișoara Str. Făgăraș nr. 5. Tel.: 0256-242426, 0741-985258

Bégamonostor – CZAPP ISTVÁN

TM-307275 Manastir nr. 299, sz.: Facsad

Igazfalva – CZAPP ISTVÁN

TM-307155 Dumbrava nr. 208. Tel.: 0256-325540, 0723-289474, czappis@yahoo.com.
sz.: Kisszécsény

Karánsebes – GÁLL ZOLTÁN

TM-325400 Caransebeș, Tribunalului nr. 9. sz.: Nándorhegy, Herkulesfürdő

Lugos – GÁLL ZOLTÁN

TM-305500 Lugoj, Magnoliei nr. 15. Tel.: 0256-351103, 0788-628750
gallzoli@yahoo.com

Nagybodófalva – BÁLINT ISTVÁN

TM-307006 Bodo nr. 54. Tel.: 0256-333296, 0788-733879, 0747-016537 sz.: Vásáros

Resicabánya – MEGYASSZAI BÍRÓ ATTILA

TM-320026 Reșița, Paul Iorgovici nr. 17. Tel.: 0355-409688, 0788-636979,
ticianus75@yahoo.com sz.: Boksánbánya, Stájerlak-Anina

Szapárfalva – BÁLINT ISTVÁN

TM-307128 Tipari nr. 110. Tel.: 0256-326741

Szigetfalu – SZILÁGYI P. ALBERT

TM-307193 Sculia nr. 87. Tel.: 0256-410811, 0743-535464. sz.: Gátalja, Detta

Temesvár-Belváros – FAZAKAS CSABA

TM-300200 Timișoara, Str. T. Cipariu nr. 1. Tel.: 0256-492992, 0788-636989
temrefbelvaros@yahoo.com sz.: Szentandrás, Buziásfürdő, Nagyősz

Temesvár-Új Ezredév – GAZDA ISTVÁN

TM-300120 Timișoara, Str. Spl. Morarilor nr. 1/b. Tel.: 0256-495922, 0745-376018,
ujezredev@yahoo.com

Temesvár-Újkissoda – BÁLINT SÁNDOR

TM-300434 Timișoara, Str. Herculan nr. 81. Tel.: 0256-215794,
sador_balint@yahoo.com sz.: Kardostelep, Temesság

Temesvár-Vöröscsárda – KOVÁCS IBOLYA

TM-300200 Timișoara, P-ța I. C. Brătianu nr. 2. Tel.: 0356-177667, 0744-574792
ibolya.kovacs@yahoo.com

Újmosnica – GAZDA MELINDA

TM-307160 Moșnița Nouă nr. 254. Tel.: 0256-393502, 0747-085661
ujezredev@yahoo.com sz.: Medves

Újszentes – SZŰCS ANDRÁS-OTTÓ

TM-307160 Dumbrăvița, Str. Gh. Doja nr. 36. Tel.: 0256-214649, 0723-216237
refujszentes@gmail.com sz.: Gyarmata

Végvár – BÓDIS FERENC

TM-307430 Tormac nr. 360. Tel.: 0256-392824, 0740-152037. bodisferi@yahoo.com
sz.: Niczkifalva

Zsombolya – NYESTE JÁNOS

TM-305400 Jimbolia, Str. Peter Jung nr. 22C. Tel.: 0788-627611,
sz.: Nagyszentmiklós, Valkány, Keresztúr, Gyertyámos

Kórházlelkész: DEMETER SÁNDOR, Tel.: 0740-246164, demetersandor@yahoo.com

SZILÁGYSOMLYÓI EGYHÁZMEGYE**Esperesi Hivatal – SZÓNYI LEVENTE esperes**

Székhely: 455300, Simleu Silvaniei, str. Crinului nr.35. Jud. Sălaj; Tel: 0260-678902.
Levelezési cím: 457332, Lompirt nr.241, Jud. Sălaj; Tel/Fax: 0260-656145,
leventeszonyi@yahoo.com IRODAVEZETŐ:CSORVÁSI ERZSÉBET - 0728495929

Egyházmegyei főgondnok – SZÉKELY CSABA

SJ-457332, Lompirt nr. 270., Jud. Sălaj, Tel. 0260-656062; 0753039826,
scsaba76@yahoo.com

Alsóvalkó – SZISZIK LÁSZLÓ, NYUGDÍJAS LELKIPÁSZTOR

SJ-457345 Valcău de Jos nr. 61/A, Tel.: 0260-670945 vagy 0742-598784

Bürgezd – RUZSA ISTVÁN

SJ-457261 Bilghez nr.86., Tel.: 0260- 670643; 0751-784354, istvan.ruzsa@citromail.hu

Ipp – KOCSIS AMBRUS TIBOR

SJ-457210 Ip, str.Principală, nr.138, Tel.: 0260-671548 vagy 0743-043596,
ippref@freemail.hu; kobitib@gmail.com

Kémer – PANITI ZOLTÁN és PANITI ESZTER

SJ-457060 Camăr, str.Principala, nr.288, Tel.: 0260-672120; 0766574053; 0765219562,
paniti_zoltanlp@freemail.hu

Kraszna – KÁDÁR GYÖRGY

SJ-457085 Crasna nr.2, Tel.: 0260-636072; 0747032793;
– KOVÁCS ISTVÁN Tel.: 0260-636333; 0745996975, krasznaref@yahoo.com

Krasznahorvát – FAZAKAS JUDIT

SJ-457185 Horoatu Crasnei nr.217, Tel.: 0260-637466; 751-185645; 0745-095073;
jutkafazakas@yahoo.com

Leesmér – KÁNYA ZSOLT ATTILA

SJ-457231 Leşmir nr. 123, Tel.: 0729-934078 vagy 0722-686819,
kanyazsoltattila@yahoo.com

Ráton – GÁSPÁR ZOLTÁN

SJ-457088, Ratin, nr.161, Tel.: 0740-797622,
zoltangaspar75@yahoo.com

Sarmaság – PÜSÖK JÓZSEF ATTILA

SJ-457330 Şarmăşag, str.Sălajului nr.18., Tel.: 0260-655112 vagy 0744-237293,
pusokati@yahoo.com

Sarmaság-Bányatelep – LUCZA ISTVÁN ATTILA

SJ-457330 Şarmăşag, str. Minerilor Bl.M9, ap.1, Tel.: 0260-656566 vagy 0749-171129,
istvanlucza@yahoo.com, Sz.: Zálnok, Bobota, Csókaláb, Kárásztelek

Selymesilosva – FEHÉRVÁRI ERNŐ

SJ-457331 Ilişua, str.Principală, nr. 255, Tel.: 0260-656123 vagy 0745-848782

Somlyóújlak – BALÁZS FERENC BANDI

SJ-457241 Uileacu Şimleului, str. Bisericii nr.47. Tel.: 0740-787622,
b.ferencbandi@gmail.com

Szilágybagos – FEHÉRVÁRI GYULA

SJ-457262 Boghiş, str.Principală, nr.161, jud. Sălaj, Tel.: 0260-623706 vagy 0745-268670, gyula.fehervari@freemail.hu

Szilágyborzás – BOGDÁN SZABOLCS

SJ-457263 Bozieş, str. Principală, nr.37, Tel.: 0260-623887 vagy 0726-248828,
szabolcsbogdan@yahoo.com

Szilágykövesd – FAZAKAS HAJNAL

SJ-457070 Chieşd nr.120., Tel.: 0745-437317,
fazakas.hajnal@yahoo.com

Szilágylompért – SZŐNYI LEVENTE esperes

SJ-457332 Lompirt, str.Mare, nr.241., Tel./fax: 0260-656145 vagy 0744-626722,
leventeszonyi@yahoo.com

Szilágynagyfalu – LUKÁCS JÓZSEF

SJ-457260 Nuşfalău, str.Petőfi Sándor nr.19.

Tel./fax: 0260-670358; 0740-879455; lukacs.jozsef.ibolya@gmail.com

– SZABÓ RENÁTA segédlelkész 0752-394286, renike_69@yahoo.com

Szilágyperecsén – NAGY BÁLINT

SJ-457265 Pericei, str. Bisericii, nr.416., Tel.: 0260-672740 vagy 0740-643460,
nagytbalint@yahoo.com

SzilágySomlyó – MIKE ZOLTÁN

SJ-455300 Şimleu Silvaniei, str.Pescăruşului nr.4.,
Tel./Fax. 0260-678889,
refsomlyo@yahoo.com; zoltanmike@yahoo.com

Szilágyzóvány – KISS MIKLÓS

SJ-457213 Zăuan, str. Principală, nr.368, Tel.: 0260-623335 vagy 0747-235255,
zovanyimiklos@freemail.hu

Varsolc – FAZAKAS SÁNDOR

SJ-457355 Vârșolț nr.89,, Tel.: 0260-672507 vagy 0744-791856, refvarsolc@yahoo.com

Kórházlátogató diakónus – DAKÓ ÉVA JUDIT

SJ-455300, Șimleu Silvaniei, str.Gh.Lazăr, Bl.N15, ap.6 Tel.: 0745-679114,
dako_jutka@yahoo.com

ZILAHÍ EGYHÁZMEGYE

Esperesi Hivatal – BOGDÁN ZSOLT

SJ-450010 Zalău str. Kossuth Lajos nr. 16, 0260 -661495 iroda, 0727-304478,
0754 -015761 iroda, refespzilah@easynet.ro,
www.reformatuszilah.ro

Egyházmegyei főgondnok – DEMJÉN ATTILA

Zalău str Corneliu Coposu nr 24 Bl 12 Ap12, 0742-875176, demjen_attila@yahoo.com

Bósháza – VARGHA LEVENTE

SJ-457037 Biușă, nr 140., 0260-654227, 0749-193817, vargha.levente@gmail.com

Désháza – USZKAI ZOLTÁN

SJ-457297 Deja, nr 153., 0752-762953, 0743-968816, uszkaieva@yahoo.com

Diósád – KÁDÁR GYÖRGY TAMÁS

SJ-457168 Diosod nr. 219, 0260-629777, 0741-781279, ticskadar@yahoo.com

Doba – NAGY MIHÁLY

SJ-457122 Doba , nr. 48, 0744-513421, szilvianagy7@gmail.com,
nagymisi_73@yahoo.com

Egrespatak –

SJ-457246 Aghires, nr. 98, 0260-659105

Hidalmás – CSILLAG PÉTER

SJ-457175 Hida nr. 21, 0766-580089

Kusaly – LUGOSI DÁNIEL

SJ-457080 Coseiu., Nr. 142, 0260-653115, 0744-756721, daniellugosi@yahoo.com

Magyaroroszló – SÁNDOR ANDRÁS

SJ-457169 Guruslau nr. 96, 0788-481525, 0766-731992, sandoraed@yahoo.com

Magyarkecel – VÁRADI SÁNDOR KÁROLY

SJ-457245 Mesesen de Jos nr. 296, 0732-363878, varadisandorkaroly@yahoo.com

Menyő – GOMBOS VENCEL

SJ-457298 Mineu , nr. 134, 0733-970959, vancel1987@yahoo.com

Mocsolya – MÓRÉ ZSIGMOND MIHÁLY LEVENTE

SJ-457326 Valea Pomiilor, nr 119, 0762-616239, morelevius@yahoo.com

Nagymon –

SJ-457123 Naimon, nr. 63

Ördökgút -Cigányi – CSILLAG PÉTER

SJ-450042 Zalau. Str Nicolae Titulescu nr. 13 , 0766-580089

Szilágyballa – BOROS ÁRPÁD

SJ-457046 Borla , nr. 114, Tel/fax 0260-623581, 0745-306599, borosarpad57@yahoo.com

Szilágycseh – SZILÁGYI ÉVA, SZILÁGYI ZOLTÁN

SJ-455100 Cehu Silvaniei P-ta Trandafirilor nr. 20, Tel/fax 0260-650716, 0728-784530, szkeva73@yahoo.com, szkizo@vipmail.hu, szkizo71@yahoo.com

Szilágyerked – BALÁZS ZOLTÁN

SJ-457081 Archid nr. 77, Tel/fax 0260-653017, 0740-576688, erkedbalazs@yahoo.com

Szilágyfőkeresztúr – TOLNAI MIKLÓS

SJ-457106 Cristur nr. 189, 0260-630144, 0742-649075, tolnamiki@gmail.com

Szilágygörcsön – ANTAL ATTILA

SJ-457107 Gircei , nr. 135, 0360-568531, 0741-477618, zilahiati@yahoo.com

Szilágypanit – SZILÁGYI ZOLTÁN

SJ-457171 Panic , nr. 94., Tel/fax 0260-669753 , 0767-627486, szipanit@freemail.hu, szilagyizoltan67@yahoo.com

Szilágysámson – SZÁSZ BÁLINT RÓBERT

SJ-457325 Samsud , nr. 369, 0260-653222, 0763-677728, szaszbalintrobert@yahoo.com

Szilágyszeg – SÍPOS ANDRÁS

SJ-457295 Salatig nr.136, 0260-650808, ellandras@freemail.hu

Szilágyszentkirály –

SJ-457124 Sincaiu Silvaniei nr. 42, 0260-659105

Vérvölgy – SÜLE GYULA ZSOLT

SJ-457126 Verveghiu nr. 90, 0740-703175, 0788-481524, sulegyulazsolt@freemail.hu

Völcsök – LOVÁSZ ISTVÁN

SJ-455104 Ulciug , nr. 90, 0260-651534, listvan2004@yahoo.com

Zilah-Belváros – PÜSÖK SÁNDOR CSABA, LUKÁCS LEVENTE

SJ-450006 Zalau str. A. Saguna nr. 7, Tel/fax 0260-661487, 0740-602463 iroda, 0260-661469 otthon, 0744-999537, 0749-393854, pusokcsaba@yahoo.com, proteolev@gmail.com

Zilah-Fenyves – BOGDÁN ZSOLT, Ifj. JÓZSA FERENC

SJ-450006 Zalau str. Maxim D Constatntin nr. 5, 0260-661454 iroda, 0260-660479
otthon, 0727-304478, 0371-187364, 0745-709676, zifer@freemail.hu, ijozsaf@yahoo.com

Zilah-Liget – OLÁH MIHÁLY, SZÁNTHÓ JÚLIA

SJ-450123 Zalau str. Simion Bărnuțiu 40/A, Tel/fax 0260-661524 iroda,
0260-616875 otthon, 0721-219379, 0743-618950, olahszantho@gmail.com

Zsibó – HÖGYE GÁL ROBERTO

SJ-455200 Jibou str. 1 Dec 1918 nr. 15, 0260-644830, 0751-947787,
zsiboiboleny@yahoo.com

BÖRTÖNLELKÉSEK

Nagybányai Egyházmegye – ALFÖLDI LAKATOS TIBOR (Felsőbánya)

Szatmári Egyházmegye – RÁCZ ERVIN (Erdőd)

Bihari Egyházmegye – SZABÓ JÓZSEF (Pelbárhida)

KÓRHÁZLELKÉSEK

Szatmári Egyházmegye – RÁCZ ERVIN-LAJOS

SM-447361 Ardud, Ștefan cel Mare nr8, 0740-483375, 0785-292-503, referdod@freemail.hu

Bihari Egyházmegye – NACSÁDINÉ CSUKA MELINDA (Nagyvárad)

BH-410439 Oradea B-dul. Ștefan cel Mare, bl. ANL, sc. B, ap. 22.

Tel.: 0359-410960; 0742-900857; 0721-517176, csukamelinda@yahoo.com

ARDAI ERIKA (Nagyszalonta) – Tel.: 0742-148-373

Érmelléki Egyházmegye – SZŰCS ZOLTÁN

BH-415300 Marghita Calea Republicii nr, 71. Sc. C. ap. 2.

Tel.: 0259-459760, 0745-648578 zoltanszucs1972@hotmail.com

Szilágysomlyói Egyházmegye – DAKÓ ÉVA diakónus 0745-679114

Zilahi Egyházmegye – ANTAL ATTILA 0260-630005, 0741-477618

SJ-450154 Zalău Str. B. P. Hașdeu bl. H25, ap. 8 zilahiati@yahoo.com

ISKOLALELKÉSEK

Szatmári Református Gimnázium, Szatmárnémeti – ILONCZAI ZSOMBOR

SM-447171 Bercu nr. 8. Tel.: 0261-828945, 0766-662103, izsombor@yahoo.com

Lorántffy Zsuzsanna Református Gimnázium, Nagyvárad – KÖVENDI ISTVÁN

BH-410102 Oradea, str. A. Șaguna nr. 1. Tel.: 0259-455804, 0740-958887 kovendi@yahoo.com

Zilahi Református Wesselényi Kollégium, Zilah – SZILÁGYI ZOLTÁN

SJ-450099 Zalău Str. Mihai Viteazul nr. 59, Tel.: 0260-614881, 0767-627486

Partiumi Keresztény Egyetem, Nagyvárad – Egyetemi lelkész: RÁKSI LAJOS
BH-410445 Oradea, str. Primăriei nr. 27. Tel.: 0259/418244, 0761-689331,
raksilajos@gmail.com, www.partium.ro

EGYHÁZMEGYEI MISSZIÓI ELŐADÓK

Nagybányai Egyházmegye – BAKNÉ MAJOR ENIKŐ
435400 Seini, P-ța Sylvester János nr.1., Jud. Maramureș Tel.: 0262-490020

Szatmári Egyházmegye – BOGYA KIS MÁRIA bogyakis@datec.ro
440199 Satu Mare, Str. Inaului nr. 11., Jud. Satu Mare Tel.: 0261-769745

Nagykárolyi Egyházmegye – KURTA-TÓTÖS SZABOLCS
447291, Dobra nr. 310, Jud. Satu Mare Tel.: 0744-511934 kurtatotos@yahoo.com

Érmelléki Egyházmegye – BARA LÁSZLÓ
417436, Cadea nr. 81. 0740-435636 nagykadref@freemail.hu

Bihari Egyházmegye – BERKE SÁNDOR
417595, Tinca, Str. Avram Iancu nr. 53 Tel.: 0259-310299 berkesandor@gmail.com

Aradi Egyházmegye – JÓZSA FERENC jozsaferencz@freemail.hu
310205, Arad, Str. A. Ivireanu nr. 6., Jud. Arad Tel.: 0257-218414

Temesvári Egyházmegye – KOVÁCSNÉ PAP IBOLYA
300200, Timișoara-Ciarda, Str. Dr. Russel nr. 2., Jud. Timiș
Tel.: 0256-433488 voroscsarda@yahoo.com

Szilágysomlyói Egyházmegye – KISS MIKLÓS
457213, Zăuan nr. 374. Jud. Sălaj Tel.: 0260-623335

Zilahi Egyházmegye – SZILÁGYINÉ KUPÁS ÉVA
457246, Aghireș, nr. 98. Jud. Sălaj, Tel.: 0260-659105 szkizo@vipmail.hu

A KRE PRESBITERI SZÖVETSÉGÉNEK CÍMTÁRA

LÁSZLÓ KÁLMÁN elnök
SJ- 450151 Zalău, str. Gh. Doja nr 86 Bl. D86, ap. 12
Tel.: 0260-630925, 0260-661495, 0726-748432 lkalman2@freemail.hu

VENTER MIKLÓS főtítká
AR-310308 Arad, str. C. Ignat nr. 56, Bl B, ap. 19. 0722-437208, mikiref@yahoo.com

TÓTH ZSIGMOND ügyvezető elnök
BH-417465 Cetariu, str. Mare nr. 271. 0741-471124. belacet@yahoo.com, belacet@gmail.com

MÁRTON JENŐ jegyző
MM-430321 Baia Mare, str. N. Iorga nr. 1, ap. 64. Tel.: 0262-222346, 0745-508531

NEMES LUJZA pénztáros

BH-410326 Oradea, str. Doina nr. 14, Bl C71, ap. 17. Tel.: 0744-282077

TÓTH ANDRÁS missziói titkár

SJ-457330 Sărmășag, str. Szilágy nr. 66. Tel.: 0260-655153, 0728-279802

BARA CSABA etikai b. elnök

SM-410114 Satu Mare, str. C. Brâncuși nr. 18. Tel.: 0741-770163, kekfeher@gmail.com

ERDŐS SÁNDOR gazdasági b. elnök

AR-317301 Adea, nr. 210, Tel.: 0744-547274. marta.erdos@yahoo.com

NAGY JUDIT NOÉMI ifjúsági b. elnök

BH-410252 Oradea, Gh. Pop de Băsești nr. 5. Tel.: 0740-387946, judit_noemi@yahoo.com

ENYEDI ANDRÁS presbiter képző biz.

TM-305100 Buziaș, str. Florilor nr. 11, Tel.: 0256-321768, 0724-309803

VARGA BÁLINT cenzor

SM-440073 Satu Mare, str. Wolfenbüttel nr. 64. Tel.: 0261-877571, 0746-677529

MÉSZÁROS GYÖNGYI könyvelő – meszarosgyongyi@yahoo.com

BH-Oradea, str. Sovata nr. 32, Bl C16, ap. 17. Tel.: 0359-402458, 0721-345933

CSILLAG ALPÁR pályázati referens

SJ-450151 Zalău, str. Gh. Doja nr. 119B. Tel.: 0749-354694, csillag_alpar@yahoo.com

EGYHÁZMEGYEI PRESBITERI SZÖVETSÉGI ELNÖKÖK

VENTER MIKLÓS aradi EPSZ elnök

310057 Arad, str. Capitan Ignat nr. 56, Bl B, ap. 19, jud. Arad

Tel.: 0722-437208, 0763-224173, 0770-288163. mikiref@yahoo.com

MÁRTON JENŐ nagybányai EPSZ elnök

430321 Baia Mare, str. N. Iorga nr. 1, ap. 64. Tel.: 0262-222346, 0745-508531

TATÁR MIKLÓS szatmári EPSZ elnök

440164 Satu Mare, str. Brândușa 9/9, jud. Satu Mare Tel.: 0722-862981, 0261-769292

BESSENYEI KÁROLY nagykárolyi EPSZ elnök

447157 Lelei nr. 850, jud. Satu Mare, Tel.: 0744-986824

VÁNYI ATTILA érmelléki EPSZ elnök

417545 Simian nr. 47, jud. Bihor, 0259-356241, 0740-040359, vanyi_attila@yahoo.com

TÖRÖK SÁNDOR bihari EPSZ elnök

410169 Oradea str. L. Pasteur nr. 147, jud. Bihor, Tel.: 0744-255683

ENYEDI ANDRÁS temesvári EPSZ elnök

305100 Buziaș. str. Florilor nr 11, Jud. Timiș Tel.: 0256-321768, 0724-309803

TÓTH ANDRÁS somlyói EPSZ elnök
457330 Șarmășag str. Szilagy nr. 66. Jud. Sălaj Tel.: 0260-655153, 0728-279802

VINCZE JÁNOS zilahi EPSZ elnök
455200 Jibou str.1 Dec 1918, Bl S45 Ap 7. Jud. Sălaj Tel.: 0260-641305, 0765-847619

Sajtóreferens: **TÓTH ZSIGMOND BÉLA**
417465 Cetariu Str. Mare nr. 271. Tel.: 0741-471124 belacet@yahoo.com

A KRE NŐSZÖVETSÉGE

Egyházkerületi Elnökség

Elnök: BOGYA KIS MÁRIA 440199 Satu Mare Str. Inăului nr. 11.
Tel.: 0261-769745, 0788-284545

1. Alelnök: BALÁZSNÉ KISS CSILLA 415700 Valea lui Mihai Str. Calvin nr. 16,
Tel.: 0259-355447

2. Alelnök: KOVÁCS ILDIKÓ 300200 Timișoara Str. 1. Decembrie nr. 94 Ap. 4,
Tel.: 0356-106630

3. Alelnök: MIKE GYÖNGYVÉR 457300 Șimleu Silvaniei Str. Pescăruș nr. 4,
Tel.: 0260-678889

4. Alelnök: NAGY ERIKA 447180 Livada Tel.: 0261-840142

Titkár: MIHÁLY KATALIN 447210 Odoreu Str. Republicii nr. 102, Tel.: 0261-775010

Jegyző: KOVÁCS BORBÁTH KATALIN 410380 Oradea Str. Italiana nr. 35. Bl. Y2/35
Tel.: 0359-305718

Pénztáros: FEKETE JUDIT 410067 Oradea Piața Independenței nr. 35. Ap. 21.
Tel.: 0259-231310

EGYHÁZMEGYEI NŐSZÖVETSÉGI ELNÖKÖK

Aradi Egyházmegye – DÉNES ERZSÉBET 317420 Zerind nr. 282 Tel.: 0257-355516

Bihari Egyházmegye – CSOMAY PIROSKA 417078 Sântion nr. 243 Tel.: 0259-316025

Érmelléki Egyházmegye – DR. KARÁSZI ROZÁLIA 415700 Valea lui Mihai Str.
Izvorului nr. 11, Tel.: 0259-355246

Nagybányai Egyházmegye – TASNÁDI ELLA 430263 Baia Mare Str. Republicii 9
Tel.: 0262-227263

Nagykárolyi Egyházmegye – BALOGH ENIKŐ 447207 Moftinu Mic 218. 0261-875007

Szatmári Egyházmegye – NAGY ERIKA 447180 Livada Tel.: 0261-840142

Szilágysomlyói Egyházmegye – PANITI ESZTER 457060 Camăr 288. Tel.: 0260-672120

Temesvári Egyházmegye – KOVÁCS IBOLYA 300200 Timișoara-Ciarda
Str. Dr. Russel nr. 2, Tel.: 0256-433488

Zilahi Egyházmegye – SZILÁGYI ÉVA 457246 Aghireș nr. 98, Tel.: 0260-659105

KIRÁLYHÁGÓMELLÉKI REFORMÁTUS IFJÚSÁGI SZÖVETSÉG – KRISZ krisziroda@yahoo.com

Elnök: KÁNYA ZSOLT ATTILA ifjúsági szakelődó

SJ–Leşmir nr. 123, Tel.: 0729-934078, 0722-686819 kanyazsoltattila@yahoo.com

Alelnök: FAZAKAS FERENC SÁNDOR

BH–417608 Telechiu nr. 103, Tel.: 0259-345661, 0745-757647, fazakasf@gmail.com

Irodavezető: JAKÓ SÁNDOR ZSIGMOND

BH–417235 Com. Diosig Sat. Ianca, str. Mărăşeşti nr. 8

Tel.: 0259-350-617, 0740-215802, jako_sandor@yahoo.com

NYUGDÍJAS LELKÉSZEK

Ábrám Sámuel	SM–440038 Satu Mare Str. Lucaciu Vasile Nr. 40, Ap.4
Balog Sándor	SM–445100 Carei Str. Gh. Baritiu Nr. 7
Bányai Ferenc	AR–317401 Mailat Str. - Nr. 89
Barcza Dániel	SM–447291 Dobra Str. - Nr. 250
Barta András	SM–447050 Berveni Str. - Nr. 185
Bartha Sándor	SM–440074 Satu Mare Str. Iorga N. Nr. 29
Bessenyei István	MS–545400 Sighisoara Str. Plopilor Nr. 18, Ap.15
Bogdán János	SM–447060 Bogdánd 279/C
Borsi Zsigmond	BH–410191 Oradea Str. C. Brancoveanu Nr. 19
Bottyán Gyula	BH–410115 Oradea Str. Stefan cel Mare Nr. 4, Ap.32
Bozsoky Sándor	BH–417435 Sacueni Str. Crisana Nr. 38
Domján László	BH–410094 Oradea Str. Kogalniceanu M. Nr. 40, Ap.1
Dr.Varga Pál	D–74074 Heilbronn Str. Geibelstrasse Nr. 5
Eszenyei Mária	BH–410169 Oradea Str. Dózsa Gy. Nr. 29
Fodor Elemér	SM–440085 Satu Mare Str. Argesului Nr. 58
Gáll Miklós János	SJ–457255 Pericei Str. - Nr. 481
Gavrucza Tibor	BH–410061 Oradea Str. C. Dobrogeanu-Gherea Nr. 2, Ap.3
Gönczi Gábor	SM–445100 Carei Str. Eliberarii Nr. 8, Ap.4
Gönczi József	HR–530122 Miercurea-Ciuc Str. pictor Nagy Imre Nr. 33
Gulya Géza	BH–410019 Oradea Str. M. Eminescu Nr. 34, Ap.8
Hegedűs István	SM–445300 Tasnad Str. cart. Victoriei Nr. 118/8, Bl. 11B, Ap.8
Henter Lajos	SM–445100 Carei Str. József A. Nr. 13
Dr. Hermán M. János	NL–8011 GT Zwolle Str. Hertenstraat Nr. 24
Horváth Miklós László	SM–445100 Carei Str. Uzinei Nr. 58/1, Ap.7
Kádár Miklós	MM–435500 Sighetu-Marmatiei Str. Rodnei Nr. 44,
Kajtár Gyula	SM–440250 Satu Mare Str. Paulesti Nr. -, Bl. UP28, Ap.11
Kelemen András	SJ–457241 Uileacu Simleului Nr. 33
Kiss István	HU–4140 Csökmő Str. Kossuth L. Nr. 136

Kiss Zoltán	CJ-405400	Huedin Str. piata Victoriei	Nr. 19
Koncz Károly	BH-410533	Oradea Str. Nufarului	Nr. 13, Bl. D136, Ap.6
Kovács Ferenc János	SM-447360	Viile Satu Mare Str. Principala	Nr. 55B
Kovács Károly	BH-417165	Cetariu	Nr. 363
Kulcsár Erzsébet	SM-447355	Vetis	Nr. 165
Makay Botond Károly	CS-320168	Resita Str. Caransebesului	Nr. 5A, Sc.1, Ap.7
Maksai Árpád	BH-410414	Oradea Str. Mehedinti	Nr. 25, Bl. X34, Ap.19
Mátyás Árpád	SJ-457046	Borla	Nr. 364A
Mészáros Árpád	SM-445300	Tasnad Str. N. Balcescu	Nr. 44
Mezei Horváti Miklós Attila	HU-4332	Nyírders Str. Bátori	Nr. 18
Molnár Kálmán	SJ-455100	Cehu Silvaniei Str. Libertatii	Nr. 81
Molnár Endre	SJ-455200	Jibou Str. Parcului	Nr. 43
Müller Dezső	SM-447170	Lazuri	Nr. 474
Nagy István	SM-447171	Bercu Str. Principala	Nr. 12
Orosz Árpád Csaba	USA-44141	Brecksville, OH Str. Highland Drive	Nr. 9330
Páll András Imre	MM-437080	Campulung la Tisa	Nr. 900
Pályi Kiss Zsigmond	SM-447050	Berveni Str. Herman O.	Nr. 350
Pánti László	HU-5211	Tiszapüspöki Str. Deák Ferenc	Nr. 3
Papp Benjámín	BH-417585	Tileagd Str. Unirii	Nr. 29A
Papp István Jenő	FR-57530	Courcelles-Chaussy Str. Marechal Leclerc	Nr. 6
Papp Sándor	AR-315100	Chisineu Cris Str. Infratii	Nr. 30
Petkes György	SM-440230	Satu Mare Str. Ostrovului	Nr. 2A, Et.3, Ap.83
Posta József	BH-410476	Oradea Str. Vaporului	Nr. 34
Püsök József	CJ-400681	Cluj-Napoca Str. Borsa	Nr. 1, Ap.21
Rozsnyai István	HU-4028	Debrecen Str. Szigligeti	Nr. 7, Ap.1
Sarkadi Nagy Zoltán	SM-445100	Carei Str. Rozelor	Nr. 60
Sípos Ákos	SM-417214	Martinesi Str. Parohia Reformata	
Szabó Ferenc	BH-410008	Oradea Str. Ady E.	Nr. 83, Ap.8
Szatmári Elemér József	MS-540081	Targu Mures Str. Argesului	Nr. 10, Ap.8
Szatmári István	BH-410210	Oradea Str. Mihai Pavel	Nr. 14, Ap.6
Székely Béla	BH-410380	Oradea Str. Italiana	Nr. 24, Bl. Z5, Ap.25
Székely István	SM-445100	Carei Str. 25 Octombrie	Nr. 29, Sc.B, Ap.32
Székely Lajos	BH-410381	Oradea Str. Calugareni	Nr. 8, Sc.C, Ap.47
Szép Elemér	SM-440168	Satu Mare Str. Careiului	Nr. 34, Bl. 11, Sc.C, Ap.44
Szilágyi Tibor	SJ-457325	Samsud Str. -	Nr. 162
Sziszik László	SJ-457300	Simleu Silvaniei Str. Zambilelor	Nr. 9
Tamás Béla	AB-517293	Oiesdea Str. Principala	Nr. 133
Tar István Sándor	BH-410087	Oradea Str. Armatei Romane	Nr. 12, Ap.5
Vadady Filep Gyula	SM-447360	Viile Satu Mare Str. Principala	Nr. 92A
Vajda András	HU-1044	Budapest Str. Szekfu Gy.	Nr. 20, Ap.11
Varga Sándor	SM-445100	Carei Str. Tireamului	Nr. 28
Varsányi Rudolf	BH-417360	Osorhei Str. Mica	Nr. 449
Vicsai Ferenc	SJ-457245	Meseseni de Jos Str. -	Nr. 152A
Zsigmond József	BH-410102	Oradea Str. Lunga	Nr. 5

ERDÉLYI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET

EPARHIA REFORMATA DIN ARDEAL

CJ-400079 Cluj (Kolozsvár), str. I. C. Brătianu (Király u.) nr. 51-53.

Igazgatótanács: 0264/592453.

Püspöki Hivatal

Tel/fax: 0264/597472, 0264/595104

e-mail: egyhazkerulet@reformatus.ro

Központi Gyűjtőlevéltár

Kolozsvár, Farkas utca (str. Kogălniceanu) nr. 16/A (a templom kerengőjében)

Levéltárosok: DR. SIPOS GÁBOR, ÓSZ SÁNDOR ELŐD e-mail: refarch@gmail.com

Kutatószolgálat: munkanapokon 9–16 óra között. Tel.: 0040-(0)264439481

Bethlen Gábor Református Dokumentációs Könyvtár

Nagyenyed, Bethlen Gábor Kollégium, Bethlen Gábor u. 1. sz.

Főkönyvtáros: GYÖRFI DÉNES

Biblos könyvesbolt

Kolozsvár, P-ta Ayram Iancu (Bocskai tér) 13, e-mail: konyvesbolt@reformatus.ro

GYENGE ENIKŐ, TOROCKAI MÁRIA

ESPERESI HIVATALOK

Brassói Egyházmegye

500074 Braşov, str. Sitei nr. 142, ap. 5, jud. Braşov, 0268-414469,

brassoeme@yahoo.com

Dési Egyházmegye

405200 Dej, str. N. Iorga nr. 6, jud. Cluj, 0264-212725, protrefdej@clicknet.ro

Erdővidéki Egyházmegye

525100 Căpeni, str. Bisericii 52, jud. Covasna, 0267-379380, erdovideki-eme@gmail.com

Görgényi Egyházmegye

545300 Reghin, str. Bujorului nr. 2, jud. Mureş, 0265-512443,

gorgenyiespereshivatal@yahoo.com

Hunyadi Egyházmegye

332015 Petroşani, str. Timişoarei nr. 15, jud. Hunedoara, 0254-542142,

hunyadieme@yahoo.com

Kalotaszegi Egyházmegye

405400 Huedin, str. Horea nr. 21, jud. Cluj, 0264-354319, kalotaszegieme@gmail.com

Kézdi-Orbai Egyházmegye

525400 Târgu Secuiesc, str. Bem J. nr. 11/A, jud. Covasna, 0267-361056,
kezdiorbai@gmail.com

Kolozsvári Egyházmegye

400084 Cluj, str. Kogălniceanu nr. 23, jud. Cluj, 0264-591660, kolozsvar@mail.dntcj.ro

Kolozsvár-Külső Egyházmegye

400113 Cluj, Piața Unirii nr. 23, jud. Cluj, 0264-592282, kesp@freemail.hu

Küküllői Egyházmegye

547235 Fântânele, str. Principală nr. 66, jud. Mureș, 0265-580099, 0265-580016,
kukullo@rdslink.ro

Marosi Egyházmegye

540072 Târgu Mureș, Piața Bernády nr. 3, jud. Mureș, 0265-214975,
marosi@telekihaz.org

Maros Mezőségi Egyházmegye

540072 Târgu Mureș, Piața Bernády nr. 3, jud. Mureș, 0265-250051,
marosmezo@telekihaz.org

Nagyenyedi Egyházmegye

515200 Aiud, Piața Consiliul Europei nr. 3, jud. Alba, 0258-863286, 0258-876272,
nagy_enyed@yahoo.com

Sepsi Egyházmegye

520027 Sfântu Gheorghe, str. Gyárfás Jenő nr. 5, jud. Covasna
0267-313363, sepsieme@yahoo.com

Székelyudvarhelyi Egyházmegye

535400 Cristuru Secuiesc, str. Kriza János nr. 10, jud. Harghita, 0266-244475,
udvarhelyi@kabelkon.ro

Tordai Egyházmegye

401071 Turda, Cart. Poiana str. Câmpeni nr. 64/A, jud. Cluj, 0264-324748,
tordaieme@yahoo.com

Tartalomjegyzék

Előszó – Ellened ember nem tehet	5
<i>Szilágyi Domokos: Hajnal</i>	7
Naptár	8
<i>Kányádi Sándor: Nekem az ég</i>	32
Naptáraink eredete	33

GYÜLEKEZETI ÓRJÁRAT

„Isten dicsőségére tsináltatta...”	37
<i>Kányádi Sándor: Szelíd fohász</i>	46
Hosszúmező megújuló gyülekezete	47
Szenczi József lelkipásztor hosszúmezői szolgálatának tanulságirul	49
Hit és öntudat Kőszegremetén	52
Szatmárnémeti-Németi Református Egyházközség	57
A bogdándi gyülekezet életéből	61
Érszakácsi	63
<i>Kányádi Sándor: Az én kedvem</i>	69
A Margittai Református Egyházközség	70
Érkötvélyes	75
Várasfenes	79
Toldinagyfalu, a szórvány bástyája	84
Ne legyen határ Pelbárthidán!	87
Hegyközkovácsi	92
Angyalkút – a gyülekezet, amely mert nagyot álmodni	98
A Végvári Református Egyházközség	102
A szilágynagyfalui református gyülekezet	105
Kémer	109
A Menyői Református Egyházközség	114
Resicabánya régen és ma	117

<i>Tábori Piroska: Üzenet Erdélyből</i>	124
Engedjétek hozzám jönni a családot	125
Tíz esztendő a Csillagocska	130
Ige a rácok mögött	136
Szórványainkról és veszélyeztetett anyanyelvünkről	140

TEOLÓGIA ÉS EGYHÁZTÖRTÉNET

A 30 éves háború	151
Száz esztendő lenne dr. Horváth István teológiai magántanár	158
<i>Reményik Sándor: Mindennapi kenyér</i>	162

TÖRTÉNELMI FEJEZETEK

Félévezredes vitatéma Dózsa György szerepéről	163
Bocskai szabadságharca az osztrákok ellen	167
Gróf Apponyi Albert, a „nemzet ügyvédje”	174
<i>Fáy Ferenc: Pásztor-ének</i>	184

IRODALMI KINCSESTÁR

A magyar műköltészet előfutára, báró Balassi Bálint	185
Benedek Elek (1859–1929)	190
Báró Kemény Zsigmond, a lélekboncoló regényíró	192
A magyar színjátszás hősora	197
Hasznos tanácsok a számítógépekhez	202
Gyerekeknek	205
Az élet dolgai... ..	215
<i>Füst Milán: Magyar könyörgés</i>	222
Fűben-fában	223
Jelentős évfordulók 2014-ben	229
Elrejtett bölcs gondolatok	240
Címtár	249